

זה השער לה' צדיקים יבואו בו

ספר

חורבן בית המקדש

בזמן הזה

חלק ב'

על גודל האיסור של סתירת בתי

כנסיות ובתי מדרשות רח"ל.

בחלק הזה נעתקו ספרים האלו:

א. משנה ברורה - הלכות בית הכנסת.

ב. שולחן ערוך הלכות בית הכנסת

עם פירוש באר יעקב.

**החיבור הזה יוצא לאור לחרפת אינשי דלא
מעלי שרוצים להרוס בית המדרש ובית
הכנסת בלא אנזעלעס ארצות הברית,
שמתפללים ולומדים שם כבר לערך 70 שנה.**

ספר

חורבן בית המקדש

בזמן הזה

על גודל האיסור של סתירת בתי כנסיות
ובתי מדרשות רח"ל

בו יבואר גודל האיסור והסכנה הגדולה החופפת על
ראשי העסקנים הרוצים לסתור בתי כנסיות ובתי
מדרשות – שהסותר בית הכנסת או בית המדרש
יוכל ח"ו לפגוע בנפשות ילדיו או בנפשו ונפש בני
ביתו ח"ו ללכת מן העולם קודם הזמן רח"ל,
כמבואר בטו"ז הלכות בית הכנסת – וההורס בית
הכנסת כהורס בית המקדש כמבואר בפנים הספר.

החיבור הזה יו"ל לחרפת אינשי דלא מעלי שרוצים
להרוס בית המדרש ובית הכנסת בלאס אנזעלעס ארצות
הברית, שמתפללים ולומדים שם כבר לערך שבעים שנה

מלוקט ע"י הרב אשר שווארץ
מחבר ספרי בית אשר על מסכתות הש"ס
ניסן תשס"ה לפ"ק – בני ברק תובב"א

ספר
משנה ברורה
והוא פירוש יפה ומנופה על
שולחן ערוך אורח חיים
אשר חיבר הרב הגאון, רבן של כל בני הגולה
מו"ה יוסף קארו זצ"ל
עם חידושי דינים שהשמיט הגאון הנ"ל והמציאם
הגאון מו"ה משה איסרליש זצ"ל
עם נושאי כליהם הלא המה:

באר הגולה מהגאון מו"ה משה רבקה זצ"ל מוילנא
באר היטב מהרב המובהק מו"ה יהודא אשכנזי זצ"ל, דיין טיקטין
שערי תשובה מאת הגאון מו"ה חיים מרדכי מרגליות זצ"ל

וביאורי קראתיו בשם משנה ברורה, יען כי מתוכו
מתברר דברי השולחן-ערוך, כל דין ודין בטעמו
ונימוקו מגמרא ופוסקים, ולא יהיה כספר החתום. גם יקובץ
בו כל הדינים וההלכות והביאורים המפורסמים בספרי
האחרונים מפרשי השולחן-ערוך המפורסמים (כמו מאליה
רבה ופרי-מגדים וברכי-יוסף ומאמר-מרדכי ורבות כהנה),
אשר היו הרבה מהם אחרי הבאר היטב ולא הובאו
בשערי-תשובה כי אם מעט מזער באיזה מקומות. כל אלה
חוברו פה, והכל בלשון צח וקל ובסדר נכון, בעזר השם:
גם תחת המשנה ברורה הנ"ל פתחתי שער רחב עם פרחים וציצים מצויינים, ושמו נאה לו
שער הציץ, כי בו יצויין על כל דיבור ודיבור לדעת מבטן מי יצאו הפנינים האלו:

כל אלה חברתי בעזר השם יתברך החונן לאדם דעת
ישראל מאיר ברכי אריה זאב הכהן ולה"ה, מעיר ראדין

כרך שני

הוצאה חדשה באותיות מרובעות, פיענוח ראשי-תיבות והגהה מדוקדקת

הוצאת ח. וגשל בע"מ ירושלים

שנת תשנ"ו לפ"ק

מפתח ההלכות

לוח המפתחות לכרך השני

מן סימן קכח עד סימן רמא.

קנט	באיזה כלי נוטלין הידים, וכיצד יבראו המים
קב	לידיו
קא	איזו מים כשרים ואיזו מים פסולים לנטילה
קב	דיני חציצה בנטילה
קב	הגבהה ושפשוף הידים בנטילה
קכז	דין מי שאין לו מים, והמאכיל לאחרים
קכז	דין שיכול להתנות על הנטילה
קכ	דין העושה צרכיו ורוצה לאכול

הלכות בציצת הפת

קסו	דין הפסקה בין בציצה לנטילה
קסז	מקום וזמן הבציעה, ומי הוא הכוצע
קסח	על איזה מין פת מברכין

הלכות דברים הנוהגים בסעודה

קסט	דין שמש הסעודה
קע	דברי מוסר שינהג אדם בסעודה
קעא	שלא לנהוג בזיון באוכלין
קעב	מי שהכניס אוכלין ומשקין לפיו בלא ברכה
קעג	דין מים אמצעיים
קעד	דין ברכת היין בסעודה
קעה	דיני ברכת 'הטוב והמטיב' על היין
קעו	שהפת פוטר את הפרפרת
קעז	דברים הבאים בתוך הסעודה ואחר הסעודה, מה
קסט	דינם
קעח	איזה דברים קרויים הפסק בסעודה
קעט	איזה דברים קרויים היסח-הדעת בסעודה שצריך
קעח	לחזור ולברך
קפ	דיני פיזורי הפת

הלכות מים אחרונים

קפא	דין מים אחרונים
-----	-----------------------

הלכות ברכת-המזון

קפב	דין כוס ברכת-המזון ושלא יהא פגום
קפג	המברך איך יתנהג בכוס של ברכת-המזון
קפד	לקבוע ברכה במקום סעודה, ועד כמה יכול לברך,
קצ	ומי ששכח ולא בירך
קפה	לברך ברכת-המזון בקול רם, ויתר פרטים
קצג	בברכת-המזון
קפו	אם נשים וקטנים חייבים בברכת-המזון
קפז	דיוקים בנוסח ברכת-המזון

הלכות נשיאת כפים

קכח	דיני נשיאת כפים, ואיזה דברים הפוסלים בכהן ...
קכט	באיזה תפלות נושאים כפים
קל	'רבונו של עולם' שאומרים בשעת נשיאת כפים ...
קלא	דיני נפילת אפים
קלב	דיני קדושת 'ובא לציון'
קלג	דיני 'ברכו' בשבת
קלד	סדר 'והוא רחום' והגבהת התורה

הלכות קריאת ספר תורה

קלה	סדר קריאת התורה ביום שני וחמישי
קלו	מי הם הנקראים לספר-תורה בשבת
קלז	כמה פסוקים צריכין לקרוא לכל אחד
קלח	שלא לשייר בפרשה פחות משלשה פסוקים
קלט	סדר קריאת התורה וברכותיה
קמ	דיני הפסק בברכת התורה
קמא	דיני הקורא והמקרא
קמב	דין מי שקרא וטעה, ובמקום שאין שם מי שידוע
מט	לקרות בדיוק
קמג	דין אם נמצאת ספר-תורה מוטעה ויתר דיני הספר ...
קמד	שלא לדלג בתורה מענין לענין, ודיני ההפטר ...
קמה	דיני המתרגמן
קמו	שלא לדבר בשעת הקריאה
קמז	דיני גלילת ספר-תורה
קמח	שלא יפשיט שליח-צבור החיבה
קמט	שהצבור לא יצאו מבית-הכנסת עד שיצניעו
סב	ספר-תורה

הלכות בית הכנסת

קנ	דיני בנין בית-הכנסת ושיהיה גבוה
קנא	דיני קדושת בית-הכנסת
קנב	שלא לסתור שום בית-הכנסת
קנג	דין בנין בית-הכנסת
קנד	דיני חשמיש קדושה ונורות בית-הכנסת
קנה	לילך מבית-הכנסת לבית-המדרש
קנו	סדר משא ומתן

הלכות נטילת ידים

קנז	דיני זמן קביעות סעודה
קנח	דיני נטילת ידים לסעודה

מפתח ההלכות

לוח המפתחות לכרך השני

מן סימן קכח עד סימן רמא.

קנט	באיזה כלי נוטלין הידים, וכיצד יבראו המים
קב	לידיו
קא	איזו מים כשרים ואיזו מים פסולים לנטילה
קז	דיני חציצה בנטילה
קכ	הגבהה ושפשוף הידים בנטילה
קכז	דין מי שאין לו מים, והמאכיל לאחרים
קכד	דין שיכול להתנות על הנטילה
קכח	דין העושה צרכיו ורוצה לאכול

הלכות בציצת הפת

קסו	דין הפסקה בין בציצה לנטילה
קסז	מקום וזמן הבציעה, ומי הוא הכוצע
קסח	על איזה מין פת מברכין

הלכות דברים הנוהגים בסעודה

קסט	דין שמש הסעודה
קע	דברי מוסר שינהג אדם בסעודה
קעא	שלא לנהוג בזיון באוכלין
קעב	מי שהכניס אוכלין ומשקין לפיו בלא ברכה
קעג	דין מים אמצעיים
קעד	דין ברכת היין בסעודה
קעה	דיני ברכת 'הטוב והמטיב' על היין
קעו	שהפת פוטר את הפרפרת
קעז	דברים הבאים בתוך הסעודה ואחר הסעודה, מה
קסט	דינם
קעח	איזה דברים קרויים הפסק בסעודה
קעט	איזה דברים קרויים היסח-הדעת בסעודה שצריך
קפ	לחזור ולברך
קפא	דיני פירורי הפת

הלכות מים אחרונים

קפא	דין מים אחרונים
-----	-----------------------

הלכות ברכת-המזון

קפב	דין כוס ברכת-המזון ושלא יהא פגום
קפג	המברך איך יתנהג בכוס של ברכת-המזון
קפד	לקבוע ברכה במקום סעודה, ועד כמה יכול לברך,
קפז	ומי ששכח ולא בירך
קפה	לברך ברכת-המזון בקול רם, ויתר פרטים
קפז	בברכת-המזון
קפו	אם נשים וקטנים חייבים בברכת-המזון
קפז	דיוקים בנוסח ברכת-המזון

הלכות נשיאת כפים

קכח	דיני נשיאת כפים, ואיזה דברים הפוסלים בכהן ...
קכט	באיזה תפלות נושאים כפים
קל	'רבונו של עולם' שאומרים בשעת נשיאת כפים ...
קלא	דיני נפילת אפים
קלב	דיני קדושת 'ובא לציון'
קלג	דיני 'ברכו' בשבת
קלד	סדר 'והוא רחום' והגבהת התורה

הלכות קריאת ספר תורה

קלה	סדר קריאת התורה ביום שני וחמישי
קלו	מי הם הנקראים לספר-תורה בשבת
קלז	כמה פסוקים צריכין לקרוא לכל אחד
קלח	שלא לשייר בפרשה פחות משלשה פסוקים
קלט	סדר קריאת התורה וברכותיה
קמ	דיני הפסק בברכת התורה
קמא	דיני הקורא והמקרא
קמב	דין מי שקרא וטעה, ובמקום שאין שם מי שידוע
מט	לקרות בדיוק
קמג	דין אם נמצאת ספר-תורה מוטעה ויתר דיני הספר ...
קמד	שלא לדלג בתורה מענין לענין, ודיני ההפטר ...
קמה	דיני המתרגמן
קמו	שלא לדבר בשעת הקריאה
קמז	דיני גלילת ספר-תורה
קמח	שלא יפשיט שליח-צבור החיבה
קמט	שהצבור לא יצאו מבית-הכנסת עד שיצניעו
סב	ספר-תורה

הלכות בית הכנסת

קנ	דיני בנין בית-הכנסת ושיהיה גבוה
קנא	דיני קדושת בית-הכנסת
קנב	שלא לסתור שום בית-הכנסת
קנג	דין בנין בית-הכנסת
קנד	דיני חשמיש קדושה ונורות בית-הכנסת
קנה	לילך מבית-הכנסת לבית-המדרש
קנו	סדר משא ומתן

הלכות נטילת ידים

קנז	דיני זמן קביעות סעודה
קנח	דיני נטילת ידים לסעודה

מפתח ההלכות

לוח המפתחות לכרך השני

מן סימן קכח עד סימן רמא.

קנט	באיזה כלי נוטלין הידים, וכיצד יבראו המים
קב	לידיו
קא	איזו מים כשרים ואיזו מים פסולים לנטילה
קז	דיני חציצה בנטילה
קכ	הגבהה ושפשוף הידים בנטילה
קכז	דין מי שאין לו מים, והמאכיל לאחרים
קכד	דין שיכול להתנות על הנטילה
קכח	דין העושה צרכיו ורוצה לאכול

הלכות בציצת הפת

קסו	דין הפסקה בין בציצה לנטילה
קסז	מקום וזמן הבציעה, ומי הוא הכוצע
קסח	על איזה מין פת מברכין

הלכות דברים הנוהגים בסעודה

קסט	דין שמש הסעודה
קע	דברי מוסר שינהג אדם בסעודה
קעא	שלא לנהוג בזיון באוכלין
קעב	מי שהכניס אוכלין ומשקין לפיו בלא ברכה
קעג	דין מים אמצעיים
קעד	דין ברכת היין בסעודה
קעה	דיני ברכת 'הטוב והמטיב' על היין
קעו	שהפת פוטר את הפרפרת
קעז	דברים הבאים בתוך הסעודה ואחר הסעודה, מה
קסט	דינם
קעח	איזה דברים קרויים הפסק בסעודה
קעט	איזה דברים קרויים היסח-הדעת בסעודה שצריך
קפ	לחזור ולברך
קפא	דיני פירורי הפת

הלכות מים אחרונים

קפא	דין מים אחרונים
-----	-----------------------

הלכות ברכת-המזון

קפב	דין כוס ברכת-המזון ושלא יהא פגום
קפג	המברך איך יתנהג בכוס של ברכת-המזון
קפד	לקבוע ברכה במקום סעודה, ועד כמה יכול לברך,
קפז	ומי ששכח ולא בירך
קפה	לברך ברכת-המזון בקול רם, ויתר פרטים
קפז	בברכת-המזון
קפו	אם נשים וקטנים חייבים בברכת-המזון
קפז	דיוקים בנוסח ברכת-המזון

הלכות נשיאת כפים

קכח	דיני נשיאת כפים, ואיזה דברים הפוסלים בכהן ...
קכט	באיזה תפלות נושאים כפים
קל	'רבונו של עולם' שאומרים בשעת נשיאת כפים ...
קלא	דיני נפילת אפים
קלב	דיני קדושת 'ובא לציון'
קלג	דיני 'ברכו' בשבת
קלד	סדר 'והוא רחום' והגבהת התורה

הלכות קריאת ספר תורה

קלה	סדר קריאת התורה ביום שני וחמישי
קלו	מי הם הנקראים לספר-תורה בשבת
קלז	כמה פסוקים צריכין לקרוא לכל אחד
קלח	שלא לשייר בפרשה פחות משלשה פסוקים
קלט	סדר קריאת התורה וברכותיה
קמ	דיני הפסק בברכת התורה
קמא	דיני הקורא והמקרא
קמב	דין מי שקרא וטעה, ובמקום שאין שם מי שידוע
קמג	לקרות בדיוק
קמד	דין אם נמצאת ספר-תורה מוטעה ויתר דיני הספר ...
קמה	שלא לדלג בתורה מענין לענין, ודיני ההפטר ...
קמו	דיני המתרגמן
קמז	שלא לדבר בשעת הקריאה
קמח	דיני גלילת ספר-תורה
קמט	שלא יפשיט שליח-צבור החיבה
קמט	שהצבור לא יצאו מבית-הכנסת עד שיצניעו
קמט	ספר-תורה

הלכות בית הכנסת

קנ	דיני בנין בית-הכנסת ושיהיה גבוה
קנא	דיני קדושת בית-הכנסת
קנב	שלא לסתור שום בית-הכנסת
קנג	דין בנין בית-הכנסת
קנד	דיני חשמיש קדושה ונורות בית-הכנסת
קנה	לילך מבית-הכנסת לבית-המדרש
קנו	סדר משא ומתן

הלכות נטילת ידים

קנז	דיני זמן קביעות סעודה
קנח	דיני נטילת ידים לסעודה

בית הכנסת אלא כנגד הצד (י) [1] שמתפללין בו (י) *באותה העיר, שאם מתפללין למערב יפתחוהו למזרח כדי שישתחוו מן הפתח (יא) נגד הארון *שהוא ברוח שמתפללין נגדו: הגה (יב) ועושין (י) בימה *באמצע בית הכנסת, שיעמוד עליה הקורא בתורה וישמעו כולם. (יג) וכשמתפלל השליח-צבור, פניו כלפי הקודש. (יד) וסדר הישיבה כך היא: הזקנים יושבים פניהם כלפי העם, ושאר העם כולם יושבים שורות שורות, פניהם כלפי הקודש ופני הזקנים (טו):

קנא דיני קדושת בית הכנסת, ובו י"ב סעיפים:

א *בתי-כנסיות ובתי-מדרשות אין נוהגין בהם (א) *קלות (ב) ראש כגון שחוק והיתול (ג) ושיחה א מגילה דף כט

שערי תשובה

באר היטב

[ובספר אליה רבה השיג על מ"א בזה]: (י) שמתפללין. ג"ל דאם היה הפתח בצד א' וחורב הבהכ"ג, ורצו קצת מנהיגים לעשות הפתח כדנינו, אין האחרים יכולין למחות אפילו הם הרוב, ואע"פ שמשנים סדר הישיבה יקוב הדין ביניהם, מ"א: (י) בימה. ואין עושין יותר משש מדרגות לבימה, וזהו ויקהל. אסור לישב בין הבימה להיכל שיחא אחוריו כנגד ההיכל דגנאי הוא, ואיסורא נמי איכא דהעומד על הבימה כשמתחווה לברך נראה כמשתחוה לו, לבוש ט"ז מ"א. [כתב אמונת-שמואל סימן לה: גבאי-צדקה שסייד וכירי במעות-צדקה אין לכתוב "זאת נעשה בפקודת גבאי-צדקה פלוני" בבית הכנסת, ואפילו כבר נכתב יכולין למחוק, אם לא שנעשה בממנון]:

(ב) ראש. ובעוון זה מתהפכן הבהכ"ג לבית עבודה-כוכבים, סמ"ק. אסור לשחוט בבהכ"ג, מבי"ט מ"א. כתב הרא"ם סי' עט דאפילו נעשה בבית-

ביאור הלכה

משנה ברורה

ובמקום הדחק, פשוט הוא דאינו מעכב כלל: * באותה העיר. עיין במשנה ברורה מה שכתבתי בשם המגן-אברהם. ולא העתקתי דברי הפרישה ופריימגדים שמפקפקין בעיקר הדין, אחרי דלא מצינו מי שחולק בהדיא על דברי הגהת מיימוני בשם התוספות, ואדרבה, מהבית יוסף ודרכי-משה הארוך מוכח בהדיא דסבירא להו לדינא כוותיה, וגם במאירי במגילה פרק הקורא עומד מבואר גמ"כ בהדיא כהגהת מיימוני, וכן בתלמיד רבינו יונה בפרק קמא דברכות כתב בהדיא בשיטת רש"י ור"י, דבבבלי היו פתחי בתי כנסיותיהן במערב והיו משתחוין למזרח כמו במדינותינו, עיין שם, וכן החיי"אדם העתיק דבר המגן-אברהם לדינא. ודע דאעיקר דינא דתוספתא כתב במאירי, דאין קפידא אלא בפתח שרוב הצבור נכנסין בו, אבל שאר פתחים מותר לעשות בכל הצדדים. ודע עוד, דדין השולחן-ערוך הוא רק על פתח בית הכנסת עצמו, מה שאין כן פתח הפרוזדור אין קפידא כלל בזה, כן כתב בחשובת חתם-סופר ופשוט: * שהוא ברוח וכו'. עיין במשנה ברורה. ולדין זה יש מקור מהתוספתא, כמבואר בביאור הגר"א, עיין שם. וצריך עיין במקומות שמפני הדוחק אי אפשר להם בשום פנים להעמידו בכותל המזרח ומוכרחים להעמידו בצפון או בדרום, לאיזה צד יתפללו הקהל, אם למזרח מפני שהוא נגד ירושלים, או מוטב שיתפללו כלפי הקודש דהוא הארון: * באמצע בית הכנסת. כן מבואר ברמב"ם וטור, ומנהג קדם הוא ומקורו במסכת סוכה נא עמוד ב, כמו שכתב הגר"א. ובעונותינו הרבים, באיזה מקומות פרצו מנהג קדומים זה והתחילו לעשות הבימות סמוך לארון הקודש, מפני שרצו לילך בדרכי העובדי-גילולים כמו שעושין בהיכלות שלהן [שקורין טעמפיל], ויש לקרוא עליהן: "וישכח ישראל עושהו ויבן היכלות", וכבר האריכו הפוסקים האחרונים בגנות האנשים האלה, עיין בתשובת חתם-סופר סימן כח ותשובת מחולת-המחנים ותשובת אמרי-אש:

* קלות ראש. ומכל מקום אף שנעבדו עבירות גדולות בבית הכנסת,

ועיין מה שכתב המגן-אברהם בסוף סימן קנד בזה: ה (י) באותה העיר. ולפיכך במדינות אלו שאנו מתפללים ומשתחוים נגד מזרח (דהיינו מפני שאנו יושבין בצד מערב של ארץ-ישראל), צריך לעשות פתח הבית הכנסת במערב כדי שישתחוה מן הפתח נגד ארון הקודש. כתב המגן אברהם, דאם היה הפתח בצד אחר וחורב הבית הכנסת, ורצו קצת מנהיגים לעשות הפתח כדנינו, אין האחרים יכולים למחות אפילו הם הרוב, ואף-על-פי שמשנים סדר הישיבה, יקוב הדין ביניהם. ועיין בביאור הלכה: (יא) נגד הארון שהוא ברוח וכו'. והטעם שצריך לקבוע הארון שם, מבואר ברמב"ם וטור וזה לשונו: ובנין היכל זה ברוח שמתפללין כנגדו באותה העיר, כדי שיהיו פניהם אל מול ההיכל כשיעמדו לתפלה: (יב) ועושין בימה וכו'. ואין עושין יותר משש מדרגות לבימה [מ"א בשם הזהר]: (יג) וכשמתפלל השליח-צבור וכו'. הרמ"א קיצר כאן, וזה לשון הטור: ובעת ששליח-צבור עומד בתפלה יורד לארץ לפני התיבה ופניו כלפי הקודש כשאר העם: (יד) וסדר הישיבה וכו'. ועכשיו אין ענין לסדר זה (יב) כי קונין המקומות, מכל מקום יזהרו שלא יעשו שום מקום לישב עליו בין הבימה ובין ההיכל באופן שיהיה פני היושב נגד הבימה ואחוריו להיכל, דגנאי הוא, ואיסורא נמי איכא, דהעומד על הבימה לברך ומשתחוה, נראה כמשתחוה לו, (יג) אם לא שיעשו המקום מן הצדדין. וכתב הפריימגדים, דעכשיו שעושין מקומות אצל הבימה שקורין אלמיר"א, ופני היושב להיכל ואחוריו לבימה, אף

שאחוריו לספר-תורה מכל מקום רשות אחרת היא הבימה:

א (א) קלות ראש. כי הם נקראים מקדש מעט, כמו דכתיב "ואהי להם למקדש מעט", ובמקדש כתיב "ואת מקדשי תיראו", שיהא מוראו של השוכן בה עליו. וכתב בסמ"ק, שבעון קלות-ראש בבית הכנסת נהפכין לבית עבודה-גילולים, חס ושלום: (ב) ושיחה בטלה. היינו, אפילו שיחת חולין שהיא לצורך פרנסה דבחוץ שרי, בבית הכנסת אסור, ובפרט שיחה בטלה לגמרי דבדאי שראוי למנוע תמיד מזה [פמ"ג]. ובוזהר הקדוש פרשת ויקהל הפליג מאד בגודל העוון הזה. וכל-שכן שיש לזהר בבית הכנסת ובית המדרש מעון דיבורים אסורים, כגון לשון הרע ורכילות ומחלוקת וקטטות, כי מלבד שהם עוונות חמורים מאד, עוד יגדל העוון יותר במקום קדוש, כי הוא מזלזל בכבוד השכינה, ואינו דומה החוטא בינו לבין עצמו לחוטא בפלסין של מלך לפני המלך. ועוד תגדל הרעה בזה, שהוא מכשיל גם את הרבים בעוונות החמורות הנ"ל, כי האי תגרא

שער הציון

(יב) ט"ז בשם הלבוש: (יג) פשוט, וכן המנהג להתיר כיון שאין אחוריו נגד ההיכל ממש. ועיין בפריימגדים, דאין דברי הלבוש סותר למה שכתב הט"ז ביורה-דעה דפ"ב להתיר לרבנים לדרוש אצל ארון הקודש אף שאחוריהם להיכל משום דספר-תורה ברשות אחרת, דלפי שעה שאני:

הלכות בית הכנסת סימן קנא

בטלה, (ג) * ואין אוכלים ושותים בהם ולא מתקשטין בהם ולא מטיילין בהם, ולא נכנסים בהם * בחמה (ד) מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים. * ותלמידים חכמים ותלמידיהם (ה) מותרים (ו) לאכול ולשתות בהם (ז) מדוחק. (ח) * ויש אומרים דבבית המדרש אפילו שלא

ב רמב"ם פרק יא מהלכות הנפלה משמעות הנמאר שם

שערי תשובה

באר היטב

הכנסת עבירה שמצאו לשמש מתעולל עם נערה אחת, שמוטר להתפלל שם וכל קדושת בהכ"נ עליו, ע"ש. כתב בשארית יוסף סי' כח: שכני בהכ"נ שמגיע מהם ריח רע לבהכ"נ צריכים להרחיק, ע"ש: (ג) מדוחק. עין מ"א וט"ז:

משנה ברורה

דמיא לבדקא דמיא, ומתחלה הותחל העוון באיזה אנשים, ולבסוף יתלקטו ויתחברו חבורות חבורות לריב איש ברעהו עד שנעשה כל הבית הכנסת כמדורה גדולה, ובעונותיו הרבים באין מזה כמה פעמים לידי חרפות וגידופין והלבנת פנים ברכים וגם פעמים רבות בפני הספר-תורה, שזה גם-כן עוון חמור בפני עצמו, כי אפילו המבזה חבירו בפני תלמיד-חכם, אמרו חז"ל [סנהדרין פרק חלק] שהוא אפיקורוס ואין לו חלק לעולם הבא, וכל-שכן למבזה חבירו בפני הספר-תורה וכבוד השכינה, וכמו שכתב כעין זה בתשובת מהר"ו סימן קנב, עיין שם] ולידי הכאות ומלשינות וגדול חילול שם-שמים בין האומות, ומי גרם לכל זה אם לא הראשון שהתחיל בעבירה תחלה, ובודאי לעתיד לבוא יטול שכר כנגד כולם. על-כן הירא וחרד לדבר ה' ישים תמיד עינו ולבו לזה שלא לדבר שום דברים בטלים בבית הכנסת ובית המדרש, והמקום הזה יהיה מיוחד אצלו רק לתורה ולתפלה: (ג) ואין אוכלין וכו'. והוא הדין דאין עושין בהן (ה) שום מלאכה: (ד) מפני החמה וכו'. ולא מהני (ז) שיקרא או ישנה מעט בכניסתו כדלקמן, מאחר שיוכל ליכנס לבית של חול להניצל מהחמה והגשמים, אם לא שעסק מקודם באיזה דבר-הלכה בחוץ והתחילו גשמים לירד, (ג) שאז מותר לו ליכנס לבית המדרש כדי שלא יטרידוהו הגשמים: (ה) מותרים וכו'. והוא הדין (ז) דאם הוצרכו אנשי העיר לפי שעה להאכיל בהם אורחים עניים או להשכיבן שם דמותו, אבל זהו רק דוקא (ה) בבתי-כנסיות שבחוצה לארץ, (ו) ויש אוסרין גם בזה, ונראה (ו) דבמקום הדחק אין להחמיר בזה: (ו) לאכול ולשתות. והוא הדין (ח) לישון דשרי, אבל (ט) לעשות קפנדריא או ליכנס בהם בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים, וכל הני דלקמן, וכל-שכן שחוק והיתול ושיחה בטלה, אסורים, דאטו תלמיד-חכם אינו מוזהר על מורא המקדש: (ז) מדוחק. היינו, שהיה מקום דחוק לתלמידים והוצרכו לאכול שם. והמגן-אברהם כתב דלאנשים הלומדים שם בקביעות, לעולם שעת הדחק הוא, דאם יצטרך לילך לאכול ולשתות בביתו כוודאי יתבטל מלימודו, אבל אם אין לומדים בבית הכנסת ובבית המדרש, אסורים לאכול ולשתות שם, וכן הסכימו כמה אחרונים: (ח) ויש אומרים דבבית המדרש וכו'. אף דקדושת בית המדרש חמורה יותר מבית הכנסת, כדלקמן בסימן קנב סעיף א, סבירא ליה דלענין חכמים ותלמידיהם (י) שלומדים שם בקביעות התיירו להם אפילו שלא מדוחק, משום דבית המדרש הוא ביתו, ולא

עבה"ט. ועיין בב"ב מ"ח סימן יח שאין מוכר בשום מקום תמנות בהכ"נ, ומן הדין רשאים לעשות שמונה צלעות אף בענין אחר אם הטעם לפי שעל תמנה זו המקום מרווח להם יותר, אבל אם בשביל שרצים להדמותו לבתים או להיכלי שרים, קורא אני עליהם "וישכח ישראל [את] עושהו ויבן היכלות", ולכן אין לשנות דבר ממנהגי ישנים, עיין שם:

ביאור הלכה

מכל מקום מותר להתפלל ולתת שם ספר-תורה, תשובת רא"מ חלק א סימן עט: * ואין אוכלין ושותין בהם. אסור לשתות מים בבית הכנסת ובבית המדרש למי שאינו תלמיד-חכם, תשובת רשב"ש סימן רעד. והמנהג עתה ששותין העם מים בבית הכנסת [ברכ"יוסף], ואפשר שסומכין העולם על הסוברין דבתי-כנסיות שבחוצה לארץ על תנאי הן עשוין ומועיל אף כישובן. ולפי זה בארץ-ישראל אין טעם להתיר. ונראה דמי שלומד בבית המדרש אפילו שלא בקביעות, יש להקל בזה כשצמא ולשתות, דיש לומר דהוי בזה צורך מצוה כדי שלא יתבטל מלימודו, וכדבסעיף ד. ועצם הדין דאכילה, לא נזכר בשולחן-ערך אלא דוקא קבע או אפילו עראי אסור. ועיין בסעיף ג, דלענין שינה בבית הכנסת נזכר דאפילו עראי אסור ופה לא נזכר, שמע מינה לכאורה דוקא קבע, או דלמא דאפילו עראי לא עדיף על-כל-פנים משתיה, ומכל מקום צריך עיון: * בחמה מפני החמה. והוא הדין בצינה מפני הצינה [תוספתא]: * ותלמידים חכמים ותלמידיהם. ואין חילוק בין בתי-כנסיות ובתי-מדרשות שבארץ-ישראל לשל חוצה לארץ: * ויש אומרים דבבית המדרש וכו'. הנה המעיין בר"ן יראה דלשיטתו מותר בבית המדרש לתלמידים חכמים אפילו ליכנס בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים, דבביתו עשויה לגמרי נופשות לדבר מקלות-ראש, אך מדלא הזכיר הרמ"א קולתו בזה, משמע דלא תפס שיטתו רק לענין אכילה ושתיה דאפילו שלא מדוחק שרי; ומסתברא דיש להקל גם לענין שאר תשמישין הואיל שלומדים שם כל היום. ודע עוד, דאף דלדעת הר"ן אין לנו מקור להקל בבית הכנסת אפילו מדוחק [ורק בבבלי (א) הוא הדין בחוצה לארץ וכדלקמן במשנה ברורה בסעיף יא] משום דעל תנאי הן עשויות, עיין שם בר"ן, מכל מקום מדלא הזכיר הרמ"א את דעתו בזה, משמע דלענין זה תפס להקל כדעת המחבר שהיא על-פי

שער הציון

(א) והפשל חבלים שזכר בגמרא לאיסור הוא משום שהוא מקום מרווח, והוא הדין שאר מלאכות [רש"י]: (ב) כן משמע במגילה כח ע"ב בגמרא: האי דעיילין לבי-נגישתא לאו משום מטרא וכו', ותיפוק ליה דהא למדו שם אחר-כך, אלא דראי דבכל גוויי אסור כיין דכונתו העיקר להניצל מהגשמים; ולא דמי למה שהתיר הגמרא על-ידי עצה זו בשצריך לקרוא לאיזה אדם, התם אין לו עצה אחרת: (ג) גמרא שם: (ד) ט"ז בשם הרמב"ן וכפי מה שהועתק דברו בבית-יוסף, והטעם, משום דבתי-כנסיות שבחוצה לארץ על תנאי הן עשויות [פ"מ]. ולפי זה דעת הט"ז לפסוק דעל תנאי הן עשויות גם כישובן, דלא כדעת המחבר לקמן, וגם דמה שאמרו בתי-כנסיות שבבבל על תנאי עשויות, לאו דוקא ככל [נדלא כדעת המגן-אברהם בסעיף-קטן יב], וכן הוא גם-כן דעת האליה רבה דבבבלי לאו דוקא: (ה) פריימג'ים: (ו) הוא לפי דעת המגן-אברהם דבבבלי דוקא על תנאי, ולכן החמיר בסימן רסט אות ב, ע"ש, וגם דבישובן לא מהני תנאי: (ז) כיון שהוא צורך מצוה: (ח) כן מפורש בתשובת הרשב"א ח"ד סימן רעה, ועיין שם שכתב דהוא הדין לכל תשמישי תלמיד-חכם שמוטר כשהמקום דחוק לו, וכעין זה משמע גם-כן בליקוטי הרמב"ן על מגילה, ע"ש שהביא ראה לזה מירושלמי והובא חמצית דבריו בר"ן, ע"ש, ועיין מה שנכתב לקמיה בסעיף ג: (ט) כן משמע ממגן-אברהם וכן כתב ביד-אחרון וכן מצרד הפרשה בתירוק א', ע"ש, ולא העתקתי לענין טיול, דברמזים משמע דלתלמיד-חכם מותר, וגם לא זכרתי לענין להתקטש, דבגמרא מוכח דרבי יהושע בן-לוי אאין נאותין קאי, וניאות פירש רש"י דהיינו קישוט: (י) כן משמע בר"ן וכן כתב בחי"אדם:

ג שם
ד הרמב"ם שם ה שם
הגמרא ו הרי"ב בן-חביב
ז שם
ח הגהת מיימוני פרק
יא מהלכות חפלה
מירושלמי פרק קמא
דפסחים ט מגילה כ"ט
ס"ב וברכות

מדוחק (ט) שרי (ר"ץ פ' בני העיר). *וְאִין מַחֲשָׁבִים בָּהֶם חֲשׁוֹנוֹת יֵאלֶא-אִם-כֵּן הֵם שֶׁל מִצְוָה, כְּגוֹן קוֹפָה שֶׁל צִדְקָה וּפְדִיּוֹן שְׁבוּיִים. וְאִין מַסְפִּידִים בָּהֶם, אֵלֶּא-אִם-כֵּן יִהְיֶה הַהִסְפָּד לְאַחַד מִגְדוּלֵי (ג) (ו) הָעִיר שֶׁכָּל בְּנֵי הָעִיר מֵתִקְבָּצִים וּבָאִים לְהַסְפִּידוֹ. וְאִם צָרִיךְ לִכְנֹס בָּהֶם לְצָרְכּוֹ, כְּגוֹן לִקְרֹא לְאָדָם, יִכְנֹס וְיִקְרָא מֵעַט אוֹ יֹאמֶר דָּבָר (ד) (יֵא) שְׁמוּעָה (יב) וְאַחֲרֵיכֵן יִקְרָאנוּ, כְּדִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה נִרְאָה כְּאִלוֹ נִכְנָס לְצָרְכּוֹ. וְאִם אֵינּוּ יוֹדְעֵי לֹא לִקְרוֹת וְלֹא לִשְׁנוֹת, יֹאמֶר לְאַחַד מֵהַתִּינוּקוֹת קְרֹא לִי פֶסוּק שֶׁאַתָּה קוֹרֵא בוֹ, אוֹ יִשְׁהֵא מֵעַט וְאַחֲרֵיכֵן יֵצֵא, שֶׁהִיִּשִּׁיבָה בָּהֶם מִצְוָה, שְׁנֹאמֶר 'אֲשֶׁרִי יוֹשְׁבֵי בִיתְךָ'. (וְשִׁיעוֹר הַיִּשִּׁיבָה (יג) כְּדִי הִילּוּךְ שְׁנֵי פִתְחִים) (לְדַעַת הַיֵּשׁ-מִפְרָשִׁים בְּסִימָן צ סוּף סַעִיף כ): ב' יֵשׁ אוֹמְרִים, שֶׁמָּה שֶׁשְּׁנֵינוּ בְּקִדּוּשַׁת בֵּית־מִדְרָשׁוֹת, רֹצֵה לֹאמֹר שֶׁל רֵבִים דּוֹמִיא דְּבֵית־הַכִּנְסָת, אֲבָל יַחֲדִי הַקּוֹבֵעַ מִדְרָשׁ בְּבֵיתוֹ (יד) לְצָרְכּוֹ אֵין לוֹ קִדּוּשָׁה כָּל-כַּךְ : ג' (טו) 'אֵין יִשְׁנִים (ה) [ה] בְּבֵית־הַכִּנְסָת אֲפִילוֹ שְׁנַת עֲרֹאֵי, (טז) *אֲבָל בְּבֵית־הַמִּדְרָשׁ מוֹתֵר : ד' (יז) "לְצוּרֶךְ בֵּית־הַכִּנְסָת מוֹתֵר לֵאכּוֹל (יח) וְלִישוֹן (י) בְּתוֹכּוֹ. (יט) וּמִטַּעַם זֶה יִשְׁנִים בְּלֵיל יוֹם־הַכַּפּוּרִים בְּבֵית־הַכִּנְסָת. וְאֲפִילוֹ לְצוּרֶךְ מִצְוָה אַחֲרָת, כְּגוֹן שְׁנִקְבָּצִים (כ) לְעֹבֵר (י) הַשָּׁנָה בְּבֵית־הַכִּנְסָת, מוֹתֵר לֵאכּוֹל שֵׁם : ה' הֵיוּ לְבֵית־הַכִּנְסָת שְׁנֵי פִתְחִים, לֹא יִכְנֹס בִּפְתָח זֶה *לְעִשְׁתּוֹ דֶּרֶךְ לְצֵאת בִּפְתָח הַשֵּׁנִי *לְקַצֵּר דְּרָכּוֹ. וְאִם הִיא הִדְרֵךְ עוֹבֵר קוֹדֵם שֶׁנִּבְנְהָ בֵּית־הַכִּנְסָת, מוֹתֵר. וְכֵן אִם

שערי תשובה

באר היטב

(א) **העיר**. פי' שמת קרובו של הגדול: (ד) **שמועה**. פי' של תורה. (ה) **בבהכ"נ**. עבה"ט. ומש' מצא דבר כו', עיין באורך בקצה"ח ס' ר ס"ק א האר"י ז"ל היה נזהר מאד שלא לדבר בבהכ"נ אפילו דברי מוסר פן ימשך ממנו דברי חול: (ו) **בבהכ"נ**. חייב לגבור באותן הישגים בבהכ"נ ומכ"ש אותן שישנים בשעת הדרשה, שאז עבירה גוררת עבירה ומסיר אנו משמוע תורה. המתעשש בבהכ"נ אין אומרים לו רפואה, מיימוני, עט"ז ונבאליה רבה התייר במקום שמתור להפסיק והביא רוריה לדבריו, ועיין ספר חסידים ס' חתריא. וצ"ל בהצד בהכ"נ וכה כו', ולא אמרינן הוצר להקיש (אגודה ריש מעילה). ושיחת הילדים איסור גדול בביהכ"נ, ספר חסידים ס' חתריא. **בביתו**. ואל יכנס מטחור לשם, מ"א: (ז) **השנה**. שאין בה קלות־ראש, דאין עולין לה אלא בפת קטנטנית: (ח) **שליח**. 6294507

ביאור הלכה

משנה ברורה

שיטת ההרב"ם ושאר פוסקים: * ואין מחשבין בהם חשבונות. היינו, אף-על-פי שבני העיר צריכין לאותן חשבונות ואין להם מקום להתאסף שם, מפני שהוא קלודיראש בכבוד בית-הכנסת [נהרב"ן בליקוטיו], ורוצה לומר דאף-על-פי שהוא צורך רבים, וכל-שכן חשבונות שללי יחיד: * אבל בבית-המדרש מותר. ובבתי-מדרשות שלנו שמתפללין בהם גס"ן, לכאורה לא גריעה מבית-הכנסת לבוד ואסור אפילו עראי. ולפי הטעם שהסברנו כסעיק"קטן טז אפשר דשרי, וצריך עיון: * לעשותו דרך. אם לא שיקרא או שישעה שם מעט, וכנ"ל: * לקצר דרכו. שאסור ליכנס בהם אלא לדבר-מצוה [רמב"ם]. ואם הוא הולך לדבר-מצוה, אפשר דשרי [פמ"ג], ולא נהירא, שמדברי הרמב"ם אין ראיה להקל, דהרב"ם מיירי דהניסה לבית-הכנסת היה בשביל דבר-מצוה, דאז ממילא מותר אחר-כך גס"ן לקצר דרכו, והנה שאלין כי בזה שנוכח כיוון דרך בית-הכנסת רק כדי לקצר דרכו, והמזהה שמקוה לעשותה הלא יוכל לעשותה אפילו אם לא יעשה הבית-הכנסת

דוקא אכילה ושתיא, (יא) דהוא הדין לכל תשמישיהם שרי: (ט) שרי. עיין בלבוש ובי"ח שמצדדים כן לדינא, (יב) וכן נראה שאין להחמיר לאנשים שלומדים שם כל היום: (י) העיר. שמת קרובו של הגרול ומוחמת זה באים רבים להספד, וכל-שכן כשההספד הוא על תלמיד-חכם [אחרונים]. האר"י היה נזהר מאד שלא לדבר בבית-הכנסת רק תפלתו, אפילו דברי מוסר לא דיבר פן ימשך ממנו דברי חול: (יא) שמועה. פירוש, הלכה או משנה: (יב) ואחר-כך יקראנו. רוצה לומר, אבל לא יקדים הקריאה מקודם שיאמר איזה דבר-תורה, דיהיה נראה דאמירת הדבר-תורה הוא רק טפל [אחרונים]: (יג) כדי הילוך. היינו שישא שיעור הילוך שני פתחים, דהיינו שמונה טפחים: ד (יד) לצרכו. אבל אם הקדיש בית לצורך רבים ללמוד בו, אפילו אם אין

אבל אם הקהל בית לצורך חבית המדרש, אפילו אם אין מתפללין שם כלל יש עליו קדושת בית-המדרש. ועיין לקמן בסיומן קנג סעיף ח לענין בית-הכנסת, והוא הדין לענין זה: **ג(טו) אין ישנים וכו'.** ומיירי אנשים דעלמא, אבל לתלמידהבם כשלומד שם, כבר ביארנו בסעיף-קטן ו דשרי: **(טז) אבל בבית-המדרש מותר.** רוצה לומר, (יג) שנת עראי. ועיין בחידושי רבי עקיבא איגר שמפקפק בהיתר זה, ואפשר דכיון שבית-המדרש עשוי לשהות שם זמן הרבה ללמוד ולשמע דברי-תורה וקשה ליהזר משנת עראי, על-כן לא אסרו זה לשום אדם. ולתלמידהבם הלומד שם בקביעות מותר אפילו שנת קבע [כן משמע בלבוש]: **ד(יז) לצורך בית-הכנסת.** כגון מי ששומר אותו וכהאי גוונא: **(יח) ולישון בתוכו.** ולא יכניס מטתו לשם [מ"א], ובאליה רבה חולק עליו וכן בחידושי רבי עקיבא איגר, עיין שם: **(יט) ומטעם זה וכו'.** רוצה לומר, כדי לשמור הנרות: **(כ) לעבר השנה.** עיין במגן-אברהם שהביא בשם הגהת סמ"ק, דלא הותר בסעודת מצוה אלא כגון סעודת עיבור שנה שאין בה קלות-ראש, שהיתה עשויה בפת וקטניות בלבד, ורוצה לומר, לאפוקי סעודת מצוה שיש בה שכרות, אסור אף בבית-המדרש [פמ"ג, ע"ש]. **(יד)** ומכל מקום הנהגין להקל לעשות סעודת סיום הש"ס בבית-המדרש מפני שאין להם מקום אחר מרווח לזה, אין למחות בידם דיש להם על מי

שער הציון

(יא) כן מוכח מר"ן, ועיין שם דאף ליכנס מפני הגשמים גם-כן מותר לירידה, ועיין ביאור הלכה: (יב) ואף דבירושלמי איתא בשם ר' יהושע בן-לוי דבית הכנסת ובית-המדרש, לחמכים ולחמלירייהם, משמע דשניהם שוין הם, וכיון דבית-הכנסת דוקא מדוחק הוא הדין בית-המדרש; יש לומר דבאמת מי שלומד בקביעות שם, אם יצטרך לילך ולחפש מקום לאכילה ושתייה או לשאר תשמישיו, גם זה בכלל דחק הוא, וכמו שהאריך המגן-אברהם בזה, ונוכל לצרף לזה דעת האור דורע וממירי לחמלירייהם בכל מקום: (יג) יורה-דעה רמז ש"ס ס"ק טו ויחידושי ר' עקיבא איגר: (יד) יש ידוע שיטת הרמב"ן ורשב"א ח"ד סימן רעז דבית-הכנסת שבהכל על תנאי הוא אפילו בישובן, ומותר לצרור עניים או לצרור רבים לפי שעה, ורש"י ואור זרוע גם-כן מכירה להו דעל תנאי אפילו בישובן, וגם יש נוטאות בירושלמי דגורטין "בשבתות ובראשי-חודשים", ואז בוודאי לא היה פת וקטניות בלכד, ועיין באליה רבה סעיף-קטן ב: ב

(*) לאמרי מניח
הראש והטור דגוס
"מצוה" וכן משמע
שם בברכות כ ארחות
חיים בשם מהר"ם
ל שם כגמרא ושם
בירושלמי מ מהר"ם
חביב נ מגילה כ"ח
ס טור ע שם כגמרא
פ שם

לא נכנס בו תחלה כדי לקצר דרכו, מותר לעשותו דרך. וכשנכנס בו להתפלל (ס) (כא) *מותר למי שנכנס בפתח זה לצאת בפתח אחר: ו' מותר ליכנס בבית-הכנסת במקלו ובתרמילו ובאפונדתו (פירוש, מיני כיסים; תרגום 'ובילקוט' ובתרימיליה). יישי אסורים ליכנס בו (כב) *בסכין ארוך (כג) *או בראש מגולה: ז' ליכול (כד) לרוק (ט) בו, ובלבד (כה) שישפשפנו ברגליו, או שיהיה שם (כו) גמי שאם ירוק לתוכו לא יהא נראה: ח' טיט שעל רגליו ראוי לקנחו קודם שיכנס להתפלל, וראוי שלא יהא עליו ולא על בגדיו שום לכלוך: ט' נוהגים בהם כבוד (י) לכבדן ולרבען (פירוש 'כיבוד' ניקוי הבית, 'ריבוי' זריקת המים על-פני הקרקע). י' נוהגין (כז) להדליק בהם נרות לכבדן: י' *אפילו (כח) לאחר (י"א) שחרבו עדיין הן בקדושתן, וכשם שנוהגים בהם כבוד בישובן כך נוהגים בחורבנם, חוץ מכיבוד וריבוי. ואם עלו בהם עשבים, (כט) תולשים אותם ומניחים אותם במקומן משום עגמת-נפש, (ל) כדי שיראו העם ותעיר רוחם וישתדלו לבנותם: י"א (לא) *אם בשעת בנין בית-הכנסת (י"ב) (לב) התנו עליו *להשתמש בו, מותר להשתמש בו (יג) (לג) בחורבנו, *אבל (לד) בישובו

(א"ר החכמה)

באר היטב

הקודש, ס"ח, מ"א: (י"א) שחרבו. אפילו בחור"ל, ר"י בירב, מ"א: (י"ב) התנו עליו. דוקא התנו בפירוש אבל מסתמא לא, עמ"א: (י"ג) בחורבנו. דוקא שאין דעתם לבנותו, אגודה מ"א:

משנה ברורה

לסמוך: ה' (כא) מותר למי שנכנס וכו'. צריך לומר "מצוה למי שנכנס" [אחרונים], ובגמרא מיתיי לזה מקרא שנאמר "ובכזב עם הארץ לפני ה' במועדים, הבא דרך שער צפון להשתחוות יצא דרך שער נגב" וגו', והטעם, כדי שיהיה נראה כמחבב [ר"ן]: ו' (כב) בסכין ארוך. לפי שביט הכנסת שהוא מיוחד לתפלה מארכת ימיו של אדם, והסכין מקצר ימי אדם. ועיין באליה רבה שדעתו שאין להחמיר כי אם בסכין מגולה: (כג) או בראש מגולה. עיין לעיל בסימן צא סעיף ג, בביאור הלכה דיבור המתחיל ויש אומרים: ז' (כד) לרוק בו. ובלבד שלא בשעת תפלת שמונה-עשרה, כדלעיל בסימן צז סעיף ב. ויהיה זהיר שלא ירוק בפני חבריו שימאס בה [חגיגה ה']. האר"י (טו) היה נזהר מריקיה: (כה) שישפשפנו ברגליו. ובשבת שאסור לשפשף, יעמיד המנעל עליו עד שיתמנע [אחרונים]: (כו) גמי. או תבן וחול: ט' (כז) להדליק. ונהגו להדליק קודם שיכנס אדם להתפלל, משום דאמרינן בגמרא: מקום שמתפללין בו בעשרה, קדמה שכינה ואחיא; ועוד, שכן היו עושין במקדש [א"ר בשם הכל-בן]: י' (כח) לאחר שחרבו. הבתי-כנסיות ובתי-מדרשות, והטעם: דכתיב "והשימותי את מקדשיכם",

ולא כתיב 'ואת מקדשיכם אשימם', להורות לנו דקדושים הם אף כשהן שוממין. ואין חילוק בזה (טז) בין אם הם בתי-כנסיות שבארץ-ישראל ובין שבחוצה לארץ, אם לא בהתנו וכדלקמן בסעיף יא: (כט) תולשים אותם וכו'. רוצה לומר, (י"ב) מותר לתלוש אותם, ובלבד שיניחם במקומם ולא יטלם משם: (ל) כדי שיראו וכו'. לפי זה, באם סתרו בית-הכנסת ממקום זה ובנאוהו במקום אחר ואין ברעתם לבנות עוד במקום הראשון, (י"ט) אין שייך דין זה, אלא יעשו גדר סביבו שלא יבואו לזלזל שם, ואם הוא במקום שיוכלו למכור, כנזכר בסימן קנ"ג, ימכרוהו [ט"ז]: י"א (לא) אם בשעת בנין. אבל לאחר-כך לא מהני תנאי כלל [ב"ח וע"ת]: (לב) התנו עליו. משמע דוקא שהתנו בפירוש, אבל מסתמא לא אמרינן על תנאי הן עשויות, מגן-אברהם, דלא כמשאת-בנימין, (י"ט) ובאליה רבה מצדד לדינא כהמשאת-בנימין שמקיל בזה: (לג) בחורבנו. פירוש, אותו תנאי מועיל שלאחר שיחריב יהיה מותר להשתמש בו, אבל כל זמן שקיימת אין תנאו מועיל: (לד) בישובו לא מהני. ודוקא לאכילה ושתייה או ליכנס בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים, (כ) דיש בזה משום קלות-ראש, אבל לשאר תשמישים

שער הציון

(טו) ומסתברא דמדת חסידות הוא דעבד, אבל מדינא שרי כדאיתא בגמרא, ועיין שם דהטעם, 'כי ביתו' דלא קפיד איניש על זה. ויש לעיין לאותם האנשים העשירים דמקפידים בביתם על הריקיה, אס"כ גם בבית-הכנסת ובית-המדרש יהיה אסור להם לרוק: (טז) מגן-אברהם וש"א: (י"ב) מפירוש המשנה להרמב"ם: (י"ט) ולשון ה"ט"ו שכתב: אין צריך לתלוש העשבים, אינו מדויק כל-כך, אלא הכוונה אין צריך לדקדק שישאר במקומו: (י"ט) ובאמת מפשטות דברי הטור-שולחן-ערך ודברי מהר"ם בירב משמע כהמגן-אברהם, וכן משמע מסתימת הרמב"ם דסתם דין בית-הכנסת ולא הזכיר דבחוץ לארץ יש להם דין אחר, אמנם באור זרוע מוכח בהדיא כדעת המשאת-בנימין [והמגן-אברהם] לא היה לפניו האור זרוע, רק מה שהביא הגהות אשרי בשמון, ודין זה אין לו הכרע כל-כך, מכל מקום אין כדאי להקל בזה דהמגן-אברהם כתב לאסור וכן משמע מכל הפוסקים הנ"ל, וגם האליה רבה לא כתב להיתר ודאי והניח בצריך עיון: (כ) וכל-שכן שחוק והיתול ושיחה בטלה, דלזה בודאי לא מהני תנאי. ועיין בעולת-חמיד שכתב דזה אפילו בחורבנו אסור, ולא עדיף מחשבות של

הלכות בית הכנסת סימן קנא

סט באר הגולה

צ מרדכי פרק קמא
דשבת ומהרי"ק בסימן
קסא

***לא מהני (יד) תנאי. ואפילו בחורבנו, לתשמיש מגונה (לה) כגון זריעה וחשבונו (לו) של רבים לא מהני תנאה. במה דברים אמורים, בבתי-כנסיות (טו) (לו) שבחוצה לארץ, *אבל בבתי-כנסיות שבארץ-ישראל לא מהני (לח) שום תנאי: יב ייש ליזהר מלהשתמש בעליה שעל-**

1234567

באר היטב

בתוס' ד"ה בתי-כנסיות של בבל כתבו דמיירי בחורבנם אבל בישובם אסור, ואלו בד"ה ואעפ"כ אין נוהגין קלות-ראש כתבו דמיירי בבנינם,

ביאור הלכה

כמה שיטות, היינו שיטת התוספות והרא"ש דבישובו לא מהני תנאי ובחורבנו מהני, ושיטת רש"י והאור זרוע דאפילו בישובו מהני תנאי, ושיטת הרמב"ם והר"ן, וכן דעת הרשב"א בתשובותיו בחלק ד, דאפילו בחורבנו לא מהני תנאי שישתמש בו להדיא בשלא מדוחק, אבל כשהוא מדוחק אפילו בישובו מהני תנאי נמדחק קרי כשהוא להאכיל העניים לצורך שעה או להשיכין שם. והנה אף שהמחבר העתיק לדינא דבישובו לא מהני תנאי, מכל מקום נראה מדברי הט"ז בריש הסימן דכשהוא מדוחק וכנ"ל יש לסמוך על הרמב"ם דאפילו בישובו מהני, והדין עמו, שכן הוא גס"כ דעת הר"ן והרשב"א, וגם יש לצרף לזה דעת רש"י ואור זרוע דסבירא להו דאפילו בישובו מהני תנאי. ודע עוד, דאפילו לדעת רש"י ואור זרוע דמהני תנאי אפילו בישובו, מכל מקום לקלות-ראש ממש כגון שחוק והיתול וכיוצא בו פשיטא דלא מהני, כדמוכח בגמרא להדיא, עיין שם, דאפילו חשבונו אסור משום דהוא גס"כ קלות-ראש: * לא מהני תנאי. ודוקא לתנאי של קלות-ראש כגון אכילה ושתייה וליכנס בחמה מפני החמה, אבל לשאר תשמיש מהני תנאי. וקשה, דהא מוכח ברא"ש שם דאפילו לקרוא לאדם משם גס"כ לא מהני תנאי בישובו, ומאי גריעא זה משאר תשמיש דעלמא? אלא ודאי דבכל תשמיש אסור בישובו. ועל דבר קושיתו מסימן קנד דמהני תנאי לתשמישי-קדושה, כגון במטפחת של ספר-תורה וכיוצא בה, אפשו שיש לתרץ דבית-הכנסת שאני כיון דמצוה שישאל יהיה להם מקדש מעט בכל מקום שהם, כדאיתא בסימן קנ דכופין זה את זה לבנות בית-הכנסת, לכן גזרו חז"ל דבית-הכנסת הקבוע לא יועיל תנאי בישובו שישתמש בו תשמישי חול, דאפ"כ אין שם בית-הכנסת עליו כלל אלא כבית בעלמא, מה שאין כן שם אפילו אם נאמר שאין על המטפחת שם תשמישי-קדושה, מאי איכפת לן בזה. ודע עוד, דקושיית המגן-אברהם הוא רק לפירוש רש"י ושאר פוסקים שמפרשים דעל תנאי הן עשוין היינו שיוכלו להשתמש בו חיפך, ואפילו הכי סבירא להו להתוספות והרא"ש דלא מהני על זמן ישובו, ולזה הקשה מסימן קנד, אבל לפירוש רבינו תנאל שבידינו אין קושיא כלל לעניות דעת, שהוא מפרש דעל תנאי הן עשוין דכל שעה שירצה יחזור לקדמותיה [ורוצה לומר דאם רבים יצאו בזה, והיינו דקמטים דאפילו הכי אין מחשבת בהם חשבונו של רבים דזה אסור על-כל-פנים משום קלות-ראש, אבל שאר תשמישים שאינם של גנאי מותרים רבים להשתמש בו כשירצו, משום דאז נפקע קדושתיה וחזרו להשתמש בו תשמיש שאינו של גנאי דנעשה אז כמו בית בעלמא, חיפך כשחוזרים להתפלל בו חזרו ומתקדש בקדושת בית-הכנסת], ואפ"כ אין קושיא מסימן קנד, דהתם התנאי שישתמש בו אף בעודו בקדושתיה, ולזה יש לומר דמהני: * אבל בבתי-כנסיות שבארץ-ישראל וכו'. עיין משנה ברורה. והנה על עצם הדין שסתם השולחן-ערוך דבארץ-ישראל לא מהני תנאי יש לעיין, דלכאורה אין דין זה ברור לכולי עמא [ורק לשיטת התוספות ובדלקמיה]. דהנה בגמרא לא נזכר זה כלל בהדיא דבארץ-ישראל לא מהני תנאי, אלא דאמרין שם דבתי-כנסיות של בבל על תנאי עשוין, ולא מיבעיא אם נפרש דסתם על תנאי עשוין, אין לדייק מזה אלא לאפוקי ארץ-ישראל דבסתמא אין עומדין על תנאי, אבל אם התנו כפירוש למא לא יועיל, וכמו על כל תשמישי-קדושה דאיתא בהדיא בירושלמי דמועיל תנאי, ובדלקמן בסימן קנד, וכמו שהקשה המגן-אברהם בסעיף-קטן יד, אלא אפילו לפי מה שהוכיח המגן-אברהם מכמה פוסקים דכוונת על תנאי עשוין היינו דבבבל התנו עליהם ולא בסתמא, מכל מקום אין לנו הוכחה דבארץ-ישראל לא מהני תנאי, אלא דבבבל דרכן היה להתנות מאיהם טעמים שהיה להם ובארץ-ישראל לא היו מתנים, והוא הדין בכל חרץ לארץ גס"כ לא היה תנאי על בתי-כנסיות שלהם, ואף דבבבל גופא בזמן הזה אין ברור דבתי-כנסיות שלהם על תנאי עשויות, אבל אם התנו בהדיא, שפיר מהני בכל מקום וכמו בכל תשמישי-קדושה. ובאמת לא נזכר זה בכל הראשונים דבארץ-ישראל לא מהני תנאי, וחדושו דין זה נזכר רק בתוספות, ונראה דכתבו זאת רק לשיטתם דבישובו לא מהני תנאי ורק בחורבנו, ולכן כתבו הטעם דמועיל התנאי בחורבנו משום דכשיבוא הגואל, ורצה לומר, דכיון דלבסוף כשיבוא הגואל ויתקבצו ישראל מכל המקומות אשר נפוצו בין הגויים אל ארץ-ישראל ולא יצטרכו לזה המקדש-מעט ועתידין ליחרב, ועל-כרחך ממילא יהיה נפקע אז קדושתו, ולכן מהני התנאי גס"כ לכל זמן שיחרב, מה שאין כן בארץ-ישראל דלא יתבטל קדושתו בשום פעם, לכן גם לחורבנו לא מהני תנאי כמו בישובו. ולפי זה, להפוסקים דסבירי דגם בישובו מהני התנאי למקום הדחק כגון להאכיל אורחים עניים, אפשר לומר דאין חילוק בין בבל לארץ-ישראל ואף בארץ-ישראל מהני התנאי אם התנו אף לישובו לענין זה [וכן משמע מרי"ז שדעתו גס"כ כשיטה זו, וכתב טעם דלכן היה תנאי בבתי-כנסיות של בבל משום דשיכחי אורחים, ומשמע דמדינא מועיל תנאי בכל מקום אף בישובו, אלא דשם היה דרכן להתנות משום דשיכחי אורחין]. ואף דהשולחן-ערוך סתם כשיטת התוספות דרק לחורבנו מועיל תנאי, הלא מוכח מט"ז בריש הסימן שנוכל לסמוך על שיטת הרמב"ם וסיעתו דאף בישובו מהני תנאי לצורך עניים במקום הדחק וכנ"ל, ואפ"כ יהיה זה הדין אף בארץ-ישראל כן, ויותר נוכל לומר, דאף לדעת הרא"ש והטור דסבירי כשיטת התוספות דבישובו לא מהני תנאי ורק בחורבנו, מכל מקום בזה לא סבירא להו כהתוספות, אלא דאם התנו בהדיא מהני אף בארץ-ישראל בחורבנו [דמעצ הצ"ח הלא מועיל תנאי לבית-הכנסת כמו בחשמישי-קדושה, ורק דחז"ל גרדו בישובו, וכן"ל בביאור הלכה, אבל למא דמהני התנאי בחורבנו] ודא דהדין בארץ-ישראל, דמאי שנא, והאי דנקט בגמרא דבבבל על תנאי עשוין, דשם היה דרכן להתנות וכנ"ל, ולכן השמיטו הרא"ש והטור את הדין הזה שכתבו התוספות ורק המתברר העתיקו בסתמא. היצא מזה הסעיף ומכל דברינו הוא דיש שלשה חילוקים, היינו: קלות-ראש גדול כמו חשבונו ושחוק והיתול וכיוצא בזה, אף בבבבל ובהתנו אסור, כדאיתא בגמרא בהדיא, ובין בישובו ובין בחורבנו; ותשמישי חול שאין בהם קלות-ראש כלל, מוכח מהמגן-אברהם דמהני תנאי בכל מקום, וכמו שכתבנו במשנה ברורה, וגם זה בין בישובו ובין בחורבנו; ונידון זה הוא לענין אכילה ושתייה וכיוצא בזה דיש בו קצת קלות-ראש, דבבבבל מהני תנאי על-כל-פנים לחורבנה לפי דעת השולחן-ערוך, ולכמה פוסקים אף בישובה להאכיל שם עניים כשהמקום דחוק, ולפי דברינו אף בארץ-ישראל אפשר דיש להקל

(יד) תנאי. היינו לקלות-ראש כגון אכילה ושתייה וזריעה הוי קלות-ראש ביותר ועגמת-נפש, מ"א: (טו) שבחו"ל. עמ"א, ועיין במגילה דף כח

משנה ברורה

מהני תנאי [מ"א]. ועיין ביאור הלכה: (לה) כגון זריעה. פשוט שהוא הדין לכל הדברים הנזכרים לקמן בסימן קנ"ג סעיף ט, דהם תשמיש מגונה ביותר: (לו) של רבים. דאושא מילתא, ויש בזה משום קלות-ראש ביותר. ומשמע כפרי-מגילת דחשבונו של יחיד בחורבנו מותר, ולזה מועיל תנאי, וברבינו ירוחם משמע דנקט 'של רבים' לרבותא דאף שהוא צורך רבים, וכל-שכן של יחיד: (לז) שבחוצה לארץ. שאין קדושתו עולמית, שהרי כשיבוא הגואל במהרה כימינו תפקע קדושתו, מה שאין כן בבתי-כנסיות שבארץ-ישראל: (לח) שום תנאי. לפי דעת המגן-אברהם לעיל בסעיף-קטן לד, גם בארץ-ישראל מהני תנאי לשאר תשמישין שאין בהם

גס"כ קלות-ראש: * לא מהני תנאי. עיין במגן-אברהם שהביא, דדוקא לתנאי של קלות-ראש כגון אכילה ושתייה וליכנס בחמה מפני החמה, אבל לשאר תשמיש מהני תנאי. וקשה, דהא מוכח ברא"ש שם דאפילו לקרוא לאדם משם גס"כ לא מהני תנאי בישובו, ומאי גריעא זה משאר תשמיש דעלמא? אלא ודאי דבכל תשמיש אסור בישובו. ועל דבר קושיתו מסימן קנד דמהני תנאי לתשמישי-קדושה, כגון במטפחת של ספר-תורה וכיוצא בה, אפשו שיש לתרץ דבית-הכנסת שאני כיון דמצוה שישאל יהיה להם מקדש מעט בכל מקום שהם, כדאיתא בסימן קנ דכופין זה את זה לבנות בית-הכנסת, לכן גזרו חז"ל דבית-הכנסת הקבוע לא יועיל תנאי בישובו שישתמש בו תשמישי חול, דאפ"כ אין שם בית-הכנסת עליו כלל אלא כבית בעלמא, מה שאין כן שם אפילו אם נאמר שאין על המטפחת שם תשמישי-קדושה, מאי איכפת לן בזה. ודע עוד, דקושיית המגן-אברהם הוא רק לפירוש רש"י ושאר פוסקים שמפרשים דעל תנאי הן עשוין היינו שיוכלו להשתמש בו חיפך, ואפילו הכי סבירא להו להתוספות והרא"ש דלא מהני על זמן ישובו, ולזה הקשה מסימן קנד, אבל לפירוש רבינו תנאל שבידינו אין קושיא כלל לעניות דעת, שהוא מפרש דעל תנאי הן עשוין דכל שעה שירצה יחזור לקדמותיה [ורוצה לומר דאם רבים יצאו בזה, והיינו דקמטים דאפילו הכי אין מחשבת בהם חשבונו של רבים דזה אסור על-כל-פנים משום קלות-ראש, אבל שאר תשמישים שאינם של גנאי מותרים רבים להשתמש בו כשירצו, משום דאז נפקע קדושתיה וחזרו להשתמש בו תשמיש שאינו של גנאי דנעשה אז כמו בית בעלמא, חיפך כשחוזרים להתפלל בו חזרו ומתקדש בקדושת בית-הכנסת], ואפ"כ אין קושיא מסימן קנד, דהתם התנאי שישתמש בו אף בעודו בקדושתיה, ולזה יש לומר דמהני: * אבל בבתי-כנסיות שבארץ-ישראל וכו'. עיין משנה ברורה. והנה על עצם הדין שסתם השולחן-ערוך דבארץ-ישראל לא מהני תנאי יש לעיין, דלכאורה אין דין זה ברור לכולי עמא [ורק לשיטת התוספות ובדלקמיה]. דהנה בגמרא לא נזכר זה כלל בהדיא דבארץ-ישראל לא מהני תנאי, אלא דאמרין שם דבתי-כנסיות של בבל על תנאי עשוין, ולא מיבעיא אם נפרש דסתם על תנאי עשוין, אין לדייק מזה אלא לאפוקי ארץ-ישראל דבסתמא אין עומדין על תנאי, אבל אם התנו כפירוש למא לא יועיל, וכמו על כל תשמישי-קדושה דאיתא בהדיא בירושלמי דמועיל תנאי, ובדלקמן בסימן קנד, וכמו שהקשה המגן-אברהם בסעיף-קטן יד, אלא אפילו לפי מה שהוכיח המגן-אברהם מכמה פוסקים דכוונת על תנאי עשוין היינו דבבבל התנו עליהם ולא בסתמא, מכל מקום אין לנו הוכחה דבארץ-ישראל לא מהני תנאי, אלא דבבבל דרכן היה להתנות מאיהם טעמים שהיה להם ובארץ-ישראל לא היו מתנים, והוא הדין בכל חרץ לארץ גס"כ לא היה תנאי על בתי-כנסיות שלהם, ואף דבבבל גופא בזמן הזה אין ברור דבתי-כנסיות שלהם על תנאי עשויות, אבל אם התנו בהדיא, שפיר מהני בכל מקום וכמו בכל תשמישי-קדושה. ובאמת לא נזכר זה בכל הראשונים דבארץ-ישראל לא מהני תנאי, וחדושו דין זה נזכר רק בתוספות, ונראה דכתבו זאת רק לשיטתם דבישובו לא מהני תנאי ורק בחורבנו, ולכן כתבו הטעם דמועיל התנאי בחורבנו משום דכשיבוא הגואל, ורצה לומר, דכיון דלבסוף כשיבוא הגואל ויתקבצו ישראל מכל המקומות אשר נפוצו בין הגויים אל ארץ-ישראל ולא יצטרכו לזה המקדש-מעט ועתידין ליחרב, ועל-כרחך ממילא יהיה נפקע אז קדושתו, ולכן מהני התנאי גס"כ לכל זמן שיחרב, מה שאין כן בארץ-ישראל דלא יתבטל קדושתו בשום פעם, לכן גם לחורבנו לא מהני תנאי כמו בישובו. ולפי זה, להפוסקים דסבירי דגם בישובו מהני התנאי למקום הדחק כגון להאכיל אורחים עניים, אפשר לומר דאין חילוק בין בבל לארץ-ישראל ואף בארץ-ישראל מהני התנאי אם התנו אף לישובו לענין זה [וכן משמע מרי"ז שדעתו גס"כ כשיטה זו, וכתב טעם דלכן היה תנאי בבתי-כנסיות של בבל משום דשיכחי אורחים, ומשמע דמדינא מועיל תנאי בכל מקום אף בישובו, אלא דשם היה דרכן להתנות משום דשיכחי אורחין]. ואף דהשולחן-ערוך סתם כשיטת התוספות דרק לחורבנו מועיל תנאי, הלא מוכח מט"ז בריש הסימן שנוכל לסמוך על שיטת הרמב"ם וסיעתו דאף בישובו מהני תנאי לצורך עניים במקום הדחק וכנ"ל, ואפ"כ יהיה זה הדין אף בארץ-ישראל כן, ויותר נוכל לומר, דאף לדעת הרא"ש והטור דסבירי כשיטת התוספות דבישובו לא מהני תנאי ורק בחורבנו, מכל מקום בזה לא סבירא להו כהתוספות, אלא דאם התנו בהדיא מהני אף בארץ-ישראל בחורבנו [דמעצ הצ"ח הלא מועיל תנאי לבית-הכנסת כמו בחשמישי-קדושה, ורק דחז"ל גרדו בישובו, וכן"ל בביאור הלכה, אבל למא דמהני התנאי בחורבנו] ודא דהדין בארץ-ישראל, דמאי שנא, והאי דנקט בגמרא דבבבל על תנאי עשוין, דשם היה דרכן להתנות וכנ"ל, ולכן השמיטו הרא"ש והטור את הדין הזה שכתבו התוספות ורק המתברר העתיקו בסתמא. היצא מזה הסעיף ומכל דברינו הוא דיש שלשה חילוקים, היינו: קלות-ראש גדול כמו חשבונו ושחוק והיתול וכיוצא בזה, אף בבבבל ובהתנו אסור, כדאיתא בגמרא בהדיא, ובין בישובו ובין בחורבנו; ותשמישי חול שאין בהם קלות-ראש כלל, מוכח מהמגן-אברהם דמהני תנאי בכל מקום, וכמו שכתבנו במשנה ברורה, וגם זה בין בישובו ובין בחורבנו; ונידון זה הוא לענין אכילה ושתייה וכיוצא בזה דיש בו קצת קלות-ראש, דבבבבל מהני תנאי על-כל-פנים לחורבנה לפי דעת השולחן-ערוך, ולכמה פוסקים אף בישובה להאכיל שם עניים כשהמקום דחוק, ולפי דברינו אף בארץ-ישראל אפשר דיש להקל

הלכות בית הכנסת סימן קנא קנב

גבי בית הכנסת (לט) תשמיש קבוע של גנאי, כגון לשכב שם, ושאר תשמישים (מ) *יש להסתפק אם מותר להשתמש שם: הגה וכל זה דוקא בבית הכנסת קבוע שנבנה מתחלה לכך, (מא) אבל בית שיחדו לאחר שנבנה לבית הכנסת *מותר (מב) לשכב (טז) [טז] עליו (פסקי מהרי"א):

קנב שלא לסתור שום בית הכנסת, ובו סעיף אחד:

א *אין סותרין (א) בית הכנסת (ב) כדי לבנות (ג) בית הכנסת אחר, שמא יארע להם (ד) אונס (ה) *שלא יבנו האחר, אלא (ו) *בונים האחר תחלה

שערי תשובה

באר היטב

ושם כתב דאם אמר יזכה חצרי להקדש וזה לו, עיין שם: [טז] עליו. עכ"ט. דאלו בחורבנם שרי בכל הני, ע"ש וצ"ע. ועיין במהרש"א ובספר גופי הלכות: [טז] עליו. ומ"מ שומר נפשו ירחיק מזה, כנה"ג. וכתב ט"ז: בילדותי הייתי דר בק"ק קראקא למעלה מבית הכנסת בבית מדרשי ונעשתי הרבה במיתת בנין ותליתי בזה: (ב) בהכ"נ. ואפילו יש להם שני בהכ"נ אסור, מ"א, וט"ז מתיר אם יש להם בהכ"נ אחרת, ע"ש, ועיין ברמ"א סי' קנב ס"ז ועיין ע"ת:

ביאור הלכה

משנה ברורה

קלות ראש: יב (לט) תשמיש קבוע וכו'. מלשון זה משמע דלשכב שם בדרך מקרה מותר, (כא) דבדרך מקרה לא מקרי שכיבה תשמיש של גנאי: (מ) יש להסתפק, אם לרמותו לעליות העזרה דלא נתקדשו, או כיון דבית הכנסת ובית המדרש נקרא 'מקדש מעט', יש לרמותו לעליות היכל דקיימא לן דנתקדשו בקדושת היכל. ולפי מה שכתב בשערי תשובה בשם תשובת פאר-הדור יש להקל, חוץ ממקום שעל גבי ההיכל [רוצה לומר, הארון ששם מונח הספר-תורה] שם יש לזהר שלא להשתמש שם: (מא) אבל בית שיחדו וכו'. ונראה, דכל-שכן אם בשעה שנבנה בית הכנסת נבנה בית דירה למעלה ממנו דשרי לדור שם, דזה בוודאי לא הוקדש כלל למעלה; ומכל מקום להשתמש שם תשמיש שהוא מגונה מאד, כטינוף וכיצא בזה, נראה דבכל גווני אסור, ועל-כן אין לעשות כלל בית הכנסת אם יש בהדירה שלמעלה ממנו דבר מגונה כזה [ט"ז], ועיין שם שכתב שנענש בזה הרבה. ומה שמנהג העולם בעיירות ששוכרין בתי-כנסיות לזמן בבתיים תחתיים, ולמעלה מהן בית-דירה שמצוי שם חינוקות ודבר מאוס, (כב) אפשר משום שהוא לזמן לא חיישינן לזה: (מב) לשכב עליו. ומכל מקום שומר נפשו (כג) ירחק מהם, (כד) ובפרט במקום שהוא נגד ההיכל:

א (א) בית הכנסת. והוא הדין (ב) בית המדרש, ובין של יחיד (ג) או של רבים: (ב) כדי לבנות וכו'. רוצה לומר: לא מיבעיא אם אין דעתו לבנותו אחר-כך כלל דאסור, אלא אפילו אם סותר כדי לבנות אחר (ג) במקומו או במקום אחר דאסור, (ד) ואפילו אם דעתו לבנותו עתה בגודל פאר ויופי: (ג) בית הכנסת אחר. והוא הדין לעשות ממנו בית המדרש נמי אסור אף-על-פי שקדושתו גדולה יותר [כדלקמן בסיומן קנב סעיף א], ומהאי טעמא דמסיים. כתבו האחרונים, דהוא הדין כשהבית הכנסת מושכרת להם רק לזמן ודעתם לשכור אחר-כך במקום אחר, אסור לסלק את עצמם ממקום הראשון עד שישכרו תחלה מקום אחר: (ד) אונס וכו'. ואפילו אם היו כבר המעות גבוים לצורך כל הבנין ומונחים ביד הגבאי, ואפילו האבנים והקורות וכל צרכי הבנין מוכנים, אפילו הכי אסור, דלמא מתרמי להו פדיון שבויים ויהבי להו [גמרא]: (ה) שלא יבנו האחר. ונמצאו (ו) עומדין בלא בית הכנסת. (ו) ואפילו איכא להו דוכתא לצלויי באיזה מקום, נמי אסור. והיכא דאיכא עוד בית הכנסת קבוע בעיר שיכולים להתפלל שם כולם, הט"ז מתיר, והמגן-אברהם אסור בכל גוונא. ועיין בביאור הלכה: (ז) בונים האחר תחלה. היינו, שגומרים אותה כולה. (ז) ואף

שער הציון

רבים: (כא) אבל בשאר תשמישי גנאי, פשוט דאפילו בדרך מקרה אסור, דומיא דעליות של עזרה דאף דלא נתקדשו מכל מקום אסור להשתמש שם תשמיש של גנאי, כמו שכתב במדרכי: (כב) אף דלפי טעם הט"ז, שדבר זה אינו מניח התפלה לעלות למעלה, שייך גם בזה, אבל באמת עיקר סברתו אינה מוכרחת כלל, ומה שהביא סמך לזה מסימן נה, יש לחלק, וכן עמא דבר להקל בזה: (כג) מגן-אברהם: (כד) נובע מתשובת פאר-הדור: (ה) פרי מגדים: (ז) מאירי מגילה: (ג) רמב"ם, ומקורו ממעשה ההורדוס [ב"ב ד'] ומעובד דמי בר אבא במגילה כו: (ד) כדמוכח מבנין ההורדוס, דסלקא דעתיה דש"ס שם דאסור אי לאו דחזי ביה תיחא: (ה) מאירי שם: (ו) כל הפוסקים: (ז) תוספות ועליות הרבינו יונה:

הלכות בית הכנסת סימן קנב

עא באר הגולה

ב שם בכבא-כתורא
ג הרמב"ם בפרק יא
ההלכות תפלה

- (ו) ואחר-כך (ג) [נ] סותרים הישן (ואפילו לא רצו לסתור רק מחיצה אחת להרחיבו, נמי
(ג) (ח) *דינא הכי) (רבינו ירוחם נ"ג ח"ה וכ"י בשם הרמב"ם). יוהני מילי שהיה הראשון חזק,
(ט) *אבל אם חרבו יסודותיו או נטו כתליו ליפול, *סותרים אותו מיד יומתחילין לבנות
במהרה ביום ובלילה, שמא תדחק השעה וישאר חרב: הגה (י) ואסור ליקח אבנים מבית
הכנסת (ד) הישנה כדי לבנות חדשה (הגהות אשר"י פ' בני העיר). (יא) *ואסור (ה) [ס] לסתור

שערי תשובה

באר היטב

ועיין בתשובת פאר-הדור סימן עד שאף שמותר לישון בעליה שע"ג בהכ"ג, אבל
במקום שע"ג ההיכל (ר"ל הארון ששם הס"ת) אסור לישון או להניח כלי-
מלאכתו שם. ומ"ש באשל-אברהם ס"ק ב בשם הא"ר, עיין בר"י שבספר א"ח
הנדרס מחדש הנוסחא כהב"י, אך מ"מ מסיק שהכוונה מ"ש בגילוי הראש הוא
ענין אחר, עיין שם, ועיין באשל-אברהם בשם מהר"י באטן, ובאמת שם כתב
שאסור, רק הפרס שסביב בהכ"ג מותר, אך מהר"ט חלק י"ד מצד קצת
בעורה להחיר, עיין שם, ועיין לקמן סימן קנ"א בשם מהר"ט כזה. ועיין שאלת-יעבץ ח"ב סימן נד שכתב, שכותל בהכ"ג מבחוץ כקרושה בהכ"ג שלא להשתמש
ושלא לנתח ממנו, עיין מ"ש בענין מי שכותל בהכ"ג משמש לביטוי, עיין שם:

[נ] סותרים. עבה"ט. ועיין בשו"ת נ"ב סימן יט בבהכ"ג דאית בה תיוהא וצריכה תיקון אלא שגוף בהכ"ג במקום הזה ברפיון כו', עיין שם כרת מה לעשות לבנות
במקום אחר ולהוציא בהכ"ג הישן לחולין. ועיין בתשובת נ"ש סימן כו אם בהכ"ג מושכת מהשר אסור להניח עד שישכרו אחרת תחלה, והביא בא"ר: [ס] לסתור.
עבה"ט. ועיין בשו"ת בית-אפרים חלק י"ד מ"ש בענין זה. וכתב במח"ב בשם ורע"אמת: תיבות ישנות שבבהכ"ג שאין ראויין לתשמישן פקע קדושתן, ועל צד היתור
טוב למכרם לעצים להסקה ובעד הדמים יקחו חדשים, עיין שם:

ביאור הלכה

משנה ברורה

לפדיון שבויים, כן מוכח בבבא-בבא-בבא שם בסוגיא דקאמר: אי הכי כי
בנו נמי, ומשני: דירתא דאינשי לא מזבני, ומשמע דדוקא כשגמרו דשם
דירה עליה, אבל קודם חיישינן לפשיעוהא, וכן מוכח ברמב"ם פרק ח
מהלכות מתנות עניים, והביאו המחבר לקמן בסימן קנ"ג סעיף יג, דדוקא
כשגמרו הבנין אין למכרו לפדיון שבויים, ומקורו הלא הוא מסוגיא זו,
וממילא מוכח דעד שנגמר הבנין אסור לסתור דחיישינן לפשיעוהא [אף
שהמגן-אברהם לקמן בסעיף-קטן לב כתב גירסא אחרת ברמב"ם,
האמת הוא כמו שהעתיק המחבר, וכן הוא בסמ"ג וכל"ב שהעתיקו כל
לשון הרמב"ם בזה והעתיקו כגירסת המחבר, וברמב"ם דפוס
אמשטרדם גס"כ הגירסא כמו שכתב המחבר, וכן דעת הט"ז ביורה-
דעה סימן רנב דדוקא כשגמרו], וכן משמע שם בתוספות דיבור
המתחיל אי הכי, וכן בשיטה מקובצת בשם עליות הרבינו יונה, דעד
שגמרו איכא למיחש, וכן מוכח פשוטות הש"ס במגילה כו עמוד ב
בעובדא דרמי בר אבא, עיין שם, וכן איתא במאירי בהדיא וזה לשונו:
אפילו בנה את החדשה ולא השלים קיריה עדיין וחסרו קורות ולבנים,
ורוצה להסיר קורות של זו כדי לשום על זו, אינו רשאי, עד כאן לשונו.
והארכתי בכל זה, לאפוקי ממשמעות הב"ח דמשמע שדעתו להקל
בשכבר התחילו בבנין החדש ואיכא דוכתא לצלויי, וליתא, דאכתי איכא
למיחש לפשיעוהא וכנ"ל: * דינא הכי. עיין במשנה ברורה. והנה
ברכי-משה העתיק דין זה מהרמב"ם והרי"ו. וקצת פלא על הרי"ו ולא
הזכיר כלל דעת הרא"ש רבו דמשמע ממנו להיפך, דהיכא דרוצה
להרחיבו ואי אפשר בלא סתירת הבנין דשרי לסתור, שאין דרכו כן
בחיבורו בכל מקום [ולולא דמסתפינא היה אמינא דחילוף שורות יש
בדברי הרי"ו בזה, ודין ד"וכן להרחיבו" צריך להיות אחר תיבת
"לאלתר", עיין שם, ולפי זה אדרבא, יהיו דבריו ממש כדברי הרא"ש
דזה דומה לתיוהא ושרי, וכדרך הרי"ו בכל מקום לסתור כדברי הרא"ש
רבו]. ואפשר דלדינא לא פליגי כלל הרמב"ם והרא"ש, דכוונת הרמב"ם
רק היינו בדאפשר בלאו הכי, אבל כשהבית-הכנסת קטן מהכיל את כל
המתפללין שם, ואי אפשר לתקנו אלא-אס"כ יסתור מתחלה כל הבנין
דשרי, דהוא כעין תיוהא דשרו רבנן וכדעת הרא"ש [ומצאתי שגם הפרי-
מגדים העיר כזה]. אמנם התשב"ץ ח"ב סימן קע סתם שם גס"כ
להרחיבו אסור, כדברי הרמב"ם, ומשמע שם קצת דבכל גווני אסור
כפשוטו לשון הרמב"ם: * אבל אם חרבו יסודותיו וכו'. עיין
בריתבי"א מגילה כו שכתב, דאפילו חזי כיה תיוהא אינו שרי לסתור אלא
מדעת הפרנסים: * סותרים וכו'. היינו אפילו בדליכא דוכתא לצלויי

קודם שיבנו החדש, כן מוכח מדעת הרמ"ה שהביאו בשמו דמעשה דהורדוס מקרי ליכא דוכתא לצלויי, ואפילו הכי משני הגמרא דמותר משום
תיוהא חזי ביה: * ואסור לסתור וכו'. עיין במשנה ברורה מה שכתב בשם המהר"ם פאדווא. והנה בפרי-מגדים הבין מדברי מהר"ם דדוקא

שער הציון

(ח) מגן-אברהם וט"ז. וכבר הארכתי בביאור הלכה לעיל דכן כתבו כמה ראשונים בהדיא דאפילו בזה חיישינן לפשיעוהא, וכן איתא גם בריטבי"א בהדיא,
דלא כהב"ח, ומה שחלה דבריו בהגהות אשרי בשם אור זרוע, המעיין באור זרוע גופא יראה דהוא פוסק כהאי מאן-דאמר משום צלויי, מה שאין כן לדידן,
וכמו שכתב הט"ז ומגן-אברהם: (ט) עיין בביאור-הלכה דהוא הדין בכלי בית-הכנסת שייך האיסור:

*דבר מבית הכנסת *אלא (יב) אם-כן עושה על מנת לבנות (מרדכי פרק בני העיר):

קנג דיני בנין בית-הכנסת, ובו כ"ב סעיפים:

א *אמותר לעשות (א) מבית-הכנסת (ב) בית-המדרש, (ג) אבל לא מבית-המדרש (ד) בית-הכנסת: ב בני העיר (א) שמכרו בית-הכנסת (ד) יכולים ליקח בדמיו תיבה, דהיינו היכל שמוניחין בו ספר-תורה או לוח שמעמידין עליו ספר-תורה. מכרו תיבה, יכולים ליקח בדמיו מטפחת של ספר-תורה. מכרו מטפחת, לוקחין בדמיה ספרים, דהיינו שכתוב (ה) כל חומש לבדו, (ו) וכן נביאים (ג) וכתובים. מכרו ספרים, לוקחין בדמיהן ספר-תורה. (ז) *אבל איפכא, להורידן מקדושתן, אסור. ואפילו אם קנו בקצת המעות דבר שקדושתו חמורה, אין יכולין לשנות המותר לקדושה קלה: ג יספר-תורה שנמצא בו (ד) טעות (ה) דינו כחומשים (ועיין

א מגילה כו וכו' ב שם ג הרשב"א

באר היטב

(ב) בהמ"ד. כפי' צ סעיף יח משמע דמותר לעשות מבהכ"נ בהמ"ד ליחיד בביתו, מ"א: (ג) בהכ"נ. דוקא בהכ"נ שאין קובעין מדרש ללמוד, אבל בהכ"נ דידן שקובעין שם מדרש בלימוד שעה א' דינו כבית-המדרש ומותר לעשות מבית-המדרש בהכ"נ, תשובת דבר-שמואל סי' שמו: (ג) וכתובים. משמע דחומשין ונביאים וכתובים כי הדדי נינהו, וצ"ע דבי"ד סי' רפב סי"ט איתא דחומשין קדושתן חמורה מנביאים וכתובים, לכן נ"ל דאסור ליקח בדמי חומשין נביאים וכתובים, ונביאים וכתובים כהדדי נינהו, עיין מ"א: (ד) טעות. כיון שפסול

משנה ברורה

לעקור דבר מחובר כמו אבן ממזבח, לאפוקי לפנות הכלי-קודש והספסלין וכדומה מבית-הכנסת, אף שאין זה כבוד לבית-הכנסת, יש לומר שאין בכלל זה [מהר"מ פאדוה סי' סה]: (יב) אם-כן עושה וכו'. דאין זה נתיצה אלא בנין. ואותן שמרבקיין דף בכותל בית-המדרש, ועושים גומא בכותל שיוכל להחזיק שם עלי-די עץ אותו דף, (י) רבים מהאחרונים מקילין בזה, דלא כט"ז:

א (א) מבית-הכנסת בית-המדרש. הוא מקום המיוחד לתורה וקדושתו גדולה יותר, (ב) ואפילו אין דרך להתפלל שם כלל. כתב המגן-אברהם: צריך עיון אי מותר לעשות מבית-הכנסת בית-המדרש ליחיד בביתו, ובאליה רבה מצדד להחמיר בזה, וכן משמע במאירי שם במגילה: (ב) אבל לא וכו'. שמעלין בקודש ואין מורידין: ב (ג) שמכרו בית-הכנסת. ואפילו לכתחלה נמי מותר למכור כדי לקנות עילוי קדושה, והא דנקט 'שמכרו', היינו משום סיפא, דלהוריד מקדושה, אפילו כבר מכרו אסור [א"ר]. ועיין לקמן בסעיף יג בביאור הלכה מה שכתבנו שם אם לעילוי קדושה מותר למכור בית-הכנסת כשאין לו בית-הכנסת אחרת: (ד) יכולים ליקח וכו'. שכל זה דקשיב פה הוא העלאה בקדושה: (ה) כל חומש לבדו. בימיהם היו כותבין החומשין כעין ספר-תורה בגלילה ובתפירת גידין: (ו) וכן נביאים וכתובים. שוים לחומשים לענין שיש עילוי בקדושתן ממטפחת, ויכול לקנותן בדמי מטפחת; ומכל מקום לא שוים לכל צד, דקדושת חומשים העשויים בגלילה גדולה לא שוים לכתובים ונביאים וכתובים. ונביאים וכתובים גופא, כי הדדי נינהו [אחרונים]. וחומשין שלנו, אפילו אם כל החמשה היו כרוכין יחד, גרע מחומש אחד העשוי כתיקון ספר-תורה [א"ר]: (ז) אבל איפכא וכו'. דהיינו מספר-תורה ליקח חומשים וכן מחומשים מטפחת, וכן בכולהו: ג (ח) דינו כחומשים. כיון

שער הציון

(י) אליה רבה ומטה-יהודה ובית-מאיר, דהא הוא לצורך: (ב) כן מוכח בגמרא שם במגילה, דאי לא הכי מאי טעמא דאסור. ומכל מקום לכתחלה נכון שידחקו את עצמם להשיג מעות אחרים לצורך בית-המדרש, וכדלקמן בסוף סעיף יג. דאפילו לפירוש שבויים יראו לכתחלה לגבות מעות אחרות מן הצבור, אף דמן הדין שרי כמו שכתב המגן-אברהם בסעיף-קטן לג:

הלכות בית הכנסת סימן קנג

עג באר הגולה

ד' ר"ן ה' מהרי"א לדעת
הטור ו' שם כגמרא

לעיל סימן קמג): ד אם מותר לקנות בדמי קדושה אחת קדושה אחרת (ט) כיוצא בה, (י) *ויש
אוסרים (יא) *ויש (ה) מתירים: ה' אם גבו מעות לבנות בית הכנסת או בית המדרש או לקנות
תיבה או מטפחת (יב) או ספר-תורה, ורצו לשנותו מלצורך מה שגבו אותם, (יג) *אין
(ו) משנין אלא מקדושה קלה לחמורה, אבל אם עשו בהם הדבר שגבו אותם בשבילו, משנין

1234567

באר היטב

מש"ה בההיא דבנה בית סתם שכתב בס"ח שאינו קדוש עד שישימשו בו, מ"מ לא יצא ידי נדרו וחיוב לקיימו ולעשות ממנו בהכ"נ ולהתפלל בו, אלא דכל זמן שלא התפלל בו אין בו קדושה, וכן בההיא דלבנים חדשים הוא ממש כך שחייב לקיים נדרו ולעשות מהם בהכ"נ אלא דקודם מעשה אין בהם קדושה, אבל הנודר חייב לקיים נדרו, ומ"ש כאן דאין משנין המעות אלא לקדושה חמורה, לאו מטעם שיש קדושה במעות עצמן דוודאי הזמנה לאו מילתא היא, אלא דבאם רוצים לקיים נדרם שגבו לבהכ"נ לעשות מן המעות איזה מצוה אחרת, לומר שיצאו כזה חיוב שלהם הא לא אמרינן, אלא לא יצאו י"ח עד שיוציאו דוקא לבהכ"נ. ואם רוצים להוציא אלו המעות לדבר אחר ולתת אחרים תחתיהם לבהכ"נ, ודאי מותר דאין כאן קדושה בגוף המעות שגבו, אלא דהמצוה לא קיימו מה שהם חייבים עד שיבנו בהכ"נ, וכן מפורש בס"י זה סעיף יג דבגבו מעות יכול להוציא לדבר-מצוה משמע אפילו למצוה קלה מזה, והיינו שבדרך הלואה הוא מוציא המעות עד שישלם המעות. וכל זה אינו אלא דבר שאין בו אלא הזמנה לחור, אבל דבר שיש בו

ביאור הלכה

אנשי העיר יבואר לקמן בסעיף ז וסעיף ט: * יש אוסרים. עיין משנה ברורה. ופשוט דמייירי שיש להם עוד בית הכנסת להתפלל, דאם לא-כן, נכון יותר שיקנו בית הכנסת כדי שיהיה להם מקום קבוע להתפלל, וכמו שכתבתי במשנה ברורה סעיף-קטן ג, עיין שם: * ויש מתירים. עיין בפרי-מדרים שמצדד דהכי הלכתא, מרכבה המחבר להאי ישימתירין בסופו, והוא מילתא דרבנן, אבל במאירי ראיתי שכתב דרוב הגאונים סוברין דצריך עילוי דוקא: * אין משנין וכו'. עיין משנה ברורה בסעיף-קטן יג ויח. ודע דכל אלו הדברים הם לתרוץ דלא לסתור האי דינא לדינא דהזמנה דקיימא לן בעלמא לאו מילתא היא, ומשום זה הוכרחו הבית-יוסף והרמ"א והמגן-אברהם לחלק כל הני דיני, ובאמת בש"ס לא נזכר להדיא דין זה, אלא דדייקי לה הרמב"ם והטור והמחבר מדנקט בש"ס "גבו והותירו", שמע מינה דבלא הותירו אסור אפילו בגבו מעות. אכן דעת המאירי והתשב"ץ בחלק ב סימן קע וסימן קעא דהותירו לאו דוקא נוקט דנקט שם הש"ס "מכרו והותירו" לענין תנאי של ז' טובי העיר במעמד אנשי העיר, דשם בוודאי הותירו לאו דוקא, לרוב הפוסקים, דאפילו בלא הותירו נמי בגבו מעות לא חלה עדיין הקדושה עליהם, דאפילו בבנו בית הכנסת קודם שהתפללו נמי אינו קדוש, כדמוכח בירושלמי שם ומובא בפוסקים, וכן הקשה הרמ"ך על הרמב"ם ומפקפק בדין זה, עיין בכסף-משנה פרק יא מהלכות תפלה, וכן משמע קצת בירושלמי, דאחר שהביא דינא דבית הכנסת אינו קדוש עד שיתפלל בו, בעי: כלי-שרת האין? ושקיל וטרי טובא שם, אף-על-גב דהכלים נעשו מגביית הצבור וכבר באו ליד הקדש, אלמא דלא מהני גבו ולא ביאה ליד גבאי, ואפילו למאן דאמר שם דבכלי-שרת קדיש משעת הקדש, היינו משום דאפשר בקדושת הגוף לא שייכי כללי דהזמנה, כמו דפסקו באמת הרבה פוסקים, מה שאין כן הכא משמע לכאורה דכולי עלמא מודו. ועיין ברמב"ם פרק א מהלכות בית הבחירה דין כ, וכן דעת הט"ז כתשב"ץ ומאירי ורמ"ך, אלא דלדידיה גם הרמב"ם והטור מודים, ולא אסרו אלא להוציא המעות על דבר אחר לחלוטין משום דצריך לצאת על-כל-פנים ידי נדרו, מה שאין כן ליקח המעות לשעה לאיזה דבר ולהחזיר אחר-כך בוודאי מותר, דאין במעות שום קדושה, דהזמנה לאו מילתא היא, ואפילו בכאו ליד גבאי, וצריך

שער הציון

(ג) אליה רבה, וכן כתב הגר"א בפירוש דברי המחבר: (ג) כן מוכח ממה שאמר שם הגמרא לגבי ספר-תורה. ואם חזי בה תיוהא, לכולי עלמא מותר אף לכתחלה וכדלקמיה במשנה ברורה: (ד) אליה רבה והגר"א בשם הגמרא: (ה) אליה רבה והגר"א בשית מהרי"א דהוא דעת היש-מתירין, וכן הוא גס-כן דעת הבי"ח שהביאו המגן-אברהם לדינא. ומה שהביא המגן-אברהם דלהרמב"ם מותר אפילו לכתחלה, כבר רחו אותו כמה אחרונים, דמייירי רחוי ביה תיוהא וכדומה: (ו) בין בספר-תורה או דבר אחר: (ז) כן מוכח שם בסוגיא, דמייירי שם הכל דלכא פשיעותא: (ח) פרי-מגדים: (ט) מגן-אברהם:

המותר (יד) לכל מה (י) שירצו. ואם כשגבו המעות התנו לעשות חפצם ממותר הדמים, **(טו) אפילו קנו ומכרו וחזרו וקנו קדושה במקצת הדמים מותר להוריד המותר, (טז) אבל אם לא התנו כשגבו אלא כשמכרו התנו, אסור להורידם:** הגה ואם קנו בדמים אלו שגבו (ח) עצים ואבנים, (יז) חלה קדושת הדמים על העצים והאבנים (יח) ואסור לשנותן רק לקדושה חמורה. (יט) ואם הביאו עצים ואבנים לצורך בנין בית הכנסת, אם באו (כ) ליד גבאי אסור לשנותן רק לקדושה חמורה, וקודם שבאו ליד גבאי (כא) מותר לשנותן, אבל מכל מקום (כב) לא יוכל לחזור בו (כתי"ס), וכן משמע במדכ"י ריש פרק בני העיר: ו ***ימוכרים בית הכנסת וכן שאר דברים שבקדושה, (כג) ואפילו ספר תורה, להספקת (ט) תלמידים (כד) או להשיא (י) יתומים בדמיו: ז "והא דבית"**

באר היטב

קח: (ח) **עצים ואבנים.** כתב ט"ז: דברי רמ"א צ"ע, דכיון דכתב הש"ע דהרמ"ם חלה עליהם קדושה, מי הוא זה שיאמר דנפקה הקדושה על ידי קניית העצים; גם מ"ש כאן בהביאו עצים מביתם לצורך בנין בהכ"נ דיש חילוק אם בא ליד גבאי או לא, וכי בשביל ביאה ליד גבאי יצאה מכלל הזמנה לאו מילתא; ולענין עיקר הענין כבר ביארנו דאין שום קדש בגוף המעות כל שהוא בכלל הזמנה לאו מילתא כההיא דגבו מעות, אלא שהחיוב עליו מצד נדרו לעשות דוקא דבר זה ולא קל ממנו, וא"כ אפילו לא בא ליד גבאי, עכ"ל, ע"ש ועיי' במ"א: (ט) **תלמידים.** היינו אם יש להם בהכ"נ אחר, ט"ז: (י) **יתומים.** וה"ה יתומות, מ"א,

משנה ברורה

העיר במעמד אנשי העיר, לכולי עלמא שרו לשנות המעות, כמו שכתוב בסעיף ז: **(יד) לכל מה שירצו.** היינו (י) אפילו דבר שאין בו קדושה כלל אלא שהוא צרכי צבור, והטעם, כיון שנעשה דעת אנשי העיר בהמעות משום הכי שרי בהמותר: **(טו) אפילו קנו ומכרו וכו'.** האליה רבה והגרי"א מפסקין בזה, דאפשר שכיון שאחר כך קנו סתם מכל הדמים, חיללא הקדושה בכל הקניה ואסור אחר כך כשמכרו והותירו: **(טז) אבל אם לא התנו וכו'.** הטעם, דאז כשקנו חל הקדושה על כל מה שקנו, ואינו מועיל אחר כך התנאי בעת המכירה: **(יז) חלה קדושת הדמים וכו'.** להמגן אברהם שכתבנו לעיל בסעיף קטן יג, אסור ללוותן וליתן אחרים תחתם: **(יח) ואסור לשנותן רק וכו'.** ואף על גב דמוכח לקמיה בסעיף ח דאפילו אם בנאוהו לשם בית הכנסת בענין דוקא שהתפללו בו, אבל כל זמן שלא התפללו בו יכולין לשנותו, דהזמנה לאו מילתא היא? **(יט) התם מיידי שלא נעשה הבית הכנסת על ידי גביית מעות שגבו לצרכה מבני העיר, אלא שקנאוהו הקהל (יז) ממעות חולין שגבו סתם, או שכל אחד הביא עצו ואבנו ובנו בית הכנסת, אבל כשגבה מעות על זה מבני העיר, וראי דאסור לשנותו אפילו עדיין לא התפללו שם כלום, וכן אם יש עדיין מעות הגביה או עצים ואבנים שקנו מהם, וכמו שפסק המחבר והרב. והטעם, (יג) יש אומרים משום דכבר בא ליד הגבאי, והמגן אברהם כתב הטעם, דכיון שגבנו המעות מבני העיר לצורך בית הכנסת, יש בזיון אחר כך אם ישנוהו להורדת קדושה: **(יט) ואם הביאו עצים וכו'.** לפי פירוש המגן אברהם, מיידי כאן שלא הלכו לקבץ אותם מבני העיר, דזה לא גריעי מגבו מעות, אלא שנמצאו רבים שהתנדבו מעצמן והביאו, דאז מותר לשנותן קודם שבאו ליד גבאי. ועיי' בביאור הלכה דיבור המתחיל אין משנין: **(כ) ליד גבאי אסור לשנותן.** אבל **(יד) על ידי שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר שרי,** וכמו שכתוב סעיף ז: **(כא) מותר לשנותן.** פירוש, ללוותן ולתת אחרים תחתיהם, והוא הדין כשהתנדבו מעות לבית הכנסת נמי דינא הכי **[מ"א]: (כב) לא יוכל לחזור בו.** דהוי נדר: **ך (כג) ואפילו ספר תורה.** הטעם: דהא אמרינן אין מוכרין ספר תורה אלא ללמוד תורה, משמע דללמוד תורה מותר אפילו למכור ספר תורה [תשובת הרא"ש, עיי' שם שהאריך בזה]. ודבר זה תוכחת מגולה לאותן האנשים המתרשלין להחזיק תורה בעריות: **(כד) או להשיא יתומים.** ואפילו יתומות, דאף על גב דאין האשה מצווה על פריה ורבייה, מכל מקום "לשבת יצרה" שייך גם באשה. והוא הדין דמוכרין ספר תורה לפדיון שבויים [מגן אברהם, וכן הסכים האליה רבה בשם כמה פוסקים]. ועיי' לקמן בסעיף יג, במגן אברהם שם, דמוכח דאין ראוי למכור אפילו בית הכנסת **(טו)** ואפילו בשאין להם **(יח)** רק בית הכנסת אחת: **ך הגה מפני שהסעיף ז יש בו כמה פרטים לכן אקדים לזה הקדמה קצרה, והוא, דמה שנזכר לעיל מענין מכירת בית הכנסת, הני מילי אם הוא של כפר,****

שער הציון

(י) ב"ח ועולת תמיד וט"ז ואליה רבה וכן משמע מהר"ן, ואפשר דגם דעת המגן אברהם הוא כן. וברכינו ירוחם משמע דאפילו למשתי ביה שיכרא שפיר דמי, אבל מכל הפוסקים הג"ל לא משמע כן, וכן במאירי ובחשב"ץ ח"כ סימן קע משמע דבעינן צרכי צבור: **(יט) בית יוסף:** (יג) **בית יוסף:** (יד) **מגן אברהם:** (טו) **וכל שכן לשאר קדושה חמורה ולהספקת תלמידים,** ומוכח שם דאפילו על פי ד' טובי העיר במעמד אנשי העיר אין לעשות דבר זה: **(טז)** היינו לקדושה שהיא חמורה מבית הכנסת, וכל שכן להספקת תלמידים ולפדיון שבויים, ואפילו בני העיר לבד בלא הטובים. ועיי' לקמן בסעיף יג בביאור הלכה מה שכתבנו שם: **(יז)** ומה שכתב המגן אברהם בסוף סעיף קטן ד בשם הבית יוסף היפוך זה, היינו רק לדעת הבית יוסף, אבל הוא בעצמו לא סבירא ליה כן, וכן כתב הלבוש שרד שם, ולדידיה מה שאמרו בבבא בתרא ג', דירחיה דאנשי לא מזבני, היינו דלכתחלה אין הדרך לעשות כן, כמו שכתבו כמה ראשונים, ומתוך בזה קושי הגאון ר' עקיבא איגר על המגן אברהם, ע"ש: **(יח)** **משבצות זהב** סעיף קטן ד לדעת המגן אברהם. ובאש"ל אברהם סעיף קטן לג כתב בשם הש"ך החילוק שכתבנו בפנים. ואף דמדבריו הט"ז משמע דדוקא שיש להם בית הכנסת אחרת, מדברי חסונת הרא"ש כלל יג ס"ד, לעניות דעתי לא משמע כן, ולהיפך, כשיש להשיג מעות אחרות, לדעת המגן אברהם אין כדאי לכתחלה אפילו כשיש בית הכנסת אחרת, ודלא כט"ז, וכן באליה רבה לא נהירא ליה קלתו של הט"ז, ע"ש:

הלכות בית הכנסת סימן קנג

עה באר הגולה

ט שם בגמרא כו

הכנסת נמכר, הני מילי (כה) של כפרים שאין באים אנשים ממקומות אחרים, שלא נעשית אלא לבני הכפרים לבדם (כו) (ואפילו בנו אותה משל (לא) אחרים) (מודכי ישן בשם ראבי"ה), ולכן יכולים למכרו, ומכל מקום המעות נשארים (יג) בקדושתן (כז) ואינם רשאים להורידן מקדושתן, *והיינו כשמכרו בני העיר שלא מדעת (כח) פרנסיהם, *והוא הדין אם מכרו (נט) שבעה טובי העיר שלא במעמד אנשי העיר, (ל) *אבל אם הסכימו שבעה טובי העיר באותו מכר והיו במעמד אנשי העיר, *רשאים להוציא המעות לכל מה (יג) שירצו.

באר היטב

המעות שיעשו בהם מה שירצו: (יג) בקדושתן. כלומר דאסור לשנותן לקדושה קלה: (יג) שירצו. אפילו לדבר הרשות, כיון שהתנו ז"ה

ביאור הלכה

העיר לבד. וכן בספר-תורה לענין הספקת תלמידים נמי דינא הכי, והספקת תלמידים גדול יותר מזה, כמו שכתב הרא"ש בתשובה: * והיינו כשמכרו בני העיר שלא מדעת פרנסיהם. נראה דדוקא אם יש טובים בעיר, אז אמרין דאין רשות לבני העיר על מכירה זו בשלימות, אבל אם לא נתמנו טובים בעיר, אז מועילה המכירה שלהם לגמרי כמו ז' טובי העיר במעמד אנשי העיר, וכן נראה מחידושי הרשב"א על מגילה, עיין שם: * והוא הדין אם מכרו שבעה טובי העיר וכו'. עיין משנה ברורה דאין מינוי טובים בפחות משבעה, ופשוט דכל השבעה צריכים להיות בעת המכירה, ומה שכתב בבאר היטב דלאו דוקא כל שבעה, רוצה לומר דהיא שנחלקו השבעה אזלינן בתר רובא. ומדינא, גם זה דוקא היכא דהתנו אנשי העיר בשעה שמינום שיתנהגו באופן זה, דאי לאו הכי הלא מבואר בחושן-משפט סימן יב סעיף יח, ובסימן יג סעיף ז, ובסימן יח סעיף א בהג"ה, דלא אזלינן בתר רובא כי אם בבית-דין אבל לא בברורי הקהל, עיין שם; אלא דמשמע בחשוכת חתם-סופר חלק חושן-משפט סימן קטז, דבכמה גלילות נהגו למיזל בתר רובא בזה, דאם נמתין עד שיסכימו כולם לא יגמר שום ענין, עיין שם, ומובא בפתח-תשובה חושן-משפט סימן קסג סעיף-קטן א. ודע עוד דאיתא בירושלמי, דשלשה מבית-הכנסת כבית-הכנסת, ורוצה לומר: בית-הכנסת של יחידים, כמו של בעלי-אומניות וכדומה, אם ביררו שלשה מאנשיהם לפקח על עסקי צבור שלהם, הרי הם שקולים ככל אנשי בית-הכנסת לענין מכירה, ולא בעינן בהו ז' טובים כמו בממונים על צרכי עיר כולה דבעינן דוקא ז' וכו' [נר"ן ועוד פוסקים], וכח אלו השלשה על בית-הכנסת שלהן כמו ז' על בית-הכנסת של בני העיר: * אבל אם הסכימו וכו'. מסתימת המחבר משמע דפקע הקדושה ממילא על-ידי מכירה זו מהדמים, ואפילו לא התנו בהדיא בשעת מכירה על הדמים שיצאו לחולין גס-כן רשאי לשנותן לחולין [פרי-מגדים במשכאות-זהב, עיין שם שכתב דאין דין זה ברור לו]. אחר כך מצאתי בריטב"א בסוגיא דמכרו והותירו, שכתב כן בתירוץא בתרא: * רשאים להוציא המעות. כתב המשא-בנימין בחשוכה סימן לג וזהו תוכן דבריו: דאפילו ז' טובי העיר במעמד אנשי העיר לא אלימא כחיהו לאפקועי לחולין אלא דוקא בכחאי גוואז שמכרו אותו, דחלה קדושתו על-כל-פנים בשעת מעשה אדמים, והדר פקע קדושה גם לעיל בסעיף ד' דיש דעות אם מותר לשנותן לכיצא בה:

(כח) פרנסיהם. שבעה טובי העיר: (כט) שבעה טובי העיר. כתב הרשב"א חלק א סימן תריו, והביאו הרשד"ם סימן קעה: שבעה טובי העיר אינם שבעה אנשים המובחרים בחכמה או בעושר וכבוד, אלא שבעה אנשים שהעמידום הצבור פרנסים על עיני העיר והרי הם כאפוטרופסין עליהם. וכתב עוד שם: ואם תאמר, אי כשקיבלו עליהם, למה לי שבעה? ומשני שם, דאם מקבלים עליהם אנשים לעסוק בדבר ידוע ומפורט, כגון בעניניו שביררו אותן למכירה, אפילו אחד נמי יכולין למנות וכל מה שעשה עשוי, אלא דמיירי שהעמידו עליהם פרנסים בסתם לפקח על עסקי הצבור, לפיכך כשהן שבעה יש להן רשות לכל דבר כאלו עשו כן כל בני העיר, אף-על-פי שלא העמידו אותם על דבר זה בפירוש, אבל בפחות משבעה אין כחן שוה להיותן ככל בני העיר עד שיטלו רשות בפירוש מבני העיר; וכן כתבו (פה) כמה פוסקים: (ל) אבל וכו' לכל מה שירצו. רוצה לומר,

שער הציון

(יט) עולת-תמיד ומגן-אברהם לקמן בסעיף-קטן כט וכן איתא בחירושי הרמב"ן: (כ) כן משמע מהריטב"א והמאירי: (כא) פשוט: (כב) כן משמע בפוסקים: (כג) דברעתן מסתברא דשרי, דלא נכון לומר שנתנו לרחוב זה על דעת כל העולם, אבל בלא דעתן, לכאורה נראה ברור דאין יכולין למכור, דלא דמי להא דמתיר הרמ"א בשל כפרים אף כשבנו אותה משל אחרים, דהתם בוודאי לא היה דעתם שלפעמים יבואו בכפר להתפלל שם, ובודאי החליטו הדבר רק על דעת בני הכפר, מה שאין כן באנשי העיר: (כד) עולת-תמיד: (כה) כמה פוסקים: (ל) אבל וכו' לכל מה שירצו. רוצה לומר,

משנה ברורה

דסתמא בנאוהו רק אדעתא דידהו, ולכן יש יכולת ביד (יט) רוב בני העיר למכרו, אך שלא יורידו אחר-כך הדמים מקדושתן. וכשהוא נמכר גם בהסכמת הז' טובים שלהם, אז יכולין לעשות בהדמים מה שירצו, דהיינו להוציאם לחולין, כדאיתא לקמיה. אבל אם הוא בית-הכנסת של כרכים, תלינן דבעת הבנין בנאוהו גם אדעתא דכולי עלמא, ואפילו אם נתנו כל מעות הבנין משלהם, אפילו הכי תלינן דבשביל כולם בנאוהו, ולכן אפילו הסכימו אחר-כך במכירתו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר, אין מכירתן מכירה. ועתה נבאר דברי השולחן-ערוך: (כה) של כפרים. והסכימו האחרונים, דבאתרא דלא שכיחי רבים דאתי מעלמא נקרא כפר, אף-על-גב דשכיחי רבים עוברים ושבים לפרקים, כיון דלא קביעי בעיר אלא עוברים ושבים דרך עראי, מקרי כפר. אמנם כל מקום דשכיחי רבים מעלמא שבאין להתפלל שם, כגון מקום שהסוחרים מתקבצין שם תדיר לסחורה, אפילו אם העיר היא קטנה, או מקום שיש שם חכם גדול שמתקבצים שם רבים הצריכים לו ולתורתו, הוי ככרך, דמסתמא אדעתא דכל העולם בנאוהו. עוד כתבו הפוסקים, דאפילו בית-הכנסת שבכרך, אם ידוע שלא עשו אותה אלא למעט עם, כגון הבית-הכנסת שעושין אותה בעלי אומניות לעצמן [והוא הדין (כ) כשנתקבצו הבעלי-בתים של איזה רחוב הרחוק מן בית-הכנסת שבעיר ועשו בית-הכנסת לעצמן], גס-כן דינו כבית-הכנסת של כפרים אפילו הוא בכרך, דמסתמא רק על דעת עצמן בנאוהו; (כא) אם לא שסייעו אנשי העיר גס-כן על הבנין (כב) ואפילו מעט, או אין להם רשות על המכירה (כג) בלא דעתן: (כו) ואפילו בנו. דמסתמא אחרים נתנו להם המעות שיעשו הם בהם מה שירצו, כיון שאין רגילות לבוא שם, (כד) ולכן אפילו אותם אחרים אינם מסכימים אחר-כך במכירה, מותר למכרה: (כז) ואינם רשאים וכו'. עיין

י' בתי' יוסף בשם מרדכי
ישן כ' שם במרמז

***ואם קבלו עליהם בני העיר (לא) בפירוש במכר זה כל מה שיעשה אפילו יחיד, מה שעשה עשוי: הגה *וכל ששבעה טובי העיר (לב) מוכרים בפרסום, מקרי במעמד אנשי העיר ואינן צריכין לומר הן או לאו (מרדכי). *אבל של כרכים *שבאים שם ממקומות אחרים, (לג) אפילו בנו אותו משלהם (לד) אינו נמכר, (לה) *אלא-אם-כן תלו אותו בדעת (יד) [יד] היחיד, שאז יעשה בו**

שערי תשובה

[יד] היחיד. עבה"ט. ועיין שו"ת פנייהושע סימן ד בענין בית הכנסת שנשרף ורצוים לבנות במקום אחר ולהניח המקום פניו ולנהוג בו קדושה, ודאי שרי; ואם רוצים לעשות שם גן-ירק, בעינין שיהיו זט"ה במאה, ומ"מ ברוב זט"ה סגי; ואם רוצים למכור ומסכים רוב בני העיר, אף בלא זט"ה סגי, עיין שם. ועיין לקמן סימן קיח. ועיין שם סימן ז בענין בהכ"נ דק"ק הוראדנא והאורחים יושבים שם לפעמים כמו חצי שנה, אבל בשביל דמקלעי לפעמים מעלמא לא; וגם כתב ש"ל דגם בכרך שזט"ה מבוררים והם כראשי-גליות ואין אחר מאנשי העיר מתערב בעסקיהם, אפשר דאפילו בכרכים יכולים למכור אף

ביאור הלכה

מרמים דקלישא קדושתן, אבל לא אלימא כחייהו לאפקועי קדושה בכדי; לפיכך אם סתרו בית הכנסת או בית הכנסת שנפל, עדיין אבנים בקדושתיהו קיימי, ואפילו הסכימו ד' טובי העיר במעמד אנשי העיר כולם להוציאם לחולין לא מהני, אם לא שבנו בית הכנסת אחרת תחלה ואחרי-כך סתרו הישן, דאז חלה הקדושה אבית הכנסת חדשה והישן יוצא לחולין; והביאו המגן אברהם לקמן בסעיף-קטן כז. מיהו, אין דין זה ברור, דוהו מוכח רק לשיטת הר"ן, כמו שכתב הפרי-מגדים ושאר אחרונים [והוראה שהובא במגן אברהם מהתוספתא יש לדחותה, כמו שכתב בספר בגרייטשע, ועיין בפירוש מנחת-ביכורים], אבל לדעת הרמב"ן וסיעתו משמע ד' טובי העיר במעמד אנשי העיר אלימא כחייהו אף בלי מכירה, וכל שהסכימו שאינן צריכין לו עוד, יוצא לחולין ממילא ומותר להשתמש בעציו ואבניו אף בתשמיש של חול, ועיין שם במגן אברהם סעיף-קטן כז שגם לו לא ברירא דין זה דמשאת-בנימין, וצריך עיון בזה: * ואם קבלו עליהם בני העיר בפירוש וכו'. עיין במשנה ברורה. ולכאורה קשה, מאי עדיפא כח יחיד שמינהו לזה יותר מאלו הם עצמם מכרוהו דאסור להוריד המעות מקדושתו? ואפשר דהכא מיירי דבני העיר עם הטובים שלהם מינהו לאותו יחיד. אחר-כך מצאתי זה בפר"מגדים במשכחות-זהב אות ז: * וכל ששבעה טובי העיר וכו'. הג"ה זו שייך אחר תיבת "לכל מה שירצו" הנזכר לעיל: * אבל של כרכים וכו'. כתב בחשובת משאת-בנימין סימן לג, דבארצות שמנהג הקהילות להעמיד עליהם מנהיגים ופרנסים ולהם מקל ורצועה בכל עסקי הקהילה, אין חילוק בכפרים לכרכים, ובכל ענין יש להם כח ביד מנהיגים למכור בית הכנסת אפילו למשתי ביה שיכרא, וגם הדמים יוכלו להוציאם לחולין אפילו אנשי העיר מוחים בידם, עד כאן לשונו. והו דוקא כשכנאוהו משלהם ולא נתערב בזה מעות מעלמא [מ"א בס"ק ל"ז ונ"צ]. ולא העתקתי בפנים כי בארצותינו אין הפרנסים כח זה, כמובן, וגם איזה אחרונים מפקפקין בזה, עיין באליה רבה: * שבאים שם וכו'. רוצה לומר, ועשו אותו בוודאי גס-כן אדעתא דכולי עלמא. כתב מגן אברהם בשם המבי"ט, דבית-החיים יכולים למכור: * אלא-אם-כן תלו אותו בדעת היחיד וכו'. לא שהתנו בפירוש שרשאי לעשות כל מה שירצה, אלא שחלו ביחיד לבנות כרצונו, אמרינן דמסתמא נתנו לו רשות גם למכור על פיו [ט"ז], והביא ראיה מדברי התוספות מה שכתבו לענין רב אשי. והנה באליה רבה ובה"ב לא העתיקו דברי הט"ז כלל ומשמע דלא ברירא להו דין זה. ואחר-כך מצאתי בספר חמדי-משה שכתב גס-כן דלא כל יחיד שוה לענין זה בסתם, אם לא שהוא חשיב כרב אשי בדורו, דוודאי גבאי בעלמא אף שהוא מתעסק ומצוה בבנינם, משום הכי לא כולי עלמא אדעתא ידידיה ורצונו נותנים, עיין שם, ועל-כן לא העתקתי דין זה

באר היטב

יצאו המעות לחולין, ט"ז, וע"ל ס"ק ז: [יד] היחיד. זה קאי כשכנאוהו משלהם, אבל אם נדבו אחרים לזה אין מועיל מה שתלו הם בדעת היחיד, דשמא יש אחד בסוף העולם שאין דעתו נוטה בזה. ואם אינם מתפללים בבהכ"נ של כרכים יכולין למכרה, מבי"ט ח"ג קמ"ג. ובית-החיים יכולים למכור. וברמ"מ סי' סז כתב דכל דבר השייך לבהכ"נ כגון תצרות או מקוה אמרינן מסתמא רבים נתנו לזה, ולא מצו למכור או לסגור למנוע מהם אורחים, ע"כ, ומ"מ לא חמיר מבהכ"נ, מ"א:

משנה ברורה

אפילו לאיזה דבר של חול: (לא) בפירוש וכו' כל מה וכו'. רוצה לומר: באופן זה (כו) דינו כשבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר, שרשאים אחר-כך להוציא המעות לכל מה שירצו כיון שהרשוהו לזה, אבל אם נתנו לו סתם רשות למכור, אז המעות בקדושתן [א"ר]: (לב) מוכרין בפרסום וכו'. רוצה לומר, דכל שמוכרין שבעה טובי העיר בפרהסיא ולא בצנעא ולא מיחו בהם בני העיר, מקרי במעמד אנשי העיר. ותיבת "או לאו" שכתב הרמ"א, שיגרף דלישנא הוא ואינו מדוקדק, גם במרדכי ובדרכי-משה הארוך ליתא: (לג) אפילו בנו אותו משלהם. דכיון דמעלמא אתו לשם, (כז) מסתמא בני העיר הקדישוהו גם לדעת הנכנסים, ולפיכך אין להם רשות למכור, שמא יש אחד בסוף העולם שהיה סמוך לעיר הזאת ורגיל ליכנס בה, ולדעתו הוקדשה, והוא אינו מסכים במכירה, (כח) ולכן אפילו הסכימו במכירה שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר אין מכירתו מכירה, דאינהו לא כיפי לבני העיר ולפרנסיה; (כט) ואפילו אם ירצו להעלות אחר-כך הדמים בקדושה, כגון לקנות מזה ספר-תורה וכהאי גוונא, גס-כן אין להם רשות לזה, דשמא אותן אחרים לא יסכימו לזה. וכל זה בסתמא, (ל) אבל אם ברור לן דלא בנאו אלא אדעתא דבני עירם לבד [כגון שהתנו בעת בנינם, או שבשעת בנין היתה כפר ואחר-כך נתרכו בה תושבים הרבה], (לא) וגם לא סייעו להם אחרים, דינו ככפר. כתב המגן אברהם בשם המבי"ט, דאפילו בית הכנסת של כרכים, אם אינם מתפללין בו יכולין למכור: (לד) אינו נמכר. ודוקא כשמכרו בענין שלא יהיה אחר-כך בית הכנסת, (לז) אבל אם אחר-כך גס-כן ישאר בית הכנסת (לז) שרבים יתפללו בו, מותר, דמאי נפקא-מינה להני דאתו מעלמא אם הבית הכנסת שייך לאלו או לאלו: (לה) אלא-אם-כן תלו אותו וכו'. היינו, שתלו בעת הבנין את הבית הכנסת על דעתו, ועל-כן דעתו חשובה אחר-כך כשבעה טובי העיר. (לז) וכל זה דוקא כשכנאוהו משלהם, אבל אם נדבו אחרים לזה אין מועיל מה שתלו הם בדעת היחיד, דשמא יש אחד בסוף העולם שאין דעתו נוחה בזה:

שער הציון

(כו) הגר"א: (כז) בתי' יוסף להלכה: (כח) הרא"ש ושאר פוסקים: (כט) הרמב"ן ומאירי וכפשוטו הש"ס: (ל) משאת-בנימין. ואף שהמגן אברהם מפקפק עליו, באמת לדינא הוא סובר גס-כן כהמשאת-בנימין, אלא שכוונתו לענין התנו, כמו שכתבתי בפנים, או לענין כפר ונעשה כדך, וכמו שכתב הגאון ר' עקיבא איגר, וכן הסכימו עוד אחרונים לדברי המשאת-בנימין: (לא) דע דזה לא יצויר רק בהתנו, אבל בכפר ונעשה כדך, אפילו אם סייעו להם אחרים בעת בנינם נמי אינו כלום, כמו שפסק הרמ"א לעיל בשם המרדכי: (לז) ט"ז: (לז) אבל ליחיד מסתברא שאין לו רשות למכור, דזה היקף להני דאתו מעלמא ולא יתצרו לזה. ודברי הט"ז שכתב בהיפוך זה אינם מוכיחים, וכבר השינו הפרי-מגדים: (לז) מגן אברהם ואליה רבה ונחלת-צבי:

הלכות בית הכנסת סימן קנג

עז

היחיד מה שירצה (לו) *בהסכמת הצבור. (לו) והוא הדין לכל דברי (טו) קדושה שנוכרו כאן, (לה) דכולהו גירי בתי הכנסת: הגה *יחיד שבנה בית הכנסת ונתנה לקהל, (לט) דינה כבית הכנסת של קהל, אבל אם שייר לעצמו בה שום כח, אין לה מכר כי אם על-פי הקהל ועל פיו או יורשיו (א"ו) והגהות אשרי פרק בני העיר. (מ) *וכל זה לא מיירי אלא (מא) כשיש להם בית הכנסת אחרת, אבל אם אין להם רק בית הכנסת אחת

באר היטב

(טו) קדושה. כל כלי בהכ"נ וספסלים ויריעות, עמ"א:

ביאור הלכה

דהט"ז במשנה ברורה: * בהסכמת הצבור. עיין במשנה ברורה מה שכתב בשם המגן אברהם. ולפי זה משמע דאם לא היה המכירה במעמד אנשי העיר דאין המכירה חלה כלל, דהצבור שהרשוהו לא היה דעתם באופן זה. אבל מביאור הגר"א משמע דינו כמו ד' טובי העיר בלא מעמד אנשי העיר בכפרים, דמהני מכירתם, אך צריך אחר-כך להעלות הדמים בקדושה: * יחיד שבנה וכו' דינה כבית הכנסת של קהל וכו'. הרב סתם ולא פירש במאי איירי בכאן, אם בכפר או אפילו בכרך. והנה באור זורע, מקור האי דינא, מבואר דבין בכרך ובין בכפר מיירי, ואפילו הכי יש לה מכר על-פי הקהל בעצמו וולכל היותר בצירוף הנותן, כדנא דסיפא. אכן האור זורע כתב כן משום דאולי לטעמיה שם דעדיפותא דכרך הוא משום דמסתמא נתנו מעלמא להוצאות הבנין, ומשום הכי בנידון זה שהיה בית הכנסת של יחיד אלא שהקדישה, אם-כן אפילו הקדישה לבני כרך נמי לא זכו בה עלמא ואין להם שום חלק בה, רק לבני העיר בעצמם, או גם להנותן יש בה כח אם שייר לעצמו בה שום זכות ככסיפא, ולפיכך נמכרת, מה שאין כן לידן דמחזיקין בשיטת הני פוסקים דבכרך אפילו בנו בעצמם בלא סיוע מעלמא, נמי יש לכולי עלמא חלק בה, דמסתמא הקדישהו גם אדעתא דכולי עלמא, אמר-כן אפשר הוא הדין בנידון זה דהיחיד הקדיש בית הכנסת לבני העיר: אם הם בני כרך, אפשר דהקדישה גם אדעתא דכולי עלמא, ותו לא מהני בה מידי דעת הנותן ודעת הקהל, כדן בית הכנסת של כרכים. ומצאתי בספר עולת-תמיד שכתב כן באמת לדידן, עיין שם, וכן משמע קצת מרהיט לשניה דתשובת מהר"ש דוראן סימן ז', עיין שם, אלא דלפי זה קיצר הרמ"א בזה יותר מדי, ויותר מסתברא לומר דבכוונה סתם הרב רמ"א, ובכל ענין יש לה מכר בזה, דאם אמרו בבית הכנסת שריבם בונים דמקדישים אותו לכולי עלמא, לא אמרו ביחיד שנותן מתנה לצבור ידוע בלא שום שיוור שלא כיון להחליט להם לגמרי, רק שייר בו כח גם לכולי עלמא, דזה לא מסתברא כלל; וגם אי אפשר לומר דמשבא ליד בני הכרך ממילא נתקדש גם לכולי עלמא דמסתמא מתרצים הם בזה, דהא כבר כתב בתשובת משאת-בנימין דדוקא בשעת בנין אמרינן כן משום דמסתמא בנו אדעת כן, אבל אי ברור לנו דלא כיוונו בשעת בנין כלל, לא אמרינן דיתקדש ממילא לאחר הבנין אף-על-גב שריבם מבני עלמא באים לתוכה להתפלל, וכמו שהעתיקו במשנה ברורה סעיף קטן לג, והוא הדין בנידון דידן, וכן נוטה לשון הגר"א בביאורו סעיף קטן כד וכה להמעיין בו, ומכל מקום צריך עיון בזה: * וכל זה וכו'.

ובספר קובץ על הרמב"ם, הלכות תפלה פרק יא, כתב דנראה לו דאפילו בכרכים יכולים למכרם לדברי הר"ן, דדוקא לענין מכירת בית הכנסת גופא אמרינן דלא מחלי רבים חלקם לשבעה טובי העיר, מה שאין כן בזה, ולכן יכול הגבאי למכרם בצירוף אנשי העיר ולהוציא המעות לחולין: (לט) דינה כבית הכנסת של קהל. ונמכרת על פיהם לבד, ולא בעינן דעת הנותן בזה כלל: (מ) וכל זה. פירוש, הא דכפרים (מ) או של כרכים שחלו אותו בדעת יחיד: (מא) כשיש להם בית הכנסת אחרת. המגן אברהם פירש דרוצה לומר, כשבנאו עכשיו אחרת, אבל כשיש להם שני בתי-כנסיות מקודם, אסור למכור אחד; אבל להט"ז בריש סימן קנב מותר אפילו באופן זה, וכן דעת האליה רבה שם כוותיה, וכן משמע מביאור הגר"א; אבל כל זה דוקא כשאיתו בית הכנסת מרווח והוא מחזיק לכולם, דאי לאו הכי פשוט דלכולי עלמא אסור. כתבו האחרונים, דאפילו בכרכים היכא דבנאו אחרת טובה מותר לסתור הראשונה, דוודאי כולי עלמא ניחא להו בזה [וכבר העתיקנו זה לעיל בסימן קנב]. (מא) וכן עצים ואבנים מראשונה, מותר להשתמש בהן ולהוציאן לחולין על-פי שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר, דמאי

שער הציון

(לה) ר"ן: (לו) מגן אברהם: (לו) כן איתא בחידושי הרמב"ן בפרק בני העיר והרשב"א והר"ן. ועיין בפרי-מגדים שהתעורר מלשון הרמב"ם דמשמע להיפוך, ולקמן נאריך בזה אי"ה: (למ) מגן אברהם בשם הר"ן. ולא העתיקתי סוף דבריו, דלקמן בסימן קנד סעיף ו' בהג"ה סתם הרמ"א דהפריכות שלנו אין לו דין תשמישי-קדושה: (לט) אבל שלא להוריד הדמים מקדושה מותר בכפרים, וכן בכרכים לדעת הקובץ על-ידי הגבאי לבד: (מ) פרי-מגדים: (מא) משאת-בנימין וכנסת הגדולה ואליה רבה, דלא כמגן אברהם:

ל ירושלמי
הראש שם

(מב) *אסור (מג) למכרו, והא אפילו לסתרו אסור עד שיבנו אחרת (וכינו ירוחם ג"כ ח"ה). כל דבר שבקדושה (מד) שנמכר ומותר לשנותו, נמכר בלא הכרזה (מה) ואין בו אונאה, (מו) אבל דבר שאסור *לשנותו (עו) לקדושה קלה (מו) צריך הכרזה (רשב"א סי' תרי"ד): פ' לבנו בית סתם והקדישוהו אחר-כך לבית-הכנסת, (מח) דינו כבית-הכנסת, אבל (מט) אינו קדוש עד (יז) [ז] שיתפללו בו (נ) אפילו

באר היטב

(עו) לקדושה קלה. מ"א מוחק חיבתו אלו וצ"ל שאסור לשנותו צריך הכרזה, ע"ש: (יז) שיתפללו בו. ע"ל ס"ק ו' מ"ש. יחיד שבנה בהכ"נ לא יכול לחזור בו כמ"ש סעיף י"ד, אבל אם עשה מטפחת לספר-תורה שלו שיש לו בביתו ואין קורין בו ברכים, כל שלא נשתמש בו לספר-

אבל אם בפירוש נדר חדר זה לעולם לזמנים מוגבלים לכהכ"נ, לא מהני נתינת אחר בידו, ודשם ינחא להו טפי בקמייתא, והו"ב כהכ"נ של רבים שע"פ צריך הסכמת אנשי העיר כו', ע"ש, ועיין בכיוצא בזה בשו"ת גר"ב מ"ח סימן י"ז לענין

משנה ברורה

איכפת להו לבני עלמא בזה, כיון שיש להם מקום טוב להתפלל: (מב) אסור וכו'. אפילו בשבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר, ואפילו כשמוכרים זה כדי לקנות אחרת, דומיא דסתירה דאסור אפילו באופן זה, וכנ"ל בסימן קנב: (מג) למכרו. אם לא (מז) שירצו לקנות בדמים אחרת בגוונא דליכא למיחש לפשיעווא, (מח) כגון שזומן בית-הכנסת ליקח ואינו חסר אלא נתינת המעות, או מותר (מד) על-ידי שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר: (מד) שנמכר ומותר לשנותו וכו'. פירוש דבר זה הוא על-פי המבואר ברשב"א, באחד שצוה שבית זה יהיה לעניים שיאכלו הפירות, ולא יעשו בני הקהל שום הברחה, ואחר-כך רצו הקהל למכור הבית ולקנות בדמים דבר אחר שתהא נושאת הפירות לעניים, וכתב הרשב"א דצריכים הכרזה בשעת המכירה, דכיון שצוה שבני הקהל לא יעשו הברחה, אם-כן בוודאי אין הצורך יכולים ליתן בית זה במתנה למי שירצו, וכל שלא הכריזו אנו רואים כאלו מוזלי בקרקע זו, דדילמא אם הכריזו היה נמצא מי שיתן ביוקר, ומה לי נותנים כולה במתנה ומה לי מוזלי במקצתה, עד כאן דבריו. ועתה נפרש דברי רמ"א: "כל דבר וכו' ומותר לשנותו", היינו שהמוכרים יש להם רשות בלאו הכי לעשות בדבר הנמכר מה שירצו, לא בעו הכרזה, דלו יהא דבשביל מניעת הכרזה נמכר בוול, נמי לא איכפת לן, דמי גרע מאם נתנו במתנה לאחר: (מה) ואין בו אונאה. מ"ייר במכירת קרקע ובתים, ומשום שאין אונאה לקרקעות, ואשמועינן דלא תימא דהו כשליח דאפילו בכל-שהוא מכור בטל משום דיכול לומר לתקוני שדרתיך ולא לעוותי, אלא הו כשלהן, אבל במכירת מטלטלין בוודאי יש אונאה: (מו) אבל דבר שאסור לשנותו. כך צריך לומר, והיינו כדלעיל בשם הרשב"א, שצריך הכרזה כדי שלא ימכר בוול, וממילא יש אונאה גם-כן, ואפילו בקרקעות [פמ"ג]: (מז) צריך הכרזה. דוקא בקרקע, אבל במכירת מטלטלין אין צריך הכרזה, כדאיתא בחושן-משפט סימן קט [ט"ז]: פ' דינו כבית-הכנסת. רוצה לומר: אף-על-גב דמתחלה נשתמשו בה להדיט, מכל מקום נעשית כבית-הכנסת לכל מילי, ונראה דאפילו לכתחלה שרי. ועיין לקמן סימן קנד סעיף כא, ולעיל סימן קמז סעיף א בהג"ה, והתם ענין קדושה היא, והכא בית-הכנסת חשמישי מצוה היא, כמו שכתבו הפוסקים: (מט) אינו קדוש. דקיימא לן הזמנה לאו מילתא היא ומותר לשנות הבית לחול. ועיין לעיל במשנה ברורה סעיף-קטן יח דמ"ייר הכא (מה) שבנאוהו הקהל ממעות חולין שיש להם, אבל כשגבו המעות לצורך בית-הכנסת, אסור לשנות הבית להורידו מקדושתו לחול, ומכל מקום צריך אין לו קדושת בית-הכנסת לכל מילי רק שאסור לשנותו (ועיין שם בביאור הלכה שהבאנו שם דעת הט"ז, דאפילו בגבו המעות לצורך בית-הכנסת גם-כן אין האיסור לשנותו, רק שמכל מקום לבסוף הוא מחוייב לקיים נדרו). (מו) ויחיד שבנה בית-הכנסת, אף שעדיין לא התפללו בו ואין לו קדושת בית-הכנסת, מכל מקום אינו יכול לחזור בו, והו כאלו נדר צדקה לרבים, (מח) אבל אם עשה מטפחת לספר-תורה שלו שיש לו בביתו ואין קורין בו ברכים, כל שלא נשתמש בו לספר-תורה יכול לחזור בו, דהזמנה לאו מילתא היא [מ"א], ומשמע דלא הו נדר כלל לדעתו. ועיין בפריי-מגדים שהביא בשם האליה רבה דדין זה לא נהירא: (נ) אפילו אם בנאוהו וכו'. דאף שהיה מעשה גם-כן, לא מקרי רק הזמנה בעלמא:

שער הציון

(מב) מגן-אברהם: (מג) מגילה כ"ז ע"א: (מד) דאי לאו הכי אסור למכור לכתחלה לכולי עלמא, וכמו שכתבנו לעיל במשנה ברורה סעיף-קטן יא, ע"ש: (מה) ועיין רמב"ם פרק א מהלכות בית-הבכירה דין כ: (מו) מפשטות לשון המגן-אברהם בסעיף-קטן כא שכתב "ויחיד שבנה" משמע דבצבור שבנאוהו ממעות חולין שהיה להם מותר לחזור בהם לנמרי, דלא שייך בזה שם נדר: (מז) משמע מלשון זה דאפילו לא אמר בהדיא: הרי עלי מקום לבנות בית-הכנסת, רק שבנה סתמא הבנין לשם בית-הכנסת, הרי הוא גם-כן בכלל נדר, וכן משמע בב"ח, ודלא כעולת-תמיד שמשמע שם היפוך זה: (מח) נראה לי הטעם בפשיטות, דבכנין בית-הכנסת כיון דסתמא הוא לצורך רבים, ממילא הוא כנדר אף שלא אמר בפירוש בפה, מה שאין כן בספר-תורה אין מהעשיה

שערי תשובה

בלא אנשי העיר, ועל-כל-פנים כיון שיש מכשול חו"ל כמצוה דרבים ויש לסמוך שהיו רשאים למכור לפחות במעמד אנשי העיר, ע"ש: [יז] שיתפללו בו. עבה"ט. ועיין בהזוה"א ירד סימן נט במי שכשעת ירד נתן חדר להתפלל בו האורחים, ושוב נמכר הבית לאחר ואחר ונאמר בפירוש שהוא חול, ומ"מ גם האחרון עשה כן בימים נוראים, ועתה רוצה לדרו כחדר הזה ולתת חדר אחר, ע"ש שהאר"ך דוודאי שרי, ומכ"ש דעביד מילתא יחירתא לתת אחר במקומו תע"כ, בריקטא העליונה, דשם ינחא להו טפי בקמייתא, והו"ב כהכ"נ של רבים שע"פ צריך הסכמת אנשי העיר כו', ע"ש, ועיין בכיוצא בזה בשו"ת גר"ב מ"ח סימן י"ז לענין

ביאור הלכה

אכפרים קאי, כדפירשנו במשנה ברורה, ושל כרכים, אפילו בנאו אחרת מקודם אסורים למכור הראשונה, כן כתב המגן-אברהם. אבל כל זה הוא רק לשיטתו, עיין שם, אבל להט"ז וסיעתו שהבאתי במשנה ברורה סעיף-קטן מא אין שום ראייה לזה: * אסור למכרו. עיין במשנה ברורה, ולקנות מזה קדושה חמורה מותר [והיינו בכפרים דוקא, וכמו שכתב האליה רבה], ובהאי גוונא כתב לקמן בסעיף יג סעיף-קטן לג, ועיין לקמן בביאור הלכה מה שנכתוב שם בזה. ונראה דהיינו דוקא בגוונא היכא דליכא למיחש לפשיעווא, דאי לאו הכי מסתברא דאסור שם לא יקנה אחר-כך הדבר-קדושה, וכמו שכתב המגן-אברהם פרט זה לענין לקנות בדמיה אחרת, ואף שלענין לקנות קדושה חמורה לא הזכיר, בזה יש לומר דנקטיה ברישא והוא דהיינו בסיפא: * לשנותו וכו'. הנה זה נובע מתשובת הרשב"א. ולכאורה לפי דעת המגן-אברהם דלא גרסינן "לקדושה קלה", ביאורו דוקא כשאסור לשנותו כלל אפילו לקדושה חמורה [כגון שצוה המקדיש על כך] או צריך הכרזה, אבל אם יש להם רשות לשנות לקדושה חמורה, כגון על-ידי ד' טובי העיר שלא במעמד אנשי העיר וכנ"ל, אז נחשב כשלהן ואין צריך הכרזה, וכן מוכח באמת כונת הרשב"א, דהא הוא תולה הטעם במצי יחיב ליה במתנה, והוא

הלכות בית הכנסת סימן קנג

עט באר הגולה

מ מרחץ שם 1 מגילה כ"ז

אם בנאוהו לשם בית-הכנסת, וכיון שהתפללו בו אפילו אורחים לפי שעה, (נא) כיון שהיה מיוחד לתפלה, קדוש. (נב) *ואם לפי שעה הקדושו, הכל כפי מה שאמרו: ט יכשמוכרים (נג) אנשי הכפר בית-הכנסת יכולים למכרו (נד) ממכר עולם והלוקח יעשה בו מה שירצה, (נה) חוץ ממרחץ ובורסקי ובית-טבילה ובית-הכסא. (נו) *ואם מכרוהו (יט) שבעה טובי העיר

שערי תשובה

באר היטב

בהכ"נ שבכפר שנייחד חדר ונכתב על הכתלים תפלות ובקשות ממשות שאין נמחקים, שצריך הסכמות אנשי הכפר, והמעות יקחו להספקת ת"ח כו', ומ"מ לעשן בתוכו י"ש שמשחיר הכתלים וגורם מחיקת השם אסור, עיין שם:

תורה יכול לחזור בו, דהומנה לאו מילתא היא, מ"א: (יט) זט"ה במא"ה. ל"ד כל ד, אלא כל היכא דאיכא רובא זט"ה מקרי ואזלינן בתר רובא, עיין פני-הושע סימן ד ומהרש"ם ח"י"ד סי' קעה. זט"ה

משנה ברורה

(נא) כיון שהיה מיוחד. רוצה לומר: ההזמנה היתה הזמנה מעולה, שהזמין אותה (מט) לעולם להתפלל בו, וכמה דאיתא לעיל בסימן מב, דהיכא דאזמניה לסודר לעולם למיצר ביה תפילין, וצר ביה אפילו פעם אחד, שוב אסור למיצר ביה זוזי; ולאפוקי אם הזמין אותה לבית-התפלה (נ) רק לפי שעה, דהיינו עד שיעבור הרגל או היריד [מפני שאז הדרך שמתקבץ אנשים], לא חשיבא הזמנה כלל ומותר אפילו בעת הרגל לאכול ולשתות בו: (נב) ואם לפי שעה הקדושו. היינו שאמר סתם (נא) 'אני מזמין אותה לרגלים', דמשמע הלשון: בכל עת שיהיה רגל, על-כן חשובה הזמנה עולמית על-כל-פנים על אותו הזמן ואסור בזה הזמן. וסתם הזמנה לפי שעה, כבר כתב בבית-יוסף בשם המרדכי דלא חשיבא הזמנה כלל, וכמו שכתבנו מתחלה. ולענין תנאי, עיין לעיל סימן קנא סעיף יא ובמשנה ברורה שם: ט (נג) אנשי הכפר בית-הכנסת. והוא הדין (ננ) בשל כרכים כשתלו בשעת הבנין בדעת יחיד, המבואר לעיל בסוף סעיף ז: (נד) ממכר עולם. כיון שאנשי העיר או טובי העיר מסכימים להמכירה, וכדלעיל בסעיף ז: (נה) חוץ ממרחץ וכו'. שכל אלו הם תשמישים מגונים מאד (נז) ואסור לעשותן במקום שהיה בית-הכנסת, ואפילו אם נפל הבנין במקום ההוא ונשאר רק תל בעלמא, אסור להשתמש שם באלו הארבעה דברים, (נד) וכן אסור לזרוע במקום ההוא, שכל זה הוא גנאי למקום שהיה מתחלה בית-הכנסת: (נו) ואם מכרוהו שבעה וכו'. הטעם, (נז) דאז פקעה הקדושה מהמקום ההוא לגמרי. ועיין בפרי-מגדים דמסתפק, דאפשר דבעינן דוקא כשהתנו בהדיא בעת המכירה

הגירסא שלנו ולהחמיר היכא דאין לשנות לקדושה קלה דצריך הכרזה, ונחזק בדברי הרשב"א והר"ן, ולעניות דעתי עיקר כמגן-אברהם וכמו שכתבנו: * ואם מכרוהו שבעה טובי העיר וכו' יעשה הלוקח אפילו אלו ארבעה דברים. כן הוא דעת הרמב"ם והרא"ש, ונמשכו אחריהם הטור ורי"ו. והראב"ד פליג על זה, וכדמבואר בפוסקים, ולדידיה לא שרו בש"ס להשתמש תשמיש של גנאי אלא בתל חרב בלאו הכי אלא שעמד עליו בית-הכנסת מקודש, אבל לא שיהיו רשאים לחלל בית-התפלה לעשותו בית הבורסקי וכדומה. והנה הר"ן ומאירי הביאו שתי דעות אלו ולא הכריעו, והרשב"ץ ח"ב סימן קע החזיק בדעת הראב"ד, עי"ש. ובאמת דקולא יתירתא היא, לפי מה שהחליטו הרמב"ן ורשב"א וריטב"א דבית-הכנסת הוי כשאר תשמישי מצוה, כטובה ולולב ושופר וכדומה, אלא דאם הסכימו ז' טובי העיר במעמד אנשי העיר למכרו, אס"כ גילו דעתם שאין להם עוד צורך בו, והוי כמו תשמישי מצוה לאחר זמן מצותן שנוקצין, עיין שם בדבריהם; ואס"כ, לפי מה דפסק המחבר בסימן כא סעיף ב בטליתות של מצוה שבלו שאין לו ליחדם לתשמיש מגונה, אלא זורקן והם כלין, ואס"כ הוא הדין בעניננו אינו נכון, וכל-שכן לשיטת הר"ן שהטילו בו קדושה מדבריהם, אס"כ עדיף עוד משאר תשמישי מצוה, ובוראי דאין להשתמש בו תשמיש של גנאי. איכרא, דיש לומר דדינא דסימן כא הנ"ל באמת אינו מוסכם, דהא מרא דהאי שמעתא דסימן כא הוא הראב"ד, וכמו שמוכא שם בבית-יוסף, ואפשר דאזיל לטעמיה בכאן, ואפשר דהרמב"ם באמת פליג שם אדון הג"ל [עיין שם בסימן כא בבאור הגר"א מקור האי דינא מסוגיא דפרק כל הכלים, ובאמת הרמב"ם שם מפרש דמיירי בכל בגדים ולאו דוקא טליתות של מצוה, והסוגיא שם יתורץ כאופן אחר, עיין ברשב"א ומאירי שם]. אכן המחבר דפסק להא דראב"ד בסימן כא הנ"ל, וגם בסימן תרסד סעיף ח מוכא גס"כ דין זה גבי השענא בשם אור זרוע פרק בני העיר, עיין שם באור זרוע שמביא כן בשם ספר הקדמון 'בשר על-גבי גחלים', אס"כ היכי שרינן הכא להלוקח לעשות בו בית-המרחץ או בית-הכסא? ואפשר היה לומר, דלפי מה שכתבנו לקמן

שער הציון

ראיה דלרבים הוא, דיהא על-ידיה כנדר, אבל אם אמר בפיו: מטפחת זו אני מנדב לקדושת ספר-תורה, לא גרע מדבר-מצוה בעלמא שאמר שיעשה, שמחוייב לקיים דבריו: (מט) בית-יוסף: (י) בית-יוסף בשם המרדכי, וכן כתב בספר דמשק-אליעזר ע"ש ובספר שמן-המאור: (נא) חשובת חוות-יאיר בסימן נט: (נב) פרי-מגדים בשם תשובת מהר"מ: (נג) היינו אף שמהדמים קנה בית-הכנסת אחר או ספר-תורה: (נד) פוסקים, מהא דרבינא מגילה כו ע"ב, ועיין מגן-אברהם ס"ק לו דגני-רק וכדומה שאין צריך חרישה רק שחופרים אותן במרא וחצינא, אינו מגונה כל-כן: (נז) רש"י:

הלכות בית הכנסת סימן קנג

במעמד אנשי העיר, (נו) יעשה הלוקח (נח) אפילו אלו ארבעה דברים: י' שיש אומרים (נט) דיחיד בשלו (ס) אפילו ספר-תורה מותר למכרו ולעשות בדמיו כל מה שירצה, (סא) כל שלא הקדישו לקרות ברבים. (סב) *עייש מי (יט) שאוסר, אלא-אם-כן (סג) ללמוד תורה או לישא אשה: יא (סד) בית-הכנסת או לבנים ועצים (סה) מבית-הכנסת ישן שסתרו, (סו) יכולים ליתן (כ) במתנה, (סח) דאי לאו דהוה להו הנאה מיניה לא הווי יהבי ליה, הדר הווי ליה

ס הראש וימקרייהו
וספר
ע הורמב"ם בפרק ו
מהלכות
פ מגילה כו

ענין התוספת

באר היטב

אפילו נתנו לכהכ"ג לקרות בהן ומשתמש בדמיהן; וצ"ל כיון דהמנהג כן ה"ל כאלו התנו בתחלה וכמ"ש בי"ד סי' רנט ס"ב בהג"ה. ואם קנאה מתחלה כדי למכרה וכ"ש אם קבלה בחוב מותר למכרה, ט"ז. עיין בתשובת גינת-ורדים כלל ב סימן לא שכתב דבזמן הזה שכל ספרינו בחזקת שיש בהם פיסול מותר ליחיד למכור ס"ת בשופי, ע"ש. ועיין בחוות-יאיר סי' נט ועיין בי"ד סי' ר"ע: (כ) במתנה. היינו זט"ה במא"ה, ובכרכים אסור, מ"א:

משנה ברורה

והרשו ללוקח על זה: (נו) יעשה הלוקח וכו'. והוא הדין (נז) שעל-ידי שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר מותר להוציא הדמים לכל מה שירצו, אפילו לדבר-חול: (נח) אפילו אלו הארבעה דברים. עיין בביאור הלכה דדין זה לא ברירא, ולכתחלה בוודאי צריך ליזהר בזה: י (נט) דיחיד בשלו וכו'. הטעם, דעל שלו יש לו כח כשבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר בשל צבור, דמותר להוציא על-ידי מכירה זו הדמים לכל מה שירצו, וכנ"ל: (ס) אפילו ספר-תורה. כתב העולת-תמיד, דאף לפי דעה זו דמותר ואין הדמים נתפסין בקדושה, מכל מקום לכולי עלמא אין רואה סימן ברכה בדמים אלו, וכן כתב האליה רבה: (סא) כל שלא הקדישו. המגן-אברהם מצדד, דאם נתנו לרבים לקרות בו אסור לכולי עלמא אפילו לא הקדישו ממש. וכתב עוד: וצריך עיון, על מה סומכין העולם שמוכרין ספר-תורה ומשתמשין בדמיהן אפילו נתנו לבית-הכנסת? וצריך לומר: כיון דהמנהג כן, הוה ליה (נו) כאלו התנה בתחלה שלא תחול קדושת רבים עליהן, וכמו שכתב ביורה-דעה סימן רנט סעיף ב בהג"ה: (סב) ויש מי שאוסר. ולדעה זו, (נח) אפילו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר גס-כן אסורין למכור ספר-תורה ולהשתמש בדמיה, אלא-אם-כן הוא תועלת בשביל לימוד התורה, ואם מכר, צריך לקנות בדמיה ספר-תורה אחרת [מ"א]. ומלבוש יורה-דעה משמע דבשבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר, לכולי עלמא מותר להשתמש בדמיה [א"ר]. כתב מגן-אברהם דדוקא בספר-תורה, אבל בתשמישי-קדושה, לכולי עלמא מותר ביחיד למכרו ולהשתמש בדמיה כל מה שירצה; מיהו, מהמחבר ביורה-דעה רפב סעיף יח מוכח דיש מי שאוסר סבירא ליה דאפילו בתשמישינ נמי אסור להשתמש בדמיה, דיחיד אין לו כח כשבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר. כתבו האחרונים, דאפילו בספר-תורה אם קנה מתחלה הספר-תורה כדי למכרה, וכל-שכן אם קבלה בחוב, פשוט דמותר למכרה לכולי עלמא ולהשתמש בדמיה למה שירצה. איתא ביורה-דעה סימן ער, דשאר ספרים דינן כספר-תורה, ואסור למכרן אלא ללמוד תורה או לישא אשה, והנה פה כתב המחבר דיש שתי דעות אפילו בספר-תורה? אפשר דשם מיירי כשהקדישו לרבים לקרות בו: (סג) ללמוד תורה. היינו להתפרנס בדמיו ברווח [פמ"ג]. וכתב עוד: צריך עיון אם מוכרין ספר-תורה לקנות גמרא ופוסקים ופירושה, דהא הטעם דמוכרין ספר-תורה בשביל תלמוד תורה משום דלימוד גדול שמביא לידי מעשה, אס-כן הוא הדין אפשר דכהאי גוונא נמי, דאי אפשר ללמוד בלא ספרים: יא (סד) בית-הכנסת. ישן: (סה) מבית-הכנסת ישן. פירוש, שכבר התפללו בו, כדלעיל סעיף ח: (סו) יכולים ליתן. היינו, שבעה טובי העיר (נט) במעמד אנשי העיר, (ס) ויש אומרים דאפילו בלא מעמד אנשי העיר נמי יכולים. ובכרכים (סא) אסור בכל גווני: (סז) במתנה. והלוקח יכול להשתמש בהם (סז) תשמיש חול: (סח) דאי לאו דהוה להו וכו'. או שמקוים שיהיה להם הנאה ממנו באיזה פעם [ריטב"א]. ולפי זה, ליתנו לאנשי עיר רחוקה שבוודאי לא נהנו ולא יהנו מהם לעולם, אסור, דהא אין כאן דבר אחר שתחול על זה קדושת בית-הכנסת, ועל-כן לא נפקע קדושתה ואסור להשתמש בה. וכל זה מיירי כשנותנין להשתמש בה בחול, (סג) אבל ליתנה להן במתנה שיתפללו בתוכה מותר, דהא אין כאן הורדה מקדושה, וכמו שכתב בהג"ה. ועיין במגן-אברהם שמצדד דהוא הדין

שער הציון

(נו) ואף הראב"ד דפליג אהרמב"ם במה שמתיר ה' דברים, מדה בזה: (ז) רוצה לומר, כיון שלא הקדישו לרבים רק נתנו בסתמא לרבים לקרות בו [פמ"ג בא"א]: (נז) וכן משמע מהגרי"א בביאורו לפי מה שהעתיק דברי הרמב"ם: (נט) מגן-אברהם בשם הר"ף ורא"ש ור"ן וכן כתב המאירי: (ס) רמב"ן ורשב"א וריטב"א, ובפריימגרים מצדד דכן הוא גס-כן דעת הרמב"ם: (סא) מגן-אברהם, ועיין מה שכתב בעצמו בס"ק יב [היינו שכתב שם בשם המבי"ט דאם אינם מתפללים בבית-הכנסת של כרכים יכולים למכרה מטעם דמאי איכפת להו לכרכים אחרי שבלאו הכי אינם מתפללים עוד שם, והכא נמי כיון שכבר נסתור הבית-הכנסת]: וצריך לומר דשם מיירי שאי אפשר עוד להתפלל שם, אבל הלכנים ועצים דכאן מיירי שיכולים לבנותם עוד בבית-הכנסת [נדגול מרובה], וכן משמע ברמב"ם פרק יא מהלכות תפלה דין כ להדיא: (סב) ולענין ארבעה דברים הנזכרים לעיל בסעיף ט, להני פוסקים דמיירי הכא ב' טובי העיר במעמד אנשי העיר שרי אפילו בארבעה דברים, כנ"ל בסעיף ט, ולהני דשרו בכאן ב' טובי העיר בלחוד, אסור בארבעה דברים, דמי עדיפא ממכר: (סג) מגן-אברהם:

הלכות בית הכנסת סימן קנג

פא באר הגולה

צ מרדכי בסוף פרק
החובל ק בא-בתרא
דף ג לשון הרמב"ם
בפרק ח מהלכות מתנות
עניים

(כא) כמכר. *וכן יכולים להחליפן באחרים והם יוצאים לחולין, אבל אסור (סט) *למשכנן *או להשכיר (ע) או להשאיל (עא) אפילו על-ידי שבעה טובי העיר, שעדיין נשארים בקדושתן, (עב) שאין כאן דבר אחר שתחול קדושתן עליו. הגה ודוקא בדרך (עג) שמורידן מקדושתן, אבל *מותר להשאיל (עד) אפילו ספר-תורה לקרות בה, אפילו משל רבים ליחיד (כ"י) בשם א"ח: יב *מי שיש לו תנאי עם הקהל שלא יוכל (עה) לבנות בית-הכנסת כי אם הוא וזרעו, (עו) אינו יכול למכור (עז) זכותו לאחר: יג *גבו מעות לבנין בית-הכנסת ובא להם (עז) דבר-

באר היטב

לכל מה שירצו, דלא גרע ממתנה, אבל בלא"ה אין כת אפילו זט"ה במא"ה לעשות בהן דבר-חול, שאין כאן דבר אחר שתחול קדושתה עליהן, עמ"א: (עז) זכותו. דוקא אם כיבדו הקהל לא' בדבר זה, אבל

ביאור הלכה

תורה ולא אחשמישיה, ובביאור הגר"א משמע דלה"ש מי שאוסר, והוא דעת הרמב"ם, אפילו בתשמישי-קדושה גס-כן אסור להוציא המעות לדבר-חול, אפילו על-ידי ד' טובי העיר במעמד אנשי העיר, ורק לבית-הכנסת הותר דבר זה; ודעת הפרי-מגדים, דלא נוכל לתלות זה לדעת הרמב"ם, עיין שם; ובירור-דעה סימן רפב סעיף יז פסק גס-כן דעל-ידי ד' טובי העיר במעמד אנשי העיר נוכל להוציא המעות של תשמישי-קדושה שנמכרו לחול, ולא הביא דעות בזה כדביא שם לקמיה בסעיף יח, משמע דסבירא ליה דבזה כולי עלמא מודים דמותר: * וכן יכולים להחליפן באחרים. הוא לשון הטור, ומקורו ממגילה כו עמוד ב, דאמר שם: לבני, חלופניהו שרי. והנה לפי מה שפסק המחבר לעיל סעיף ד דלהחליף הקדושה לכיוצא בה יש אוסרים, על-כרחך יפרש הא דשרי הגמרא היינו להחליף על דבר שהוא עליו קדושה אבל לא על לבנים אחרים, וכן כתב הקרבן-נתנאל, אבל לשון הטור והשולחן-ערוך קשה לפי זה. והנה לפי מה שכתב הבית-יוסף לעיל דהטור מתיר על דבר שהוא כיוצא בה, נראה לשון הטור, אבל עדיין קשה לשון השולחן-ערוך; ואפשר דמיירי דהלבינים מבית-הכנסת ישן לא היו טובים, והוא בכלל חזי בה תיוהא דשרי לכולי עלמא, וכמו שכתבתי לעיל במשנה ברורה סעיף-קטן יא, עיין שם: * למשכנן וכו'. ובתשובת בית-ידוד מתיר למשכן חפצי כסף של קדש לבטחון למלוה בלבד ושלא ישחמש בהן כלל [עקרי דינים], ופשוט: * או להשכיר וכו'. ולענין מכירה על תנאי, משמע בתוספות דיבור המתחיל אוגורי ומשכנוי דשוה למשכנן ושכירות ואסור, ובחידושי ריטב"א מיקל בזה, עיין שם טעמו: * מותר להשאיל. היינו רוב בני

משנה ברורה

דמותר להם ליתן ספר-תורה [והוא הדין כל תשמישי-קדושה] (קס) במתנה, דהא אינן מורידין אותן מקדושתן בזה: (סט) למשכנן או להשכיר. דכיון שגוף החפץ לא נמכר, עדיין ברשות בעלים הראשונים הוא ובקדושתיה קאי: (ע) או להשאיל. פירוש, על זמן, ואחר-כך יחזירם בעין, דאלו בהלוואה לחלוטין והלווה יחזיר לבנים אחרים תמורתם, בוודאי שרי, דהיינו חליפין דשרינן [ריטב"א]: (עא) ואפילו על-ידי שבעה טובי העיר. ואפילו (סא) אם היה גס-כן במעמד אנשי העיר: (עב) שאין כאן דבר אחר וכו'. ואף-על-פי (סו) שקיבל מעות כשמשכנן או השכיר, אין שייך לומר דחלה הקדושה על המעות, שהרי אין גוף החפץ קנוי לו ועדיין נשאר בקדושתו וקא משתמש בקודש: (עג) שמורידן מקדושתן. דהיינו שהשוואל והשוכר משתמש בהן בחול: (עד) אפילו ספר-תורה וכו'. וכל-שכן להשאיל בית-הכנסת להתפלל בה. ועיין בעולת-תמיד, דזה דוקא כשהשוואל והשוכר קורא בספר-תורה וכן מתפלל בבית-הכנסת בעשרה, הא לאו הכי יש בזה משום זלזול קדושה, והמגן-אברהם כתב בסעיף-קטן כז דמסתמת הפוסקים משמע דבכל גווני שרי: יב (עה) לבנות בית-הכנסת. והוא הדין בשאר דבר-מצוה: (עו) אינו יכול למכור. דמסתברא דלא השליטו הקהל על אותה מצוה אלא לאותו איש ולזרעו ולא למכור לאחרים,

אלא-אם-כן התנו בפירוש שיכול למכור זכותו [לבוש]. כתב הט"ז, דהשולחן-ערוך מיירי שכיבדו אותו בחינם, אבל אם קנה מהם בדמים, הוא ככל קנין דעלמא ויכול למכור זכותו לאחר, ומכל מקום ברור הוא כי דוקא להגון כמוהו הקנו לו זכות זה, וכן כתב האליה רבה, וכן ברינא ד'לבוש' כשהרשוהו בפירוש שיכול למכור זכותו, הוא גס-כן דוקא להגון כמוהו [פמ"ג]: יג (עז) דבר-מצוה. מדסתם, משמע כל דבר-מצוה, כצדקה וכיוצא בזה, אף שאינה חמורה מקדושת בית-הכנסת. ואף-על-גב דלעיל בסעיף ה פסק בגבו מעות דאין משנן אלא לקדושה חמורה, הכא מיירי על-ידי שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר דשרי להוציא המעות אף לקדושה קלה ואף לחולין, וכנ"ל בסעיף ז [מ"א]; והט"ז מוקי לה אף שלא על-ידי שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר, אלא דמיירי דשקילי המעות דרך הלוואה ואחר-כך יחזירו מעות אחרים לבנין בית-הכנסת, ואזיל לטעמיה

שער הציון

(קס) היינו אפילו לאנשי עיר אחרת: (סא) מגן-אברהם. ועיין בפרי-מגדים סעיף-קטן כו שכתב דהוא דוקא לשיטת הר"ף וסיעתו דסבירא להו במתנה אסור ב' טובי העיר בלחוד, אבל להרמב"ן וסיעתו דסבירא להו דסוגיא דמתנה איירי שלא במעמד אנשי העיר, לפי זה גם מה דאסרין באוגורי ומשכנוי היינו דוקא גס-כן בשלא היה במעמד אנשי העיר. ולעניות דעתי לא נהירא דבר זה כלל ולכולי עלמא אסור אפילו ב' טובי העיר במעמד אנשי העיר, דנהי דלשיטתם ד' טובי העיר במעמד אנשי העיר יכולים לבטלו ולהפקיעו מקדושתו כשאינם צריכים לו, היינו דוקא כשרוצים להפקיע, אבל גבי אוגורי ומשכנוי הרי חזינן שאינם רוצים להפקיעו כלל ועדיין צריכים לו, מדאינם ממשכנים אותו אלא לפי שעה ובקדושתיה קאי, וכן מוכח בריטב"א ד"ה אוגורי ומשכנוי, דאינם בכלל תשמישי מצוה לאחר זמן מדלא נסתלקו ממנה לגמרי, ע"ש. ודע דכל זה דוקא בסתמא, אבל אם ידענן שרוצים לבטלו ולהפקיעו לגמרי מקדושתו אלא שאינם מוצאים עתה למכור, או שדמי השכירות שישכירוהו תמיד יעלה להם ריווח יותר, בוודאי שיכולת בידם להשכיר על-ידי ד' טובי העיר במעמד אנשי העיר כמו במכירה, ובזה איירי ההיא דתשובת הרא"ש כלל ה שמתיר להשכיר, והובאו דבריו בבדק-הבית בראש הסימן, וכן משמע שם בתשובה שהקהל חזרו מרעתם הראשונה ורצו לבטלו לגמרי מבית-המדרש, ע"ש. מיהו, כל זה הוא לשיטת הרמב"ן וסיעתו, אבל לדעת הר"ן דסבירא ליה דאפילו ב' טובי העיר במעמד אנשי העיר לא פקעא קדושה בכדי, לא יועיל באוגורי ומשכנוי בשום אנפי, כי אם במכירה לחלוטין. מיהו, ההיא התיירא דתשובת הרא"ש עדיין אינו מיושב על-כל-פנים לדידיה, דהא הוא סבירא ליה דבמתנה בעינן ז' טובי העיר במעמד אנשי העיר, ואפילו הכי בעינן לטעמא דאי לאו דהוה ליה הנאה וכו', ועל-כרחך דקדושה לא פקעא בכדי, וכמו שהוכיח הר"ן, ולפי זה לשיטתו אין שום אופן להחזיר בשכירות וכמו שכתבנו, וצריך עיין: (סו) לבוש, ורצוה לומר אפילו אם ירצה לקנות בדמים עליו קדושה:

ר מרדכי שם פרק ב' העיר ש ספר אחרות חיים בשם הראב"ד וכל חכמי דורו

מצוה, מוציאין בה המעות. קנו אבנים וקורות, (עח) לא ימכרום לדבר מצוה אלא לפדיון שבויים; אף-על-פי שהביאו האבנים וגדרום ואת הקורות ופסלום והתקינו הכל לבנין בית הכנסת, מוכרים הכל לפדיון שבויים בלבד, אבל אם (עט) בנו (כג) וגמרו (פ) *לא ימכרו (מ) בית-הכנסת, אלא יגבו לפדיון מן הצבור: יד' ראובן שאמר קרקע זו אני נותן לבנות עליה בית-הכנסת, ולא רצו עובדי-כוכבים להניח לבנות בית-הכנסת, והקהל אומרים לבנות עליה בית לתלמוד תורה, וראובן אומר אדעתא דהכי לא נדרי, (פא) לא מצי ראובן הדר ביה; ואם ראובן לא היה דר שם היו (פב) יכולים (כה) לשנותה, ואם הוא מבני אותה העיר (פג) אינם רשאים (פד) לשנותה אם הוא עומד וצוות (פירוש, וצועק), אלא-אם-כן יש שם חבר-עיר, דכל מאן דאתי אדעתא דידיה אתי. (פה) (ושבעה טובי העיר דינם כחבר-עיר) (מרדכי ריש בני העיר): **טו** (פו) *שאיין אדם יכול לאסור חלקו מבית-הכנסת ולא מהספרים, ואם אסר (פז) *אינו

באר היטב

ומן הדין שרי, מ"א ט"ז וש"ך י"ד סי' רכז: (כה) לשנותה. אפילו לדבר הרשות, מרדכי, מ"א:

אם קנה א' זכות זה יכול למכור לאיש הגון כמוהו, ט"ז: (כג) וגמרו לא. המ"א הגיה: בנו יגמרו ולא וכו': (מ) בהכ"נ.

ביאור הלכה

בסעיף-קטן ב, דסבירא ליה שם בגבו מעות דמות ליקח דרך הלואה: (עח) לא ימכרום לדבר מצוה. אף-על-פי שעל-פי הדין מותר על-פי שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר אפילו להוציא לחולין, כל-שכן לדבר מצוה, מכל מקום (פז) לא יעשו כן [מ"א], ויגבו מן הצבור: (עט) בנו וגמרו. דוקא גמרו, אבל לא גמרו את הבנין, דינו כאבנים וקורות שזכרו מקודם [ט"ז וח"מ], ועיין לעיל בסימן קנב בכה"ל: (פ) לא ימכרו בית-הכנסת. פירוש, (פס) אין ראוי לאנשי העיר לעשות כן, אבל מן הדין שרי בפדיון שבויים ולקדושה חמורה בכל גווני, (פט) ואפילו בלא ז' טובי העיר במעמד אנשי העיר: יד' (פא) לא מצי וכו'. דנעשה נדר מצי אמר 'קרקע זו לבית-הכנסת', וכדאמרינן "בפיך" זו צדקה: (פב) יכולים לשנותה. ואפילו (ע) לדבר הרשות, ואף שהוזמן הקרקע לבית-הכנסת, הוזמנה לאו מילתא היא, כדלעיל סעיף ח, ואף שהוא עומד וצוות: איני חפץ אלא שיהיה לבית-הכנסת, לא משגיחין ביה, כיון דמעיכרא סתמא אמר ולא כפליה לתנאיה, דלא אמר 'אם לא יבנו בית-הכנסת יחזירו לי הקרקע', אמרינן אדעתא דידהו יהבה מעיקרא והשתא קהדר ביה, ולא מצי [מרדכי]: (פג) אינם רשאים. רוצה לומר, שיכול לעכבם שלא לבנות עליה בית-המדרש אף שהיא קדושה חמורה מזה, כנ"ל בריש הסימן, (עא) והטעם: כיון דאתיהיב אדעתא דכולהו, לא גרע כחו מאחד משאר אנשי העיר שיכולים למחות כשרוצים לשנות. ואף-על-גב

העיר, או הממונים שעל פיהם נעשה כל דבר [אחרונים]: * לא ימכרו בית-הכנסת. עיין במשנה ברורה, דמן הדין שרי למכור ואפילו לשאר קדושה חמורה, והוא מהמגן-אברהם, וכהאי גוונא כתב המגן-אברהם בסעיף-קטן יז, ולקדושה חמורה שרי למכור בית-הכנסת, ואפילו כשאין להם אלא בית-הכנסת אחת. והנה באליה רבה כתב שם דין זה צריך עיון, ונראה דאף לדברי המגן-אברהם, אף דקדושה חמורה נקרא אפילו חיבה וכדומה [כמתניתין דמגילה כ"ה], מכל מקום מסתברא דאין למכור בית-הכנסת בשביל זה, דהא קיימא לן דכופין בני העיר זה את זה לבנות בית-הכנסת, והטעם, כרי שיהיה לישראל מקדש מעט להכנס ולהתפלל שם לפני ה', ואין יבטלו זה בשביל חיבה וכדומה [ומתניתין דמגילה פורק בני העיר הלא לא מיידי לענין מכירה לכתחלה, אלא מענין דמי בית-הכנסת שכבר מכרו שלא להורידן מקדושתן, והאי דסעיף ה הנ"ל אפשר גם-כן דמיידי שלא יתבטל הבית-הכנסת מלבנות במה שיקחו מעט מעות לצורך חיבה וכדומה]. וכולהו דוכתי דזכר בפוסקים לשון 'לכתחלה' מיידי שיש להם עוד בתי-כנסיות, או שהקדושה אחרת היה דבר נחץ מאד, כגון שחסר להם ספר-תורה לקרות בצבור או שחסר להם נביאים וכתובים ללמוד בהם, כן נראה לעניות דעתי: * אין אדם וכו'. לכאורה זה דוקא בלא היה לו מקום קבוע אלא מצד שהבית הכנסת משותף לכולם, אבל לפי המנהג שכל אחד קונה מקום קבוע בבית-הכנסת ויש לו בו זכות להוריש ולמכור, אפשר דלא שייך זה, ועיין. אחר-כך מצאתי במאירי בפרק השותפין, שלהרבה פוסקים בכל גווני אינו יכול לאסור, אך דעתו נוטה כמו שכתבנו: * אינו כלום. עיין משנה ברורה דכל זה מצד התקנה. ודע דכל זה הוצרכנו לדעה קמייא שנוכרת ביורה-דעה סימן רכז, אבל להיש-אומרים שם דכל דבר שאין בו דין חלוקה, כבית-הכנסת וכדומה, מדינא אינו יכול לאסור על חבריו, גם הכא מדינא הוא. ועיין בש"ך שם שדעתו לעיקר כהיש-אומרים:

דמבואר לעיל בסעיף ו' דלקדושה חמורה יכולים בני העיר לשנות ואפילו שלא בשבעה טובי העיר, התם מיידי שאין אחד מאנשי העיר מוחה על זה בפירוש. ועיין במגן-אברהם שהקשה, דביורה-דעה סימן רנט סעיף ב איתא בהדיא דאין הבעלים יכולים למחות מלבנות בית-המדרש כיון שהיא קדושה חמורה, ודחק את עצמו לתרץ, ועיין בפריי-מגדים שמפקפק בתירושו, וגם בבאור הגר"א הקשה קושיא זו דמגן-אברהם ונשאר בדין זה בצריך עיון: (פד) לשנותה. ומסיים המרדכי, דמכל מקום ראובן נמי לא מצי לשנות ולמהדר, ואפילו לא מצי עתה לבנותה מפני השלטון, שמא לאחר זמן ימצאו חנינה לבנותה: (פה) ושבעה טובי העיר וכו'. רוצה לומר, (עז) במעמד הקהל: **טו** (פו) אין אדם וכו'. היינו, בין ליחיד בין לכל הקהל: (פז) אינו כלום. כן תקנו הגאונים, דאם לא-כן, כל אחד שיהיה לו דבר-מה עם חבריו יאסור חלקו עליו, וממילא יהא כל בית-

שער הציון

(פז) וכן לט"ז דמיידי רק בהלואה צריך לומר גם-כן כסברא זו, דחששו חכמים אם נמכרו האבנים שכבר מונחים וניקח המעות דרך הלואה שמא יתבטל הבנין על-ידיה, דאלו מן הדין עדיין אינם קדושים, דהזמנה לאו מילתא היא: (פז) מגן-אברהם: (פט) וכנ"ל בסעיף ז' דלעיל סגי בז' טובי העיר או במעמד אנשי העיר לאחר: (ע) מגן-אברהם: (עא) מגן-אברהם: (עב) כן מוכח במרדכי, וכן מוכח במגן-אברהם סעיף-קטן לו [ובאמת מילתא דפשיטא הוא בעלמא דדעת היחיד אינו כלום נגד ז' טובי העיר במעמד אנשי העיר, רק הכא הוה אמינא כיון דהוא נתן הקרקע על זה עדיף כחו משאר יחיד, קא משמע לן דעל דעת ז' טובי העיר במעמד אנשי העיר בוראין נתן הקרקע]. ובזה סרה מה שגמגמו איהו אחרונים על דברי ההג"ה:

הלכות בית הכנסת סימן קנג

פג באר הגולה

ת שם א מהרי" קולין
ק"ג ב שם סימן קסא

(נו) [נו] כלום: טז *מי שהשאל ביתו לבית הכנסת ויש לו מריבה עם אחד מהקהל, (פח) *אינו יכול *לאסרה אלא אם כן יאסרנה לכל הקהל כאחד: הגה דדוקא שהשאל תחלה סתם, אבל אם התנה מתחלה שכל זמן שירצה למחות יהא בידו למחות, או שלא השאל להם בפירוש אלא הניחם ליכנס לביתו, הרשות בידו (פט) למחות במי שירצה (מהר"ם פאדווא סימן פ"ה): יז *אמי שהיה בביתו בית הכנסת ימים רבים (צ) אין (צא) הצבור רשאים (צב) לשנותו (צג) בבית (כו) [כו] אחר: יח ייש מי שאומר, שכלי הקדש של כסף (צד) שנהגו להביאם תמיד לבית הכנסת בחגים (צה) אין יכולים להוציא (כס) [כס] לחולין ולמכרם, והקהל יכולים לתופשם באר היטב

[כו] כלום. עבה"ט. ועיין בענין זה בשו"ת מאמר מרדכי סימן ה' ו' ז, עיין שם, ועיין בשו"ת חוט המשולש שבסוף התשובה סימן ז: [כז] אחר. עבה"ט. ועיין במאמר מרדכי סימן ג' ד' שם הראשון מחל אין בני הראשון יכולים למחות לפי שאביהם נתן להם בנדוניתם שיהיה להם לאחר מות אביהם, ושם מבואר שצריך לתקן שיהיה דרך לעזרת אנשים בפ"ע שלא יצטרכו לילך דרך החדר המיוחד להתפלל בו נשים, וכדאיתא בסוף סוכה כו', עיין שם, והוא פשוט. ועיין בשאלת יעב"ץ דמי שהחזיק במצוה עפ"י צבור אפילו פ"א זכה, ומי שזכה בהדלקת נר תמיד שנה וחצי ולא מיחו בו אין מעבירין אותו הימנו, עיין שם ובסימן עב ובאורח לצדיק סימן עו ובזו"ע אמת סימן ט, כ"כ מח"ב, וכ"כ ברי"ב בשם הרב"ז סימן שפז: מי שהחזיק בהדלקה ומטה ידו ושלח מעט שמן, ונתנו ההדלקה לאחר, לא הפסיד חזקתו וצריך שיקבלו מה ששלח, ע"ש, ועיין לקמן סעיף כב, ועיין בתשובת כנה"ג סימן כז: מי שהחזיק במצוה כמה שנים ובעו ממלא מקומו הוא זוכה בה, וק"ו אם עשה קצת זמן כו', ועיין בשו"ת דבר משה סימן א: [כח] לחולין. עבה"ט. ועיין במח"ב בשם אורח לצדיק בהתנה למשכן ביד עובד כוכבים מטפחת מרוקמת בכסף ואחר זמן קנאה ישראל, יכול לשרפה ולמכור

שנשארים ברשות בעליהם, דהיינו כאלו התנה עליהם, מ"א. וט"ז כתב: שמעתי וראיתי שבני אדם המתנדבים ס"ת לבה"כ הם מתנין כרבים שאינו

ביאור הלכה

* מי שהשאל ביתו לבית הכנסת. רוצה לומר, שהשאלים שיהיה עליו שם בית הכנסת גמור, מה שאין כן אם השאל להם ביתו שיבואו להתפלל בו בעלמא, אין בכלל זה [א"ר בשם מהרי"ט צהלון]: * אינו יכול וכו'. לאור דוקא הוא, דאי עבר ואסר, אסור, כמו שכתב בתשובת רי"ט צהלון, אלא דאינו רשאי לעשות כן [מצד החרם שהחרימו על זה הקדמונים, וכמו שכתב בכל"ב ובתשובת מהר"ם מרוטנבורג], וכמו דאיתא לשון זה בבית יוסף [א"ר]. ומה דאיתא בסעיף טו דאם אסר אינו כלום, וגם שם הוא מצד התקנה, אפשר דשם היתה התקנה כן, ומכל מקום צריך עיון: * לאסרה. כתב מהר"ש ווראן בתשובה סימן ז, דאם יש בית הכנסת אחרת באותה העיר יכול לאסרה, דבשלמא כשאין בית הכנסת אחר, מה יש לו לאותו יחיד למעבד, וישאר בלי תפלה בצבור, והרי זה האוסרו מכשילו ומונעו מתפלת צבור, מה שאין כן כשיש בית הכנסת אחרת. והעתיקו הגאון ר' עקיבא איגר בקיצור; ולפי מה שכתבנו טעם התקנה במשנה ברורה אין דינו מוכרח: * אבל אם התנה מתחלה וכו'. הטעם, מפני שכיון שהתנה תנאו קיים, עד כאן לשון דרכי משה, משמע מזה דתנאו היה שיוכל למחות אפילו ליחיד: * מי שהיה בביתו בית הכנסת וכו'. נראה דלאו דוקא בית הכנסת גמורה, הוא הדין אם היה אצלו מנין קבוע ימים רבים, כמו שמצוי בכפרים, נמי דינא הכי, דהא מקור האי דינא נובע מדין עירובי חצרות, דחששו

באיזה ענין של (עו) כבוד או של מצוה, אין מעבירים ממנו [ואם לא שיש טענה (עז) גמורה למעצרים]; ולא דוקא בדברים הנוהגים תדיר, אלא אפילו בדברים דמומן לזמן קאתי, נמי דינא הכי. כתבו האחרונים: אנשים שהחזיקו לקבור מתים, אינם יכולים למחות באחרים שבאים לקבור, שבעשיית מצוה כל אחד רוצה לזכות. ובמדינות שיש חבורות מנויות על כך, (עט) שמניחים עסקיהם בכל השנה כשמזדמן להם מצוה זו, צריך ליתן להחברה כמנהגם: (צג) בבית אחר. רוצה לומר, בבית של יחיד, אבל אם רוצים לבנות בית הכנסת קבוע רשאים, ואין בזה משום דרכי שלום (לבוש): יח (צד) שנהגו להביאם וכו'. כגון מנורות להדליק בהם, או תכשיטים לתלות על ספר תורה: (צה) אין יכולין. כיון שלא פירשו (עט) בהדיא דנותנים זאת רק כתורת שאלה בעלמא, משנשתמשו בהם חל עליהו קדושה. וכתב המגן אברהם, דעכשיו המנהג פשוט שנשארים ברשות בעליהם, ואם כן המביאים את הכלים מביאים אדעתא דמנהגא, והוי כמו שהתנה בפירוש דלא תחול

שער הציון

(עג) עיין במגן אברהם ובפריימגדים, ועיין בחידושי ר' עקיבא איגר ביוה"דעה שם שמשגי על הפריימגדים. ומה שהביא בשם אליה רבה דסתם שאלה שלשים יום, תמיהני, הלא מבואר בהיפוך בחושן משפט ריש סימן עג: (עד) מגן אברהם והגר"א: (עט) עיין בפריימגדים: (עז) עולת תמיד ומגן אברהם: (עו) פריימגדים: (עט) באליה רבה: (עט) ביאור הגר"א:

ג שם ד שם סימן ע
ה חסות מהיריל בשם
אגודה

שישאר חזקת הקדש אחר מיתת המקדיש: יט *יש מי שאומר, (צו) שאם נמצא אחר מיתת אדם כתב כתוב שהקדיש כלים, ואין עליו עדים, ולא מסרו לקהל, אפילו הכי (צו) הוי הקדש: כ' יש מי שאומר, שספר-תורה שהוחזק שהיה (צח) של אבותיו של ראובן (צט) אין הצבור יכולים (ק) להחזיק (קט) בו: כא' אין לקנות מעילים (קא) שנשתמש בהם (ל) [ל] (קב) הדיוט (קג) לתשמיש קדושה. הגה (קד) *אסור לעשות (לב) (קה) מאתנן זונה או (קו) מחיר

באר היטב

לחלוטין, וא"כ אותו שלא התנה איהו דאפסיד אנפשיה, ע"ש: (כט) בו. אפילו עדות לא מהני מבני אותה העיר וכמ"ש בח"מ סימן לו. ישוב שלא היה לצבור ס"ת וקראו בס"ת של יחיד, ואח"כ קנאו הצבור ב' ס"ת, וטוען היחיד שהוחזק שיקרא דוקא בס"ת שלו, אין לו חזקה, דאין עמה טענה, ומ"מ אין למעט כבוד ס"ת דיחיד אלא יקראו בכל שבת בס"ת אחרת, דב"ז ס"י קפב: (ל) הדיוט. עיין בחוות-יאיר ס"י קסא, והיראהן הרבה להקשות עליו, ע"ש, וע"ל ס"י קמו ס"ד ד מש"ש: (לא) מאתנן זונה. אם בא עליה ואח"כ נתן לה מותר. נתנה היא לו אתנן מותר. נתן לה ואמר יהי אצלך עד שאבוא אליך, כשיבוא אליה אסור, ואם קדמה והקדישתו לבה"כ מותר. נתן אתנן לזכר אסור. אמר לזונה הילך טלה והבעלי לפלוני אסור. ואם עשתה שינוי, כגון חטים ועשתן סולת וכן

שערי תשובה

הכסף ולהוציא דמיו, ע"ש: [ל] הדיוט. עכ"ט. ועיין באר"עקב דף ט שכתב ראה ממסכת כלים להתיר לעשות מבגד אשה, וכ"כ מור וקציעה:

משנה ברורה

עליהו קדושה. (פ) ומכל מקום, יותר טוב להתנות בהדיא בשעת הבאה שהוא רק בתורת שאלה בעלמא: **יט (צו) שאם נמצא וכו'.** רוצה לומר, שנמצא בביתו בין שטרותיו: (צז) הוי הקדש. דוודאי הקדישו, כיון שכתב לו על המגילה [ועיין במגן-אברהם סעיף-קטן מה מה שהעיר בזה מחושן-משפט סימן פא סעיף יז, ובדברי הש"ך שם יתורץ קושיתו, כמו שכתב במחצית-השקל, אבל אם-כן אין זה דין ברור להוציא ממון, דהרבה אחרונים סוברים שם דלא כהש"ך, עיין בחושן-משפט סימן רנה בפתח-תשובה]: **כ (צח) שהיה של אבותיו.** ומונחת בבית-הכנסת: (צט) אין הצבור יכולים. ולא אמרינן דבודאי החליטה להקדש. ולא דמי לכלי הקדש של כסף שנהגו להביאם בבית-הכנסת, המובא בסעיף יח, דאין הבעלים יכולים להוציאם לחולין, (פא) דשאני הכא בספר-תורה, שכן הדרך לעשות ספר-תורה על מנת כן להניחה בבית-הכנסת שיקראו בה רבים, ושתהיה מונחת שם עד יום פקוד הבעלים אותה ליקח לביתו. (פב) ואפילו היתה לבושה מעילין של צבור ולא הקפיד, לא אמרינן בשביל זה מסתמא כבר סילק ידו ממנה, משום דכן המנהג חדיד להחליף המעילין מספר-תורה אל ספר-תורה, הן של יחידים הן של הקהל. (פג) מיהו, כמה אחרונים כתבו דגם הכא בספר-תורה מיירי שאנו יודעין בבירור שבתחלה לא הניחה לחלוטין, רק שהשאלה לבית-הכנסת שיקראו בה רבים, ואשמועינן דלא אמרינן כיון שהניחה זמן רב מסתמא כבר החליטה להקדש; אבל בהניחה סתם, אמרינן דמסתמא אקדשה לעולם, וכההיא דכלי הקדש בסעיף יח הנ"ל. ועיין במגן-אברהם סעיף-קטן כב שכתב, דמנהג העולם כהיום למכור ספר-תורה אפילו נתנו מתחלה לבית-הכנסת לקרות בו, וכתב דכיון שנהגו כן הוי ליה כאלו התנו מתחלה בהדיא שלא תחול קדושת רבים עליהן, ולפי זה נראה דלכולי עלמא אין להחמיר בזה בדעבד, ומכל מקום לכתחלה בודאי טוב להתנות בהדיא שאין נותנה לחלוטין: (ק) להחזיק בו. ואפילו יש עדים מבני אותה העיר דנתנה לצבור, לא מהני, דנוגעין בעדות הם; ואפילו אם ירצו לסלק עצמם ממנה לא מהני, אלא אם-כן יש להם ספר-תורה אחרת מדויקת וכשרה כמותה [אחרונים]. ישוב (פד) שלא היה לצבור ספר-תורה וקראו בספר-תורה של יחיד, ואחר-כך קנו הצבור ספר-תורה, וטוען היחיד שיש לו חזקה שיקראו דוקא בספר-תורה שלו, אין זו חזקה, דאין עמה טענה [וכמבואר בחושן-משפט סוף סימן קמט בהג"ה, עיין שם]. ומכל מקום (פה) אין למעט כבוד ספר-תורה של היחיד, אלא יקראו בכל שבת בספר-תורה אחרת: **כא (קא) שנשתמש בהם.** עיין לעיל בסימן קמו סעיף א בהג"ה, במשנה ברורה, מה שכתבנו בזה: (קב) הדיוט. וכל-שכן מדברים שנשתמש בהן לעבודת-גילולים, ובזה אפילו בדעבד אסור, וצריך למכרן ולחזור ולקנות אחרת [ח"א]: (קג) לתשמיש קדושה. אבל למצוה שרי, וכמו שכתבנו למעלה בסימן קמו סעיף א במשנה ברורה. וספרי פסולים של העובדי-גילולים שמכורכים בשיראים לנוי, אין ליקח השיראים לעשות מהן טלית, דמאיסי כמו בגדי אליל, וקל-וחומר דאסור לעשות מהן תשמישי קדושה, ועל-כן אסור ליקח הכריכות ולכרכן על ספר-קדוש שלנו [חידושי רע"א]: (קד) אסור לעשות וכו'. כמו שאסרה תורה להביאם למקדש ולמזבח, שנאמר "לא תביא אתנן זונה ומחיר כלב וגו' כי תועבת ה' אלהיך" וגו', ומכל מקום אינו אלא (פו) מדרכנן: (קה) מאתנן זונה. ואיסור דאתנן חל על כל מה שיתן לה, (פו) ואפילו פסק עמה טלה אחד בשכרה ונותן לה הרבה, כולם אסורים, דכולם בתורת אתנן קאתו לה. ודין אתנן הוא דוקא כשנתן לה אתנן ואחר-כך בא עליה, אבל בא עליה ואחר-כך נתן לה אתננה שהתנה עמה, מותר, (פט) כיון שבשעת ביאה לא היה קנוי לה זה האתנן. גם דאיסור אתנן הוא דוקא כשנתן הנואף להנואפת, (פט) אבל אם האשה נתנה לו, מותר האתנן. ואם נתן האתנן לזכר לשכב עמו, אסור האתנן: (קו) מחיר כלב. כגון שהחליף כלב באיזה דבר:

שער הציון

(פ) עיין לקמן בסעיף כ בט"ז: (פא) כן משמע מט"ז והשולחן-ערוך חולק על רש"י: (פב) ט"ז: (פג) מטה-יהודה ואליה רבה בחיובו השני וכן משמע מהגרי"א: (פד) דאם היה להם ספר-תורה אחרת ואף-על-פי-כן קראו בשל יחיד, חזקה שיש עמה טענה היא, וכמבואר בחושן-משפט שיליה קמ"ט בהג"ה: (פה) מגן-אברהם ואליה רבה בשם בנימין זאב, וגם הרמ"א דחושן-משפט סימן קמט מורה לזה, וכן משמע בפרי-מגדים, ודלא כמו שכתבו המפרשים שם בהג"ה דהרמ"א חולק על בנימין זאב: (פו) מגן-אברהם ושי"א: (פז) גמרא: (פח) גמרא: (פט) שם:

הלכות בית הכנסת סימן קנג

פה באר הגולה

1 מור"י בפרק ג דבבא
בחרא

כלב דבר של מצוה (קז) כגון בית הכנסת (קח) או ספר תורה. ודוקא (קט) מהאנתן עצמה, אבל אם (קי) נתנו לה מעות באנתן, מותר לקנות בהן דבר מצוה. ולא מקרי זונה *אלא (קיא) איסור ערוה, *אבל אלו הפניות הקדישות *שמקדישות דבר מותר לקבל מהן (ר' יוחנן ג"ג ח"א): **כב** *אדם (קיב) *שהוא רגיל בשום מצוה, כגון גלילה, ואירעו (לג) אונס או עוני ונתנו הקהל המצוה לאחר, ואחר כך העשיר ורצה שיחזירו לו המצוה: אם בשעה שנתנו הקהל המצוה לשני (קיג) היה סיפוק ביד הראשון לתת מה שהיה נותן בכל שנה ולא חפץ בה, (קיד) ונתרצה הוא עם שאר הקהל לתת לאחר, איבד זכותו, *אבל אם כשנתנו לשני לא היה ביד הראשון סיפוק לתת מה שהיה נותן, ועתה שיש בידו רוצה לזכות במצותו ולחזור וליתן מה שהיה נותן תחלה, (קטו) *חוזר למצותו:

באר היטב

כשיעבור האונס הראשון חוזר לשררותו. ואי עבר מחמת עבירה אפילו ששגג אינו חוזר. ואין לשנותו אפילו מע"ה לת"ה. ואם יש ראייה ברורה

ולדותיהן, מותר. ואם פסק לה טלה א' ונתן לה הרבה, כולם אסורים, עמ"א ועיין יד-אהרן: (לג) אונס. וה"ה לפרנס שעבר מחמת אונס,

משנה ברורה

(קז) כגון בית הכנסת. כגון שנתן להזונה או שהחליף בהכלב אבנים וקורות, והוא הדין דלעשות מהאנתן (ס) כלי בית הכנסת גם כן אסור: (קח) או ספר תורה. כגון (לג) שנתן לה קלף והוא הדין מפות לספר תורה, אסור. והוא הדין דשום דבר מצוה אסור לעשות מהאנתן ומחיר, כגון נר ושמן לבית הכנסת [א"ר בשם ר"ו]; ובפרי מגדים משמע דהוא הדין ציצית וטלית מצוה גם כן אין לעשות מזה: (קט) מהאנתן עצמה. כמו שכתבנו מקודם. (לג) ואם נשנתו האנתן והמחיר, כגון זיתים ועשאו שמן, ענבים ועשאו יין, מותר: (קי) נתן לה מעות. והוא הדין כשלקח בעד הכלב מעות, מותר לקנות בהם דבר מצוה: (קיא) איסור ערוה. דהיינו (לג) חייבי כריתות, (לד) ויש אומרים דהוא הדין חייבי לאוין. (לה) וזונה נכרית, לכולי עלמא אתננה אסור: **כב** (קיב) שהוא רגיל. רוצה לומר, שהחזיק בה ברשות הקהל [ובתשובת רדב"ז חלק ד סימן יא כתב, דאפילו לא הרשוהו בפירוש, אלא כל שהחזיק זמן רב ושחקו ולא מיחו, הוי חזקה]: (קיג) היה סיפוק. היינו, שגם באונסו או בעניו היה סיפוק בידו לתת כפי מה שרגיל: (קיד) ונתרצה וכו'. לאו דוקא נתרצה בפירוש, (לו) אלא כל שסיפוק בידו ולא חפץ ליתן, איבד זכותו, ונקט 'נתרצה' משום סיפא: (קטו) חוזר למצותו. ואין לשנותו (לז) אפילו מעם הארץ לתלמיד-חכם, אם לא שיש טענה (לח) גמורה למערער. אך אם יש ראייה ברורה שכבר נתייאש מזה, איבד חזקתו. כתבו הפוסקים, דהוא הדין פרנס שעבר מחמת אונס ומינו אחר תחתיו, דכשיעבור אונסו חוזר לפרנסותו, (לט) ואין ליתן לשני שום חלק בפרנסות משום איבה דראשון, (ק) ומכל מקום אין לנהוג בזיון בשני, ויתנו לו שום מינוי של כבוד בצרכי צבור. אם עבר משררותו מחמת עבירה שעשה, אפילו בשוגג, אינו חוזר לשררותו, כדקיימא לן במכות [י"ב] לענין רוצח שגלה לעיר מקלטו ושב, דאינו חוזר לשררותו שהיה לו עיין שם, ועיין בריטב"א שם מה שכתב בזה:

שער הציון

(ס) דכל כלי בית הכנסת דינם כבית הכנסת, כמבואר ברמב"ם פ"ק א מהלכות תפלה: (לג) דאי נתן לה ספר תורה באנתנה, אפשר דאין חל על זה שם אנתן ומותר לקרות בה בצבור, עיין בפרי מגדים, ועיין בסימני רבינו יוחנן, נתיב כג חלק א, דמשמע להיפך, וצריך עיון: (לג) מגן אברהם: (לג) דעת התוספות ושאר פוסקים. ודע, דנדה אף דגם היא מחייבי כריתות מכל מקום אתננה מותר [אחרונים]: (לד) הרמב"ם: (לד) גמרא: (לו) וכן כתב הגר"א דאף בפניו ושתק גם כן מהניא: (לז) מגן אברהם בשם ראנ"ח: (לז) אחרונים: (לז) מגן אברהם, וכעין ההיא דברכות כ"ח שלא היה אחר כך לרבי אלעזר בן עזריה שום חלק בנשיאות: (ק) גם כן מהניא דברכות שאמרו שם שלא יעבירה לגמרי משום מעלין ואין מורידין, כי אם שרבן גמליאל ידרוש ג' שבתות והוא אחד, ע"ש, ועיין בריטב"א יומא י"ג דמשמע כדברינו, עיין שם היטב, וכן הוא גם כן כוונת התוספות אשר לפנינו, אך שקיצרו בדבריהם. ואף רבה גדול השני, לפי מאי דקיימא לן כרבי יוסי, לא היה עובר כלל, ואף על פירכין לא היה מקרי הורדה? שאני התם דזה גופא שאינו רשאי בשום פעם לעבור עבודה בארבעה בגדים מינוכר דמעלתו גדולה על כל פנים מכהן הדיוט. ובהו תוסר קושית חמד-משה, ע"ש:

הלכות בית הכנסת סימן קנד

קנד דיני תשמיש קדושה ונרות בית הכנסת, ובו ט"ו סעיפים:

א (א) *אירחבה של עיר, אף-על-פי שמתפללין בה בתעניות אין בה משום קדושה, מפני שהיא עראי. יוכן בתים (ב) וחצרות (ב) שמתקבצין בהם להתפלל (ג) באקראי (פירוש, דרך מקרה והזדמן, לא דרך קביעות) אין בהם שום קדושה: ב [*] (ד) *יהשוכרים בית (ה) ומתפללין בו, אין לו דין בית הכנסת: ג (ו) *תשמישי קדושה, כגון (ז) תיק של ספרים

א מגילה כ"ז ב טור
ג מהרי"ם כ"ח
ד מגילה כ"ז

שערי תשובה

באר היטב

שנתיאש ממנו, איבד חזקתו, ועיין מ"א ועיין לעיל ס"ק כז:
(ב) וחצרות. וחצרות שלנו נעשו קודש כיון שמתפללין שם תדיר כל זמן שהם נדחקין, מהרי"ט, עמ"א. גן ופרדס ואיצטבא שסביבה

[*] השוכרים בית. ועיין בתש"י כנה"ג ס"י כו שאף שאין להם קדושה לענין מכירה מ"מ אין יכולים לנהוג בהם מנהג כיוון. ועיין מהרי"ט הלוי סימן מו שכתב דאם נעשה ברשות המלך אפ"י שאין להם בו אלא חזקה יש בו דין

ביאור הלכה

משנה ברורה

א (א) רחבה של עיר. הוא מקום שמתכנסין בו בתעניות להתפלל בו, (ב) מפני שאז הקיבוץ רב ואין בתי-כנסיות מכילין אותן. (ב) שמתקבצין בהם וכו'. היינו, אפילו הוא בית פנוי שאין דר בה אדם, ואין צריך לומר אם מתקבצין להתפלל בבית שדרין בו ומשתמשין בו צרכיהם, (ג) בודאי אין על זה שם בית הכנסת אפילו מתפללין שם תדיר, כיון שאין מיוחד לתפלה בלבד: (ג) באקראי. ועזרות שלנו לא עדיפי מבתיים וחצרות, שאינן מתפללין בהם אלא כשהם נדחקים, ומכל מקום אפשר לומר: הואיל ומתפללין שם תדיר כל זמן שהם נדחקים, אף-על-פי שהוא אקראי לגבי זה המתפלל, המקום נעשה קבע לעצולנים [מהרי"ט ח"ב סימן ד]. ובעיירות גדולות (ג) שהדרך להתפלל שם בעזרה בקביעות, פשוט דכל קדושת בית הכנסת עליו; אבל גן ופרדס ואיצטבא שסביבה, אף-על-פי שפתוח לבית הכנסת אין בה קדושה, ואם היה פתוח נגד ההיכל, יש להחמיר שלא לנהוג שם קלות-ראש ואף-על-פי שהמקום חול, הואיל והוא מכוון כנגד הקודש איכא זילותא [שם]: ב (ד) השוכרים בית. לזמן קבוע, (ד) לחודש או לשנה, והטעם: דכיון דבכלות זמן השכירות יש ביד הבעל-הבית שלא להשכיר להם עוד, אם-כן אינו אלא עראי ואין בו קדושה [זה הטעם מוכח מלבוש, ובעולת-תמיד לא משמע כן, ועיין ביאור הלכה]: (ה) ומתפללים בו. דוקא אם הוא להתפלל לבד, אבל אם הוא בית-המדרש יש בו קדושה [שערי-תשובה בשם תשובת כנסת הגדולה, ואיני יודע טעמו, ואולי דכיון שהוא נעשה קבע גמור להתפלל וללמוד בו כדרך בית-המדרש, לא מקרי עראי]: ג (ו) תשמישי קדושה וכו'. והיינו, דאף דבתשמישי מצוה קיימא לן בסימן כא דלאחר שעבר מצותן מותר לזרקן, בתשמישי קדושה אינו כן, אלא אף לאחר שנתבלו ואין ראויין עוד לתשמישן, מכל מקום יש בהן ודוקא תשמיש קדושה עצמה, אבל דבר המשמש להתשמיש-קדושה, והוא הנקרא תשמיש ותשמיש, אין בו קדושה ומותר להשתמש בהן אף בעודן קיימין [פמ"ג]: (ז) תיק של ספרים. היינו תורה נביאים וכתובים שהם קדושה, והתיק הוי תשמיש לקדושה, (ה) והוא הדין לשאר ספרי-קודש, ומה שכתב

תיכף כשנסתלק אונסו; ואודות התשלומין, מסתברא שישלם כפי ערך הזמן שיש עדיין בהשגה. איתא בבית-יוסף בשם המרדכי דאין שייך ירדשה במצות, אלא כל מי שיתן יותר לצדקה הוא הזוכה, עד כאן לשונו. ועיין בכנסת הגדולה שכתב, דאם היה המנהג בעיר שכל מי שהחזיקוהו קהל באיזה מצוה הרי הוא לו ולזרעו, יעשו כמנהגם. עוד כתב, דאם קנה מצוה לזמן קצוב ומת תוך הזמן, יורשיו נכנסים במקומו לזמן הקצוב. ועיין בברכי-יוסף אות יב מה שהביא בשם תשובת כנסת הגדולה דהבן קם תחת אביו במצות, ואין בידי אותה תשובה לעיין בה, ועיין בספר חקרי-לב בסימן נג מה שהאריך בזה:

* רחבה של עיר וכו'. עיין במשנה ברורה. זה המקום היה להם מזומן לזה, ואפילו הכי כיון שהוא רק באקראי אין בו קדושה. ועיין בריטבי"א שדעתו דמכל מקום אין לנהוג כיוון במקום ההוא, כיון שהוא מזומן לזה: * השוכרים בית וכו'. עיין במשנה ברורה טעמו של דבר. וזה כתבתי לפי מה דאסברה לנו הלבוש, עיין שם. אמנם מעולת-תמיד מוכח דאין דין זה אלא בכגון ההיא דר"י בן חביב, שלא היה שם רשות להם כתוגרמה להזמין מקום קבוע לתפלה מפני המלכות, והיו מטמינים את עצמם בתחתיים להתפלל, ובכחאי גזונא בודאי אינו חשוב אלא עראי, כי היום או מחר יתודע ויתבטל באמצע הזמן, מה שאין כן בשוכרים בגלוי כדרך כל העולם, שעל אותו הזמן כמכורה הכל להם, בודאי יש בה קדושה, כיון שקבעו אותו מקום לתפלה בכל משך הזמן ולא באקראי בלבד, ואף-על-פי שלאחר כלות הזמן אפשר שלא ירצה בעל-הבית להשכיר, מכל מקום אין זה מקרי אקראי בעלמא, כיון שבכל אותו הזמן אין להם קביעות אחרת כי אם שם. וכעין זה משמע גם-כן מהכנסת הגדולה, הובא בשערי-תשובה, שכתב דאם הוא נעשה ברשות המלך [היינו שלא בהצנע וכנ"ל] יש בה קדושה. ולעניות דעתי שכן נכון לדינא, מאחר שגם בגזונא דמהרי" בן-חביב כתב מהרי"ט ח"ב סימן ד שלא ברירא ליה דבר זה, והוא חושך בזה להחמיר כל משך הזמן של השכירות [והביאו בכנסת הגדולה], ואם-כן על-כל-פנים בשוכר בגלוי כדרך כל הארץ בודאי אין להקל בזה: * תשמישי קדושה וכו'. ולענין אי מהני בזה ז' טובי העיר לאפקועי המטפחת וכדומה לחולין, כמו בבית הכנסת המבואר לעיל סימן קנ"ג סעיף ז, כתב המגן-אברהם שם בסימן הנ"ל סעיף-קטן יד ולא מהני שום עצה לאפקועי תשמישי קדושה

שער הציון

(ב) הרמב"ם פרק יא מהלכות תפלה: (ג) תשובת חוות-אייר סימן נט, הובא בברכי-יוסף סימן קנ"ג, וכן משמע מלשון הרמב"ם בהלכה כא, ע"ש: (ג) כן מוכח מלשון מהרי"ט שהבאתי פה, ולפלא על הפרי-מגדים שמסתפק בזה: (ד) עיין בפרי-מגדים שכתב דלזמן רב נוטה הדבר ולכולי עלמא יש לו דין בית-הכנסת, אבל מלבוש לא משמע כן, דכתב דכיון שאין גוף הקרקע קדוש, ע"ש, ולעניות דעתי פשוט דהדין עם הפרי-מגדים דזה בודאי לא מקרי אקראי, דהא לא חלה המהרי" בן-חביב הדבר מחמת גוף הקרקע, רק מחמת דהוי כרחבה של עיר, עיין שם, ועיין ביאור הלכה: (ה) פרי-מגדים, וכן משמע במה שהביא בשו"ת-ברכה שזכרתי במשנה ברורה, אך קשה ממגילה ל"ב ע"א רש"י ד"ה הלוחות, עיין שם:

הלכות בית הכנסת סימן קנד

פז

ומזוזות, ורצועות תפילין, (ח) וארגו (ט) שנותנין בו ספר-תורה או חומש, (י) וכסא שנותנין עליו (ג) ספר-תורה, (ג) (יא) ויילון שתולין לפני ההיכל, (יב) יש בהן (ד) קדושה (יג) וצריך לגנוזן: הגה

באר היטב

אעפ"י שפתוח לבהכ"נ אין בה קדושה, ואם היה פתוח נגד ההיכל יש להחמיר שלא להשתמש בהן. שם: (ג) ס"ת. בלא מטפחת, דאל"כ יש לו דין בהכ"נ: (ג) ויילון. ולדידן הוי תשמיש דתשמיש, עיין ס"ו

משנה ברורה

"ורצועות תפילין", הוא הדין (ו) לחיק שלהן, וכל זה (ז) בין בשלייד ובין בשל-ראש: (ח) וארגו וכו'. מירי שהוכן לכך ואפילו אם עדיין לא נתן בו רק פעם אחד, או שלא הוכן מתחלה לכך, אך שרגיל ליתן שם בקביעות, גם-כן נתקדש על-ידי זה, וכנ"ל בסימן מב במשנה ברורה סעיף-קטן ט וכד, עיין שם: (ט) שנותנין בו ספר-תורה. קא משמע לן דלא נימא דלשמירה בעלמא עביד ולא לכבוד, ואין על הארגו שם תשמישי קדושה [גמרא]. ואותן תיבות המיוחדות לשום שם ספרים שלנו, שהספרים מכוסים בנייר ובעור או בקרשים, מקרי התיבה תשמיש דתשמיש [ספר שיורי-ברכה בשם תשובת ר"י בן הרא"ש]. ואף דבארגו שנותנין בו ספר-תורה, קיימא לן דאפילו הספר-תורה מונחת בתיק אפילו הכי הוי הארגו תשמישי-קדושה, כמבואר ביוה"דעה סימן רפכ סעיף יב? אפשר דארגו שאני, שעשוי לכבוד הספר-תורה, כדאיתא בגמרא, מה שאין כן באלו התיבות שעשוי רק לשמירה בעלמא: (י) וכסא וכו'. הוא השולחן שעומד על הבימה. ואף דעליו מונח מטפחת ועל המטפחת מונח הספר-תורה, אם-כן השולחן אינו אלא תשמיש לתשמיש, אפילו הכי דין תשמיש קדושה יש לו, משום (כ) דלפעמים נותנין עליו הספר-תורה בלא מטפחת [גמרא]: (יא) ויילון שתולין. הוא הפרוכת, והיינו למנהג התלמוד שהיו לפעמים מניחין ספר-תורה עליה או שהיו מכסין בה הספר-תורה [ונראה שהיה זה דבר מצוי בזמנם, (ט) דאם לא-כן הוי ליה תשמיש אקראי בעלמא ואין על זה שם תשמיש קדושה], אבל האידנא דלא נהגינן הכי, הוי ליה רק תשמיש דתשמיש; וזהו שהגיה הרמ"א לקמן בסעיף ו בהג"ה [אחרונים]: (יב) יש בהן קדושה. והוא הדין מקק ספרים ומקק מטפחותיהן, והיינו רקב של הספרים והמטפחת שנעשה על-ידי התולעת האוכלתן [שבת צ' עמוד א]: (יג) וצריך לגנוזן. היינו אחר שנתבלו ואין עומדין לתשמישן עוד, אפילו הכי יש בהן קדושה ואסור להשתמש בהן או לזרקן, ועל-כן יגנום במקום המשומר, מה שאין כן תשמיש דתשמיש, אפילו בעודן קיימין

שמצאתי באמת במדרכי כסימן תתכד בשם הראב"ה, עיין שם, מכל מקום מסתברא דלא תלי בדעתיה, אלא באם ירצה למכרה ולהוציא הדמים לחולין רשאי, אבל לומר שכשעה שהקדיש תלה בדעתו שאם ירצה להוציא את החפץ עצמו לחולין יהא רשאי, זה לא מסתברא כלל, ואדרבה, כל שלא התנה בפירוש, מסתמא הקדישה לעולם]. ומכל מקום לענין דינא, אף דרעת הרמב"ם והטור-שולחן-ערוך שם להקל, וגם מהראב"ה המובא במדרכי פרק בני העיר סימן תתכז משמע גם-כן דמכירת בני העיר מהני לאפקועי לחולין אף קדושת תשמישי קדושה [אף שבבגדי-ישע מפרש

שער הציון

(י) גמרא: (י) כרצועות מוכח בהדיא בגמרא דקתני ורצועותיהן לשון רבים, וממילא מוכח דהוא הדין לתיק, דהא קתני כבריתא בחדא מחתא תיק של תפילין ורצועותיהן. ובפרי-מגדים מסתפק דאפשר דהבית של יד הוא רק תשמיש קדושה, וממילא הבלע"ף¹ של כסף שעליה הוא רק תשמיש דתשמיש; ולא נהירא כלל, דהא תיק דומיא ורצועות קתני, ומה שדחק עצמו משום דמכסה גם הרצועה, ולרש"י הוי מקום היי"ד קדושה עצמה, מה יענה לשיטת התוספות דסבירא להו דכל הרצועה הוי רק תשמיש קדושה, וגם לא לישתמיט שום פוסק דלימא דתיק של תפילין קאי דוקא אשל-ראש; ועוד, אף לירידה דהבית הוא רק תשמיש קדושה שמשמש להפרשיות, אפילו הכי הוי התיק של כסף גם-כן תשמיש קדושה, כדאיתא ביוה"דעה רפ"ב דתפוחי-כסף שתולין על המטפחת של ספר-תורה הוא תשמיש קדושה, וכמו שכתב בעצמו בסימן זה באשל-אברהם לענין סטי"כסף שתולין על המטפחת של הספר-תורה, דכיון שתולין אותן לכבוד הוא בכלל תשמישי קדושה: (כ) ואף דבזמננו אין מצוי זה, אפילו הכי פעמים שנשמט קצת המטפחת מתחתיה והשולחן משמש לספר-תורה, ובהכי ניהא שלא הגיה הרמ"א על דין זה כמו על פרוכת בסעיף ו: (ט) ט"ז, וכן מוכח בר"ן פרק בני העיר דיבור המתחיל הלחות, עיין שם:

תרגום: 1 נרתק העליון של התפילין, עשוי כסף.

(יד) *ודוקא הדבר שמניחין בהן דבר הקדושה בעצמו לפעמים או שנעשית לכבוד, כגון (טו) המכסה שעל הקרשים של הספרים, אבל אותו מכסה שהוא לשמור אותו מכסה שעל הקרשים לא מקרי תשמיש, דהוי תשמיש דתשמיש, וכל כיוצא בזה. הגה יש אומרים דלא מקרי ארון (ס) הקודש אלא אם הוא כמין ארגו שאינו עשוי רק לכבוד התורה, *אבל ארון (טז) הבנוי (ו) [ו] בחומה שנעשה לשמירה לא מקרי תשמיש קדושה, וכל-שכן אם הספרים (יז) מתקלקלים בו (יח) דמותו ליטלן משם (מרדכי והגהות אשר"י פרק בני העיר). אסור לכבס (יט) מטפחות של ספר-תורה (כ) במי-רגלים מפני הכבוד (רבי ירוחם נ"ב ח"ו, ר"ן מרדכי פ"ק דמ"ק: ד (ו) [ו] *) "מטפחות ספר-תורה שבלו יכולים לעשות מהן תכריכין (כא) למת-מצוה, וזו היא גניזתן: ה (כב) 'ספר-תורה שבלה, מניחין אותו (כג) בכלי-חרס (ס) [ט] (כד) *וגונזין אותו בקבר תלמיד-חכם, אפילו אינו אלא (כה) שונה הלכות ולא שימש תלמיד-חכמים: ו 'אין עושין (כו) מתיבה כסא לספר-תורה, אבל מותר לעשות מתיבה גדולה

באר היטב

(ס) הקודש. הג"ה *או צ"ל בסעיף ג: (י) בחומה. וה"ה הבנוי בכותל של עץ, דהוי כחדר בעלמא, מ"א: (י) מטפחות. אסור לעשות מטפחת משעטנו, והפירות מותר, עשו"ת ב"ש: (ס) וגונזין. ואסור לשרפן,

משנה ברורה

מותר ליהנות בהן, וכנ"ל: (יד) ודוקא הדבר וכו'. זה הכלל: כל שנוגע ממש בקדושה בלי הפסק, אף-על-פי שאין כל-כך לכבוד רק קצת שמירה כמו ארגו וכו' (לאפוקי ארון בחומה, שהוא רק לשמירה בעלמא), ולכבוד, אף-על-פי שאין נוגע כך, כמו טסי-כסף ומכסה על הקרשים, הואיל ומונח על הקדושה, אף-על-פי שיש הפסק, תשמיש קדושה הוה; מה שאין כן פרוכת שלנו בסעיף ו, אף-על-גב דדבר יקר וכבוד הוא, מכל מקום הוי כמחיצה ואין מונח כלל על הקדושה [פמ"ג]. ועיין בביאור הלכה מה שכתבנו בשם הגר"א בזה: (טו) המכסה שעל הקרשים. שדרכן היה לעשות לספרים תיק של קרשים ועליהן היו מכסין במכסה לנוי ולכבוד, והואיל שהיא עשויה לכבוד הקדושה לכן נחשבת לתשמיש קדושה אף שאינה נוגעת בקדושה עצמה: (טז) הבנוי בחומה. היינו, שיש חלל בחומה כמין ארון, והוא הדין אם נעשה כן בכותל של עץ, דבכל זה הוי כחדר בעלמא כיון שלא נעשה לכבוד רק לשמירה. ואם עושין ארון-עץ תוך חלל החומה, אותו הארון תשמיש קדושה הוה, וכן כששוחטים חתיכת בגד בתוך החומה שלא יתקלקלו הספרים, יש על אותו הבגד שם תשמיש קדושה [פמ"ג]: (יז) מתקלקלין. אם כן, לא היה ראוי מעיקרא ולא חלה עליו שם קדושה, דלא מקרי תשמיש ידיה אלא מוזק ידיה, ובאופן זה (י) אפילו עשוי לנוי, כיון שהוא מתקלקל אין עליו שם תשמיש קדושה: (יח) דמותו ליטלן משם. רוצה לומר, דיטול הספר-תורה

שערי תשובה

ע"ש: [ו] בחומה. עב"ט. וכתב במח"כ בשם זרע-אמת שאם בנו סמוך לו שני עמודים אחד לצפון ואחד לדרום יכול להשתמש מה שירצה, ע"ש: [*] מטפחות ס"ת כו'. עיין אשל-אברהם, וכחשוכת הרשב"ש כתב שאין יכולים ליתנם לעניים, ע"ש: [ט] וגונזין. עב"ט. ועיין שו"ת באר-שבע סימן מג

ביאור הלכה

באופן אחר, אבל דבריו דחוקין, מכל מקום קשה להקל נגד כל הני דכוותא: הרמב"ן והרשב"א והריטב"א והר"ן הנזכרים לעיל, וגם מלשון הגר"א בסעיף ט משמע גם-כן דאינו יכול להוריד תשמיש קדושה מקדושתו בשום גווי, ועיין בפריימגדים כג"ג במשכבות-זהב אות טו שגם הוא נשאר בדיון זה בצריך עיון: * ודוקא הדבר שמניחין וכו'. עיין במשנה ברורה מה שכתבנו בשם הפריימגדים. ומביאור הגר"א משמע דכל שהוא נוגע בקדושה עצמה, אף-על-פי שהוא רק לשמירה לכד מכל מקום מקרי תשמיש קדושה [ומה דפסק הרמ"א לענין ארון הבנוי בחומה, דמשום שהוא לשמירה לא מקרי תשמיש קדושה, צריך לומר לדבריו, משום דאינו מצוי שיונח ספר-תורה בתוכו בלא מטפחת ואין הארון נוגע בקדושה עצמה], ועיין מה שכתבנו לקמיה: * אבל ארון הבנוי בחומה הנעשה לשמירה וכו'. הנה דין זה נובע מדברי האור זרוע והובא במרדכי ובהגהות אשרי, ועיין שם באור זרוע שמפשיס הסוגיא: מהו דתימא הני לא לכבוד עבדין לנטורי בעלמא עבדין, קא משמע לן, דרוצה לומר דלכבוד עבדין, ומהו הוציא דכל היכי דלשמירה עבדין לא הוי תשמיש קדושה. ועיין שם באור זרוע דכתב בעצמו דנוכל לפרש הסוגיא בהיפך, דהיינו דסלקא דעתך כיון דלנטורי עבדין כאנדונא דמיא [וזהו היא גירסת הרי"ף והרא"ש], קא משמע לן דלא דמי לאינדונא, ולפי זה אפילו אם הוא עשוי לשמירה יש עליו שם תשמיש קדושה; מכל מקום הוא מצדד לבסוף שיותר טוב שנפרש כפירוש הראשון. אמנם מצאתי במאירי וכן ברבינו ירוחם שמוכח מהם שסוכרים כפירוש השני, דאפילו כשנעשה לשמירה הוא בכלל תשמיש קדושה, ולפי זה אפשר דלדידהו אפילו כשבנוי בחומה אותו המקום הוא בכלל תשמיש קדושה; ואולי דכיון שהוא רק זית בעלמא חקוק בתוך חומת הכותל, נתבטל אותו המקום לגבי שאר הכתלים והוי כאנדונא בעלמא ואין על זה המקום כי אם קדושת בית-הכנסת, וצריך עיון: * וגונזין

(יא) ומותר לסתור אותו המקום, ולא הוי כשאר תשמיש קדושה דאין לקלקלן, וכנ"ל בסוף סימן קנב, עיין שם: (יט) מטפחת של ספר-תורה. והוא הדין (יז) לכל תשמיש קדושה: (כ) במי-רגלים. והוא הדין בכל דבר המסריח, (יג) כמו מיי-משרה של פשתן וכיוצא בזה: ד (כא) למת-מצוה. שצרכיו מוטלין על צרכי צבור [מאירי]: ה (כב) ספר-תורה שבלה. והוא הדין נביאים וכתובים כשהם כתובים בעור ובגלילה ובדיו [פמ"ג]: (כג) בכלי-חרס. שיהיה לו קיום: (כד) וגונזין אותו. והוא הדין (יד) שאר ספרים שבלו שצריך לגונזן ואסור לשרפן, (טו) אף-על-גב דכוונתו שלא יבואו לידי בויון, מכל מקום דרך השחתה עבדי. וכתב הרמב"ם במצוות לא-תעשה סימן סה, שהמאבד כתבי-קודש עובר בלאו ד"לא תעשון כן לה' אלהיכם", והוא הדין בכל תשמיש קדושה יש ליזהר בזה [אחרונים]: (כה) שונה הלכות. פירוש, משניות וברייתות, ולא שימש תלמיד-חכמים בגמרא, שהיא הסברת טעמי המשנה: ו (כו) מתיבה כסא. תיבה הוא ארון-הקודש, ואף דכסא הוא גם-כן תשמיש קדושה, כדלעיל סעיף ג, (טז) אפילו הכי אסור, דתיבה הספר-תורה מונח בה תמיד, וכסא

שער הציון

(י) פריימגדים: (יא) כן מוכח באור זרוע שממנו מקור הדין: (יז) דלא גרע משופר דאמרו בראש-השנה ל"ג דאין לשרותו במי-רגלים מפני הכבוד: (יג) מרדכי במועד-קטן: (יד) מגן-אברהם וב"ש: (טו) פריימגדים: (טז) מגן-אברהם. ולא העתקתי מה שכתב לענין ארון הבנוי בחומה, דכבר השיגו האליה רבה והפריימגדים:

(*) בזמנו היה כתוב הג"ה זו בסעיף א.

הלכות בית הכנסת סימן קנר

פט באר הגולה

ח מגילה טף פרק ד
ובירושלמי

קטנה, וכן מותר לעשות מכסא גדול כסא קטן, אבל אסור לעשות ממנו שרפרף (פירוש, כסא קטן) לכסא. וכן מותר לעשות מוילון גדול וילון קטן או לעשות ממנו כיס לספר-תורה, אבל לעשות ממנו (כו) כיס (ט) לחומש (כח) אסור: הגה (י) [נ] ופרוכת שאנחנו תולין לפני הארון (כט) אין לו קדושת ארון (ל) רק קדושת בית-הכנסת, וכן הכלונסאות שבו תולין הפרוכת, ומכל מקום אסור לעשות מהם העצים שמסמנים בו הקריאה לחובת היום, (לא) שאינן (יא) [נא] קדושים כמו הם (פסקי מהרא"י סי' רכ"ה): ז' ה"בימה (פירוש, מקום גבוה), כגון בימה שהיו עושים (לב) למלך, אין בה

שערי תשובה

באר היטב

וה"ה ספרים וכל תשמישי קדושה, ב"ש מ"א, עיין בתשובת כנסת יחזקאל סי' לו: (ט) לחומש. וכ"ש שאסור לכוון מפה של ס"ת בספר הפטרות, ומפה שפורסין על השולחן אסור לפרוס על העמוד שלפני החזן, מהרי"ל: (י) ופרוכת. ומותר לעשות מפרוכת מכסה שעל השולחן [ובספר אליה רבה מתיר אפילו לעשות ממנו מפה על העמוד, וכן משמע בשו"ת ב"ח]. ומותר לחתוך סטם כסף ישנים שלמים ושרורים שאין משתמשים בהם בבכ"נ כדי לעשות פמוט להדליק בשבת ויו"ט, חוות-אירי סי' קעא. ובשו"ת ב"ח סי' יז מתיר לעשות מפרוכת מפה על העמוד ואסור לעשות חופה לחתנים, ומ"א מיקל מטעם דלב ב"ד מתנה עליהם. ואין ליתן לכובס עובד-כוכבים אלא יכבסם ישראל, ולא עם זבירים אחרים, שכנה"ג: (יא) קדושים כמו הם. מפות שפורסים על הס"ת יכולים לחלות בכוותל בהכ"נ וכן כלי-כסף שמשמשים על הס"ת יכולים להניחם על העמודים שבבכ"נ, רדב"ז סי' קעד. כתב רש"ל: נראה דאין קרי הורדה מקדושה אם מניחים שאר ספרים בארון אצל הס"ת, דהא עדיין קדושת קיים, תדע, שהרי אנו מניחים לעולם יריעות פסולים בארון, והוא הדין חומשים ושאר ספרים. אכן צ"ע היכא שהוציאו הס"ת ממנו אם יכולין להניח בתוכו שאר ספרים, דמאחר דלית ביה ס"ת הוי הורדה מקדושה לפי שעה או לא, עכ"ל. והב"ח כתב עליו: ול"נ פשוט

שאוסר לשרוף כתבי הקודש אעפ"י שכלו ונמחקו, ע"ש: [נ] ופרוכת. עבה"ט. וכתב במח"ב בשם זרע-אמת שאין יכולים לשנות שלא להניח פרוכת מסיבה שהארון מבהיג, ע"ש: [נא] קדושים. עבה"ט. ועיין בשו"ת-ברכה כתב שמ"כ בשם רבינו יהודה בן הרא"ש בספר חוקת-התורה שלו שנשאל: מי שהיה לו ס"ת מונחת בארון ועשה ארון אחר והושם בו, אם יכול להשתמש בארון הראשון לשום בו גמרות ופירושים ושאר ספרים, וכתב חכם אחד שמות, וראה מפ"ק דשבת גבי שלא להצניע תרומה אצל ספרים משום פסידא, הא לא"ה שרי משום דהאי קודש והאי קודש: ואין זו ראייה, דהתם ס"ת במקומה עומדת ובקדושתה

ביאור הלכה

משנה ברורה

איתא ב"ד מתנה עליהם. ואין ליתן לכובס עובד-כוכבים אלא יכבסם ישראל, ולא עם זבירים אחרים, שכנה"ג: (יא) קדושים כמו הם. מפות שפורסים על הס"ת יכולים לחלות בכוותל בהכ"נ וכן כלי-כסף שמשמשים על הס"ת יכולים להניחם על העמודים שבבכ"נ, רדב"ז סי' קעד. כתב רש"ל: נראה דאין קרי הורדה מקדושה אם מניחים שאר ספרים בארון אצל הס"ת, דהא עדיין קדושת קיים, תדע, שהרי אנו מניחים לעולם יריעות פסולים בארון, והוא הדין חומשים ושאר ספרים. אכן צ"ע היכא שהוציאו הס"ת ממנו אם יכולין להניח בתוכו שאר ספרים, דמאחר דלית ביה ס"ת הוי הורדה מקדושה לפי שעה או לא, עכ"ל. והב"ח כתב עליו: ול"נ פשוט

שהוא השולחן אין נותנין עליו הספר-תורה אלא לפעמים, והוי הורדת הקדושה: (כז) כיס לחומש. דהוילון משמש לפעמים לספר-תורה גופא, כנ"ל, וחומש אפילו אם הוא עשוי

בגלילה קדושתו קלה מספר-תורה: (כח) אסור. וכל-שכן (יז) שאסור לכוון מפה של ספר-תורה על הנביאים. ומפה שפורסין על השולחן, אסור לפרוס על העמוד שלפני החזן. ומפות שפורסין על הספר-תורה יכולין לחלות בכוותל בית-הכנסת, וכן כלי-כסף שמשמין על הספר-תורה יכולין להניח על העמודים שבבית-הכנסת: (יט) והטעם בזה, דאינו תולה אותן לשם תשמיש, ומה לי אם מונחים כאן או כאן: (כט) אין לו קדושת ארון. דבזמננו לעולם אין נותנין עליו ספר-תורה בלא מטפחת. (יט) ומותר לעשות מפרוכת מפה שעל השולחן. וצריך עיון למה נהגו לפרסו לחופה לחתנים? ואפשר דלב בית-דין מתנה עליהם, וכמו שכתב סעיף ח: (ל) רק קדושת בית-הכנסת. ואף שהוא רק תשמיש דתשמיש, מכל מקום לא גרע משאר כלי בית-הכנסת שדינם כבית-הכנסת, אבל שאר תשמיש דתשמיש שאינם בבית-הכנסת, כגון של תפילין וכדומה, אין בו קדושה כלל [פמ"ג]: (לא) שאינן קדושים. שאינן לא לנוי ולא למלבוש רק לסימן בעלמא שלא יטעו, ועל-כן הוי הורדה מקדושת בית-הכנסת. (כ) ועכשיו שנהגו לתלות היד בספר-תורה לנוי, אם-כן תשמיש קדושה הוה, בוודאי מותר לעשותו מכלונסס. איתא בספר חסידים סימן תתקלה דאסור להניח בתוך ארון-הקודש יריעות פסולים, דהוי הורדה לקדושה; ובמגן-אברהם כתב דאפשר דשרי משום דלב בית-דין מתנה עליהם, וכן כתב באליה רבה בשם שיירי כנסת הגדולה דנוהגין להניח בתוכו יריעות פסולים, (כא) אבל חומשים ושאר ספרים יש ליזהר שלא להניח בתוכו אפילו לפי שעה, בין כשהספר-תורה מונח בתוכה או לא. (כב) ובארון הבנוי בחומה, לפי המבואר לעיל בסעיף ג בהג"ה דיש לו רק קדושת בית-הכנסת, שרי. ועיין ט"ז שמפקפק קצת על מה שנוהגין בהושענא רבה, שלאחר שמוציאין כל הספר-תורה שמים שם נר דולק, דהוי דופן ארון-הקודש תשמיש לאותו הגר. וקדושת הארון הוא דוקא כשעושין אותו שיהיה קבוע לעולם, (כג) ואז אפילו נתישן הארון ועשו אחר, אפילו הכי אין להשתמש בראשון להורידו מקדושתו, אבל אם עושין אותו לזמן עד שירחיב ה' לעשות ארון-הקודש כראוי, לאחר שעושה ארון השני נתבטל קדושת ארון הראשון, ועל-כן מותר לשום בתוכו ספרים [ט"ז] ושאר אחרונים]. אסור להשתמש בספר להנאתו, כגון להגן בפני החמה או כדי שלא יראה חבירו מה שעושה; ולהניח ספר אחר תחת ספר שלומד בו כדי להגביהו, יש להתיר, ואם מונח ספר אחד, לכולי עלמא מותר להניח ספר אחר עליו [ח"א]. וכשהשמש זורחת על הספר שלומד בו, (כד) יש להקל במקום הדחק להגן בספר אחר להיות לצל, כיון שאינו עושה להנאתו. לא ישרטט קונטרס על הספר, שהקונטרס עדיין אין בו קדושה, אבל כשכבר כתוב עליו דבר-תורה יש להקל אם הוא לצורך. אל יניח קונטרסים (כה) שלא נכתבו כס דברי-תורה בספר ולא שום דבר, ופשיטא לכתוב בספר חשבונותיו דאסור, ולא ינסה בו בקולמוס. וצריך למחות בקושרי הספרים שמדבקין בלוחות הספרים כתיב-קודש, (כו) וידוע שהמאבד כתיב-קודש עובר בלאו ד"לא תעשון כן לה' אלהיכם"; (כז) ואפילו אם נאמר דיוהר שלא ימחק שם התיבות, ובפרט השמות, על-כל-פנים הוא מורידן מקדושתן והוא איסור גמור: ז' (לב) למלך. שהיה קורא בתורה עליו בזמן 'הקהל', (כח) והוא הדין בימה שלנו שעומד עליו האוחז הספר-תורה:

שער הציון

(יז) מגן-אברהם: (יט) פריי-מגדים: (יט) מגן-אברהם: (כ) מגן-אברהם ופריי-מגדים: (כא) ב"ח ואליה רבה בשם שיירי כנסת הגדולה ובית-מאיר, ולא כרש"ל: (כב) מגן-אברהם. ולפי מה שכתבתי בביאור הלכה דדין של ארון הבנוי בחומה אינו מוסכם לכולי עלמא, ממילא גם בענין זה אפשר שיש להחמיר: (כג) כן מוכח מ"ט"ז וכן כתב במגן-גבורים. ולא העתקתי מה שכתב ה"ט"ז דהיכי דאי אפשר להשתמש בו קדושה ראשונה טוב יותר להורידו מקדושה קלה משינוי לגמרי, דהבכורשור חולק עליו, וגם בפריי-מגדים השיב עליו, ע"ש: (כד) עיין בחיי-אדם: (כה) אליה רבה: (כז) חיי-אדם: (כז) עיין במגן-אברהם ופריי-מגדים: (כח) יורה-דעה סימן רפב:

הלכות בית הכנסת סימן קנר

קדושת ארון אלא קדושת בית הכנסת: ח *הארון וכל מה שעושים לספר-תורה (לג) מועיל בו תנאי להשתמש בו שאר תשמיש (לד) אפילו דחול: הגה ונהגו ליהנות בכמה הנאות מדברי קדושה, כגון מטפחות של ספרים ושולחן שבבית הכנסת ומעילים של ספר-תורה, וכתבו הטעם, משום דכיון שנהגו כן (לה) *ואי אפשר ליהוה, לב בית-דין (לו) מתנה עליהם מעיקרא כדי שלא יבואו בני-אדם לידי תקלה, (לז) ואף-על-גב דלא התנו כאלו (יז) התנו דמי (תרומת-הדשן סימן רעז וכו'): ט *המתנדבים ספר-תורה ומניחים מטפחות בבית הכנסת, מותר להשתמש בהן כל ספר וספר, (לח) שלדעת כולן הוקדשו. אבל המניחים בביתם ואחר-כך מקדישין, כיון שעל-דעת אותו ספר נעשה ונשתמש בו אותו ספר, (לט) אסור להניחו בספר-תורה אחר, (מ) ויש מתירים * (וכן נוהגין עכשיו, (מא) משום לב בית-דין מתנה עליהם, לנהוג כך): י *הנוהגים להניח עטרות ספר-תורה בראש הקורא בסיום התורה (מב) אין מוחין בידם, אבל המניחים אותם בראשי חתנים דעלמא מוחין (יג) בידם: יא *לנרות של (יז) שעוה (מג) שנתנם כותי לעבודת אלילים, (מד) וכיבן

באר היטב

הספר כבר אז מותר להניח השני על גביו, ע"כ, ומ"א כתב דמותר ומכ"ש כשעושה ללמוד ממנו. כ' בס"ח: לא ישרט קונטרס על הספר, לפי שאין קדושה לקונטרס עד שיכתבו בו, וכ' המ"א: משמע דכשכתוב בו מותר להניח עליו. אם החמה זורחת ולא יכול ללמוד, מותר להניח לא יניח קונטרסים בספר ולא יכתוב חשבונותיו בספר ולא ינסה בו הקולמוס, ס"ח שם. כ' המ"א תמיה על גדולי הדור שאין מוחין בהעושים בדפי הספרים כחב"י קדוש כשקושרים אותם, וכדאי זה איסור גמור שמוזקקין אותן מקדושתן (ובספר אליה רבה מיישב קצת המנהג. כתב בחשובת חוות-יאיר: יש להסתפק אם מותר לחתוך טס של כסף לעשות ממנה פמוט להדליק בבהכ"נ, וטס שבור יש מתיר, ע"ש וצ"ע, עבה"ט ס"ק י: (יז) התנו. ודאי לכל אדם כשמנדב דבר או הגובר כשקונה להתנות להשתמש בה: (יג) בידם. ואם התנו בשעת עשיית העטרות שנייתו בראש חתנים מותר כמ"ש ס"ח, מ"א: (יד) שעוה. כתב הט"ז דה"ה וכ"ש מנורות שקורין לייכסיר שהם בבית עבודת-יכוכים

משנה ברורה

ק (לג) מועיל בו תנאי. היינו, כשהתנו בתחלת עשייתו שיהא מותר להשתמש בו, ואין חילוק (כט) בין לזמן שהספר-תורה מונחת בו (ל) או אחר-כך: (לד) אפילו דחול. ומכל מקום לתשמיש מגונה לא מהני תנאה [מ"א לעיל בסיומן קנא ס"ק יד]: (לה) ואי אפשר ליהוה. עיין בתרומת-הדשן דמוכח שם דזהו דוקא בבית הכנסת, אבל לא בספר-תורה של יחיד שיש לו בביתו: (לו) מתנה עליהם מעיקרא. ודוקא במה שמבורר מנהגא להקל, (לז) אבל במה שאינו מנהגא, אין לנו להקל מעצמנו, דאפשר דלא התנו על זה: (לז) ואף-על-גב דלא התנו. ומסיים בתרומת-הדשן: נדחקתי כדי ליישב קצת מה שאין העולם נוהגין, עד כאן לשונו. ומשמע

שם דדאי לכל אדם כשמנדב דבר לבית הכנסת, או הגוברים כשקונים איזה דבר, להתנות שיהיו רשאים להשתמש בהם [מ"א]: ט (לח) שלדעת כולן הוקדשו. וכל-שכן מטפחות שהגוברים קונים אותם לצרכי הספרים שבבית הכנסת, בוודאי לדעת כן נתקדשו לכתחלה שיהא מותר ליתנם מספר לספר: (לט) אסור להניחו וכו'. משום (לז) דכל שינוי מקדושה לקדושה אסור, אם לא לחמורה ממנו: (מ) ויש מתירים. כיון שעל-כל-פנים אינו מורידה מקדושתה: (מא) משום לב בית-דין וכו'. רוצה לומר: (לג) אף-על-גב דמצד הדין ראוי לפסוק כהדעה הראשונה שהיא דעת רוב הפוסקים דשינוי מקדושה לקדושה ששוה לה אסור, מכל מקום הכא מותר משום לב בית-דין וכו': י (מב) אין מוחין בידם. שאני אומר: לב בית-דין מתנה על זה במקום שנהגו כן כיון שמשתמשין לכבוד התורה, אבל בראשי חתנים דעלמא לא, שאין אדם מתנה בעטירות שהן תשמישי קדושה לכבוד הספר-תורה שיהא משתמש בהן הדיוט לכבוד עצמו, אבל אם התנו בהדיא בשעת עשיית העטרה שיהיו חתנים בראשי חתנים דעלמא, שרי, כמו שכתוב סעיף ח [מ"א וא"ר]: יא (מג) שנתנם כותי לעבודת כוכבים. פירוש, לכית עבודת-כוכבים להדלקה: (מד) וכיבן שמשן וכו'. כלומר, דאז מותרין להדיוט, וכמו שכתב בהג"ה, דנתבטל מהם שם נוי עכו"ם על-ידי כיבוין, אפילו הכי אסורין לגבוה משום דמאס, והוא הדין שעוה הנוטף מנרותיהם דאסור [ח"א]. ואם לא הודלקו עדיין

שער הציון

(כט) ירושלמי: (ל) אחרונים: (לז) אליה רבה: (לז) בית-יוסף: (לג) הגר"א:

ט ירושלמי שם והביאו
הרא"ש שם י' הרשב"א
מחורשלי
כ שם
ל רבינו יצחק כותב ב

הלכות בית הכנסת סימן קנד

צא באר הגולה

מ שם בנח"ב טו נ ש
בנ"ב ס כל"ב

שמשן ונתנם או מכרן לישראל, אסור להדליקם (טו) (מה) בבית-הכנסת: הגה (מו) אף-על-פי שמוותרים להדיוט. מומר עובד-כוכבים שנתן (מו) שעוה או נר לבית-הכנסת (טו) (מה) אסור להדליקו (פסקי מהרי"ו סי' ס"ד). ועיין ביורה-דעה סימן קלט ורנד בדינים אלו: יב יעכבר שנמצא בשמן של בית-הכנסת, (מט) אם הוא (ז) מאוס (ז) אסור להדליקו (יס) [*] בבית-הכנסת: יג (נא) נר של בית-הכנסת (נב) מותר לקרות (יע) לאורו: יד (נג) אין מדליקין נר (נד) של הדיוט מנר בית-הכנסת.

שערי תשובה

באר היטב

קיימה, ועוד, רשמה קדושת תרומה כקדושת ס"ת, אבל הכא שאין הס"ת שם אסור להניח שם גמרות ופירושים שהרי מורידין הארון מקדושתו כדאמרינן גבי תיבוחא דאירפית דאסור למעבד מיניה כורסיא, עכ"ל. ועיין שו"ת נ"ב סי' ט' שמחיר להעמיד ס"ת פסולין באה"ק מצד קדושת הארון, אבל אסור משום שמא יבואו ליד מכשול לקרות מתוכו, ע"ש: [*] בבהכ"ג. וכתב הרשב"ץ ח"ב סימן קצא: שמן של בהכ"ג לעולם הוא זמנו ואסור ליהנות, אם לא שמכרוהו וט"ה במצאה וקנו מדמיו ס"ת דמעלין בקודש, ואם אין בו אלא הזמנה אי"ע עילוי,

דאין להשתמש בבהכ"ג ואפילו בביתו: (טו) בבהכ"ג. וה"ה לכל נר מצוה, וה"ה לכל מילי דמצוה אין עושין מדבר שנעשה לעבודת-כוכבים, מ"א, עיין סי' יא ס"ח וסי' תקפו ס"ג: (טו) אסור להדליקו. דדמי לקרבן שאין מקבלין ממנו, אבל מעכו"ם מקבלים, כ"כ בי"ד סי' רנד. ובס"ח סי' תרפו כתב דאם נתן המומר מעות לכתוב ס"ת בשמו שרי וכ"כ הש"ך בסי' רנד בשם מבי"ט: (ז) מאוס. ואם יש ס' לבטלה מותר להדליק, ט"ז מגן-אברהם: (יס) בבהכ"ג. ה"ה לשאר הדלקה של מצוה, רש"ל: (יע) לאורו. היינו דוקא דבר של לימוד, וכ"מ מדאסור בסעיף יד אפילו להדליק ממנו. ומיהו, זהו דוקא במי שנדר נר לבהכ"ג דעלה קאי, אבל הנרות שעושין הגזברים דדרך ליקח במ"ש כל א' נר לביתו ומשתמש בהן תשמיש חול ה"ל לב ב"ד מתנה עליהן, אבל באותן שעומדין

ביאור הלכה

משנה ברורה

וכו'. עיין משנה ברורה במה שכתבנו בענין לעשות מבית-גילולים בית-הכנסת, שכתב המגן-אברהם בשם הרא"ם להקל, ודעת האליה רבה, דלא נתכוין הרא"ם מעולם להקל לעשות בית-הכנסת קבוע. ואולם דע, דכל זה אם לא העמידו שם העובד-גילולים את אליליהם, בזה מצד המגן-אברהם, דלא דמי לנרות שעוה שאסור למצוה אף לאחר הביטול, דשם חל עליהו על-כל-פנים שם נוי עכו"ם קודם הביטול ולכן מאי למצוה, מה שאין כן בבית זה דלא חל עליהו מעולם שם נוי עבודת-גילולים ולא שם משמשי עכו"ם, דהא לא היה שם עבודה זרה בבית זה, רק שהם משתחווים ומתפללים לאליליהם שם ונצריך לזה גם-כן הטעם, שהבית הוא כעין מחובר, אבל לא זהו עיקר הטעם, דהא מדינא כתלוש נחשב, וגם דהא מחובר עצמו למצוה אסור אם נעבד, כדאיתא בגמרא שם; וזהו מה שכתב המגן-אברהם: וצריך עיון בזה מו מז, ורוצה לומר דשם מוכח דאף מחובר גמור אסור למצוה, ורק כזה מצד להקל כנ"ל, אבל אם מעמידין שם אליליהן, דחל על הבית שם משמשי עכו"ם ואסור בהנאה אף להדיוט, כדאיתא ביורה-דעה סימן קמה סעיף ג בהג"ה, אם-כן אף לאחר שהוציאום משם דהותר הבית להדיוט מטעם ביטול, מכל מקום על-כל-פנים למצוה אסור כמו לענין נוי עכו"ם אף לאחר שביטלו. ונראה לי שעל זה רמז המגן-אברהם במה שכתב: ועיין סימן קמה סעיף ג. ואין להשיב על זה ממה דאיתא בסימן קמה סעיף ב דכתוב

מעולם ומכרן שמשן לישראל, (לד) מותר אף לגבוה, דלא חל עליהו שם נוי עכו"ם מעולם: (מה) בבית-הכנסת. והוא הדין לכל הדלקה של מצוה, (לה) כגון הדלקת הנר דשבת ודחנוכה או ללמוד לפניו, דאסור, (לו) והוא הדין לכל מילי דמצוה אין עושין מדבר שנעשה לעכו"ם, עיין סימן יא סעיף ח וסימן תקפו סעיף ג. ולענין לעשות מבית תפלה של עכו"ם בית-הכנסת, כתב המגן-אברהם בשם הרא"ם להקל, והטעם, כי לא נעבד הבית עצמו מעולם; ודעת האליה רבה נוטה להחמיר לעשות בית-הכנסת קבוע, עיין שם, וכמדומה שהעולם נוהגין להקל. ועיין ביאור הלכה שביירנו דדוקא כשאין דרכן להעמיד שם אליליהם, אבל אלו שמעמידין שם אליליהם, אף שהוציאום משם ומכרו הבית לישראל, דאז מותר הבית להדיוט מטעם שכבר נתבטל על-ידיהו משם משמשי אלילי, כדאיתא ביורה-דעה קמ"ה סעיף ג, על-כל-פנים לבית-הכנסת אסור: (מו) אף-על-פי שמוותרים להדיוט. רוצה לומר, מטעם ביטול וכנ"ל, אפילו הכי לגבוה אסור משום דמאיס. והוא הדין מנורות שקורין לייכטער!

שהיו בבית אלילים, שלקחן ישראל אחר שביטלן העובד-גילולים, שמוותרין להדיוט, אפילו הכי לבית-הכנסת אסור משום דמאיס, והוא הדין להדליק בהן בביתו לצורך מצוה כמו לנר שבת וכדומה [פרי-מגדים בפירוש דברי ה"טז], ואף דאליה רבה צידד להקל, הפרי-מגדים והגאון רבי עקיבא איגר מצדדים להורות כדברי ה"טז. ולענין ספסלים מבתי אלילים, שהם עשוין רק לשיבה בעלמא ולא לנוי לעכו"ם, פסק הפרי-מגדים דמותרים לבית-הכנסת אף כלי ביטול: (מז) שעוה או נר. והוא הדין (לז) שאר דברים: (מח) אסור להדליקו. דדמי לקרבן שאין מקבלין ממנו, (למ) והוא הדין ממומר לחלל שבת בפרהסיא (לט) או מומר להכעיס אפילו באחד משאר עבירות, שאין מקבלין מהן קרבן, אין מקבלין מהן דבר לבית-הכנסת; מיהו, אם נתנו מעות לכתוב ספר-תורה בשמן, שרי [מ"א]: יב (מט) אם הוא מאוס. ואפילו יש ששים נגדו דמותר באכילה, כיון שמאוס אסור משום "הקריבהו נא לפחתך", ויש מקילין ביש ששים: (נ) אסור להדליקו בבית-הכנסת. בפרי-מגדים מצד דהוא הדין לשאר הדלקה של מצוה כגון נר שבת וחנוכה, אסור אם הוא מאוס לו: יג (נא) נר של בית-הכנסת. היינו שנדר אחד שמן להדלקה בבית-הכנסת: (נב) מותר לקרות. היינו בדברי-תורה ולא בקריאה של חול. ולא דמי לנר-חנוכה, דלרוב הפוסקים אפילו ללמוד אסור לאורן, וכדלקמן בסימן תרעג, שאני התם דבעינן שיהא ניכר שהודלק לשם מצוה גר-חנוכה ולא לשום דבר אחר, מה שאין כן הכא דכוונת הנודר היה רק כדי להרבות מאור בית-הכנסת, לפיכך כל כמה דקרו אינשי לאורו בדברי-תורה טפי איכא מצוה ומקבל שכר. ומיהו, זה דוקא במי שנדר נר לבית-הכנסת, וכנ"ל, אבל במקומות שעושין הגזברים נרות, והדרך ליקח במוצאי-שבת כל אחד נר לביתו, אפילו משתמש בהן תשמיש חול שרי, דהוי ליה לב בית-דין מתנה עליהן, אבל באותם שעומדים על המנורה אסור לקרות בהן דבר של חול [אחרונים]: יד (נג) אין מדליקין וכו'. דיש קדושת בית-הכנסת עליהם: (נד) של הדיוט. ולאפוקי להדליק ממנו נר שבת וחנוכה או לצורך תלמוד תורה דשרי:

שער הציון

(לד) תשובת חתם-סופר סימן מב: (לה) יורה-דעה קל"ט: (לו) מגן-אברהם: (לז) יורה-דעה רנ"ד: (למ) מגן-אברהם: (לט) פרי-מגדים:

תרגום: 1 פמטות.

הלכות בית הכנסת סימן קנד

ע"ש: [ק] גדול. ע"ה ט. ובאשלאברהם כתב: מה שמקילין להדליק הפי"א של טאבאקין כ"י עיין חשוכה בית יהודה כ"י וממשמעות הדברים שבכ"י מתיר. ובמח"כ נתן מכשול למעיינים שאירבה שם כתב שהדבר פשוט לאיסור, והמקיל משום לב ב"ד מתנה אין לו על מה שיסמוך, דאלו המקיל בהדלקת נר משום לב ב"ד מתנה, שהוא דבר שהכל משתמשין בו וצריכין להדלקת נר, משא"כ בזה, ואפילו משלהבת לבד סבירא ליה דאסור להדליק ומכ"ש משלהבת הקשור עם הפתילה. ע"ש. ונראה פשוט דאסור להדליק מנר של בהכ"ז הפי"א, כי מלבד הנר עצמו יש בזה קפידא מחמת קדושת בהכ"ז, שזה הו"ו כמו אכילה ושתייה, ולכן אפילו מנר של יא"צ אסור, וגם שני יא"צ ג"כ עשוי לכבוד בהכ"ז, אבל בבתי מדרשות שחכמים ותלמידיהם קבועים ללמוד וללמד וצריכים לפעמים לעשן הטאבאק לא מטרדינן עליהו ללכת לבית להבעיר שם את הפי"א, שיש בזה משום ביטול תורה ובכ"ה ודאי לב ב"ד מתנה. ומ"מ בנר של תפלה יש להחמיר, שאולי אין דעת המתנדבים נר למאור בשעת תפלה לזה, אבל בנר יא"צ שדולק כל המעל"ע יש להחמיר: **[כא] והוקרו.** ע"ה ט. ומ"ש מצא דבר כ"י, עיין לעיל סימן קנא ס"ק ו' ובש"ת שם, ומ"ש בשם הרשב"א שאין יכולים לעכב לכתוב שמו, עיין בצ"צ סימן נ באחד שעשה ציור מנורה על דלתי ארון הקודש בלא יריעת הצבור ואח"כ רצה לחתום שמו, שמעכבים עליו לומר שגם הם רוצים להשתתף בזה, דרצות המנורה על דלתי

ע"י ניקוד יוסף בהלכות
ציצית פ' חשוכה ו'
יצחק ב"ר יודא

שער הכנסת

שערי תשובה

א"ת"ת 1234567

באר היטב

על המנורה אסור לקרות בהם דבר של חול, מ"א: (כ) גדול. לחולה שאין בו סכנה, מ"א: (כא) והוקרו. ואם הוצלו א"צ ליתן לו אלא כשעת

משנה ברורה

משנה ברורה

(נה) כשצריך לכבות. הטעם, ולא חמירי מנר-הכנסה דלאחר שדלקו זמן שיעורן מותר ליהנות מהן [הגר"א]: **(נו) לצורך גדול.** ולענין להדליק הפי"א של טאבאקין מנר של בית-הכנסת, עיין בשערי-תשובה שפוסק לאיסור מנר של תפלה, ואך מנר של יארצייט שדולק כל המעט-לעת יש להחמיר. כתב ספר חסידים סימן תתי: לא יקח נר לבקש מעותיו, אבל אם ירא פן נחבאו גנבים בבית-הכנסת יקח נר ויחפש [א"ר]. ולעניות דעתי, אחר שכתב רמ"א דלצורך גדול אמרינן לב בית-דין מתנה, מסתברא דשרי נמי ליקח נר לחפש מעותיו שנפלו ממנו: **טז (נז) והתנו וכו'.** ובלא התנו **(מ) אין צריך ליתן לזה שהולך כלום,** דהא קנו אותה אדעתא שתשאר פה: **(נח) אלא מה שנתן.** דמסתמא לא התנו אלא לחלק מבורר באותה שעה ולא לעשות שומא אחרת; ואף אם היה ראוי להסתפק בלשונם למה נתכוונו, נמי דינא הכי, כיון דממה-נפשך הספר-תורה נשאר להנשארים, אלא שצריכין להחזיר הדמים ויש ספק כמה יחזירו, מצו למימר: הספר-

שם: אבל בונה הוא לכתחלה הטריקלין או החצר שיש בה אותה הכיפה שמעמידין בה העכו"ם, אלמא דלא נקרא הבית בשם משמש לעכו"ם, דשם בבית עצמו אין שום עבודת-גילולים, רק שמעמידין את העבודה זרה על הכיפה שעליה, ולכן לא נחשב הבית אלא כחשמיש להכיפה שעליה, ואינו אלא תשמיש דחשמיש לעבודה זרה עצמה, מה שאין כן בבית שהוקצה להעמיד בתוכה אלילים לעבדם, אם-כן הבית הוא משמש גמור לעכו"ם, וכמבואר בהדיא בסימן קמה סעיף ג בהג"ה הנ"ל, ואם-כן בוודאי אסור למצוה אף לאחר הביטול. וראיתי לגדול אחד שמצדד להקל מטעם דדרכן להעמיד העבודה זרה בחיבה וכדומה, ואם-כן הבית הו"ו רק תשמיש לתשמיש; ואין דבריו נראין, דבאמת ידוע שיש הרבה גילולים שעומדים מגולים על הארץ ועל הכתלים; ומלבד זה, עיקר סברתו דמשום זה לא יקרא הבית רק תשמיש לתשמיש לא נהירא, דהרי מכל מקום הוקצה הבית לעבודה זרה. ועיין בגדול מ"בבה מה שכתב בשם התוספות, וכן כתב הריטב"א שם כהתוספות. ודע עוד, דאם הבית-תפלה שלהם לא היתה רק שכורה להם, אפשר שיש לצדד להקל אף באופן זה, דאין בכחן לאסור הבית לעולם, עיין בפרי-מגדים ועיין בעין-יצחק אורח-חיים סימן י': * שדולקין למצותן. ונר של הבדלה, לאחר שהבדיל עליה כבר נעשה המצוה ומותר להדליק ממנה,

תורה ממה-נפשך דידן היא, ואי משום דמי, אייתי ראיא ושקול [כ"י]. ולפי טעם זה האחרון, אפילו הוצלו הספרים אין צריך ליתן לו אלא כשער הזול [לבוש]. ואם היה התנאי ביניהם שאם ירצה הוא יתן להם דמיהם ויקח הספר-תורה, אף-על-פי שנתרצה אחר-כך ליתן להם הספר-תורה, מכל מקום הם אינם נקראים מוחזקים כיון שיש בידו לסלקן [מ"א]: **(נט) בלבד.** וכל זה בנידון כזה דבלא תנאי לא היה לו שום זכות למשקל דמי עבור חלקו, וכנ"ל, וממילא הו"ו ספר-תורה בחזקת הנשארים, אלא שהתנאי גורם שיתנו לו דמים, הם אומרים: אייתי ראיא כמה מגיע לך בשביל תנאי שלך ושקול; אבל שותפים שקנו ביחד בית אחד, והיה תנאי ביניהם שיתנו לו חלקו כל זמן שירצה, ואחר-כך הוקר ואחד רוצה להסתלק וליטול חלקו מן הנשארים, ודאי צריכים ליתן לו כפי מה ששווה עתה, דמכח התנאי לא יגרע כחו, דלא בא תנאי זה אלא ליפות כחו דלא יצטרך להמתין עד זמן שירצו הם, מה שאין כן כאן בספר-תורה, דמצד הדין אין לו שום זכות בספר-תורה בלתי התנאי, וכנ"ל [ט"ז]. בני העיר שהיה להם בית-הכנסת אחד, ומחמת איזה סיבה הוצרכו לחלוק עצמן לשנים, הדין הוא, שכל כלי הקודש וספר-תורה יחלוקו באופן זה: אם יש חפצים ידועים שהקדישם יחיד ועדיין לא נשתקע שם הבעלים, יכול הוא או יורשיו להוליכם לבית-הכנסת שמתפלל בתוכה, אבל אם נשתקע שם בעליו ממנו, **(מא) אף-על-פי שידוע מי הקדישם,** אין לו שום יפוי-כח ויתרון בהם מאחרים. וההקדשות הבאים מקופת הקהל, **(מב) יש אומרים** שאלו ההקדשות יחולקו לפי ערך אנשים שהם מבין י"ג ומעלה [שיש לכולם זכות בספר-תורה לקרות בהם ולהשתמש בחפצים של הקדש], אבל המגן-אברהם כתב דגם לנשים וטף יש חלק בכל הדברים, כי יורשים הזכות מאבותיהם; ואם אי אפשר לחלקם, ישתמשו בהם כל אחד ערך זמן לפי הזכות שיש להם בהם. קהל שברחו מעיר מאיזה סיבה ואחד מהם לקח כלי הקודש עמו, ואחר-כך חזרו רוב הקהל ונתיישבו, מחוייב להחזיר להם כלי הקודש, אף-על-גב שהוא היה המגרב את הכלים והוא אינו רוצה לחזור ולהתישב באותו קהל, כיון שחזרו ונתיישבו שם רוב הקהל [משפטי-שמואל סימן טו]. כתב רמ"ע בתשובה סימן סד: אחד שקנה מצוה לשנה, כגון גלילה, ובתוך השנה גירש המלך היהודים: אם בשעת הקנין נשמע דבר המלך, אף-על-גב שהיו משתדלים לבטל הגזירה, מכל מקום הו"ו ליה להתנות, ואם לא התנה צריך לשלם; וגם בהתנה בעינן שיתנה כמשפטי התנאי, דהיינו תנאי קודם למעשה וכדומה. ובחידושי רבי עקיבא איגר

שער הציון

(מ) ט"ז: (מא) מגן-אברהם כמה שהשיג על המבי"ט: (מב) אליה רבה:

תרגום: 1 מקטרת. 2 טבך.

קנה לילך מבית הכנסת לבית המדרש, ובו ב' סעיפים:

א *אחר שיצא מבית הכנסת (א) ילך (ב) *ויקבע *עת א טור משמעות גמרא דשבת ל"א

שערי תשובה

אה"ק מבפנים נוהגין כן בכל הקהילות עפ"י האחרונים, שהוא מגין על הפורענות שלא תבוא וחושבין זה למצוה גדולה כו', וכיון דהאי יחיד מקפיד על חתימתו יכולין להחזיר לו מעכשיו אף שמתחלה שחקר וסברו שהוא זוכה לצבורא ומסר יפה כו'; והא דאין מוחים במתנדבים טסים ומנורת-כסף ופרוכת אף שנכתב שם, משום שאין נדבת היחיד מבטל נדבת צבור כו', וגם כיון שפתיחת הארון הוא לפיוטים ותפלה שצריכין כוונה, יש לחוש להסיה הדעת כשיראו חתימת היחיד שהוא להם דבר חדש ותמוה, ועיין לעיל סימן כ ס"ק ד בשם אמונת-שמואל. ומ"ש בשם הצ"צ אחר רצה ליתן בעד מצוה כו', עיין בשו"ת פנים מאירות ח"ב סימן כה שהיה איזה סכסוך בענין גניית מפטיר, שהשני אמר שהשמש טעה והראשון אמר כיון שהשמש הכריז ההוספה הסיח דעתו, ושאלו הגבאים פיו ולא רצה לחקור הענין ביום הקדוש וצויה להכריז שנית מכירת המפטיר ומה שיהיה הפסד יקוב הדין אחר יוה"כ, והביא דברי הצ"צ והעלה שהמחזיק יכול לומר קים לי כהפוסקים דלא ילפינן צדקה מהקדש, ומנהגן של ישראל כו' כמ"ש המג"א, אך אם פסק בעשרה ולא הוסיף אחר עליו א"י לחזור ובוזז המנהג להוציא ממנו:

[ב] לבהמ"ד. עב"ט. וכתב בר"י בשם מו"ה: דן את הדין בלא גטילת שחר,

קודש, משפטי-שמואל סימן טו, ועיין תשובת עה"ג סי' מט. א' שקנה מצוה אחת לשנה כגון גלילה, ובתוך השנה גירש המלך היהודים: אם בשעת הקנין כבר נשמע דבר המלך אעפ"י שהיו משתדלין לבטל הגזירה מ"מ ה"ל להתנות, ואם לא התנה צריך לשלם, וכשהתנה בענין תנאי קודם למעשה וכל דיני תנאי, מ"ע סי' סד, ועיין בח"מ סי' שלד ס"א בהג"ה, ואפשר דהקדש שאני דיד הקדש על העליונה, מ"א. כתב הרשב"א: ראובן שבנה מביתו היכל לבהכ"נ ורוצה לכתוב שמו עליו אין יכולין לעכב עליו, שהתורה מפרסמת העושה מצוה. א' בנה בהכ"נ ורצו הקהל להשתתף עמו במעוה ולא רצה כדי שיהיה לו ולזרעו לשם, וכלה זרעו, ספר חסידים סי' תקג, ועיין תשובת עה"ג סי' מט מזה. א' רצה ליתן בעד מצוה י' זהובים ונתן אחר ט"ו זהובים ואח"כ חזר השני, חייב הראשון לעכבו בעד י' זהובים, צ"צ. והמ"א כתב עליו: ולא נהגו כן. [בס' אליהו רבה מפלפל אי מותר לעשות המכסה לס"ת או מענטל"י ומפה משעטנ"ז, ומסיים שם: ולמה דס"ל דאסור, אם טעה א' ועשה הוי הקדש טעות ויעשה ממנו פרוכת]:

(ב) לבהמ"ד. ואם צריך לעשות דבר נחוץ ילמד פסוק א' או הלכה א', ע"ת. והמנהג בכ"מ שקובעים ללמוד אחר התפלה בבהכ"נ ואומרים קדיש

ביאור הלכה

אבל לא קודם [ב"ת בשם רש"י, וכן דעת האליה רבה ויישב השגת המגן-אברהם, עיין שם]:

* ויקבע וכו'. והנה עצם הלימוד, אף שכשהוא לומד ביחיד הוא גס-כן מקיים מצות עשה של תלמוד תורה, מכל מקום לתתלה מצוה להורו כל מה שיכול ללמוד בחבורה, שעלידידיה יש כבוד שמים יותר, וכן אמרו חז"ל בכמה מקומות: "ברב עם הדרת מלך", וכבר אמרו חז"ל [ברכות ו] שיש נפקא-מינה בין מי שלומד ביחיד, דאף שהקדוש-ברוך-הוא קובע לו שחר על זה, מכל מקום לא מכתבן מילה בספר הזכרונות, מה שאין כן כשלומד שלא ביחיד, נאמר עליהם בכתוב "אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו וגו' ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו"; וכל-שכן כשלומדים בעשרה יחד, דאז קדמה שכינה ואתיא, כדרכיב "אלהים ניצב בעדת אל", וגם אמרו חז"ל: אין התורה נקנית אלא בחבורה. עוד אמרו חז"ל [ברכות ג] על הפסוק "הסכת ושמע ישראל" וגו', עשו כתות כתות ועסקו בתורה. גם עלידידיה נושא הקדוש-ברוך-הוא פנים לישראל, כדאיתא בתנא-דב"י אליהו, פרק כג, תשובת הקדוש-ברוך-הוא למדת-הדין ששואלת לפניו למה הוא נושא פניו לישראל, והלא כתיב "האל הגדול הגבור והנורא אשר לא ישא פנים", והשיב הקדוש-ברוך-הוא: איך לא אשא פנים לישראל וכו', ולא עוד אלא שהן מלמדים את התורה ויושבים אגודות אגודות ועוסקים בתורה, עיין שם. וכן המנהג כהיום בכל קהילות ישראל שקובעים ללמוד בחבורה אחר התפלה בבית הכנסת ואומרים קדיש דרבנן. ואין אומרים קדיש דרבנן אלא על תורה שבעל-פה ולא על פסוקים, וכן על דברי אגדה אומרים קדיש דרבנן [אחרונים]. עוד כתבו, דלענין אמירת הקדיש אין מעכב שילמדו דוקא בעשרה, דאפילו אחד או שנים שלמדו יוכלו לומר קדיש, רק שיהיו עשרה בבית הכנסת, וגם דאפילו איש אחר שלא למד יוכל לומר הקדיש: * עת ללמוד. ביורה-

באר היטב

הזול, לבוש. ואם היה התנאי שאם ירצה הוא יתן להם דמיהן ויקח הס"ת, אעפ"י שנתרצה אח"כ ליתן להם הס"ת אינם נקראים מוחזקים כיון שיש בידו לסלקם, מ"א. מצא דבר בחצר בהכ"נ זכה בו, דחצר קונה מכח יד ואין יד להקדש. כתב המבי"ט ח"ב סימן קצא: בני העיר שהיה להם בהכ"נ א' ומחמת סיבה הוצרכו לחלוק עצמם לב', הדין שכל כלי-קודש וס"ת יחלוקו באופן זה: אם יש חפצים ידועים שהקדישם א' יכול הוא או יורשיו להוליקם לבהכ"נ אשר הוא בתוכו, ומה שאינו ידוע יחלוקו לפי ערך אנשים שהם מבין י"ג ומעלה, כי יש לכולם זכות בהם, ואם א"א לחלקם ישתמשו כל א' בזמן לפי ערך, ע"כ. וכתב המ"א: ול"נ אם נשתקע שם בעליו ממנו, אעפ"י שידוע מי הקדישם וכו' בהם כולם, דהא הקהל יכולים לשנותו לדבר הרשות; ועוד נ"ל דגם לנשים וטף יש להם חלק בכל דברים, שירשו הזכות מאבותיהם, ע"ש, ועיין בהרא"ש ח"ג סימן ז מה שהאריך בענין זה. קהל שברחו ואח"כ נתישבו וא' מהם לקח כלי-קודש, מחייב להתחזיר לידם אעפ"י שהוא אינו רוצה לדור שם, אפילו היה הוא המנדב הכלי-

קודש, משפטי-שמואל סימן טו, ועיין תשובת עה"ג סי' מט. א' שקנה מצוה אחת לשנה כגון גלילה, ובתוך השנה גירש המלך היהודים: אם בשעת הקנין כבר נשמע דבר המלך אעפ"י שהיו משתדלין לבטל הגזירה מ"מ ה"ל להתנות, ואם לא התנה צריך לשלם, וכשהתנה בענין תנאי קודם למעשה וכל דיני תנאי, מ"ע סי' סד, ועיין בח"מ סי' שלד ס"א בהג"ה, ואפשר דהקדש שאני דיד הקדש על העליונה, מ"א. כתב הרשב"א: ראובן שבנה מביתו היכל לבהכ"נ ורוצה לכתוב שמו עליו אין יכולין לעכב עליו, שהתורה מפרסמת העושה מצוה. א' בנה בהכ"נ ורצו הקהל להשתתף עמו במעוה ולא רצה כדי שיהיה לו ולזרעו לשם, וכלה זרעו, ספר חסידים סי' תקג, ועיין תשובת עה"ג סי' מט מזה. א' רצה ליתן בעד מצוה י' זהובים ונתן אחר ט"ו זהובים ואח"כ חזר השני, חייב הראשון לעכבו בעד י' זהובים, צ"צ. והמ"א כתב עליו: ולא נהגו כן. [בס' אליהו רבה מפלפל אי מותר לעשות המכסה לס"ת או מענטל"י ומפה משעטנ"ז, ומסיים שם: ולמה דס"ל דאסור, אם טעה א' ועשה הוי הקדש טעות ויעשה ממנו פרוכת]:

(ב) לבהמ"ד. ואם צריך לעשות דבר נחוץ ילמד פסוק א' או הלכה א', ע"ת. והמנהג בכ"מ שקובעים ללמוד אחר התפלה בבהכ"נ ואומרים קדיש

משנה ברורה

משיג על זה, ודעתו דכל שגילה דעתו דאינו קונה אלא בדווקא שיתנו לו הגלילה, סגי. מצא דבר בחצר בית הכנסת (מג) או בבית הכנסת, זכה בו, ולא אמרינן דיקנה החצר להקדש, דחצר קונה מטעם יד ואין יד להקדש (מגן-אברהם בשם אגודה, ועיין בחידושי רבי עקיבא איגר), ובספר מגן-גבורים כתב שיש בזה דעות בין הראשונים, עיין שם. המתנדב איזה דבר לבית הכנסת, כגון פרוכת וטסי-כסף וכיוצא בזה, ורוצה לכתוב שמו עליו, אין הצבור יכולים לעכב עליו, שגם התורה כותבת ומפרסמת העושה מצוה (רשב"א). ומיהו, דוקא אם נתרצו לקבל נדבתו, אבל אין יכול להתנדב ולכתוב שמו עליו בעל-כרחם של הצבור (פמ"ג). כתב בספר חסידים סימן תקג: מעשה באחד שבנה בית הכנסת, ורצו הקהל להשתתף עמו במעוה ולא רצה, כדי שיהיה לו ולזרעו לשם, וכלה זרעו. כתב אמונת-שמואל סימן לה: גבאי-צדקה ששכר פועלים לסייד או לכייר במעוה צדקה, אין לכתוב בבית המדרש: זאת נעשה בפקודת פלוני גבאי וכו', דדוקא מי שעושה בעצמו או מקדיש ממונו כותבין, עד כאן לשונו, והובא באליה רבה, עיין שם בסימן קנ:

א (א) ילך לבית המדרש. דאיתא בגמרא: היוצא מבית הכנסת ונכנס לבית המדרש ועוסק בתורה, זוכה ומקבל פני השכינה, שנאמר "ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלהים בציון". והנה בזמננו היה הבית הכנסת מיוחד לתפלה ובית המדרש מיוחד לתורה לחוד, והיה דרכם להתפלל בבית הכנסת; ואף בזמננו שמתפללים בבתי מדרשות, מכל מקום העוסקים בתורה במשניות וכדומה, ונאמר עליו הכתוב "ילכו מחיל אל חיל" וגו': (ב) ויקבע. דאיתא בגמרא: כשמכניסין

שער הציון

(מג) פרי-מגדים:

הלכות בית הכנסת סימן קנה

באר הגולה צד

ב טור סגמא דסוכה
טו
(א) ללמוד, וצריך שאותו עת יהיה קבוע (ד) שלא יעבירונו אף אם הוא סבור (ה) להרויח הרבה: הגה ואף מי שאינו יודע ללמוד (ו) ילך לבית-המדרש ושכר הליכה בידו. (ז) או יקבע לו מקום (ח) וילמד (ט) מעט במה שיוודע, (י) ויחשוב בעניניו, ויכנס בלבו יראת שמים (הרי"ף פ"ק דברכות): **ב יקודם שילך לבית-המדרש *יוכל לאכול פת (ג) שחרית אם הוא רגיל בו, (יא) וטוב שירגיל בו:**

באר היטב

דרבנן, ואין חילוק בין גדולים שעוסקים בתורה או קטנים, ובלבד שהיא עשרה גדולים שיענו איש"ר, ע"ת: (ג) שחרית. כתב הב"ח בשם

משנה ברורה

אדם לדין שואלין אותו: קבעת עתים לתורה? וטוב שיקבע העת מיד אחר התפלה, משום "ילכו מחיל אל חיל", וכן"ל, וגם דאם ילך מקודם לעסקיו חיישינן שמא ימשך ויחבטל קביעותו (פמ"ג): (ג) ללמוד. חייב אדם ללמוד בכל יום תורה שבכתב, שהוא תנ"ך, ומשנה וגמרא ופוסקים. ובעלי-בתים שאינם לומדים רק שלש או ארבע שעות ביום לא ילמדו בגמרא לחוד, דבזה אינו יוצא, אלא צריך שילמד דוקא גם ספרי פוסקים, כל אחד כפי השגתו [שו"ע יו"ד וש"ך שם]: (ד) **שלא יעבירונו**. דעיקר מצות תלמוד תורה אין לה שיעור, (ה) וחובה הוא כל היום, כל זמן שיש לו פנאי, וכדכתיב "לא ימוש ספר התורה הזה מפניך" וגו'. וכשיש לו פנאי והוא מבטל מלימוד תורה מרצונו, הוא קרוב למה שאמרו חכמינו ז"ל [סנהדרין צט] על הפסוק "כי דבר ה' בזה", זה שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק. ואמרו חכמינו ז"ל [ירושלמי סוף פרק ט דברכות]: רבי חלקיה בשם רבי סימון: העושה תורתו עתים [רוצה לומר, שאינו לומד אלא בעתות מיוחדות אף שיש לו פנאי ללמוד יותר] הרי זה מפיר בריית, וליף זה מן הכתוב "עת לעשות לה' הפרו תורתך" [ועיין שם בפירוש הפני"משה], אלא הכוונה בקביעת עתים לתורה הוא, שצריך האדם ליחד עת קבוע בכל יום, שלא יעבירונו בשום פעם, ואם אירע לו אונס שלא היה יכול להשלים הקביעות שלו ביום, יהיה עליו כמו חוב וישלימו בלילה, וכדאמרין [עירובין

ביאור הלכה

אברהם חסד

דעה סימן רמו סעיף א מבואר דצריך אדם לקבוע עת לתלמוד תורה ביום ובלילה, ועל-כן מן הנכון, שמלבד קביעות שאחר חפלת שחרית יקבע גם בין מנחה למערב, שבוה יצא גם ידי חובת לימוד תורה בלילה. וענין לימוד בין מנחה למערב משמע גם בגמרא [ברכות דף ד]: אדם בא מן השרה בערב, הולך לבית-הכנסת, אם יודע לקרות קורא, לא שנות שונה, וקורא קריאת שמע ומתפלל וכו', עיין שם, ועיין בסמ"א מה שכתבנו בשם השל"ה. ובעונותינו הרבים, כמה אנשים מרפים ידיהם מן התורה לגמרי ואינם חוששים לקבוע אפילו זמן מועט ביום לתורה, והסיבה הוא, מפני שאינם יודעים גודל החיוב שיש בזה, וכבר אמרו חז"ל: ויתר הקדוש-ברוך-הוא על עוון עבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים ולא ויתר על עוון ביטול תורה. ואיתא במדרש משלי פרשה י: אמר ר"י בוא וראה כמה קשה יום הדין שעתיד הקדוש-ברוך-הוא לדון את כל העולם וכו'; בא מי שיש בידו מקרא ואין בידו משנה, הקדוש-ברוך-הוא הופך את פניו ממנו ומצירי גיהנם מתגברין בו כח והם נוטלים אותו ומשליכין אותו לגיהנם. בא מי שיש בידו שני סדרים או שלשה, הקדוש-ברוך-הוא אומר לו: בני, כל ההלכות למה לא שנית אותם כו'. בא מי שיש בידו הלכות, אומר לו: בני, תורת-כהנים למה לא שנית, שיש בו וכו'. בא מי שיש בידו תורת-כהנים, הקדוש-ברוך-הוא אומר לו: בני, חמשה חומשי תורה למה לא שנית, שיש בהם קריאת שמע תפילין ומוצה. בא מי שיש בידו חמשה חומשי תורה, אומר לו הקדוש-ברוך-הוא: למה לא למדת הגדה וכו'. בא מי שיש בידו הגדה, הקדוש-ברוך-הוא אומר לו: בני, תלמוד למה לא למדת וכו', עיין שם. והאיש אשר אינו מזדור את עצמו לקבוע לו עתים לתורה בכל יום, כוודאי יאשר ריקם מכל, חס ושלום, ומה יענה ליום הדין, והחכם עיניו בראשו: * **יוכל לאכול וכו'.** משמע כטור דיאלא אז רק מעט, עיין שם:

סה: רב אחא בר יעקב זיף ביממא ופרע בלילא. וכתבו האחרונים, שלעולם קודם שיצא מבית-המדרש שחרית, אפילו אם אירע לו אונס שלא יוכל ללמוד בקביעות, ילמד על-כל-פנים פסוק אחד או הלכה אחת: (ה) להרויח הרבה. ואיש כזה הוא מבעלי אמנה, שמאמין ובוטח בה' שלא יחסר לו מזונותיו על-ידי זה, וכדאיתא בירושלמי [סוטה פט]: מאי אנשי אמנה? כהדא דהוה צוחין ליה בפרגמטיא [פירוש, שהיו צועקים הקונים שיבוא עם סחורתו למכור], והוי אמר: לית אנא מבטל ענתי, מה דחמי למיתי מתי; וזה לשון הקרבן-עדה שם: הוי אמר אין אני מבטל השעה שקבעתי ללימוד התורה בשביל הרווחת ממון; אם ראוי שיבוא לי ריוח, יבוא הוא מעצמו מהקדוש-ברוך-הוא אף לאחר שאגמור קביעות לימודי: (ו) **ילך לבית-המדרש**. שלומדים שם, ואפילו אם אינו מבין מה שלומדים, מכל מקום העכבה בבית-המדרש מצוה היא, וכל-שכן אם יוכל להבין מה שלומדים בהלכה או באגדה, יקבע עצמו לשמוע ויעלה לו במקום לימוד, וכמו שאמרו חכמינו ז"ל [דברים-רבה פרשת כי תבוא]: אמר ר' יהושע אמר רב נחמן: כל מי שבא לבית-הכנסת ושומע דברי-תורה, זוכה לישב בין החכמים לעתיד לבוא, שנאמר "און שומעת תוכחת חיים בקרב חכמים תלין": (ז) **או יקבע לו מקום**. הוא ענין בפני עצמו ואריש הסעיף קאי דצריך אדם לקבוע תורתו בבית-המדרש, ושם יהיה לו מקום קבוע לתורה, וצריך לומר: ויקבע לו מקום: (ח) **וילמד**. לפי רהיטת לשון הרמ"א הוא מגומגם, דהלא מיירי בתחלה באדם שאינו יודע כלל ללמוד שאין לו אלא שכר הליכה; אלא האמת כמו שכתבנו מתחלה דקאי הכל אריש הסעיף, וקא משמע לן דאפילו מי שיוודע ללמוד רק מעט, אפילו הכי יקבע לו מקום בבית-המדרש ללמוד במה שיוודע, וכן מבואר בתלמידי רבינו יונה שממנו נובע הג"ה זו שכתב וזה לשונו: ואפילו מי שאינו יודע ללמוד אלא מעט, יש לו לקבוע באותו מקום ללמוד במה שיוודע וכו', ואם אינו יודע כלל ללמוד, יש לו ללכת לבתי-מדרשות שלומדין ושכר הליכה בידו: (ט) **מעט במה שיוודע**. וכשלומד רק מעט, נכון שיעקר לימודו יהיה בהלכות, שידע איך להתנהג למעשה, וכן"ל. ואמרו חכמינו ז"ל על הפסוק "אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב", אוהב ה' שערים המצויינים בהלכה יותר מכל בתי-כנסיות וכו', וגם אמרו: כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא. ואם אינו מבין בהלכות, ילמד כל מה שיוודע. וכעת בזמננו יש כמה ספרים ממאמרי חז"ל מועתקים על לשון אשכנז, ויוכל כל אדם לקרות וללמוד בהם: (י) **ויחשוב בעניניו**. פירוש, שיראה (ג) ויבדוק בשבתו קצת פנוי בבית-המדרש אם יש צד עבירה במשא-ומתן שלו, גזל ואונאה ורביית וכדומה, ויפרוש ממנה: **ב (יא) וטוב שירגיל בו**. כדאמרין בגמרא: שמונים ושלשה

שער הציון

(ב) וכבר האריך בזה הגר"א בספרו שנות-אליהו פרק א דפאה, עיין שם: (ג) ממגן-אברהם ופרי-מגדים:

הלכות בית הכנסת סימן קנו

צה באר הגולה

קנו סדר משא ומתן, ובו סעיף אחד:

א טור ממשנה ב בפרק
ב דאבות ב ברכות לה
ג שבת לא

א *אחר-כך (א) ילך (ב) [6] לעסקיו, דכל תורה שאין עמה מלאכה *סופה בטלה וגוררת עוון, כי העוני יעבירונו על דעת קונו. ומכל מקום לא יעשה מלאכתו (ב) עיקר אלא (ג) [3] עראי, ותורתו קבע, וזה וזה יתקיים (ג) בידו. יושא ויתן (ד) באמונה. ויזהר מלהזכיר שם שמים

שערי תשובה

באר היטב

עולה לקביעת עתים, אבל בשכר וכן מלמד תינוקות בשכר אינו עולה. ועיין שם שמשפוק, הלומד בישיבה בעת קבוע ומקבל פרס אם עולה, ועיין שם שמה שאמר כל השונה כו' מיעוט הלכות שנים, וכן כתוב בס' המנהיג והביא הרשב"ש בתשובה סימן נב והסכים עמו, עיין שם:
[6] לעסקיו. עבה"ט. וכתב ברי"י בשם מהר"י צמח: הרב זצלה"ה כשהיה הולך בדרך ונותנים לו שלום היה מסתכל שאם היה במקום טהור ונקי היה משיב עליכם שלום, ואם היה מקום מטונף היה משיב ברכה טובה, עכ"ל: [3] עראי.

מרדכי: פת שחרית אינה אלא בתבואה הרחוקה מן הישוב, ולא שמעה קול תרנגול ולא קול מושכים באניות, והרגילים בה צריכים לאכלה תדיר בכל יום, וע"כ נמנעים החכמים ממנה, עכ"ל. וט"ז ומ"א כתבו דמי שמקיים הדברים כפשוטן ש"ד. ועיין בתשובת חכם צבי סימן טו:
(6) לעסקיו. כלל הדבר, שילך אדם בדרך המיצוע, לא יקמץ יותר מדי ולא יפזר יותר מדי, רק הגאווה והכעס יתרחק ממנה עד קצה האחרון, הרמב"ם בהלכות דעות: (3) עראי. פי' שיעשה רק כדי

משנה ברורה

מיני חולאים תלויים במרה, וכולם פת במלח וקיתון (ג) של מים שחרית מבטלת. ומצוה להנהיג עצמו במדה טובה והנהיגה טובה לשמור בריאותו כדי שיהיה בריא וחזק לעבודת הבורא יתעלה [טור]:

א (א) ילך לעסקיו. והנהגת (6) האדם צריך להיות הכל בדרך המיצוע: לא יקמץ יותר מדי ולא יפזר יותר מדי, וכן בכל המדות, רק הגאווה והכעס יתרחק מהם עד קצה האחרון, וכמו שאמר התנא: מאד מאד הוי שפל-רוח, וכן בכעס הזהירו חכמינו ז"ל הרבה עליה: (ב) עיקר. אלא יעשה (3) רק כדי פרנסתו. אך בזה גופא צריך להזהר מפיתוי היצר, שמפתהו שכל היום צריך השתדלות על הרווחה זו, והעיקר שיתבונן בעצמו (ג) מה הוא הכרח האמיתי שאי אפשר בלעדו, ואז יוכל להתקיים בידו שיהא מלאכתו עראי ותורתו עיקר: (ג) בידו. כי אין מעצור לה' להושיע ברב או במעט, וישלח לו ברכה במעשה ידיו: (ד) באמונה. היינו, שלא ימצא בעסקו שום גזל ותרמית, וגם על זה שואלין לו לאדם בשעת הדין, כמו שאמרו חז"ל. והנה יש כמה מצוות תדיריות [עשין ולאויין] שמוטלות על האדם לעשות ולהזהר בהן בכל עת ואינן מובאות בהשלחן-ערוך, וכמה מהן העתיקו המגן-אברהם מרבירי הרמב"ם ושאר הראשונים, וכן כמה הנהגות טובות המוזכרים בדברי חז"ל, לכן לא אחזל גם-כן מלהעתיק מקצת מהדברים פה. כתב הרמב"ם (פרק ו מהלכות דעות, הלכה ב): מצות עשה להידבק בחכמים ותלמידיהם כדי ללמוד ממעשיהם, כענין שנאמר: "ובו תדבק", וכי אפשר לו לאדם להתדבק בשכינה? אלא כך אמרו חכמים בפירוש מצוה זו: הידבק בחכמים ותלמידיהם. לפיכך צריך אדם להשתדל שישא בת תלמיד-חכם, וישא בתו לתלמיד-חכם, ולאכול ולשתות עם תלמיד-חכם, ולעשות פרקמטיא לתלמיד-חכם ולהתחבר להן בכל מיני חיבור, שנאמר "ולדבקה בו". עד כאן לשונו. ואמרו חכמינו ז"ל: כל הנהגה מסעודה שתלמיד-חכם שרוי בתוכה, כאלו נהנה מזיו השכינה (ברכות סד). עוד כתב בפרק ו הלכה ג: מצוה על כל אדם לאהוב את כל אחד מישראל כגופו, שנאמר "ואהבת לרעך כמוך", לפיכך צריך לספר בשבחיו ונפני שונאיו אסור, שלא יבואו לספר בגנותו — שם בפרק ו מהלכות דעות] ולחוס על ממונו כאשר הוא חס על ממון עצמו ורוצה בכבוד עצמו, לפיכך המתכבד בקלון חבירו אין לו חלק לעולם הבא. עד כאן לשונו. ודוקא 'רעך' בתורה ומצוות, אבל אדם רשע, שראה אותו שעבר עבירה המפורסמת בישראל ולא קיבל תוכחה, מצוה לשנאתו [ע"פ ק"ג]. אהבת הגר שנתיייר [בזמן הבית], שני מצוות עשה הן, שנאמר בו גם מצוה בפני עצמה "ואהבתם את הגר". השונא אחד מישראל בלבו, עובר בלא-תעשה, שנאמר "לא תשנא את אחיך בלבבך". והמכה את חבירו והמחרפו אינו עובר בלאו זה, אלא הוא עובר משום "לא יוסיף להכותו", ובחירוף עובר משום "לא תונו איש את עמיתו", ואם הכלימו בזה, עובר גם-כן משום "לא תשא עליו חטא". כתב הרמב"ם בספר-המצוות, מצוה רה, דבכלל מצות הוכחה הוא שנוכח קצתנו לקצתנו כשיחטא איש ממנו לאיש, ולא ניטור בלבבנו ולא נחשוב לו עוון, אבל נצטוונו להוכיחו במאמר עד שלא ישאר דבר בנפש; ומכל מקום לא ידבר לו קשות עד שיכלימו, שנאמר "ולא תשא עליו חטא", אלא יוכיחנו בסתר, בנחת ובלשון רכה [ועיקר דיני הוכחה נבאר אם ירצה השם לקמן בסימן תרו ותרנח]. חייב אדם להזהר ביתומים ואלמנות אפילו הם עשירים גדולים, וכל המקניטן או מכעיסן או הכאיב לבן או רדה בהן או איבד ממונו, עובר בלא-תעשה, וכל-שכן המכה אותן או המקללן, שנאמר "כל אלמנה ויתום לא תענון". במה דברים אמורים, שענינה אותן לצרכו, אבל כשענינה אותן הרב ללמוד תורה או אומנויות או להוליכן דרך ישרה, מותר, ואף-על-פי-כן לא ינהג בהן מנהג כל אדם, אלא יעשה להן הפרש וינהלם בנחת וברחמים גדולים, אחד יתום האב ואחד יתום האם. ועד אימתי נקראין יתומים לענין זה? עד שלא יהיו צריכים לאדם להיסמך עליו ולאמן ולהטפל בהן, אלא יהיה עושה כל צרכיו לעצמו כשאר כל הגדולים. המרגל בחבירו עובר בלא-תעשה, שנאמר "לא תלך רכיל בעמך". איזהו רכיל? זה שטוען דברים והולך מזה לזה ואומר: כך אמר פלוני, כך וכך שמעתי על פלוני, אף-על-פי שהוא אמת הרי זה מחריב את העולם. יש עוון

שער הציון

(ג) אם אין לו שאר משקין [כ"מ מרש"י]: (6) רמב"ם בהלכות דעות ובאבות: (3) כל אחד לפי ערכו: (ג) וכדי שלא ירמה אותו היצר, יתבונן אלו הוא היה מתחייב לזון את חבירו ולהלבישו לפי ערכו, מה היה אומר אז איזה דבר הוא הכרח:

הלכות בית הכנסת סימן קנו

לבטלה, שבכל מקום ישהזכרת השם מצויה מיתה מצויה. ויזהר מלישבע אפילו באמת, שאלף עיירות היו לינאי המלך וכולם נחרבו בשביל שהיו נשבעים שבוועות אף-על-פי שהיו מקיימים אותם. ויזהר מלהשתתף עם הכותים, שמא יתחייב לו שבוועה ועובר משום 'לא ישמע על פיך': הגה ויש מקילין בעשיית שותפות עם (ג) הכותים בזמן הזה משום שאין הכותים בזמן הזה נשבעים בעבודת אלילים, ואף-על-גב דמזכירין העבודה זרה, מכל מקום כוונתם לעושה שמים וארץ, אלא שמשותפין שם שמים ודבר אחר, ולא מצינו שיש בזה משום 'לפני עור לא תתן מכשול', דהרי אינם מוזהרין על השיתוף (ר"ן ספ"ק דע"ז ור' יוחנן ג"ז ח"ה ותוס' ריש פ"ק דבכורות). ולשאת ולתת עמהם בלא שותפות, לכולי עלמא שרי בלא יום חגיהם (הגהות מיימוני פ"ק מהלכות ע"ז) (ועיין ביורה-דעה בהלכות עבדות אלילים סימן קמז):

שערי תשובה

באר היטב

פונסותו, והעיקר ללמוד תורה. ומצות עשה להידבק בחכמים ותלמידיהם כדי ללמוד מעשיהם, רמב"ם שם: (ג) הכותים. עיין תשובת שער-אפרים סי' כד מזה, ועיין מ"א שכתב תוכחת מוסר גדול בסיומן זה [ובספר אליה רבה הביא כמה עניני מוסר בשם של"ה ושאר ספרי מוסר]:

עבה"ט. ועיין מג"א במ"ש במי שאינו אומר דבר בשם אומרו עובר בלאו, ונרשם פ"ק דנדרים, ועיין מ"ש בכית-אפרים על טריפות בהקדמה לח"ב שמקור הדברים מתנחומא פרשת במדבר, ושוב נדפס ספר ג"ב מ"ת וכתב ג"כ כמש"כ, עיין שם, ועיין בשו"ת בית-אפרים חלק א"ח סימן טו. ועיין מה שכתב בשם היש"ש שלא יאמר בתלמוד ביצים אלא ביצים, ונראה דהאידינא שהורגלו לומר ביצים על ביצים של מטה ויש במלת ביצים הרגשה יותר לדבר מגונה, שפיר דמי לומר ביצים. וע"ש שכתב בענין קביעת עתים לתורה, ופירש רש"י: לפי שאדם צריך להתעסק בד"א כו', והגאון בעל הפלאה ז"ל פירש שקביעת הוא מלשון קבען פלגיא,

ביאור הלכה

משנה ברורה

גדול מזה עד מאד והוא בכלל לאו זה, והוא לשון הרע, והוא המספר בגנות חבירו אף שהוא אמר אמת, אבל האומר שקר נקרא מוציא שם רע על חבירו. המספר דברים שגורמין אם נשמעו איש מפי איש להזיק חבירו בגופו או בממונו, ואפילו להצר לו או להפחידו, הרי זה לשון הרע [ובלאו הזה נמצאו הרבה הלכות ומבוארים באורך בכמה מקומות בדברי הראשונים, והרוצה לעמוד על כל פרטי הדינים עיין בספר

להיות עסקם רק בתורה לבדה, אבל אנשים יחידים יוכל להימצא בכל עת באופן זה [וזהו שאמרו בברכות ל"ו ע"ב: הרבה עשו כרש"י ולא עלתה בידן, רוצה לומר, דוקא הרבה], והקדוש-ברוך-הוא בוודאי ימצא להם פונסתם. וכעין זה כתב הרמב"ם פרק יג מהלכות שמיטין ויובלות: ולא שבת לוי בלבד וכו', עיין שם. ובפרט אם כבר נמצאו אנשים שרוצים להספיק לו צרכיו כדי שיעסוק בתורה, בוודאי לא שייך זה, וישכור חבולון יוכיח:

"חפץ חיים", כי שם יבוארו כל הפרטים באורך]. שלא להחזיק במחלוקת, שנאמר "ולא יהיה כקורח וכעדתו" [סמ"ג ל"ח קנ"ו]. הנוקם מחבירו עובר בלא-תעשה, שנאמר "לא תקום ולא תטור". כיצד? אמר לו: השאילני קרדומך! ולא רצה, למחר אמר לו: השאילני מגלך! אמר לו: איני משאילך כדרך שלא שאלתני, זו היא נקימה [וכתב רבינו אליעזר ממין בספר יראים שלו זה לשונו: לאו דוקא שאלת כלים, דהא לאו כלים כתיב בקרא, אלא אפילו שאר ממון דלאו כלים נינהו, למדנו שמוזהרים ישראל שלא למנוע לעשות צדקה וגמילות חסדים בממון בשביל שלא עשה הוא עמו, שזו היא נקימה וכו', עיין שם]. ואם אמר לו: הא לך, הריני משאילך, ואיני כמותך! זו היא נטירה, אלא ימחק הדבר מלבו ולא יזכרו כלל. עד כאן לשון הרמב"ם. עוד במצוה עג: להתודות לפני ה' מכל חטא שיעשה האדם, שנאמר "והתודו את חטאתם" וגו'. בחלק לא-תעשה, סימן קצה: שלא לאכול ולשתות דרך זולל וסובא בימי הנערות, שנאמר "לא תאכלו על הדם", רוצה לומר: לא תאכל אכילה שהיא מביאה לשפוך דם, והוא אכילת סודר ומורה שחייב עליה מיתה [ואף שלאחר שעבר ימי הנערות לא נתחייב בתורה מיתה על אכילה כזאת, מכל מקום נוכל לראות כמה מגונה ומכוער הדבר ביותר, מדכתיב "ואמרו אל זקני עירו כננו זה וגו' זולל וסובא", ונאמר בקבלה: "אל תהי בסובאי יין בזוללי בשר למר", ולהרמב"ן נכלל כל זה במצות עשה "קדושים תהיו", עיין שם]. אל יוציא אדם דבר מגונה מפיו [פסחים ג']. מצוה רצט, שלא להכשיל תם בדרך, והיינו שלא ליתן לו עצה שאינה הוגנת לו, שנאמר "ולפני עור לא תתן מכשול". יזהר מליצנות וחניפות, וכן ירחק משקר בתכלית הריחוק [עיין שבוועות ל"א], אך מפני השלום מותר לשנות [ועיין במגן-אברהם מה שכתב בשם הספר-חסידיים, וצריך עיון בזה]. בשלשה דברים מותר לשנות: במסכתא ובפוריא ובאושפיזא [חור"מ רס"ב, ע"ש]. איתא בסוטה בסוף פרק ז: בשעה שקרא אגריפס המלך "לא תוכל לתת עליך איש נכרי" וגו', ולגו ענינו דמעות מפני שלא היה מזרע ישראל, אמרו לו: אחינו אתה; ובאותה שעה נתחייבו ישראל כליה על שחנפו לאגריפס, דאף-על-פי שלא היה בידם למחות, מכל מקום היה להם לשתוק ולא להחזיקו בכך, וזה עונש המחניף בדבר-עבירה מחמת יראתו מפניו ואינו חושש על יראת הקדוש-ברוך-הוא. ומיהו, אם מתירא שלא יהרגנו, מותר לו לומר "יפה עשית" אפילו עבר עבירה. אמרו חכמינו ז"ל על הפסוק "בצדק תשפוט עמיתך": הוי דן את חבירך לכף-זכות, עיין בשבת דף קכו. והחושד בכשרים, לוקה בגופו [יומא י"ט]. השח שיחת חולין עובר בעשה [פירוש, דבר גנאי וקלות-ראש], שנאמר "ודברת בם" ולא בדברים בטלים, ולא הבא מכלל עשה — עשה [יומא י"ט]. כתב הרמב"ם בספר המצוות, מצוה ח: צונו להדמות לו יתעלה כפי היכולת, והוא: "ההלכת בדרכיו", וכבר נכפל זה הציווי ואמר "ללכת בכל דרכיו", ובא בפירושו [סוטה י"ד]: מה הקדוש-ברוך-הוא נקרא חנון אף אתה היה חנון, מה הקדוש-ברוך-הוא נקרא רחום אף אתה היה רחום וכו', וכבר נכפל זה הענין בלשון אחר ואמר "אחרי ה' תלכו", ובא בפירושו שרוצה לומר, ההימנות בפעולותיו הטובות והמדות הנכבדות שיתואר בהם. עד כאן לשונו. ועוד יש הרבה מצוות תדירות, עשין ולאויין, הנזכרות בכל ארבעה ספרי השולחן-ערוך, וימצא אותם המעיין כל אחד במקומו. ועוד יש הרבה והרבה שלא הובאו בהשלחן-ערוך, ונמצאים בספרי מוני המצוות, הרמב"ם והסמ"ג והחנינך [וביותר בספר חרדים, כי הוא קיבץ מכל הראשונים הקדומים לו בהמצות הנהגות למעשה בזמן הזה], ונכון מאד שילמד אותם כל אדם ויהיה בקי בהן ועל-ידיה יהיה ביכולתו לקיימן, וכמו שאמרו חז"ל על הפסוק "וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות ה' ועשיתם אותם", זכירה מביאה לידי עשייה, דאם לא ידע אם היא מצוה כלל מה יזכור לקיימן:

אח"ח 1234567

אוצר החכמה

שלחן ערוך
אורח חיים
עם נ"ב, ומביב להם פירוש נפלא
באר יעקב
חלק שני

מאת הרב הגאון ר' חיים יעקב הלוי
קריוזהאר דומ"ץ דק"ק דאלינא תע"א.

יצא לאור ע"י

צבי אליעזר

בן מוה"ר אברהם עבר הלוי קריוזהאר
נכר ותלמיד המחבר

Published and Distributed by
E. GROSSMAN'S PUBLISHING HOUSE

Printed in U.S.A. by
EDISON LITHOGRAPHING CORP.

חורבן בית המקדש

אורח הלכות בית הכנסת כג חיים כה באר הגולה

ולקנות להם תורה נביאים (3) וכתובים. וע"ל סימן כ"ה ז תוספתא פ"ק
ס"ז א"ס כופין זה את זה לשכור להם מנין:
ג' דמגילה ג שבת
י"א

ב יאין בונים בהב"נ אלא בגבדה של עיר יומגבדין אורתו
עד שיהיה גבוה מכל בתי (ג) (ב) העיר שמשמשים בהם
לאפוקי בירניות (פירוש צנינים העשויים לנוי חרוט שכיות החמדס
צירטות שפירין) ד) ומגדלים שאין משתמשים בהם וגג שהוא

משופע

שערי תשובה

נרוי שמונע הרצים וולעשות מלוה וכו' צקלה
צח"מ ונראה דאפילו יש צה"כ דה"ן כן א"ס
לא שהקהל גוזרים כן מולד חובלת המניע ללמוד.
ועיין באשל אברהם פ"ק א' ת"ש חופס י"ס
וג"ל כיפה עיין ס"ס: (ב) העיר. ענה"ט, ועיין
צכ"ט

באר היטב

ש"ס חוטמת להקלס יכולין למחות שלא
יחפלו בפערס צביחס כ"א צבית הכנסת
ע"י צשכנ"ג: (3) וכתובים. וצמן כוס
מחויבים לקנות ג) גם גמרות ללמוד
כל מי שירכש ע"י צ"ד ס"י רע"ד: (ג)

סעיר. ועכשיו אין מהרין צזס כיון דצחי שדרות גבוהות ליכא סבירא לצכ"ג
כנס"ג

באר יעקב

דכרי אמימר ומר זוטרא כו"ל צי סיתוא ובי קייטא וע"כ סגרו אחד לפירוש רש"י
סכ"י צ' צה"כ, ח"ס ס"י ל"ב, ועפ"ת ח"מ ס"י קמ"ט ס"ק ג' צסס שצ יעקב
לצנות מחדש ולצטל צכ"כ היטן ודאי איסור גמור וכן מצואר צש"ת מסר"י הלוי
ס"י מ"ס י"ט וכו"כ צש"ת צית שלמה ס"י כ"ה דאפילו לצנות נאה אסור לצטל
צכ"כ מלהחפול ע"ס שהאריך צראיות וצכ"מ צמ"צ ס"י כ"ו צ"ז דכ"ו כורדס
צשמבטל וכו' דצי סיתוא ובי קייטא כ"ל דהתם שאני דמחילה צנאו' לשם ק'
א"כ אין כאן כורדס ועוד דלכתוב' שס צה"כ אחד ס"י וסחרו וצנו וכתבו כתוב'
דמס"ס מותר. לסחור דכ"ו כמו חזי צי תיובא א"כ י"ל דס"כ לפירוש רש"י שפיר
יכולין לצאת מצי קייטא לצי סיתוא משום דכ"ו כמו תיכי להחפול צכחיו צצי
קייטא וכן להיפך ועוד יש להלק דשס לא צטלו לגמרי וצזס מיידי ה"ח"ס ע"ש.
אמנם עדיין קשס מה שצציא צח"ס מדכ"ס שסעלס כארון מבית שמש לצית
עוצד ומצית עוצד לעיר דוד מי כחיר לו כ"א עדיין לא נצנס צהמ"ק מה לו
הכא ומה לו הכא ולא גרע קדושת הצמס מקדושת צה"כ שלנו אך צלא"ה יש
להקשות דכ"א צית שכוזק אסור לשנותו וע"כ דמלך שאני וגס י"ל דעכ"י סדיצור
ס"י וגס י"ל דלא ציטל אוחו מכל וכל דכשאר שס צמס ועצא"א סוף ס"י קר"צ
צש"ס צה"כ ורואים לחלוק אין איסור וצמטכב לצנות צה"כ כ' שס דא"ר צסס
מסר"י הלוי כ' דכ"ו צכלל נחילה וע"כ צ"ל כשנשאר שס קצת אין איסור עמש"ל
ס"י צ' ס"י א: ג) גם גמרות. מצממ"ע ס"י קס"ג דעכשיו דספרים מצויים אין
כופין אפילו על כ"כ אלא דוקא על ס"ת, נכ"ש, וע"ס דמ"מ משום ציטול חורס
יכולין צ"ד לבוק צצי סעיר להשאל ספרים ללמוד צסס: ד) ומגדלים. ה"כ א"ס
ציצת סגוצס אינו דרך שדרס רק להרצות דיורים ועליות אין איסור, זכ"ל צסס
סמאירי, וא"ס צה"כ צשפל סעיר ורוב צחי סעיר סציציו אף ש"ס קצת צחים
שסס צגוצס סעיר גבוהים מצה"כ סגו עכ"כ גבוה מצחים ססציציו, שס צסס
מ"ק

ד טור ¹³⁴⁵⁶⁷ לדעת הראש ה ראש שם והטור אנורה בפיק דב"ב
משופע ואינו ראוי לתשמיש דמשערין עד המקום שהוא ראוי לתשמיש דהיינו שאם יש עלייה תחת הגג לא תהא גבוה יותר מבהב"ג: כגס (ובשעת הדחק או שיש אימת מלכות שאין רשאים לבנות בהכ"ג כדונו מותר להסתכל בציה אע"פ שדרין בעלויה על גביו ובלבד שינסגו בעלייה שעלו צנקיות כמו שיתבאר ס"ס קנ"א) (כ"י סימן קנ"ד בשם מהר"י בן חביב):

ג כ"י שהגביה ביתו יותר מבהב"ג י"א שבופין אותו להשפילו (ואם עשה בנין גבוה יותר צקן אחד (ד) מצבכ"ג סני צנך) (הגהות מיימוני פרק י"א מסלכות חפלה שכן ה"ס מעשה):
ד יהבונה כנגד חלון בית הכנסת (ה) אין (ס) (ג) מספיק לו בהרחקת ד"א לפי שהוא צריך אור גדול:

אין

באר היטב

שערי תשובה

צנכ"ס בשעת דאס חיו העיר נחרת ואלותה עון אין הקצ"ה עמיד להחזירה עיין שם לכן הרבה לריך לזכר צבל מה דאפשר: (ג) ונפיק, עיין בלר היטב ועיין בשו"ת כ"ב והדורס חנייאל סימן כ"ז בלחד שקב צית וחלר מנכרי וחלונות צה"כ פתוחים ללותו חלר וכולה לבנות סמוך לצה"כ לריך להרחיק עכ"פ יותר מדי ולא יותר מדי וההגדל שצין ד' לחי"ת

כנה"ג מ"א: (ד) מצב"ב, דוקא בנין בנין גג או עליוס אבל לא כמו שעושים קצת שחוצבין עמוד צרול צקן א' ולא כועילו כלום בתקנת מ"א: (ה) מספיק לו. (ו) היינו כשהחזיקו הקהל בחלונות עח"מ ס"י קנ"ד, כתב רמ"א בתשובה ס"ס ל"ב חלר בהכ"ג שאין בו חשמים לנוע

באר יעקב

מו"ק, כ' בהגהת ח"ס שיש כאן ג' שיטות לר"ח כופין להשפיל ציקו ואינו מועיל להגביו אח"כ בהכ"כ ולר"א"ש דוקא להגביו בהכ"כ כדכתיב לרומם צית חלקינו ואינו מועיל מה שמשפיל ציהו ולרש"י ה"ו מעוות לא יוכל להקן וסופו ליחרב. גזבר שקב צית וצני המילר טענו שסס בעל מילר פסק בתשובה בני אחרן דזכר בגזבר, חוקי חיים אות כ', כמותם הלון או פתח בכותל שבין ציתו לבכ"כ יש לחוש לצוואת רי"ח ולהניח חור כל שהוא, ואגב כצ"א ג"כ דצוואת רי"ח שלא לנחץ חגור וכירים אפילו לצורך צית תלמוד, עקרי ד"ע בשם יוסף אומן: (ה) אין מספיק, הרחקת ח' אמות ודאי מהני, כנה"ג חח"מ בהגהת על הטור ס"י קנ"ד, דגמ"ה, וכ"כ צא"א דצא"ר כצ"א כן בשם כנה"ג, ואם יש לבכ"כ אור רב ממק"א די צד"א, זכ"א בשם צרכ"ה, ועזרס וע"כ ה"ס די בהרחקת ד"א ל"ע, א"א: (ו) היינו כשהחזיקו, וכ"כ צא"א שדפס על גליון ש"ע בשם עדות ביסוס דאס ר"ו השכנים לבנות בהרחקת ד"א כאשר ה"י להם קודם שנשרף בהכ"כ הדין עמכס, ועבזבל"א חח"מ אות כ' וז"ל קהל שפתחו חלונות לחלר בעכ"ב בתנאי שכשירצו לבנות יצנס וישחוס החלונות כשבא לבנית מוחין צידו, מולל מאש עכ"ל, ועבמחה"ש דמס שניין סמג"א לח"מ ס"י קנ"ד ר"ל דהיינו צזכו החלונות מן הספקד ואם פתחו לשל יחיד אי מכוני חזקה להיזק ראוי ואי צעינן ג"ש תליא במחלוקת ספוסקים

אורח הלכות בית הבנסת קנ חיים לו באר חגולה

ה' יאין פותחין (ט) פתח בהבינ אלא כנגד הצד (ו) (ד) שמתפללין ז תוספתא לפירוש
בו באותה העיר שאם מתפללין למערב יפתחוהו למזרח ה' תוספות וכתבדו
בדי שישתחוו מן הפתח נגד הארון שהוא ברוח שמתפללין ה' תוספות וכתבדו
נגדו

שערי תשובה

לחיי"ת יכריעו חכמי העיר לפי ראות עיניהם
כמה הלך לנהב"כ ונענין החזקה שהחזיקו
הקבל כשא נמנן בזה לפי הענין והעלה דבריה
לצנות הוא נקרא נוילא כו"ש הסמיע לכן
הדן עם הקהל עיין שם. ועיין צנר"י כ"כ
צ"ס ונהר"י זיין. ובת"ש שם שזה צהובכר שכ"כ
הוקדש לצה"כ חבל צבית שצחלר שהחזיקו
להתפלל ונחנך הזמן קנה ראונו כל אותו
מזל ואחר הרבה שנים רואה לצנות צה"כ נגד
החלונות ועונו שהוא קנינו והם טוענים שהחזיקו
בו והיה קודש הדן עם ראונו עד שיצאו
היחידים ראו"י שהוקדש לצה"כ עיין שם ונראה
טעמו משום חזקה שאין עונה בענה ולי ז"ע צזה. ועיין צשו"ת נ"ב ונחות יאיר סימן נ"ב:
(ד) שמתפללין. ענה"ט, ועיין צנ"צ מ"ח סימן י"ח שאין נזכר בשום מקום תנועה צה"כ. ומן
הדן רשאים לעשות שנונה ללעות. אף צענין אחר א"ס העעם לפי שעל תנונה זו במקום
מרווח להם יוחר חבל א"ס צענין שרואים לצדנות לצתים או להיכלי שרים קורא חיי
עליהם

באר היטב

כנוע חין יכולין ז) למחות ליחיד שפוחה
שם חלונות חבל ח) אם הקהל
פותחין חלונות צה"כ לחצרו וכול הוא
למחות בידם עמ"א. [ובספר חליבו רבה
השיג על מ"א צזה]: (ו) שמתפללין.
כ"ל דא"ס הים הפתח צלז ח' וחרב
הצ"כ ורנו קנח מנהיגים לעשות הפתח
כדינא חין האחרים יכולין י) למחות.
אפי"ה סם הריב ואע"פ שמשנים סדר
הישוב

באר יעקב

כפוסקים שם ס"ז עכ"ל מבואר דס"ל דקהל צריכין חזקה כדינא: ז) למחות.
ס"מ צה"א לצנות שם חבל אפשר חינו רשאי כמ"ש בחו"מ ס"י קנ"ד ס' ט"ז
כרצ"א וח"ר השיג ט"ז וכוונתו דשל קהל חין לו חזקה ולא שייך סבדת כרצ"א
מ"מ י"ל דלא נוחל למיקם כדינא ודינא ט"י סמ"ע ס"י קמ"ט אות י"ז ח"א:
ח) א"ס הקהל. אף דהאידנא חלונות צה"כ גבוסים כרצ"א אפי"ה חין פותחין ליחיד
דיעלו צסולס ט"י חו"מ ס"י קנ"ד וחין לחלק בין צה"כ לשאר ח"א: ט) פתח
צה"כ. עב"ס ס"י כ"ז דפתח החיטון שלפני פתח צה"כ יקבענה או לצפונה
או לדרומה שכן מצינו בצב"מ"ק אש"ג ששער ניקנור ה"י צמזרח מ"מ עיקר כניסה
ויליאה ה"י לדרום כמ"ש ביחזקאל קפיטל מ' ועוד שצריך שהצית שער לא יח'י
מכוון כנגד פתח צה"כ שלא יביטו לחוץ ומס"ע נוסבים לעשות החלונות
גבוס"י מקומת ח"ס עכ"ד: י) למחות. כ' צח"ס ס"י כ"ט אף שגם הקרקע נקנה
לבעל המקומות א"כ איך יכול לגזול הקרקע מאותן מקומות שקנו ממקום שפתחו
עכשו וצ"ל כיון דדינא שהפתח צריך להיות צדו ח"ל כמוכר קרקע שאינו
שלו שהמקום משועבד לכניסה לפ"י מ"ש סמג"א יקוב הדן חין כוונתו על אותן
ספסלים שח' מאז חשוצים ועכשו הס סמוך לפתח דהשחא דנטלו המקומות טלמס
כדי לעשות פתח משום דאמרינן דמכרו מה שאינו שלהם מכ"ש השוכנים בסמוך
שלקחו מטלס שאינו שלהם ע"כ נראה דר"ל דצריכין לשלם העלויו מה שנתעלו
המקומות שח' עד עתה סמוך לפתח אעפ"י ששנינו לא נעשה לטובתם מ"מ
צריכים

נגדו: הגם ועושין (ז) צימא (יא) צאמלע צ"ה שיעמוד עליו
 הקורא בחורש וישמעו כולם וכשמחלל הש"ל פניו כלפי הקדש
 וסדר השיצה כך הוא הזקנים יושבים פניהם כלפי העם ושאר
 העם כולם יושבים שורות שורות פניהם כלפי הקדש ופני הזקנים
 (טור):

דיו

באר היטב

שערי תשובה

עליהם וישבם ישראל עושהו ויזן סיכלות ולכן השיצה יקוב הדיון צימא מ"א: (ז)
 אין לשנות דבר ממנהגים ישנים ע"ש: צימא. ואין עושין יותר מששה מדרגות
 צימא זכר ויקהל. אסור לישיב בין
 הצימא לסיכל שיכא אחוריו כנגד הסיכל דגנאי הוא ואיסורא נמי איכא דהעומד
 על הצימא כשצטחחיה לברך (יב) נראה כמשחחיה לו לבוש ע"ז מ"א. [כתב
 אמונת שמואל ס"י ל"ה גבאי לרקע שסויד וכייד צמעות לרקע אין לכחוב זאת
 נעשה בצקודת גבאי לרקע פלוני צימא הכנסת ואפילו כזר נכתב יכולין למוחקו
 אם לא שנעשה צממונו]:

ראש

באר יעקב

לריכים לשלם דומיא דמקוף חצירו מד' רוחות דלריך לשלם מה שהנאסו עחו"מ
 ס"י קני"ה טכ"ד, וז"ע הא מ"מ ילמרכו לשלם להמקומות שקבו במקום הפתח וכן
 להמקומות שבהם עשה סמוך להפתח שירדו מהחשובות ואפשר י"ל דבקרקע לא עשו
 חקנה השוק וא"ל לשלם לו כדמים שנתן מ"מ ז"ע הא המעות נכנס לאותו הקהל
 גם מה שבי' הח"ס שהמקומות שנחטלו לריכין לשלם הצילוי דומיא דמקוף ז"ע דהא
 גם שם יכול לומר לדידי די במחילה של קנים ה"ז יכולין לומר לדידי די אם ה"ז
 סמוך לפתח וא"ל שיכול הקהל לומר שיחטו להם מקומות סמוך לפתח דכאך
 יכולין הקהל ליקח מה שאינו שלהם וז"ע: (יא) צאמלע צימא. כי בח"ס ס"י
 כ"ח אף שהכ"מ מלמד זכות על המקומות שבונים בסוף צה"כ מ"מ אם בונים
 במקום צה"כ הישנה אין לשנות דאחא בפסיקתא קרש שזכה בצפון אין להניחו
 בדרום אעפ"י שלפי ערך הצנין של עכשיו יחי' האמלע לכלאס מכמו שה"ז בישנה
 מ"מ אותו צה"כ זכה שיכא הצימא צאמלע ואפילו לבנות במקום חדש יש לעשות
 צאמלע כמו שנהגו אבותינו הכלל לומר חדש אסור טכ"ד, ועבדל"א בשם רמ"ב
 דמותר לשנות ועמ"ש ס"י קנ"ג מ"מ יפה כי הח"ס דאין לשנות ממנהג אבותינו:
 (יב) נראה כמשחחיה. עס"י קל"ט צמג"א ס"ק ו' דיעות חלוקות אי נכון להשחחות
 מ"מ הדיון אמת מטעם הראשון שאחוריו לסיכל, מחס"ש, ועבט"ז וי"ד ס"י רפ"ב
 ס"ק א' דרבנים כדורשים ואחוריהם להיכל דס"ח צרעות אחרת לפי שטע שאלו
 אכל בקציעות גנאי שיכא אחוריו לסיכל, מ"ז, ועצמ"ז סס"י קמ"א דדוקא כשאש"ק
 גבס אמת על אמת ברוס ג' אמות אז חולק רשות לעצמו ועבדע"ק וי"ד ס"י רפ"ב
 דמסופק בזה דאולי י"ל כיון שהציבה מחוצה לכוהל על מנת שיחקייס לעולם עי"ז
 כו"ל כרשות צפ"ט כ"ש אותן שחחיהן גבוי ו' ורחב ד' על ד' או ע"י הצטרפות
 שפ"י לצוד אף שהציבה גופה אינה רחב ד' וגבוי ו' עכ"ל וע"י לעיל ס"י קב"ח
 צ"ש

אורה הלכות בית הכנסת קנא חיים כז באר הגולה

קנא דיני קדושת בהב"נ. ובו י"ב סעיפים:

א יבתי כנסיות ובתי מדרשות אין נוהגין בהם קלות (א) ראש כגון שחוק והתול ושיחה בטילה ואין אוכלים ושורפים בהם ולא מתקשטין בהם ולא מטיילין בהם ולא נכנסים בהם בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים יות"ה ותלמידיהם מותר לאכול ולשתות בהם (ב) מדוחק: (ו"א) דבבסימ אפילו שלא מדוחק שרי (ר"ן פ' בני העיר) גואין מחשבים בהם חשבונות וא"כ הם של מצוה כגון קופה של צדקה ופדיון שבויים יואין מספידים בהם וא"כ יהיה ההספד לאחד מגדולי (ג) העיר שכל בני העיר מתקבצים ובאים להספידו ואם צריך ליכנס בהם לצרכו כגון לקרוא לאדם יכנס ויקרא מעט או יאמר דבר (ד) שמועה ואח"כ יקראנו כדי שלא יהא נראה כאילו נכנס לצרכו ואם אינו יודע לא לקרות ולא לשנות יאמר לאחד מהתינוקות קרא לי פסוק שאתה קורא בו או ישא מעט ואח"כ יצא שהישיבה בהם מצוה שנאמר אשרי יושבי ביתך. (ושיעור הסיצה כדו סלך

באר היטב

(א) ראש. ובעון זה נחשפון הכס"כ לבית עזרת כוכבים סמ"ק. (א) אסור לשחוט בבסי"כ מצ"ע מ"א. כתב הרא"ש ח"א סי' ע"ח דאפי' נעשה בבסי"כ (ב) עבירה שמאלו לשמש מחטולל עם נערה א' שמוחר להחפיל שם וכל קדושת בסי"כ עליו ע"ש. כתב בשארית יוסף סי' כ"ח שכיני בסי"כ שמגיע מהם ריח רע לבסי"כ לריחים לסרחיק ע"ש: (ג) מדוחק. עמ"א וע"ז: (ג) העיר. פי' שמתו קרובים של הגדול: (ד) שמועה. פי' של חורה. האר"י ז"ל ה"ס נוסד מאוד

באר יעקב

בשם תשובת פאס"ד לענין נ"כ אף שאחוריהם להיכל אין איסור אם גבוהים מן הארץ דחלקו רשות לעצמו לפ"ז אם הכהנים עומדים על הספסל אף שמספסל אין אס"ק גבו' י"ט כיון שגבו' י"ט חולק רשות לעצמו צפרט אם אס"ק גבו' חמה על חמה צדום ג' אמות שחולק רשות ועס"י רפ"ב דהבני יונה כ' הטעם של הרבנים בדרשה שעומדים אחוריהם אל הסיכל משום כבוד חורה וכבוד ליבור, כ' צמ"ז עכשיו עושין מקומות אלל הבימה שקורן אלמיומרא ופני היושב אל הסיכל ואחוריו לבימה אף שאחוריו לס"ת מ"מ הבימה היא רשית לעצמה וכשאחוריו לבימה אין נראה כמשתחו' לו עכ"ל:

א אסור לשחוט בבסי"כ. גם בע"ז אסור ובפאל"ש אעפ"י שמחפליין ע"ח סן עשויות בפירוש, ובעזרה שלפני בסי"כ אפשר שרי לצורך כפרות עי"כ שראוי להשיג הרבה ע"ז א"א: (ב) עבירה. בית שסי' שם ע"ז מותר לעשות בסי"כ, כנ"ג

ו דר"י בן ה"ב (לדעת ה"מ צ"י ל' סוף סעיף כ'):
 ב ו"א שמה שישינו בקדושת בתי מדרשות ר"ל של רבים
 דומיא דבהב"נ אבל יחיד הקובע מדרש בביתו לצרכו אין
 אין לו קדושה כ"ב:
 ג אין ישנים (ה) (א) בבהב"נ אפי' שינת עראי אבל בבית
 המדרש מותר:
 ד מצורף בהב"נ מותר לאכול ולישן (ו) ברתובו ומטעם
 זה ישינים ד) בליל יום הכפורים בבהב"נ ואפילו לצורך
 מצוה

ו דר"י בן ה"ב
 ובי"ז שם מהנהג
 מ"י פ"א מהלכות
 תפלה מירושלמי
 פרק קמא דפסחים

מורה"ח

מורה"ח

באר היטב

שערי תשובה

(א) צצה"כ, ענה"כ. ומ"ש מלא דבר כ"י ע"י
 נאורך נקלה"ה סימן כ' ס"ק ל'. וס'
 וחייב לגזור באותן הימים צצה"כ. ומכ"ש
 אותן שיטנים צצעת הד"ש שאז עבירה גוררת עבירה ומסיר אזו משמוע חורה.
 המחמטם צצה"כ אין אומרים לו רפואה מיימוני ע"ז. [וצאלה רבה החיר במקום
 שמוחר להפסיק. והצ"ח ר"י לדבריו וע"י ספר חסידים סי' תחר"א. ג)
 מלא דבר בחצר צצה"כ זכה בו ולא אמרינן דחצר להקדש (אגודה ר"ש מעילה)]
 שיחת סילדים איסור גדול צצה"כ שלי"ה: (ו) צחוכו. ד) ולא יכניס מעחו לשם
 מ"א

באר יעקב

כנס"ג צסס הרא"מ, זכ"א: ג) מלא דבר. ע"מ"ז שמסופק דאפשר ו"ל דוקא צחצר
 אצל צצה"כ ל"ע אם זכה לעצמו או הגזיר להקדש ועצ"א סי' קנ"ד ס"ק ג'
 דפשיטא ל"י דגם צצה"כ קנה דחצר מטעם יד כמס"כ הרמ"א ואין יד להקדש
 עכ"ל, ועצ"ד ז' דכ"פ הרב מלאכה שלמה קמחי חלק ח' סי' ו'. ועצ"ס סי' מ"ד
 שהפוסק דחצירו של הקדש קונה: ד) צליל יו"כ. ועוב' לישן רחוק מן הארון.
 רמ"א סי' תרי"ט סי' ו' וע"י צחוצאות חיים מצעל ר"ח אוח ל"א צסס ס"ח שאם
 יש ספרים לפניו ורואה להפיק שורחיק ד"א: ד) ולא יכניס. וא"ר חולק מסבירא
 ולענ"ד דצרי המג"א חמו' דהא דמוחר לישן הוא מהמרדכי ומציא ר"י מפ"ק דצ"ב
 דאמרינן עיילי לפוריא לפ"ז מוכח משם דגם המיטה מותר להכניס, כגהת רע"א.
 ועצ"א סי' קנ"ב ס"ק ד' דר"ן פ' בני העיר כהז צפורוש דעיילי לפוריא דלורבא
 מרבנן שרי ו"ל דכחם צחורצנן איירי ע"ש ועצ"ש"ח שם צסס שאלת יעצ"ן, וע"י
 צעקרי ד"ע מי שסמוך ציחו לצצה"כ אין ספק שצאוחו חדר מותר להשתמש תשמיש
 מגונה מכ"ש לישן דאף צעלי מותר שינס גרידא מיכו צכוחל עצמו המפסיק צינו
 לצצה"כ פשיטא דאסור להשתמש אפילו תשמיש שאינו מגונה ואף לנתון מלידו אסור
 ואין רשות ציד הקכל למכרו ולכוננו לחולין כ"ז שהוא צקדושחו ואם הכיחל צצנה
 מחללה צצחפות יש לדון מהלכ על מחלה ולא יוחר ואפילו לתקוע מסמר אסור
 עכ"ל. ב' צס"ח סי' תחי"ב אחד ה"י משים ס"ח צהדר צההחון וכו' נותן מיטחו
 צהדר העליון כנגדו א"ל זקן אחד לא יחכן לעשות כן, וצ"י תחקי"ג כ' מעשה
 צאחד

אורח הלכות בית הכנסת חנא חיים כח באר הגולה

מצוה אחרת כגון כשנקבצים לעבר (ז) השנה בבהב"נ מותר
לאכול שם:

ה' יהיו לבהב"נ שני פתחים לא יכנס בפתח זה לעשותו דרך
לצאת בפתח השני לקצר דרכו ואם היה הדרך עובר קודם
שנבנה בהב"נ מותר וכן אם לא נכנס בו תחלה כדי לקצר
דרכו מותר לעשותו דרך וכשנכנס בו להתפלל (ח) מותר
למי שנכנס בפתח זה לצאת בפתח אחר:

ו' מותר ליכנס בבהב"נ במקלו ובתרמילו ובאפונדתו (פ') מיני
כיסים תרגום וזילקוט וצחמילים). קוויש אוסרים ליכנס בו

בסבין ארוך או בראש מגולה:

ז' ליכול לרוק (ט) בו ובלבד שישפשפפו ברגליו או שיהיה
שם גמי שאם ירוק לתוכו לא יהא נראה:

ח' ישיט שעד רגליו ראוי דקנחו קודם שיכנס להתפלל וראוי
שלא יהא עליו ולא על בגדיו שום לכלוך:

ט' ינודהגים בהם כבוד (י) לכבדן ולרבצן (פ') כבוד נקוי
כצית. ריבון זריקת המים על פני הקרקע). סגורגין להדליק
בהם נרות לכבדן:

אפי

שערי תשובה

באר היטב

מ"א: (ז) כשנסה. שאין צד קלות ראש כחז דאס אמר יזכה חליכי להקדש זכה לו
דאין עולין לה אלא צפח וקטניות: (ח)
מותר למי. ל"ל מלכס למי וכו' מ"א פ"ט. ועי' פ"ח: (ט) צו. דוקא שלא
בשעת חפלה וסארי' ז"ל הים מזכר מרקיקה אפי' שלא בשעת החפלה: (י)
(ו) לכבדן. רציו' יעקב הים מכבד בזקנו לפני ארון הקודש ס"ח מ"א:
שחברו

באר יעקב

באחד שסי' ביתו סמוך לבס"כ וסי' מתים הילדים וא"ל ח"א לפי שביחך למעלה
מחלון צה"כ ואחיה מזיק לאורס ועוד אחיה משגש מיטתך סמוך לבס"כ וכו' שם
בפירוש אצלתי דכאן קפיד על סמוך לבס"כ ובס"י תחוי"ב כ' דאין איסור רק כנגדו
לפי שאינו צה"כ רק חדר שהיה בו ס"ח, לפ"ז צה"כ גם שלא כנגדו איסור וסוף
דלא כרמז"ס בחשבות פאס"ד וראוי להחמיר בצה"כ צפרט ממעשה שבי' רציו שבי'
מתים הילדים ותימא על כט"ז וכנס"ג שלא זכרו מדברי רציו. וצח"ח חיים שאל
סי' נ"ז כ' חילו ראש מרן תשובת הרמז"ס סי' קובע הלכה כמותו ויש לחלק דסיכא
דליבא צטין ע"ג סג וכל העם רואים ואיכא ציון איסור משא"כ אם צה"כ עלי' ע"ג
צה"כ אז שרי דליבא ציון רק שלא יסי' על גבי סוכל ובכא מיירי הרמז"ס ע"כ
ואפשר דבפירוש שטל ס"ח נעשה מאוחר מהחשבות: (ו) לכבדן. ולכדליק נרות
קודם שיצאו לציבור דכל צ"י עשרה קדמם שכינס ואח"י וכן סי' עושין צה"מ"ק.
ח"ד

ע שם בנמרא י ע"א לאתר (יא) שחרבו עדיין הן בקדושתן וכשם שנוהגים
פ שם ל מרדכי בהם כבוד בישובן כך נוהגים בחרבנם חוץ מביבוד ורבוץ
פ"ק דשבת ואם עלו בהם עשבים תולשים אותם ומניחים אותם במקומן
ומהרי"ק בס"י משום עגמת נפש כדי שיראו העם ותעיר רוחם וישתדלו
קס"א לבנותם:

יא פ"א בשעת בנין בהכ"נ (יב) התנו עליו להשתמש בו
מותר להשתמש בו (יג) בחרבנו אבל ביישובו לא מהני
(יד) תנאה ואפילו בחרבנו לתשמיש מגונה כגון זריעה
וחשבונות של רבים לא מהני תנאה בר"א בבתי כנסיות
(טו) שבחוצה לארץ אבל בבתי כנסיות שבא"י לא מהני
שום תנאי:

יב ניש ליזדר מדהשתמש בעליות שעל גבי ב"ה תשמיש
קבוע של גנאי כגון לשכב שם (ז) ושאר תשמישים יש
להסתפק אם מותר להשתמש שם: כגס וכל זה דוקא בבית
קבוע שנבנה מתחלה לכך אבל בית שחדו לאחר שנבנה לבהכ"נ
מותר לשכב (כז) (ב) עליו (פסקי מסר"י):

שלא

באר היטב

(יא) שחרבו. אפי' בח"ל ר"י בי רב מ"א:
(יב) התנו עליו. דוקא התנו בפירוש
אבל מסתמא לא עמ"א: (יג) בחרבנו.
דוקא שאין דעתם לבנותם אגודה מ"א:
(יד) תנאי. כיוון לקלות ראש כגון אכילה
ושתייה וזריעה הוי קלות ראש ביותר ועגמת נפש מ"א: (כז) שבח"ל. עמ"א
ועיי' במגילה דף כ"ח בתוס' ד"ה בתי כנסיות כל צדל כחצו דמיידי בחורבנם
אבל בישובם אסור. ואילו בד"ה ואעפ"כ אין מוכנין קלות ראש כחצו דמיידי
בבנינם דאילו בחורבנם שרי בכל הכי ע"ש וז"ל. ועיי' במסרש"א. ובספר גופי
הלכות: (כז) עליו. ומ"מ שומר נפשו ירחיק מזה כנס"ג וכחצו ט"ז בילדותי
קייתי

באר יעקב

א"ר בשם כל בו, א"א: ב' בס"ח ס"י התט"ו אחד ה"י חצירו אלל חצר צה"כ
ורצים ה"י נמצאים בחצר צה"כ א"ל א"י מוטב שתסגור ביתך כי מסרה ומלא בית
הכסא שלך חמר חלילה לי שאם חסגור שערי כרי ועשו לרכיכם בחצר צה"כ שאין אדם יכול
להחמיק ולעצור עצמו מלמכר לעשות לרכיו לכך אעצוב חצרי שלא יטקף חצר צה"כ עכ"ל:
(ז) ושאר תשמישים. ועיי' בירושלמי מגילה פ"ג ה"ג ר"י מקלל להנשים דשטחין
בגדיהן על אוירא דבי מדרשא. ובוכיח מזה בש"ק שם דגם בגנין אסור להשתמש.
וע"ש בציון ירושלים, ח"י:

ובס"י

אורח הלכות בית הכנסת קנב חיים כמ באר הנולה

קנב שלא לסתור שום בהב"נ. ובו סעיף אחר: ח מילה ב"ז
א לאין סותרים (א) בית הכנסת כדי לבנות בית הכנסת שם בב"ב ג
אחר שמה יארע להם אונס שלא יבנו האחר אלא בונים הרמב"ם בפ"א
אחר תחלה ואח"כ (ב) (א) סותרים הישן (ואפי' לא רצו לסתור מהלכות תפלה
רק מחלוקה ח' להרחיבו נמי (ג) דינא הכי) (רבי ירוחם כ"ג ח"ה
וצ"י בשם הרמב"ם). יודהני מילי שהיה הראשון חזק אבל אם
חרבו יסודותיו או נטו כותליו ליפול סותרים אותו מיד
יומתיילין לבנות במהרה ביום ובלילה שמה תדחק השעה
וישאר הרוב: סגס ואסור ליקח אצנים מצהכ"י (ד) הישנה כדי
לבנות חדשה (סגסות אשר"י פ' בני העיר). ואסור (ה) (ב) לסתור

דבר

באר היטב

סייח דר בק"ק קראקא למעלה מצהכ"י
בבית מדרשו ונעשתי הרבה צמיתת
בנים וחליתי בזה:

(א) צהכ"י. ואפי' יש להם שני צהכ"י
אסור מ"א. וט"ז מחיר אם יש להם
צהכ"י אחרת ע"ש. ועיי' ברמ"א סי'
קכ"ג ס"ז ועיי' ע"ה: (ב) סותרים. וזה
אפי' צכרכים שרי לכל העולם מרובים
כיון שצוין להם בית הכנסת אחרת
מגן אצרכם: (ג) דינא. דהיינו שצוין
חללה הכותל החדש ואחר כך סותרין
הראשונה: (ד) הישנה. צ"ח וט"ז פסקו
בדאיכא מקום לללוי שרי ומ"א כתב
דבכל גווי אסור ע"ש: (ה) לסתור.
דצהכ"י נקרא מקדש מעט ואם נתן
אזן ממנה טובר בלאו ע"כ יש לחסר
באותו שטחין דף שקורין שטענד"ר
ועושין גומא בכותל שיוכל להחזיק שם

עיי' טז אוחו דף לאו שפיר עבדי ע"ז סי' קכ"א. (א) ובס' אליה רבס הביא

שערי תשובה

עיי' צר"י שכתב איח הגדפס נחשט הנוסחא
כהצ"י אך מ"מ נוסק סהכונה ונ"ש צגלוי
הראש הוא ענין אחר עיי' סס ועיי' צאטל
אצרכם בשם מהר"י צאטל ונלמח שם כתב
שאסור רק הפדקס שצניצ צהכ"י ונח. אך
מהר"י ש חלק יו"ד מלדד קלת צעזרס להמיר
עיי' סס ועיי' לקמן סימן קכ"ד ס"ק ח' בשם
מהר"י ע"ה. ועיי' צאטל יענץ ח"ב סימן כ"ד
כתב שכותל צהכ"י הצחוץ בקדושת צהכ"י שלא
להשתמש וסלא לנחוצ' ונמנו עיי' מ"ש צענין נ"י
שכותל צהכ"י נשמש לציתו ע"ש:

(א) סותרים. ענה"ט. ועיי' צשו"ת נ"ב סימן
י"ט צצהכ"י דאית זה תיחא ולריכס תיקון
אלא שגוף צהכ"י צמקוס הזה צרפיון כו' עיי'
סס כדת מה לעשות לבנות צמקוס אחר
ולהוליא צהכ"י הישן לחולין. ועיי' צתשונת נ"ש
סימן כ"ז אם צהכ"י מושכרת משהר אסור
להניח עד שיטכרו אחרת תחלה והניחו צא"ר:
(ב) לסתור. ענה"ט. ועיי' צשו"ת צית אפרים
חלק יו"ד מ"ש צענין זה. וכתב צמח"צ בשם
זרע

עיי' טז אוחו דף לאו שפיר עבדי ע"ז סי' קכ"א. (א) ובס' אליה רבס הביא
ראיות

באר יעקב

(א) ובס' א"ר הביא. עצמ"ז סי' קכ"א שהקדש על א"ר מהמבשל צעלי הקדש דחייב מלא
חטשון כן אף שאין דרך השחחס ובשו"ת דצרי חיים ח"ב סי' י"ג חירץ
דחזיקן גבי כיסוי דמוחר לשרוף זהב לכסות אם העוף שום יוחר ואם הזהב שום
יוחר אסור א"כ הקדש שכל חפצין לא יאסר צה אסור לשרוף לזרכו אצל צהכ"י
דעיקר עשייתו לשמש צו בקדושה א"כ אם עושה צאופן שיכא יוחר נאס שרי עכ"ל
וכ"כ

דבר מבסכ"י אלא אם כן עושה על מנת לבנות. (מרדכי פרק
בני העיר):

דיני

שערי תשובה

זרע חמת תינות ישינות שגז"כ שאין ראויים לתשמישן פקע קדושתן ועל לך היותר טוב
למכרם לעצמם להסקה ונעדר הדמים יקחו חדשים עיין שם:
היחיד

באר יעקב

וכיכ בשו"ת בית שלמה סי' כ"א דאין דברי ט"ז מוכרחים כמ"ש א"ר דאינו אסור
רק דרך השחתה ועוד כיון דעיקר צו"כ להחפול בו סתירה זו עלמנו ציון הוא
כמו אם עשה צו"כ תחילה בלא חלונות דודאי מותר לפתוח בו חלונות שיהא ראוי
להחפול ה"כ בעשיית גומא לצורך הדף ט"ז, ולעשות חור בכותל להוסיף אור לע"כ
עשו"ת ארי' דבי עלאי סי' ב' דמותר דגראטע"ס שעושין הוי לבד א"כ הוי סותר
על מנת לבנות ועוד דזה הוי חיקון לגוף צו"כ שהוא עפי מהודר כשנחוסף בו
אור משא"כ בעשיית שטענדער"ר אף שהוא לצורך חפלה מ"מ אין חיקון לגוף צו"כ
ועוד דהוי כמו תיובא כיון דאיכא חשבות ע"כ מותר לעשות כן טכ"ד, מ"ש דהוי
כלבוד והוי סותר על מנת לבנות עשו"ת בית שלמה סי' כ"א שהביא ראיות דדוקא
על מנת לתקן מותר אבל על מנת לבנות במקומו כמותרו אסור גם מ"ש דהוי חיקון
לגוף צו"כ כ' שם בחשונה ה"ל דכיון דע"כ קיל מצו"כ (עשו"ת מהרמ"ל סי' נ"ט)
א"כ לא הוי כסותר על מנת לתקן כיון שאין חיקון לצו"כ גופה ומה"ע כ' שם
שאסור לבחור בכותל לעשותה דקד כדי להוסיף מקום לע"כ כיון דלצו"כ ליכא
חיקון ומכ"ש בכותל דק שהיא רעועה ודאי אסור ועשו"ת דברי חיים ח"ב סי'
י"א ש"י שאין רואה מקום להקל לעשות חלונות לע"כ דהא מוחק אפילו ט"מ לכתוב
בקדושה כשם אסור הרי דאין מותר רק ט"מ לתקן במקומו ממש אך מחמת
שראיחי צכמה קהילות שנוכחים לעשות חלונות לצורך ע"כ אמרתי הנה לישראל
ועיקר הסותר דיש כח ביד זמ"ס למכור כל צו"כ א"כ כמו כן אם עושין קדושה
אחרת יש צרכה להפקיע קדושה צו"כ דהקדושה חלה על שני' כמציאר צ"ב
סי' ל"ג ואפילו בשל כרכים מותרים האידנא דלא כמג"א סי' קנ"ג שחולק על מ"ב
ובסי' י"ג כ' דל"ד למוחק ט"מ לכהוב דבאן הוי חיקון לאותו כותל אף דלצו"כ
ליכא חיקון מ"מ כיון דהוי חיקון לע"כ אף שהיא קדושה קלה שוב לא הוי נתינה
רק סודרה ולזה מהני תנאי צ"ד ומנסג פשוט להכניס חלון של צו"כ לע"כ אף
שמאפיל דמי' לא הוי אלא סודרה דמהני תנאי צ"ד, אך שלא לזלזל בהקדשות ראוי
למכור הכותל ע"י הגבאים לצורך ע"כ וצכ"ג מותר למכור לכ"ע הגם דכש"אין להם
צו"כ אסור למכור מ"מ צכ"ג דליכא פשוטה מותר ע"כ וכ"כ בשו"ת מהרש"ס
דצו"ת הד"ס סי' ב' הסור ע"י שימכור קצת מהכותל עפ"י זמ"ס לצורך ע"כ
ולעשות החלונות ע"י עכ"ס דהוי דרך גרמא וכ' שם בשו"ת מהרש"ס דגם בכרכים
שרי כמ"ב וע"י לקמן סי' קנ"ג דהח"ס פסק כמג"א ועמ"ש, וע"י לעיל סי' קנ"א
בשם עקרי ד"ט דכל זמן שהוא עומד בקדושתו א"י למכור לפ"ז א"י למכור הכותל
לצורך החלונות וע"י בשומ"ק ח"ד מן סי' כ"ב עד סי' כ"ה, בתב צחוי"א דעזרת
נשים

אורח הלכות בית הכנסת קנב חיים ל

באר יעקב

נשים מותר לסחור ועבד"ח בשם בגדי כסוה בעיר אחד שלא יכלו לשכור דירה להש"ל מחמת רובא דיורין והולרכו לבנות בחצר בה"כ וצריך לסחוס ב' חלוטות מע"כ ולפתוח מלך אחר ע"י סחירת כותל כשיעור ב' חלוטות ב' שם דלא הוי כמותן דאין איסור רק דרך השמחה רק דאסור לסחור כדי לבנות אחרת ע"כ וזמנינו כל האורך ויעשו חלוטות גדולים משל קודם ויעסקו בבנין אחר תפילת שחרית עד זמן מנחה כדי שלא יתבטל החפלה ואין לחוש למש"כ בס"ח ס"י תתי"ג דכאן אדרבה נחוסבף אור רק איכא קפידא מטעם אחר שכי' בס"ח שם דמשמש מיעתו סמוך לבס"כ ואפשר סמוך לע"כ לא קפדינן אך בענין סגנחא אין צידי להכריע ויכולין לתקן חדר לפנים מחדר הסמוך לבס"כ עכ"ל מצאנו דגם בע"כ יש צה קדושה דלא כחיי"א. ב' ב"ס ס"י י"ז בס"כ קטן מהכיל וצריך להרוס כותליו וכיפה שעליו כדי לבנותו צרחצה ב' שם דמכ ששכרו בית להתפלל ועשו כחצ קאנטראקט צלי שום זמן רק כל ימי הבנין וקצלו קנס השוכר והמשכיר זה הוי כמו שיש להם בס"כ אחרת קבוע ואף להסוברים דל"מ בס"כ קבוע דחיישינן לפשיעה ולא יכ"י להם רק בה"כ אחת מ"מ כיון שכל הולאות הבנין הוא מהמקומות של בה"כ והוא צה"למת כל בני קהלה אין חשש ועוד כיון דנפיש גברי וצריך להרחיבו הוי כאית בי תיוהא מלבד טעמים הכמוסים משום עת לעשות לד' מכל הני טעמים חני אומר בטח דשרי עכ"ל. ב' צמג"א בשם מהר"ם פדא"ו דדוקא מחובר אסר לגחון משום ל"ת בן ועצמ"ז ס"י קנ"א ססק"ג שהקשה מהא דאיתא במכות כ"ב השורף עלי הקדש לוקה ואזכרתי מאשריבם תשרפון ל"ה וכו' אף דאשירי הוא מחובר מ"מ אסור גם חלוש א"כ ה"כ נימא אף חלוש הנותן דרך השמחה אסור וכפי הנראה דמכרמ"פ בלשון ספק קאמר ע"כ, וכן הקשה צח"ס ס"י ל"ב וכ"כ בהגהת ח"ס דאסור לשבור הספסלים אף שהם חלושים ועצמ"ס צס"י ל"ח דהנותן לצורף כלי קודש צריך לחלל קודם על מעות ואח"כ יקחנו וע"ש שאם רוצה להחליף כלי קודש על כלי קודש אחרים והקדש אין מתחלל על הקדש ע"כ יחלל תחילה על מעות והמעות ילא לחולין ע"י זט"ה צמג"א ואח"כ יקחו צמעות הללו חדשים ע"כ ועשו"ת הו"י ס"י קס"ב כשנתקלקלו לגמרי שא"א להשתמש בהם אזלי קדושתיהו ולהחיק שלימים ל"ע אם יש בהם משום לא חטשון בן אם אין פושט על מנת לתקן או לעשות מהם קדושה עדיפא ע"כ ועצמ"ת, ולי"כ דלא קשה מעלי הקדש דאזכרתו מאשריבם תשרפון ושריפה שייך גם צתלוש משא"כ נחיה, ועוד י"ל דאשריבם תשרפון היינו אחר שיקללם ויהא חלוש ישרוף אותן. שם של כסף שבולטות צו צורות משה ואהרן יש לסמוך על הרא"ש דצרכים ליכא חשדא ומ"ש הש"ך ס"י קמ"א דמכוער הדבר היינו לעשות להחלילה אמנם כך טם שאינו צבה"כ רק לזמנים ידועים וכל השנה הוא צצית צעליו פשיטא דשייך חשדא, ודי לקטוע ראש אונז וראש חוטמו כדי ישמעאל דלא כספר צל"י שכי' דצצורה גדולה צריך לפחות כל החוטם שלא נזכר סצרא זו צשום פוסק ע"כ י"ל להקל שלא לפחות כל החוטם וחוששני לו עוד מחמת משום נותן ואפילו לא הקדים כעם רק משאלו לנו ס"ח מ"מ אין להפחית הצורה משום הקריצוי לפחחך ודי לקטוע ע"כ, עשו"ת חרד"ס ס"י ע"י דצמרדכי ריש פ' בני בעיר כ' אס"ק שהוא צחוך החומה ומתקלקלן ס"ח מחמת לחות מותר להרסו דלא חל עלי קדושה דלא מיקרי תשמיש קדושה רק

מזיק

ח מניח ב"ז וכו'
מותר להכנס

קנג דיני בנין בהב"נ. ובו כ"ב סעיפים:

א ימותר לעשות מבהב"נ (ה) בית המדרש אבל לא מבה"מ בהב"נ

באר היטב

ראויה להחיר (ב) דהא כתב הרמב"ם להטותן אבן מן הצנח דוקא דרך השחחס אסור. וכן מוכח דברי מהר"מ פ' ראש שפי' דברי רש"י וכי תעלה על דעתך שישראל נוחלין מצבת כ"י הא' דלא הקשה על מחיקת השם היינו משום דיש לומר בענין שיש לזכר למחוק ואם אינא דאסור בנתינתו אף לזכר א"כ מאי פריך על נתינתו ע"ש]. ועיי' במהר"ם פדוא"ה סי' ס"ה:

(ה) דה"מ. א) בסי' ל' סעיף י"ח משמע דמותר לעשות מצב"כ דה"מ ליחוד

באר יעקב

מזיק ידידי. ומס'ט כי הרד"ם שם דמותר לנקוב דלחי אה"ק כדי שלא יתעפשו ס"ת ע"ש, הנה לפמ"ש המרדכי הטעם משום דלא חל חלו קדושה משמע א"ס מתחילה לא ה' לחות רק אח"כ נתינתו דכבר חל עליו קדושה אסור, מיסו בדלתי אה"ק בל"ה שרי לנקוב דכ"י כסותר על מנת לחקן ושאל"ה בראי דמרדכי שרזו להרוס לגמרי מש"ס הולך לומר הטעם דלא חל קדושה ועשו"ת ד"ח סי' י"ד דמותר לשנות מקום אה"ק לעמוד אותו במקום שנראה מהודר ולא שייך איסור נתינתו כיון דהוא ע"מ לחקן ולי"ש לומר במקום זכ"ס שיעמוד שם האה"ק דבתינתו ל"ש זכ"י ואפילו הוא מחובר כיון דמותר להסיר חיבורו לזכר תיקון ה' כחלוש משאל"כ קרש ה' קבוע ממש ואפילו ה' אה"ק בחוק הכותל ל"ש לומר דאיתו אויר זכ"ס כיון דהכותל אינו בעולם ובאוויר ל"ש כלל קדושה ואף דאינא בזה מחלוקת בסס"י קניא מ"מ דבה"ג כ"ע. מודים דל"ש קדושה ומותר לשנות וליתר שאלה במקום שהי' שם אה"ק יהנו שם מקום להניח איזה ספר ע"כ, מש"כ דהכותל אינו בעולם ל"ע דהא הקרקע מקום עמידת הכותל שהי' זה אה"ק זכ"ס זו ועיי' במג"א סי' קנ"ג ס"ק ל"ז בשם שו"ת מהרמ"ל שהחיר למכור דה"כ ומ"מ ישאר מקום אה"ק פנוי ע"ש כרי דיש בקרקע זו קדושה יותר ועבשד"ח דבעקרי ד"ט למד מזה שאין לשנות מקום הדיכל אף שא"ר חולק על מג"א מ"מ אין לשנות רק מצד ההכרח ודוחק גדול והביא שם בשם זרע אמת ח"א סי' כ"ז דאפשר לומר דמקום מושב ס"ת חמור משאר היכל והביא שם בשם גדול אחד שלא להניח לשנות מקום הדיכל והביא שם בשם מהרי"ל דאפילו המדרגות של אה"ק חמורים משאר דבר של דה"כ ע"ש ועיי' בשו"ת מה"ר סי' קנ"ב דכלל ל"ג אין לשנות. ועבש"ס סי' ל"א דכל שהוא בכלל דה"כ אין קפידא מה שהי' החילה מקום אה"ק ועחס מקום מושב אדם עכ"ל שד"ח. הנה מש"כ בח"ס סליא לא מלאחי שם אף בסי' כ"ח כי דלא לשנות מקום הדימה מטעם זכ"י וכי שם דיפשה בלמנע אף שאינו במקום שהי' מקודש ע"ש מזה מוכח דס"ל דמותר לשנות ממקומו רק שיעשו בלמנע במקודש ע"ש: ב) דהא כי הרמב"ם. גם בצ"מ כשיג מדברי רמב"ם אלו ועי' בא"א עה"ה מהג' מצוטטשטש שכי' דדוקא החקק שהוא לזכר העמדת רגל השטענדיר בזה אסור ה"מ כיון דאינו ממלא מקום החקק ברוב זמנים רק בשעת חפלא משאל"כ לחקוק לקבוע שם שטענדיר פשיטא דאין בזה קפידא עכ"ל:

א) בסי' ל' כ"י ליחוד צביתו. במג"א הראה ג"כ לסי' קנ"א ס"ב ומשם מוכח דקדושת צבמ"ד

אורח הלכות בית הכנסת קנג חיים לא באר הגולת

(3) ברה"ב:

3 שם ג הרשביא
ד ר"ן ה סהרייא
לדעת המור ו שם
בגמרא

ב יבני העיר שמכרו בהב"ע יכולים ליקח בדמיו תיבה דהיינו
דיכל שמניחין בו ס"ת או לוח שמעמידין עליו ס"ת מכרו
תיבה יכולים ליקח בדמיו מטפחת של ס"ת מכרו מטפחת
לוקחין בדמיה ספרים דהיינו שכתוב כל חומש לבדו וכן
נביאים (ג) וכתובים מכרו ספרים לוקחין בדמיהן ס"ת אבל
איפכא לדורידן מקדושתן אסור ואפילו אם קנו בקצת המעות
דבר שקדושתו חמורה אין יכולים לשנות המותר לקדושה
קלה:

הוצר החכמה
1234567

ג יספר תורה שנמצא בו (ד) טעות דינו בחומשים (וע"ל
סומן קמ"ג):

ד אם מותר לקנות בדמי קדושה אחת קדושה אחרת כיוצא
בה ייש אוסדים יויש (ה) מתירים:

ה ואם גבו מעות לבנות בהב"ע או בית המדרש או לקנות
תיבה או מטפחת או ס"ת ורצו לשנותו מלצורך מה שנבו
אותם

באר היטב

ליחיד צביתו מ"א: (3) צב"כ. דוקא צב"כ שאינן קובעין מדרש ללמוד חבל
צב"כ דידן שקובעין שם מדרש שעה א' דינו כצית המדרש ומותר לעשות
מבית המדרש צב"כ חשובת דבר שמואל סי' שמ"ו: (ג) וכתובי'. משמע דחומשין
ונביאים וכתובים כי הדדי ניכסו. וז"ע דצ"ד סי' רפ"ב סי"ט א' דחומשין
קדושתן חמורה מנביאים וכתובים. לכן כ"ל דאסור ליקח בדמי חומשין נביאים
וכתובים. ונביאים וכתובים כדדדי ניכסו ע"י מ"א: (ד) ב) טעות. כיון שפסול
לקרות בו אע"פ שאפשר לחקנו צ"י: (ה) מתירים. הדעות אלו איירי בשאר
קדושות. חבל צב"ת פסק צ"ד ריש הלכות ס"ת דאסור למכור וליקח בדמיו
אחרת ע"ש ע"י מ"א וסמחבר יד אהרן הקשה עליו. כחב ה"ז בזמנינו אלו
רואים הרבה מוכרים ספרים ולוקחים אחרים בדמיכס נראה דעכשו מתחלה
שקנו כיה בדעתם לכך ואף שלא פירשו ע"ש. [ועי' בס' חלי' רבס מה שכתב
על

באר יעקב

צבמ"ד ליחיד קיל מצב"כ וכי צב"א דז"ל להחפול מלוי יוחר דצמקוס רנס
שם חפילה וצב"כ יחיד הקבוע לו להחפול משמע צמגולס כ"ב דאף רבנן מודים
דאין צב קדושה כלל לפ"י מצב"כ יחיד לעשות ציהמ"ד יחיד שרי וצטיפוך אסור.
וצב"כ של רבים לצבמ"ד של רבים שרי וצטיפוך אסור וצב"כ של רבים לצבמ"ד
של יחיד או לטיפוך היינו ספיקו של מג"א עכ"ל מ"א: ב) טעות. בחומש א' שלם
דמותר לקרות עכ"פ צאין לו אחר אפי"ה י"ל דס"ת שלימה קדושה יותר וז"ע מ"א:
אין

אותם ג) אין (ו) משנין אלא מקדושה קלה לחמורה אבד אם עשו בהם הדבר שגבו אותם בשבילו משנין המותר לכל מה

באר היטב

על האחרונים צוה: (ו) משנין. הקשה הכ"מ הא קי"ל הזמנה לאו מילתא היא ע"ש. וחידוש המ"א הא דאסור לשנות המעות היינו משום דבני העיר לא נחנו המעות אלא אדעתא שיצנו בה"כ ואסור לשנותו שלא מדעתן ומ"ש סעיף ח' דהזמנה לאו מילתא היא. איירי שקבלוהו הקהל ממעות חולין שגבו סתם. וס"ס לבנים חדשים שרי לשנות כה"ג. ופשוט דז' עובדי העיר במעמד אנשי העיר שרי לשנות המעות ע"ל המ"א. וע"ז כתב דודאי מ"ש הזמנה לאו מילתא היא אינו ענין לבאן דבכל דבר ששייך בו נדר לקדושה חייב לקיימו מלך נדרו ואם בא לקיימו והזמין לכך יש צידו לשנות דהזמנה לאו מילתא היא ויקיימו בענין אחר כפי מה שנדר מ"ס דהס"א דבג"ס בית סתם שכתב בס"ח שאינו קדוש עד שימשו בו מ"מ לא ילא ידו נדרו וחייב לקיימו ולעשות ממנו בה"כ ולהחפול בו אלא דכל זמן שלא החפול בו אין בו קדושה וכן דהס"א דלבנים חדשים הוא ממס כך שחייב לקיים נדרו ולעשות מהם בה"כ אלא דקודם מעשה אין בהם קדושה אבל כעודר חייב לקיים נדרו ומ"ש כאן דאין משנין המעות אלא לקדושה המורה לאו מעשים שיש קדושה במעות עלמין דודאי הזמנה לאו מילתא היא אלא דבאם רוצים לקיים נדרם שגבו לבה"כ לעשות מן המעות איזה מצוה אחרת לומר שיאלו בזה חייב שלהם הא לא אמרינן אלא לא ילאו י"ח עד שיזילאו דוקא לבג"ס. ואם רוצים להזילאו אלו המעות לדבר אחר ולתת אחרים תחתיהם לבג"ס ודאי מותר דאין כאן קדושה בגוף המעות שגבו אלא דהמזוה לא קיימו מה שהם חייבים עד שיצנו בה"כ וכן מפורש בס"י זה סעיף י"ג דבגבו מעות יכול להזילאו לדבר מצוה משמע אפי' למצוה קלה מזה וסיינו שבדרך הלוואה הוא מוציא המעות עד. שישלם המעות. וכל זה אינו אלא בדבר שאין בו אלא הזמנה לחוד. אבל דבר שיש בו כבר מעשה קדושה או יש בגוף הדבר קדושה. אסור אפי' לדבר מצוה מ"ס דלבנים יסנים שהיו כבר בבג"ס אסור ליקח מהם דרך הלוואה ולתת אחרים תחתיהם ע"ל ט"ז ע"ש. וברא"ס ח"א

באר יעקב

ג) אין משנין. עכשו"מ מסד"ק סי' ל"ט ומסד"ת ח"ד סי' ל"ח אם קנו עטים לצורך בגין בה"כ יכולין לעשות מהן בית טבילה ומ"ש הט"ז משום אמירה לגבו' היינו שלא למכור לדבר רשות אבל מקודש לקודש לא שייך אמירה לגבו' דמה לו הקדש זה או זה אי"כ בג"ד דבית הטבילה הוא לורך גבו' ונלךך יותר לקדושת ישראל ומשום פו"ד הותרה למכור ס"ת ומכ"ש דלא שייך אמירה לגבו' בג"ד שיש להם צה"כ הרבה ובית הטבילה אין להם אף דחלקו הרמב"ם ובראב"ד או בית הטבילה חשיב לורך גבו' מ"מ גם לראב"ד דוקא למכור בה"כ אסור משא"כ כאן דלא צנו ואינו אלא הזמנה בעלמא דלאו מילתא ודאי ש"ד עכ"ד. כ' בספר פורת יוסף מהג' מסלחנים סי' ט"ז מוצא בשד"ח קנה דבר לפרוכת וגנב וקנה אחרת ומסרו לגבו' וקודם שכתב נמצא הראשונה סי' נראה דמצוה הראשונה מהא דיומא י"ג

אורח הלכות בית הכנסת קנג חיים לב באר הנולה

מה (ז) שירצו ואם בשגבו המעות התנו לעשות הפצחם ז הראש בתשובה
ממותר הדמים אפי' קנו ומכרו וחזרו וקנו קדושה במקצת ח שם בגמרא
הדמים מותר להוריד המותר אבל אם לא התנו בשגבו אלא
בשמכרו התנו אסור להורידם: כגס ואם קנו במקצת דמים אלו שגבו
(ח) עלים ואצנים חלה קדושת הדמים על העלים והאצנים ואסור
לשנותן רק לקדשה חמורה ואם הביאו עלים ואצנים לצורך בנין
בבכ"ג אם באו ליד גבאי אסור לשנותן רק לקדשה חמורה וקודם
שבאו ליד גבאי מותר לשנותן אבל מכל מקום לא יוכל לחזור בו.

(ב"י וכן משמע במרדכי ריש פ' בני העיר):

ו' מוכרים בבה"ג וכן שאר דברים שבקדושה ואפילו ס'ת
להספקת (ט) תלמידים או להשיא (ו) יתומים בדמיו:

ז' יודא (ה) דבהב"ג נמכר דהני מילי של כפרים שאין באים
אנשים ממקומות אחרים שלא נעשית אלא לבני הכפרים
לבדם

באר היטב

ח"א סי' י"ג כתב דגביות המעות כיון מעטס ולא הזמנה וכ"כ בב"ח ע"ש ועיי'
בש"ך י"ד סי' רנ"ט. והמ"א הקשה עליו ע"ש. וסיד אחרן מיישבו ע"ש. [ועיי'
בסי' חליבו רבה ס"ק י"ח מה שמחרץ על תמיסת מ"א על מהר"ם לובלין וע"ל
סי' מ"ב]: (ז) שירצו. אפי' לדבר הרשות והטעם כיון שנטשה דעת אנשי העיר
בהמעות מ"א ע"ת ב"ח. ועיי' כתב דדוקא לדבר מלוה. ולרכי רבים מיקרי
נמי דבר מלוה ע"ש. ועיין נאמן שמואל סי' ק"ח: (ח) עלים ואצנים. כתב
ט"ז דברי רמ"א ל"ע דכיון דכתב הש"ע דהדמים חלה עליהם קדושה מי הוא
זה שיאמר דנפקעס הקדושה עיי' קניית העלים. גם מ"ש כאן בביאור עלים
מביאם לצורך בנין בב"כ. דיש חילוק אם בא ליד גבאי או לא. וכי בביביל
ביאס ליד גבאי יאסס מכלל הזמנה לאו מילחא. ולענון עיקר הענין כבד בארנו
דאין בוס הקדש בנוף המעות כל שהוא בכלל הזמנה לאו מילחא כסבוא דגבו
מעות אלא שסחיוב עליו מלך נדרו לעשות דוקא דבר זה ולא קל ממנו
וא"כ אפי' לא בא ליד גבאי עכ"ל ע"ש. ועיי' במ"א: (ט) תלמידים. היינו אם
יש להם בב"כ אחר עיי': (י) יתומים. וס"ס יתומות מ"א עיין בשו"ע ד' א"ע
סי' א' ס"ק ב' מש"ש. וס"ס דמוכרין ס"ת לפדיון שבויים ב"י ב"ד סי' רפ"ב
מ"א

באר יעקב

י"ג אך ו"ל כשני קודם כיון דמסרו לגזר עיי' בירושלמי פ' ב' דשקלים מ"א דשקלים
הראשונים יפלו לשקלי ישנה ופליגי בה ר"פ בר"ח וראב"ע ובי' הדיעות היינו רמב"ם
פ"ג דשקלים וסראב"ד ע"ש: ד' אס"ע. ע"ש בח"מ אות י' ובב"ש אות ב' ועיי'
דאשילו קיים פו"ר מוכר ס"ת כדי שלא לעמוד בלא אשה כהרורי עבירה. א"א:
ה' דבבכ"ג נמכר. בב"כ דחזי ב"י חיוכא ועכשיו רכס לבנות להלן באופן שיכא
מקום הישנה חלד לבכ"כ כחדש וכו' מורחי שבי' עומד שם אכ"ק יס"י עכשיו
פתח

ט שם בנמרא ב"י
י ב"י בשב
סרדכי ישן
לברם: (ואפי' צנו אחו משל (וא) אחרים) (מרדכי ישן בשם
ראבי"ה) ולכן יכולים למכרו ומכ"מ המעות נשארי' (יב) בקדושתן
ואינם רשאים להורידן מקדושתן ודיינו כי שמכרו בני העיר
שלא מדעת פרנסיהם וה"ה אם מכרו ז' טובי העיר שלא
במעמד אנשי העיר טאבל אם הסכימו ז' טובי העיר באותו מכר
ודיו במעמד אנשי העיר רשאים להוציא המעות לכל מה
(יג) שירצו ואם קבלו עליהם בני העיר בפירוש במכר זה כל
מה שיעשה אפילו יחיד מה שעשה עשוי: הגם וכל שז' טובי
העיר מוכרים בפרסום מקרי במעמד אנשי העיר ואינן לריבון
לומר

באר היטב

מ"א: (וא) אחרים. דכאחרים נחמו להם המעות שיעשו בהם מה שירצו:
(יב) בקדושתן. כלומר דאסור לשנותן לקדושה קלה: (יג) שירצו. אפילו לדבר
הרשות

באר יעקב

פתח החדש ימכור אחו המקום ויחול הקדושה על המעות ושבו יחזרו ויקנו
המקום שהוא לצורך חצר כה"כ אך צ"ל למכור שהוא כה"כ של כרכים דמג"א
החליט לאסור דלא כע"ז וכדי להכחיל, מטעם ח"ן לו חקנס חלא להרחיב גבול
כה"כ או לעשות גדר סביב הישנה חבל לעשות חצר הוי הורדה ועוד שצחצר רגילים
לעשות דברים צזוים להטיל מים ע"כ אסור לעשותו חצר, ח"ס סי' ל"א, ועשו"ח
ד"ח סי' ע"ז במעשה שעשו צהמ"ד חדש וצנו עזרה על מקום שה"י קלח מצהמ"ד
היטן והסיוצ להשאל שהוא הגאון חב"ד ק"ק הרימלצ דופס הורה להקל שכ"פ כמ"ב
ורמ"מ ואחרים החזיקו המג"א וא"ר דאס צנו בגין מפואר יותר מהראשון דהוי
כמוכרו דמהני לכ"ע אפילו צל כרכים הגם שיש מאיזה אחרונים שמחמירים כדאי
הם מג"א וא"ר לסמוך עליהם ע"כ, מ"ש דגם מג"א מיקל הוא חמו' דמבואר
למעין שמג"א חולק רק צא"ר מקיים דברי המ"ב, וכ"כ צשו"ח שו"מ מהד"ד סי'
ק"י דדברי מ"ב טיקר דאף שכ' המג"א דאין להם רשות למכור צלא דעס טכ"פ
לא גרע משותף דיוכל למכור כל שהוא לצורך השותפות ומתמעות יעשה כה"כ אחרת
א"כ יבארו צשותפות ע"כ, ועשו"ח מהרש"ם דכן ס"ל למצו"ט כמ"ב וכ"פ צשו"ח
פנ"י סי' ז' וכי כעס דצז"ז נוכגים להעמיד פו"מ לעשות כרנוס ומחחילצ כצצנו
ה"י לודעתיו דמנכוגי הקהילה, וכי צשו"ח מהרש"ם דצז"ז שבעשו ע"י פהקאות
ומי שיש לו רוב הוא הצברר עפ"י דד"מ אף שאינם רוב עיר וגם אינם רובס
מתוך כולם ודאי לא התנדבו אדעתא דידעו ע"כ אין לסמוך על היתר זה וכ"כ
צשו"ח ד"ח ח"ב סי' י"ד דדוקא ממוגים על פי רבנים דד' ארצות משא"כ עכשו
רוב מנכגים עפ"י ערכאות וכ"כ צשו"ח צות שלמה סי' כ' דעכשו ל"מ צז"ס
דבעין רובא מתוך כולם כמ"ש מהר"ם שצבגמ"י פ"א מה"ח וצתשובת הרשב"א
ח"ג סי' ש"ז ומהר"ק שורש ק"פ ומסרלצ"ח צקונערס הסמוכה ומכר"ט ספר א'
רס"י ס"ח, ועכשו לא עדינן כה"י אמנם המרדכי פ"ק דצ"ב כ' בשם ראבי"ה דאף
אם

אורח הלכות בית הכנסת קנג חיים לג באר הגולה

לומר סן או לאו. (מרדכי) אבל של ברכים שבאים שם ממקומות כ שם בגמרא אחרים אפילו בנו אתו משלהם אינו נמכר אלא א"כ תלו אתו ברעת (יד) (א) היחיד שאז יעשה בו דיהיד מה שירצה בהסכמת

באר היטב שיערי תשובה (א) היחיד. ענה"ט. ועין שו"ת פני יהושע סימן ד' צענין צה"כ שגסרף ורולים לצנות במקום אחר ולכניה במקום פנוי ולנהוג בו קדושה ודאי שרי. ואם רולים לעשות שם גן ירק צענין פיה"ס זט"ה צוע"ה וז"ל צרוב העולם שאין דעתו נוחה בזה. ואם ח"ס (ו) מחפלים צה"כ"ג של ברכים ידולין למוכרם מצ"ט ח"ג קמ"ג. ובית החיים ידולין למכור. וצרמ"מ סי' ס"ז כתב דכל

באר יעקב

אם כטובים לא נמנו צפירות פפ"י הקבל אם רוב הקבל שמעו ולא מיחו חקנחם קיימח ועוד יש לצדד שהמחשבים לא גרעו מאשה הגוי"ה אם דרכה למכור חמיר מעשי קיימין עכ"ד. ועשו"ה מכ"י סי' ט' דדוקא צמטלעין מעשי קיימין אבל לא בקרקע ועוד דכא דמעשי קיימין הוא משום חקנח השוק ולא מדיוא ח"כ כא"ך מכני לענין איסור חמנס יש להחזיר מטעם הראשון שאומכין על הראצ"י שבמרדכי דאם רוב הקבל שמעו ולא מיחו חקנחם קיימח וע"ש צס"י כ"ד שבי שקשה לחלוק על מג"א וע"ש צמי שצנו חדר לשם קלויז. כי שם דמעשים בכל יום דרבינס וגזירים שמייחדים חדר להפלה ובכל עת שירצו מבטלים ומשחמטין. בהחדר ללורכס וע"כ דהוי כהננס מהחילה וע"ש שהאר"ך דגס אם צנו מתחלה לשם קלויז אין לו דין צס"כ ואפילו אם נרצס להחמיר עכ"פ אין לו דין צה"כ של רבים ומבואר צס"י רפ"ב דיהיד בשלו כמו זט"ס עש"ב. ועשו"ה ד"ח סי' ט"ז דאם מוחין הגוים וקרוב כדבר שלא יחנו רשות לעולם הוי במקום שאין מחפלים שמוחר למכור וכן אם יצנו כפי רשות שנחנו השרים יכא קטן מאוד צלי הידור כלל כ"ע מודים שמוחר למכר אפילו של ברכים והאצנים והלצנים של הראשונה אם לא יליתו לבגין החדש הוי כמו צס"כ שאין מחפלים שמוחר למכור אפילו של ברכים וכ"כ צמג"א צס"ס שו"ת מהרמ"ל סי' כ"ט דסיכא דאין חקנח לצנותו מחמת הכוונות שמעכבים לכ"ע שרי למכור וע"ש שבי דמ"מ לרווחא דמלתא ישארו מקום אס"ק פנוי ויעשוכו גן ירק וכי צמח"ס דסמ"ס שם כי שאוחו מקום שצמד עליו צה"כ של אנשים שכו"א עיקר הקדושה ישאר פנוי עכ"ל מבואר דלא די במקום אס"ק לצד וע"ש צמג"א דזרעס הוא חשמים מגוסה וצ"ל דמיידי צורקות שא"ל חרישס דאיוו מגוסה וא"ר חמס עליו וכי דגס זרעס מותר ומח"ס מקיים דברי מג"א ע"ש. עכ"פ מבואר שטוב להשאיר מקום אס"ק (ו) מחפלים. עשו"ה מהרש"ס צכמ"ד ישן שאין לומדים שם רק צימים נוראים וצרנלים נכנסין שם לקרות צחורס ועכשו רולים לעשות מהם ע"כ אף דהחוב של עיר אין צו קדושה אף דלפעמים מחפלים צו י"ל רחוב מעולם לא הפללו צו בקציעות משא"כ כאן שמקודס למדו צו בקציעות י"ל

ל ירושלמי והביאו
הראש שם ו
מירכי שם
בהסכמת הצבור והיה לכל דברי (טו) קדושה שנזכרו באן
דבולתו גרירי בתר בית הכנסת: סגס יחיד שבנס צבכי ונחנס
לקהל דינס צבכי של קהל אבל אם שייר לעצמו צב שוס נח
אין לה מכר כי אם על פי הקהל ועל פיו או יורשו (א"י) וסגסות
אשרי פרק צני העיר) וכל זה לא מירי אלא כשיש לס צבכי
אחרת אבל אם אין לס רק צבכי אחת אסור למכרו דהא
אפי' לסחרו אסור עד שיצאו אחרת (רבי' ירוחם נ"ג ח"ס ובי' בשם הרמב"ן)
כל דבר שבקדושה שנמכר ומוחר לשנותו נמכר בלא סכרזס ואין בו
אונאס אבל דבר שאסור לשנותו (טז) לקדושה קלס לריך סכרזס.
(תשו' רשב"א סי' תרי"ז):

ח לבנו בית סתם והקדישוהו אחר כך לבית הכנסת דינו
כבדכי אבל אינו קדוש עד (יז) (כ) שיחפלו בו אפילו
אם בנאוהו לשם בדיכי וכיון שדהתפלו בו אפילו אורחים
לפי שעה כיון שיהיה מיוחד לתפלה קדוש יואם לפי שעה
הקדישו הכל כפי מה שאמרו:

כשמוכרים

באר היטב

דכל דבר השייך לצב"כ כגון חצרות או
מקוס אמרינן מסתמא רבים נחנו לזס
ולא מני למוכרין או לסוגרין למנוע מהס
אורחים ע"כ. ומכל מקוס לא חמיר
מבית הכנסת מגן אצרהס: (טו) קדושה.
כל כלי צית הכנסת וספסלים ויריעות
עיון מגן אצרהס: (טז) לקדושה קלס.
מ"א מוחק חיצות אלו ונ"ל שאסור
לשנותו לריך סכרזס ע"ס: (יז) שיחפלו
בו. ע"ל ס"ק ו' מש"ס. יחיד שבנס
צב"כ לא יכול לחזור בו כמ"ס סעוף
י"ד אבל אם עשה מטפחת לס"ח שלו שיש לו צביתו ואין קורין בו צבדים כל
שלא

שיערי תשובה

צרוז זעיה סגי. ואס רוצים לזכור ומסכימים
רוז צני העיר אף בלא זעיה סגי עיון סס.
ועיון לקמן סיוון קייח ועיון סס סיוון ז'
צענין צבכי דק"ק הוראהל והאורחים יושבים
סס לפעמים כמו חני סכס אבל צבציל דמקלעי
לפעמים מעלולא לא. וגס כחצ ש"ל דגס
צכך שזע"ה מציררים וסס כרששי גליות ואין
אחד מלנשי העיר מתערב צעסקיהס אפשר
דאפילו צכרכים יכולים למכור אף בלא חנשי
העיר. ועכ"פ כיון שיש מנכול ה"ל כמלוה
דרכים ויש לסמוך שיהיו רשאים למכור לפחות
צמענד חנשי העיר ע"ס: (ב) שיחפלו צו.
עצמ"ט

באר יעקב

י"ל אף דעחס אין לומדים אלא באקראי נמשכת הקדושה ע"י דבר מיעוט ע"ס
שסביא ראיות לזס וגס בלח"ס סא סמצי"ט כי דע"י שאין מתפללים צס לא נפקע
קדושהס אלא דמסתמא ניחא לכ"ע שזכות הוא לסס וכעיון זס כי מסרמ"ל סוצא
צמגי"א ס"ק ל"ז א"כ צניד שקורין צו לפרכים מאן יומר דזכות הוא שיחפלו צו
סנשים סמא קסיח כל חנשים עדיף ומקודש עפי ע"ס שסאריך ולבסוף לידד דדוקא
צב"כ וצכמיד של כרכים אסור למכור אבל קלוי סמו מוכיח עליו שדצו רק צבור
חצורס

אורח הלכות בית הכנסת קנג חיים לר באר הנולח

ט יכשמוכרים אנשי הבפר בית הכנסת יכולים למכרו ממכר נ טעילה כ"ז ס
עולם והלוקח יעשה בו מה שירצה חוץ ממרחץ ובורסקיובית הרא"ש ונ"י וספר
הטבילה ובית הבסא ואם מכרודו (יח) ז טובי העיר במעמד א"ח ע הרמב"ם
אנשי העיר יעשה הלוקח אפילו אלו ארבעה דברים: בפ"ו מה"ת ס
ט ט"א דיחיד בישלו אפילו ס"ת מותר למכרו ולעשות בדמיו טעילה כ"ז

י כל מה שירצה כל שלא הקדישו לקרות ברבים עו"ש מי (ט)
שאוסר א"כ ללמוד תורה או לישא אשה:

יא פ"הכ"ג או לבנים ועצים מבהכ"ג ישן שסותרו יכולים ליתן
(כ) במתנה דאי לאו דהוה להו הנאה מיניה לא הוי יהבי
ליה הדר הוי ליה (כא) כמכר וכן יכולים להחליפן באחרים
והם יוצאים לחולין אבל אסור למשכנן או להשכירן או
להשאילן

שערי תשובה

עכ"ל ט. ועיין נחות יאיר קיוון ג"ע נמי
שנשעת יריד נתן חדר להחטלל צו האורחים
ושונ נמכר הכית לאחר ואחר לאחר ונאמר
נפירות שכוף חול ומ"מ גם האחרון עשה כן
ציונים נוראים ועכ"ל רוצה לדור נאמר הזה
ולחמ

ומהרשד"ס ח"י"ד סי' קע"ה. זמ"ס חינו ר"ל היותר חכמים שבעיר או היותר
זקנים אלא היותר משחדלים בצרכי ליבור כר"ס ח"א סי' כ"ג: (יט) שאוסר.
ולדבריו חף זמ"ס במעא"ס וחצר עיר אסורין למכרן ולהשתמש בדמיו אלא
ללמוד תורה וכו' ומ"מ כ"ל דבשתמישים לכ"ע מותר היחיד למוכרן להשתמש
בדמיון ובי"ד סי' רפ"ב כתוב שם בש"ע בפלוגתא גם בשתמישים וז"ע. ואפשר
דמ"ש שם ויש מי שאוסר קאי רק אס"ת וכחב כמ"א וז"ע על מה סומכין
העולם שמוכרין ס"ת אפי' נתנו לבכ"י לקרות בהן ומשתמש בדמיון וז"ל כיון
דמנהג כן ה"ל כאלו כתנו בחלסה וכמ"ש בי"ד סי' רנ"ט ס"ב בכה"ס. ואם
קנאה מתחלה כדי למוכרס וכ"ש אם קבלה בחוב מותר למוכרס ע"ז. עיין
בשביב גינת ורדים כלל ב' סימן ל"א בבבב דבזמן הזה שכל ספרינו בחזקת
שיש בהם פיסול מותר ליחיד למכור ס"ת בשופי ע"ש. ועי' נחות יאיר סי' כ"ט
ועי' בי"ד סי' ע"ר: (כ) במתנה. היינו זמ"ס במעא"ס ובצרכים אסור מ"א: (כא) כמכר.
אבל ליחנו לעיר רחוקה שבדאי לא ה"ל כנאה מהס אסור. כתב במ"ב דאם בנו בכה"כ חדש
וסתרו ה"שנס ע"ס זמ"א במעא"ס פקעס הקדושה מסישנס וחלס על החדש ורשאי
לשנות ה"שנס לכל מה שירצו ולא גרע ממתנה אבל בל"א חין כח אפי' זמ"ס
במעא"ס לעשות בהן דבר חול שאין כאן דבר אחר שתחול קדושתה עליהן עמ"א:
זכוחו

באר היטב

שלא נשתמש בו לס"ת יכול לחזור בו
דכומנס לאו מילתא הוא מ"א: (יח)
זמ"ס במעא"ס. ול"ד כל ז' אלא כל
היכא דאיכא רובא זמ"ס מיקרו ואולינן
בחר רובא. עי' שו"ת פני יכושע סי' ד'

ומהרשד"ס ח"י"ד סי' קע"ה. זמ"ס חינו ר"ל היותר חכמים שבעיר או היותר
זקנים אלא היותר משחדלים בצרכי ליבור כר"ס ח"א סי' כ"ג: (יט) שאוסר.
ולדבריו חף זמ"ס במעא"ס וחצר עיר אסורין למכרן ולהשתמש בדמיו אלא
ללמוד תורה וכו' ומ"מ כ"ל דבשתמישים לכ"ע מותר היחיד למוכרן להשתמש
בדמיון ובי"ד סי' רפ"ב כתוב שם בש"ע בפלוגתא גם בשתמישים וז"ע. ואפשר
דמ"ש שם ויש מי שאוסר קאי רק אס"ת וכחב כמ"א וז"ע על מה סומכין
העולם שמוכרין ס"ת אפי' נתנו לבכ"י לקרות בהן ומשתמש בדמיון וז"ל כיון
דמנהג כן ה"ל כאלו כתנו בחלסה וכמ"ש בי"ד סי' רנ"ט ס"ב בכה"ס. ואם
קנאה מתחלה כדי למוכרס וכ"ש אם קבלה בחוב מותר למוכרס ע"ז. עיין
בשביב גינת ורדים כלל ב' סימן ל"א בבבב דבזמן הזה שכל ספרינו בחזקת
שיש בהם פיסול מותר ליחיד למכור ס"ת בשופי ע"ש. ועי' נחות יאיר סי' כ"ט
ועי' בי"ד סי' ע"ר: (כ) במתנה. היינו זמ"ס במעא"ס ובצרכים אסור מ"א: (כא) כמכר.
אבל ליחנו לעיר רחוקה שבדאי לא ה"ל כנאה מהס אסור. כתב במ"ב דאם בנו בכה"כ חדש
וסתרו ה"שנס ע"ס זמ"א במעא"ס פקעס הקדושה מסישנס וחלס על החדש ורשאי
לשנות ה"שנס לכל מה שירצו ולא גרע ממתנה אבל בל"א חין כח אפי' זמ"ס
במעא"ס לעשות בהן דבר חול שאין כאן דבר אחר שתחול קדושתה עליהן עמ"א:
זכוחו

באר יעקב

חבורס מיוחדת ודמי לסא דכס"כ של מרסיס במגילס כ"ז דגס של כרכים שרי
וחשש רחוק לומר שננסה הקלזו משל רבים וסיים חף שדעתי להקל אולם מחמת
גודל

ל מרדכי בס"ס החובל ק"ב ד' ג' ל' הרמב"ם בס"ס מה' סתנות עניים ר' מרדכי שם פרק בני העיר

להשאילין אפי' ע"י טובי העיר שעדיין נשארים בקדושתן שאין כאן דבר אחר שתחול קדושתן עליו: כגס ודוקא בדרך שמועידן מקדושתן לכל מותר להשאיל אפי' ס"ח לקרות זה אפי' משל רצום ליחיד. (כ"י בשם א"ח):

יב למי שיש לו תנאי עם הקהל שלא יוכל לבנות בהב"נ כי אם הוא וזרעו אינו יכול למכור (כג) זכותו לאחר:

1234567

יג קגבו מעות לבנין בהב"נ ובא להם דבר מצוה מוציאין בה המעות קנו אבנים וקורות לא ימכרום לדבר מצוה אלא לפדיון שבויים אע"פ שהביאו האבנים וגדרום ואת הקורות ופסלום והתקינו הבר לבנין מוכרים הכל לפדיון שבויים בלבד אבל אם בנו (כג) וגמרו לא ימכרו (כד) בהב"נ אלא יגבו לפדיון מן הצבור:

יד יראובן שאמר קרקע זו אני נותן לבנות עליה בהב"נ ולא רצו עובדי כוכבים להניחן לבנות בהב"נ והקהל אומרים לבנות עליו בית לת"ת וראובן אומר אדעתא דהבי לא נדרי לא מצי ראובן הדר ביה ואם ראובן לא היה דר שם היו יכולים (כס) לשנותה ואם הוא מבני אותה העיר אינם רשאים לשנותה אם הוא עומד וצווח (פירוש ולעס) אא"כ יש שם חבר עיר דכל מה דאתי אדעתא ידידיה אתי: (ומ"ס דינס נחמד ע"ה) (מרדכי ר"ס פ' בני העיר):

אין

באר היטב

שערי תשובה

(כב) זכיתו. דוקא אם כבדו הקהל לאי בדבר זה אבל אם קנס אי זכות זה יכול למכור לאיש הגון כמוסו ט"ז: (כג) וגמרו לא. סמ"א הגיס בנו יגמרו ולא וכו': (כד) בשכ"כ. ומן הדין שרי מ"א ט"ז וש"ך י"ד סימן רכ"ב: (כה) לשנותה. אפילו לדבר כרשות מרדכי

ולתת חדר אחר ע"ש שהאריך דודאי שכי וזכ"ש דעבדי מלתא יחידתא לתת אחר צוקומו חב"ט אבל אם צפירוס נדר חדר זה לעולם לזמנים ונוגזלים לזהב"נ לא מהני נתינת אחר בדיוטא העליונה דשמאל ניהא להו טפי בקמייטא והוי כזהב"נ של רצום שעכ"פ לריך הסכמות אנשי העיר כו' ע"ש ועיין בכיולא דזה בשו"ת כ"ב נו"ת סימן י"ז לענין דהב"נ שצנפר שנתייחד חדר ונכתב על הכהלים תפלות וצקשות משמות שאין נמחקים שלריך הסכמות אנשי הכפר והמעות יקחו להספקת ת"ח כו' ונ"מ לעשן נחוכו י"ש שמשפיר הכתלים וגורם מחיקת השם

באר יעקב

גודל קדושת החורס שרצו בו גדולי וקדושי ישראל יש להחמיר בכל החומרות שיכרוצו בכל דב"כ שנמכר ע"ת אם יחנכו ללמוד יחזירו להם וימכרו קלף מסכותל ע"י זמ"ס לזורך החלונות ולעשות החלונות ע"י עכו"ס כמ"ס בשו"ת הרי"ס סי' ב' ע"כ

אורח הלכות בית הכנסת קנג חיים לה באר הגולה

טו שאין אדם יכול לאסור חלקו מבהב"ג ולא מהספרים ^{ט סא"ח בשם הרמב"ד וכל חבטי דורו ת שם ח סדריי קולין קייג ז שם סימן קיט} ואם אסר אינו (כו) (ג) כלום:

טז ימי שהשאיל ביתו לבהב"ג ויש לו מריבה עם אחד מהקהל (ז) אינו יכול לאסרה אלא יאסרה (ח) לכל הקהל באחד: הגם ודוקא שהשאיל חמלה סתם אבל אם החלה מתחלה שכל זמן שירצה למחות יבא בידו למחות או שלא כשאל להם ^{אוצר החכמה 1234567 ת"ח} צפירות אלא הניחם ליכנס לביתו הרשות בידו למחות צמי שירצה. (מהר"ם פאדוואה סימן פ"ה):

יז ימי שהיה בביתו בהב"ג ימים רבים אין הצבור רשאים (ט) לשנותו בבית (כו) (ד) אחר:

יח ייש מי שאומר (י) שכלי הקודש של כסף שגדגו להביאם תמיד

באר היטב	שערי תשובה
מרדכי מ"א: (כו) כלום. סיינו מלך החקנה	הסם חסור עיין טס: (ג) כלום, עצה"ה, ועיין בענין זה גזרות מאמר מרדכי סימן ה' וז"ל זי"ן עיין טס. ועיין גזרות חוט המשולש שבסוף החש"ן סימן ז': (ד) אחר. עצה"ה, ועיין במאמר מרדכי סימן ג' וד' שם הראשון מחל
אבל מדינא יכול לאסור כמ"ס בי"ד ס"ו	
רכ"ד: (כז) אחר. וס"ה מי שזכה בזה	
ענין של כבוד או של מלוא אין מעבירין ממנו	

באר יעקב

ע"ה, ועצמות ד"ח ס"י י"ד אם רוצים להעמיד עמודים צב"כ כדי לעשות ט"ג ע"ה, וע"ס צב"כ שכבר התפללו ולא ה"י ע"ה ועצמו רוצים לעשות וללבוז חף שמעטין באויר ל"ל זה ע"ס. ב' בהגהת מ"י צב"כ ר"ס קס"ל ש"ה להם חיצה שמניחין טס הצעש ואסר אחד מהם חלקו והתיר להם. ויש"ס הקצת מ"ס מצב"כ ואפשר מה שמניחין בחיצה חק"י דעת"י ממנו והיו כאילו שלו וא"י לאסור חלקו משא"כ צב"כ שעומד לעד וכ"א רוצה לזכות בו לעולם מ"מ טוב לישראל על נדרו (רש"ל) ול"י דמעשר לאו דיד"י עכ"ל מג"א ובח"מ הקצת דמעשר ממון אינו אלא דרבנן וא"י חפקט נדרו ועיקר כרש"ל עכ"ל, וע"י במחש"ס ש"י דכיון דכבר נחתו בחיצה אין לו בו זכות לפ"ז ל"ק קושיית ח"מ דנבי דמעשר ממון דרבנן מ"מ כיון שכבר נחתו בחיצה שוב אינו שלו: ז) אינו יכול לאסרה. ואם יש צב"כ אחר בעיר יכול לאסרה, חש"ן ח"ד כ"י ז', הגרע"א: (ח) לכל הקהל. דוקא כשהשאיל סתם והוא אחר ל"י יום דסתם שאלה ל"י אבל כשהשאיל לזמן ממנ"פ ח"ך הזמן א"י לאסור אפילו לכל הקהל ואחר הזמן יכול לאסור אפילו ליחיד כעין מ"ס הרב בהג"ה, ח"א. ר"ל דרמ"א כ' אם לא השאיל להם צפירות יכול למחות כמו שירצה ח"כ ה"ג כשהשאיל לזמן כ"י אחר הזמן כלל השאיל צפירות, כ' בא"א מ"ס צב"ע א"י לאסרה צב"י כ' אינו רשאי הא עבר ואסר אסור וכ"ז כשהשאיל שיכ"י לו קדושת צב"כ אבל אם השאיל שיחפלו ולא שיסא לו קדושת צב"כ יכול לאסור כ"ז כ' ח"ר צב"ס מהריט"ן עכ"ל ח"א: (ט) לשמות. ע"ל ס"י קנ"ד ס"ק כ"ד: (י) שכלי הקודש. כ' בא"א שכל גליון הש"ע כשמיטות הקהל חוצעים חלקם בחפצי הקדש ורצו לפרוש מהקבל כ' בחשבות מגן גבורים

ו מרדכי ב"ר יאדם שהוא רגיל בשום מצוה כגון גלילה ואירעו (לז) אונס
 דב"ב או עוני ונתנו הקהל המצוה לאחר ואח"כ העשיר ורצה
 שיחזירו לו המצוה אם בשעה שנתנו הקהל המצוה לשני
 היה סיפוק ביד הראשון לתת מה שהיה נותן בכל שנה ולא
 הפץ בה ונתרצה הוא עם שאר הקהל לתת לאחר איבד זכותו
 אבל אם בשנתנו לשני לא היה ביד הראשון סיפוק לתת מה
 שהיה נותן ועתה שיש בידו רוצה לזכות במצותו ולחזור וליתן
 מה שהיה נותן תחלה חוזר למצותו:
 דיני

באר היטב

פמ"א וע"י יד אהרן: (לז) אונס. וז"ל לפרנס שטער מחמת אונס כשיטבור
 האונס הראשון (יד) חוזר לשרותו. וא"ל עבר (זו) מחמת עבירה אפילו ששג
 אין

באר יעקב

לעשות מאתנן וס"ח כשירה שנתן לה לאתנן כשירה דומיא דקדשי גבו' כמ"ש הר"ם
 פ"ד מאיסורי מזבח סי' ע"ו והגשמה מקלף אתנן אסור אבל טור שעיבדו לקלף י"ל דהוי
 שינוי ועמ"א סי' י"א ס"ק י"ב אי הוי שינוי כה"ג, כ"ז בא"א: (יד) חוזר לשרותו.
 משמע בגמרא שם דאם מה הראשון השני חוזר לשרותו וז"ל ממעט דר"ג וראב"ע
 ברכות כ"ח שלא סבירו לגמרי דר"ג דרש ב' שצחות וראב"ע שבת אחד ויש
 לחלק אם עבר מחמת אונס אז כשעבר האונס מסלקין השני לגמרי אבל אם
 סבירו מחמת מריבה כה"ל דר"ג אז אין מעבירין השני לגמרי ח"מ, ובא"א הביח
 זה בל"ע: (זו) מחמת עבירה. פא"ר דממכר"ם משמע דוקא רוחא סואיל שזא
 חקלא גדולה ע"י אבל שאר עבירות אפשר חוזר וזרש"י פרשת צהר משמע דפסק
 כר"מ דרוחא חוזר לשרותו וכ"פ הרע"ב ספ"צ דמכות, א"א: א"א לא סי' הכס לקבל
 ונתנו עשרת הדברות לזקן אחד ואח"כ לקחו הקהל להם חכם אחד והמנהג שחכם
 הקהל קורא עשרת הדברות וזה חכם הקהל ואין לזקן שום חזקה, לד"א סי' ב'.
 וע"י צמ"ח א"ח בהשמות בשם תשובת פא"ר להרמב"ם סי' קנ"ה דמי שחזיק
 לפלות למפטייר ועתה מעררין הקהל שאינו בחזרה חזקה והשיב אם השני גדול
 מהראשון לזכא חזקה ואם שנים שוים אולי י"ל דאיכא משום דרכי שלום ואם השני
 הוא פחות מכלין בקודש עכ"ל, לפי"ז מה שהוצרך לסי' לד"א לומר דהמנהג דחכם
 הקהל קורא י' הדברות ר"ל דמעט זה אפילו סי' הזקן שנתנו לו י' הדברות
 ג"כ ח"מ כמוהו מ"מ כיון שהמנהג ששייך לחכם הקהל אין לזקן חזקה. אין ידועה
 במלוא שחזיק בחכם אבל אם קנה צמעות לזמן זכו היורשים ופ"ל סמ"ח לד"א
 סי' ב'. מי שקנה סולא ספר כל נדרי בסך קלוב מדי שנה צמעה ועתה נתוספו
 סחודים ועוונות שרואים להכריז שיעלה יותר יש לצדד שדקין עמכם והמוסיף וזכה,
 לד"א סי' ד'. וע"י צפ"ת חו"מ סי' קמ"ט ס"ק ג' בשם ש"מ דבס' חסידים סי'
 חס"ד וחש"ס"ה מבואר בחכם שנהג להחזיק במלוא בסך כו"כ לצדקה ועתה עומדי
 אינם מסוגלים והוסיפו לתת יותר הם קדמו כיון שיש לעניים ריוח אף שאין
 מחסורם לש"ש רק להחזקת אל ימנע מהם מלקנות המל' בסך יותר ממנו ע"ש
 א"כ

אורח הלכות בית הכנסת קנר חיים לז באר הגולה

קנר דיני תשמישי קדושה ונרות בית הכנסת. א טילה ביז
ב שור ג מדריי
בן חביב ובו ט"ו סעיפים: [מח"ס 1234567]

א ירחבה של עיר אע"פ שמתפללין בה בתעניות אין בה משום קדושה מפני שהוא עראי יוכן בתים (א) וחצירות שמתקבצים בהם להתפלל באקראי (פי' דרך מקרה והזדמן ולא דרך קביעות) אין בהם שום קדושה: הגם ויש אומרים דלא מיקרי ארון (ב) הקודש אלא אם הוא כמין ארנו שאינו עשוי רק לכבוד החורב אבל ארון הבנוי (ג) (א) בחומה שנעשה לשמירה לא מיקרי תשמישי קדושה וכל שכן אם הספרים מתקלקלים בו דמוחר ליטלו משם (מרדכי והסוחר אשרי פי' בני העיר):

ב (ב) יהשוכרים בית ומתפללין בו אין לו דין ביהב"ג:

תשמישי

שערי תשובה

באר היטב

אין חזר. (טז) ואין לשנותו אפילו מע"ה (א) בחוונה. עכ"ל. ובתו' נומ"ז צ"ע זרע
לח"ה. ואם יש ראיה ברורה שנתחייש אונת שאם נזר קמוץ לו שני עמודים אחד
ממנו אצל חזקתו. ועמ"ל ופי"ל ס"ק כ"ז: לנפון ואחד לדרכו יכול להשתמש מה שיכלה
(א) וחצרות. וחצרות שלנו נעשו קודש עיי' שם: (ב) הסוכרים צית. ועיי' בחשונת
כיון שמתפללין שם חדר כל זמן שהם כנה"ג סימן ת"ז שאף שאין להם קדושה (ב) לענין
מכירה

נדחקין מכריז"ט עמ"ל. גן ופרדס ואליטבא שסביבה אעפ"י שפתוח לבה"כ אין זה קדושה ואם היה פתוח נגד הסיכל יש להחמיר שלא להשתמש בהן. שם: (ב) הקודש. כג"ה זו ז"ל צ"ע ג': (ג) בחומה. וה"ה הבנוי בכותל של עץ דהוי (א) כחדר בעלמא

באר יעקב

א"כ כ"ש בהחזיק בחכם דמי שנותן לזקק עבור המל"ה הוא קודש וכ"כ בחשונת מסרי' הלוי אחיו של ה"ט"ז סי' כ"א עכ"ל, וע"ש צ"ח שאל יתן אותו כסף שרגיל ליתן כיון שברגליו ה' גולל רק בעבור עניים הוא נמנע מעלין עליו כאלו הוא נותן לזקק מה שגוללין נותנים ועצ"ה דבשניל הוספה דבר מיעוט אין נוטלין מהמוחזק: (טז) ואין לשנותו. עצר"ה צ"ח כנה"ג סי' כ"ז ש"י מי שחזיק לעשות מלוא אחת ויש לו בן ממלא מקומו הוא זכה ע"ש דמי שקנה מלוא צב"כ ועקר דירחו יכול למכרו לאחר:

א כחדר. עכ"פ הוי צב"כ כצ"ש המג"ל ס"ק ד', א"ל: (ב) ועמ"ס סי' ל"ד ש"י נהי דשכירות ליומא ממכר הוא היינו כ"ז משך השכירות אבל מיד שפסק זמן השכירות או שלא ה' השכירות לזמן קביע מיד שחזרין בו אין כאן שכירות ומכר וממילא פקע הקדושה שאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו ע"כ. משמע דס"ל דתוך ימי השכירות היה ל' קדושה ול"ל דמ"ש ש"ע דאין לו דין צב"כ היינו שאינו כ"כ צב"כ אבל מ"מ יש בו קדושה ועיי' צמ"ז דצ"י משמע דהוי כרחוב ממש ואין צי שום קדושה ומשמע צלבוש דכל שאין בגוף קנוי להם אפילו שכרו על זמן רב הוי כעראי ול"ע באותן צב"כ העומדים בקרקע העבו"ם והבנין של ישראל ואם העבו"ם מרחם אותם לריכין ליטול הבנין ז"ע אם יש לו דין קדושה צב"כ עכ"ל, ועיי'

ד' סגילה ב"י ג' יתשמישי קדושה כגון תיק של ספרים ומזוזות ורצועות תפילין וארגזי שנותנין בו ס"ת או חומש וכסא שנותנין עליו (ד) ס"ת (ס) ווילון שתולין לפני ההיכל יש בהן (ו) קדושה וצריך לגנון: כגס ודוקא בדבר שמניחין בהן דבר הקדושה בעלמא לפעמים או שנטעם לכבוד כגון המכסה ש"ל הקרשים של הספרים אבל אותו מכסה שהוא לשמור אותו מכסה שעל הקרשים לא מיקרי חשמים דהוי חשמים דחשמים וכל כיוצא בזה. אסור לכבס (ז) מטפחת של ס"ת במי רגלים מפני הכבוד (ח) ירוחם נ"ב ח"י ור"ן מרדכי פ"ק דמ"ק):

ד' (ג) (ד) מטפחות ס"ת שבלו יכולים לעשות מהן תבריבין למת מצוה וזו היא גניזתן:

ס"ת

באר היטב

בעלמא. מ"א: (ד) ס"ת. בלא מטפחת דאל"כ יש לו דין בהכ"נ: (ס) ווילון. ולדין ס"ת (ג) חשמים דחשמים ע"י ס"ת בהג"ס: (ו) קדושה. וס"ת מקק ספרים ומקק מטפחותיהן. גמרא: (ז) מטפחות. אסור לעשות מטפחת משטחו וספרותו מותר

שערי תשובה

מכירה מ"מ אין יכולים לנהוג בהם מנהג בזיון ועיין מהר"ם הלוי סימן נ"ו שכתב דאם נעשה צרכות המלך לעפ"י שאין להם צו חלל חזקה יש צו דין קדושה ובה"מ אף בל"ז יש צו משום קדושה כיצ צנ"י צ"ס הכנסת הגדולה עיין שם: (ג) מטפחות ס"ת כו'. עיין אשל חברה וכתובות הרש"ש כתב שאין יכולים ליחנס לעניינים

באר יעקב

וע"י צח"ס שם דפשיטא ל"י דכ"ג יש לו קדושה ואפשר דמ"מ אינו כ"כ כמו צ"כ: עבמ"ז שאין לשכור חדר להחפיל אס' אין למעלה נקי וסרסא לס"י קנ"א. כוונתו שם כי עינוף או עכ"ס דמפסיקין לענין צירוף לענות אמן בבס"י כ"ה מ"ס אס' העינוף למעלה מפסיק מלעלות התפלה לשמים ט"כ אין לעשות צ"כ אס' למעלה דבר גאון טכ"ל, לפ"ז אף ליחיד אין להחפיל צבית החורף אס' בהע"ל מקום מטונף, מ"ז: ג) חשמים דחשמים. נחתק של כסף דתפילין של ראש הוי חשמים קדושה דיש צו ש' של יד הוי חשמים דחשמים אף לרש"י דאינו מיוחד רק להבית, מ"ז. חיק כסף של תפילין מותר לעשותו רמונים לס"ת. שד"ח צ"ס דברי מנחם. רמונים של ס"ת חמורה קדושה"י מקדושה תיק של ס"ת. עקרי ד"ע צ"ס צית דינו של שלמה. כ"ס כסף של תפילין אסור להחילו רק למכרו לישראל אחר ושל עליה מותר להחילו, זכ"ל א"ח ח' (ד) מטפחות ס"ת. מטפחת ס"ת אסור לעשות ממנו כ"ס תפילין, א"א שעל גליון ש"ע צ"ס תשובה צית יהודא, וכ"כ בשד"ח צ"ס מהר"ם מודעי ועשו"ת אבני נדק שלמד זכות על מה שנוכחים ליקח מפה של ס"ת לאשה שמפלת וכו'א תעשה אחרת. סחרי"ל קורא חגר על מה שמוכרים רמונים לחולין ומח"א הלכות נדקס נהן טעם למנהג דהוי כהתנה מעיקרא ותליא בפלוגתא דרבוותא וס"ת דחנאי מועיל לכ"ס תפילין מוחבב, אס' מכרו רמונים כדי להנות מהדמים ולהוציאם לחולין אסור להלוקח להוציאם לחולין, מה שנוכחים להשכיח

אורח הלכות בית הבגדים קנר חיים לח באר הגולה

1234567 ח"ח"ח

ה' יס"ת שבגדה מניחין אותו (ו) בבלי חרם (ס) (ד) וגונזין ו שם ז שג
אורנו בקבר ת"ח אפילו אינו אלא שונה הלכות ולא
שימש ת"ח:

ו' יאין עושין ז) מתיבה כסא לס"ת אבל מותר לעשות
מתיבה גדולה קטנה וכן מותר לעשות מבסא גדול כסא
קטן אבל אסור לעשות ממנו שרפרף (פ"י כסא קטן) לבסא
וכן מותר לעשות מוילון גדול וילון קטן או לעשות
ממנו בים לספר תורה אבל לעשות ממנו בים
(ט) לחומש אסור: כגס (י) (ה) (ח) ופרוכת שאנחנו חולין צפני
סארון

שערי תשובה

באר היטב

מותר. טש"ת ז"ש: (ח) וגונזין. ואסור
לשורפן. וס"ס ספרים וכל חשמישי קדושה.
ז"ש מ"א עיין בהשגחה כנסת יחזקאל
סי' ל"ז: (ט) לחומש. וכ"ש שאסור לכרוך
מפה של ס"ח בספר הפטרות. ומפה
שפורסין על השלחן אסור לפרוס על העמוד שלפני החזן. מהרי"ל: (ו) ופרוכת.
ומותר לעשות מפרוכת מכסא שטל השלחן [וכס' אליהו רבה מחיר אפילו לעשות
ממנו

באר יעקב

לכשכין נראה מרמז"ם דשרי חבל לנוי אסור משום דנוסג צהם מנהג בזיון עכ"ל
מח"א, עכ"ל זרכ"י, לפ"ז אם החם אותם צהק מותר לכשכין לנוי שלא יכול
להשתמש בהם: (ה) לעניים. וכ"כ בשו"ת צהם מהר"ש בן הרשב"ץ: (ו) צכלי חרם.
ואם ח"א די צכלי עץ, הגכה ח"ס, כי בא"א סי' ש"ז ס"ק כ"ד מותר לכסות
ללוחיה בספר דמה לי שמונה כאן או כאן והראש למג"א סי' קנ"ד ס"ק י"ד
כוונתו דשם הביא דבמגילה אמרינן דמותר להניח התיבה בחלון לסתום אותו שלא
חכמם בטומאה לבה"כ אע"כ דהוי חשמיש חול דמה לי שמונה כאן או כאן, אמנם
במ"ז סי' קע"א סק"ז כי דנראה דאסור דכ"ז אסור להניח ספר תחת ספר,
ולכסות כלים י"ל כ"ע מודים דאסור וכו' דמג"א דמניחין תיבה בחלון י"ל דספר
שאני דמוכח שמניחו כאן לכסותו. עכ"ל: ז) מחיבה כסא לס"ת. משמע במרדכי
דאפי' בצנאי בחומה אסור לפשות ממנו כסא, מג"א, וצא"א ול"ש הקשו הא אין בו
רק קדושת בה"כ ושכן הקשה ח"ר ועי' במחש"ש דמה שבי' במג"א ס"ק ד' דאין
לו אלא קדושת בה"כ הוא ל"ד אלא ר"ל דאין לו דין קדושת חס"ק אבל מ"מ עדיף
מקדושת בה"כ. בותרות העמודים העשויים מעצמות יקרים אסור לעשות מהם
עמודים למגילה, פה"א וכן הסכים מורי הרב, זרכ"י, ועי' בא"א שטל גליון ש"ע
דכ"ר רפאל הורס לאיסור וראי' מנוי סוכה דדינו כסוכה ומכרי' אלגז"י חולק דל"ד
לנוי סוכה דאיכא משום ביזוי מצוי משא"כ כאן דאינו אלא מצוס מעלין בקודש
והרב פמ"א האריך בזה וסיים ולא מלאחתי מקום ולא לדי דדדים להחיר: (ח) ופרוכת.
במקומות קטנים שפורסים אותו לפעמים תחת כס"ת צשעה קריאה מותר לעשות
ממנו

הארון אין לו קדושת ארון רק קדושת צה"כ וכן הכלונסאים שזו תולין בפריכת ומ"מ אסור לעשות מהם העלים שמסמנים זו הקריאה לחוצת היום שאין (יא) (ו) קדושים כמו הם (פסקי מהרא"י סי' רכ"ה):

כבימה

באר היטב

ממנו מפה על העמוד וכן משמע בשו"ת צ"ח. ומוחר לחתוך טסים כסף ישנים שלמים ושבורים שאין משחמשים בהם צה"כ כדי לעשות פמוט להדליק בשבת וי"ט חות יאיר סי' קע"א ובש"ת צ"ח סי' י"ז מחיר לעשות מפרוכת מפה על העמוד ואוסר לעשות חופה לחתנים. ומ"א מקיל מטעם דלצ"ד מחנה עליהם ואין ליתן לכובס עובד כוכבים אלא יבגסם ישראל ולא עם דברים אחרים. שכתב: (יא) קדושים כמו הם. מפות שפירסם על הס"ת יכולים לחלוטן בכותל צה"כ וכן כלי כסף שמשימים על הס"ת יכולים להניחם על העמודים שבצב"כ. רדב"ז סי' קע"ד. כתב רש"ל נראה דאין קרוי כורדה מקדושה אם מניחים שם ספרים בארון אלא ס"ת דהא עדיין קדושתו קיים תדע שהרי אנו מניחים לעולם יריעות פסילים בארון וה"ה חומשים ושאר ספרים

שערי תשובה

ונזהיק עיין שם: (ו) קדושים. עצה"ט. ועיין בשו"ת צ"ח כחצ ש"כ צ"ח רצ"ו יהודה בן הרא"ש נספר חוקת התורה שלו שנשאל וני שיהיה לו ספר תורה ונוחת בארון ועשה ארון אחר והנחם בו אם יכול להשתמש בארון הראשון לשום צד גמרות ופירושים ושאר ספרים וכחצ חכם אחד שנותן וראה ופי' דשבת גבי שלא להלניע תרומה אלא ספרים ונשם פסידא הא לא"ה שרי ונשם דהאי קודש והאי קודש. ואין זו ראייה דההם ספר תורה צינקה עוונות ובקדושתה קיימת. ועוד דשנא קדושת תרומה בקדושת ספר תורה אצל הכל שאין הס"ת שם אסור להניח שם גמרות ופירושים שהרי נזירידין הארון ומקדושתו בדאמרינן גבי תיצתא דארפי' דאסור למעבד וינייה כורסא עכ"ל. ועיין ש"ת כ"צ סימן ט' שמתיר להעמיד ס"ת פסולין צה"כ מלך קדושת הארון אצל אסור ונשם שמה יבואו

זידי

באר יעקב

ממנו מכסה בשלחן ואסור לעשות ממכסה פרוכת וכן הורחי הלכה למעשה. בהגה ח"ס, תיצות ישנות של צה"כ שאין ראויים עוד לחשימין פקט קדושייתו ויש לזרד דמותה לשורפן ועל"כ ימכרו להסקה ומסדמים יעשו תיצות אחרות במקומן. וכל"א צ"ח רמ"ב, עבש"כ צ"ח כר"י י' הרא"ש דתיצות של ספרים מכורכים הוי תשמים דתשמים דהכריכה הוי תשמים אט"פ דלפטמים שמים צו קונטרסים שיבא מוכנים לו אזלינן בחר רוב תשמישיהו ע"כ מותר להשתמש בהן תשמישי חול ע"ש. ובשו"ת הצ"ח מצאנו דגם תשמים דתשמים אסור לשנות. אח"כ שנחלקלל ונחנו לאומן לחקן וקצרו עד שאין יכולין להכניס שם הס"ת עשו"ת מחנה חיים סי' י"א שזידד דרשאי להניח שם ספרים עש"כ באיזה אופן. גבאי שצ"ח אה"ק בלא ידיעת הקהל ולשם נעשה גבאי אחר ועשה אה"ק אחר גדול מראשון בהסכמת הקהל מותר להחזיק ספרים בראשון דכיון דנעשה רק מדעת הגבאי הוי בלא כ"י קצוע מעולם ואמרינן לב צ"ד מחנה ויכולין להורידו לקדושה קלה, שו"ת חוטפות ראש סי' ג'. מי שנדר אה"ק לצה"כ ואח"כ קנו הקהל צה"כ ויש שם אה"ק וא"ל לזה רשאי לשנותו לדברי חול, שו"ת מהר"ם ב"ק סי' פ'. עמודים של ס"ת שגלה מותר ליתנם צ"ח

אורח הלכות בית הכנסת קנר חיים למ באר הגולה

ז' ידבימה (פי' מקום גבוה) כגון בימה שהיו עושים למדך ח מנילה ספיד
 אין ביה קדושת ארון אלא קדושת בהב"נ: וברושלמי שם ט
 ח ידארון וכל מה שעושים לס"ת מועיל בו תנאי להיטתמש ירושלמי שם
 בו שאר תשמיש אפילו דחול: כגה ונכגו ליסנות בכמה הנאות והביאו הראש
 מדברי קדושה כגון מטפחות של ספרים ושלחן שבבב"ב ומעילים שם
 של

באר היטב

ספרים אכן ל"ט היכן שבוניאו הס"ת ממנו אם יכולין להניח בחוכו שאר ספרים
 דמאחר דליח ציה ס"ת כוי סודרה מקדשה לפי שעה או לא עכ"ל. (מ) וכב"ח נחב
 טליו ול"ג פשוט דאסור דאפי' לפי שעה מיקרי סודרה ואפי' להניחה אלל
 ס"ת נמי אין נראה להקל עכ"ל ובס"ח סי' תתקל"ה ח' דאסור להניח בחוכו
 וריעות פסולים וכחב ט"ז לפ"ז לא יפה עושם שציוס כושגנא רבס שמוציאים
 כל ס"ת ושמים שם נר דולק וכוי דופן ארון הקודש חשמוס לאתו נר ע"ש. וכחב
 עוד כך קדושת הארון היא דוקא כשעושין אותו שיסה קבוע לעולם בו ס"ת חבל
 אם עושין אותו לזמן ולחצי"כ יעשו ארון הקודש כדאוי נראה דלאחר שטשו ארון
 שני לקביעות נחצטלה הקדושה של הראשון וע"כ מותר לשוס בחוכו ספרים. וכחב
 עוד י' ולולי דמסחפינא חמינא מילתא חדתא דכא דאמרינן דאסור לעשות
 מקדושה

באר יעקב

בס"ת אחר, זכ"ל"א בשם יבין וכו'. הקונה ספרים לא יאמר רע ויוקר רק יאמר
 כו"כ אני רואה ליתן, ס"ח סי' תתקכ"ה, מי שרואה ליתן שנה קבצ' ויש שם ספרים
 קרוב לו יכסה אותם בצגד שמא יפוח, ס"ח סי' תתקל"ז, וע"ש סי' תתקל"ח דאעפ"כ
 ירחק ד"א אם אפשר. ילר שרואה להשזין או לעשות לרכיו לריכין לבסות הספרים, ס"ח
 סי' תתקמ"ט ועבמג"א סי' שט"ז ס"ק ד', ילד אחר עמד על השלחן שאציו מחזיק
 שם חמיר ספרים רק בעת אכילה מסלקם וחסך כף רגליו ואמר אביו פשעי גרם
 שהנחתי אותו לפסוע על השלחן שהי' עליו ספרים, ס"ח סי' תתקכ"ה, אם נפלו צ'
 ספרים והגצו' אחד לא ינשקו עד שגצו' כשני, אם נפל ספר ומעות יגביס קודם
 הספר וכן אם צריך להליל מאש וממים יליל קודם הספרים משום דכתיב כבוד
 השם מהוך ופירושו יותר מהוך, מי שנושא ספרים לא יאמר אוי לי כמה ערנחתי
 לדברים שחפץ בצורא בהם לא יתכן לומר כן, אם רואה אדם הרבה פעות בספר
 לא יאמר אין ספר זה ראוי רק לשרפה אלא יאמר ספר זה עשון גניזה, ס"ח סי'
 תתקכ"ז, אין להסתפלל בסי' שכתב אדם רשע שאין קטגור נעשה סגור, ס"ח סי'
 רמ"ט, הי' שאבד חומש או ג"כ וכחחיל לבחוב אחר ואחר שבי' חלי נמלא הראשון
 אסור לבחוב על חלק הנשאר דברים אחרים גם דברי סופרים אסור לפי שאז
 נקרא הוא עיקר והחומש טפל ס"ח סי' . . . ופירש המפרש משום דכלכל צריך
 לו והחומש אין צריך לו עוד, לא יכסה ספרים בקלפין ככחוצים בלע"ז ומעשה בזה
 שכיסה חומש בעור שהי' בחוב טליו דברי בבאי של חגרי מלבי אומות וצא לדיק
 אחד וקרעה, ס"ח שם: (מ) וכב"ח כ', כן הסכים בבית מאיר: י' ולולא
 דמסחפינא, עככ"ש מגילה כ"ז שחולק ע"ז, ובשו"ת הושפוח ראם סי' ג' באריך
 לדחות

על סמך וכתבו העצם משום דכיון שנהנו כן ואי אפשר ליזכר
לכ ז"ד מחנה עליהם מעיקרא כדי שלא יבואו בני אדם לידי
חקלא ואצ"ג דלא נתנו כאלו (יב) נתנו דמי. (חרומה דבגדן
סומן רע"ג וצ"ו):

מותר להחליט

המתנדבים

באר היטב

מקדושה חמורה קדושה קלה היינו כ"ז שראוי לקדושה גדולה אבל אם אינה ראויה
לזה רק לקלה טפי עדיף שיעשה זה לכל הפחות קדושה קלה ממה שיהיה
פנויה וחגנו עכ"ל ע"ז. ומ"א כתב על הכ"ח אפשר דשרי משום דלכ ז"ד מחנה
ובארון הבגדי כמין חדר פשוטא דשרי כמש"ל ס"ק ג'. הע"ז צ"ד ס"י רפ"ב כתב
דאסור ליקח ספר ונהניחו ההת ספר זהר כדי להגביחו שיכא
טח לו לראות לעיין בחוכו אל"כ מונח הספר כבר אז מותר להניח השני
על גביו ע"כ. ומ"א כי דמותר ומכ"ש כשעושה ללמוד ממנו. כי בס"ח לא ישרטע
קונטרס על הספר לפי שאין קדושה לקונטרס עד שיכתבו בו
זו וכי הע"א משמע דכשכתוב בו מותר להניח עליו. אם החמה זורחת
ולא יכול ללמוד מותר להניח ספר אי להיות לכל אבל שלא לצורך אסור ליסנות
בו ס"ח ס"י חת"ח. לא יניח קונטרסים בספר ולא יכתוב חשבוניות בספר ולא
יכסה בו הקולמוס ס"ח שם. כי המ"א חמוס על גדולי הדור שאין מוחין בהעושות
י"א) בדפי הספרים כתבי קודש כשקושרים אותם וצודאי זה איסור גמור שמורידין
אותן מקדושתן [ובספר אליהו רבה מיישב קצת המנהג]. כי בחשובות חות יאיר יש
להסתפק אם מותר לחתוך טעם של כסף לעשות ממנה פמוט להדליק בבית הכנסת
ועם שבור יש מחדר ע"ש וצ"ע [עיין באר היטב ס"ק ע"ז]: (יב) נתנו. וראוי
לכל

באר יעקב

לדחות דברי הבכ"ש גם בשו"ח גוא"י ס"י כ"ח האריך לדחות דבריו וסוים וסמיקל
לא הפסיד ובשו"ח מהרש"ם מסיק לדינא כבכ"ש מהא דמנחות ל"ב ס"ח שכלל אין
עושין ממנו מזוזות ועצבי ס"י ר"פ בשם רוב"ש דגליונות של ס"ח שנקרעו דאפילו
מזוזות אסור לעשות מהן מכ"ש לדבק בהם. הקרע של יריעה מכ"ז מבואר בדעת
הבכ"ש עכ"ל. ועבד"ח בשם קובץ יגדיל תורה שכי אף דיש לתרץ קושיית הבכ"ש
מ"מ קשה לסמוך על הע"ז רק היכא דבנאו משלם ועכשיו רואים לעשות ממנו
ע"י דדעת הפוסקים דזה לא הוי כשל דרכים וגם להפוסקים דהוי כשל דרכים
כיון שבאים להחפול ממקומות אחרים הא כי בשו"ח פג"י ס"י ז' דדוקא כשבאים
להחפול בקביעות וגם יש לגרף דעת א"ר דבכ"כ שלנו על חנאי עשוים דלא כמג"א
ס"י קכ"ב לכן אם בנו משלהם מותר לעשות ממנו ע"כ ע"כ ועמ"ל ס"י קכ"ג:
י"א) בדפי הספרים. אפילו נכתבים בכתב שקורין רש"י ובכל כתב של לע"ז לא
פקע קדושתו אמנם הסכמתי להקל בדפים המקולקלים היוצאים ממכשם בדפוס
שם מועטים ביותר זו תקנתם לדבק ללוחות ספרים ולכסות עליהם נייר וזה יפה
לסם. סידור מ"ע. כשם שאסור לאבד כ"ק כך אסור לאבד גויליין לפיכך גם מה
שנתחך מהם לצורך תיקון לריך גיזה. סידור מגדל עוז. ועב"פ י"ד ס"י רפ"ב
ס"ק

אורח הלכות בית הכנסת קנר חיים מ באר תנולח

מ 'המתנדבים ס'תומניהם משפחות בבהב"נ מותר להשתמש
 בהן כל ספר וספר שלדעת בן הוקדשו אבל המניחים
 בביתם ואח"כ מקדישין ביון שע"ד אותו ספר נעשה ונשתמש
 בו אותו ספר אסור להניחו בס"ת אחר ויש מתירים
 (וכן נוסגין עכשיו משום לב ז"ד מחנה עליסם לנהוג כך):
י יהגוהגים להניח עשרות ס"ת בראש הקורא בסיום התורה
 אין מוחין בידם אבל המניחים אותם בראשי חתנים דעלמא
 מוחין (יג) בידם: 1234567
יא לנרות של (יד) שעוה שנתנם כותי לעובדי אלילים וכיבן
 שמשן ונתנם או מכרן לישראל אסור להדליקם (טו) בבהב"נ:
 כג"כ חס"פ שמוהרים לכדיוט. מומר טווד כוכזים שנתן שטוס
 לו

באר היטב

לכל אדם כשמנדב דבר לו הגזר כשקונה להחנות להשתמש בהם: (יג) צידם. ואם
 החנו בשעת עשיית הטעור שניחו בראש חתנים מותר כמ"ס ס"ח מ"א: (יד) שטוס.
 כתב הט"ז דס"ה וכ"ס מגורם שקורין לייכטער שסם צצית עבודת כוכזים
 דאין להשתמש בצבכ"כ (יב) ואפילו צציתו: (טו) צבכ"כ. וס"ה לכל נר
 מזה. וס"ה לכל מילי דמזה אין עושין מדבר שנטעם לעבודת כוכזים מ"א עיין
 ס"י

באר יעקב

ס"ק ו' ומש"ס, כשנותן ספרים ישנים לאומן עכו"ם יזכר ליקח כלוחם ישנים ולגנוס
 לו יעמוד שם ויראה שיחן אותם להספד, סידור מ"ע: (יב) ואפי' צציתו, ר"ל
 לנר מזה, ל"ש, וכ"כ צמ"ז כגון לנר שו"ט ועבכ"ס ס"י מ"ב שז' מדכ' צש"ע יו"ד
 ס"י קל"ט ס"ג נרות של שטוי של אלילים אסורים לנר מזה וכן חכשטוי כהנים
 לא יחקן מהם עליה של מזה מלאון לא יחקן משמע אפילו לחכסם ולחפרם באופן
 אחר אסור וצנרות לא כתב לא יחקנס רק אסור לנר מזה משמע דוקא צעין
 אסור אבל ע"י חכס מותר וכ"מ צח"י ס"י קס"א וקס"ב עכ"ל, מ"ס הט"ז כ"ס
 מגורם שקורין לייכטער א"ר חוכך צז דנר ענמו עשוי לכבוד משא"כ לייכטער
 מש"ס החדתי ספסלים מצית עכו"ם לכעמנ"ד צצכ"כ שטורך אדם סז ואינס עשויס
 לכבוד, מ"ז, מפות של עכו"ם אסור לס"ח אבל ללפף כילדים למולס שרי חו"י ס"י
 קס"א וא"ר כציאו, ח"א, פרח שושן שה"י צצית עכו"ם אסור לעשות ממנו מגורם
 לצב"כ רק למוכרו לזורך סדיוט ומכמעות יקנו מגורם, אמרי אש חו"ד ס"י כ"ד.
 נרות שנתנס לכומרים ועדיין לא סכניסו לע"ז שלהם מותר להדליקן צצכ"כ, עקרי
 ד"ט צשם פרשת כסף, דנרות של ע"ז אין נאסר צהמנה, וכן ססכים צח"ס להג'
 כשואל צעכמ"ח אצרי אש דלא נאסר צהמנה, צית שנטער צס ע"א אפלו בקצט
 מותר להחפול צחוכו כנס"ג צשם הרא"ס, מג"א ס"ק י"ז, ועצדגמ"ד דצמגילס ו'
 חוס' ד"ה תראטריות משמע דאסור וכ"כ צח"ס ס"י מ"ב ע"ש, ועבא"א צשם א"ר
 דדוקא להחפול סחיר סרא"ס אבל לא לעשות צכ"כ וצז ל"ק מס שסניח סמג"א
 צל"ע

ו שם בנתיב ט"ו או נר לבסכ"נ (טו) אסור להדליקו (פסקי מסרי"ו סימן ס"ד)
ועיין צ"ד ס"י קל"ט צדינים אלו:

יב "עכבר שנמצא בשמן של בית הבנסת אם הוא (יז) מאוס
אסור להדליקו (יח) (ז) בבהב"נ:

נר

באר היטב

שערי תשובה

לידי מנחם לקרות מחוכו ע"ש: (ז) צנהכ"נ. ס"י י"א ס"ח וס"י חקפ"ו ס"ג: (טו) אסור
(יז) וכחז הרש"ז ח"צ סימן קע"א שו"ק של להדליקו. דדמי לקרבן שאין מקבלין ממנו.
צנהכ"נ אבל מנכרי יג) מקבלים. כ"כ צ"ד ס"י

רנ"ד יד) ובס"ח ס"י חרפ"ו כחז דאס נתן המומר מעות לכחוז ס"ח צשמו
שרי צו) וכ"כ הש"ך בס"י רנ"ד צשס מצי"ט: (יז) מ"ז) מאוס. ואם יש ס"י
לצטלה מותר להדלקה ט"ז מ"א: (יח) צנהכ"נ. ס"ס לשאר הדלקה של מצוה רש"ל:
לאורו

באר יעקב

צ"ע טכ"ד, לפ"ז י"ל דגם מחוס' מגילה ל"ק ד"ל דכוונת החוס' לבסמ"ד קצוע
וע"ש צ"א דמשמע דאפילו עלים ואבנים אסור צנהכ"נ קצוע דלא הוי שינוי גמור
דחוזו עליהם, עכ"ל: יג) מקבלים. מ"מ לסייע לבנין צה"כ אין מקבלים דסרמב"ס
ה' שקלים כ' דאין מקבלים לסייע בנין צהמ"ק ובה"כ מדרבנן דין צהמ"ק כמ"ס
מג"א סס"י קנ"ב, שר"ח צשס שצ"ל דוד: יד) ובס"ח ס"י חרפ"ו. ועצמ"ח ס"י
החקל"ח ש"י אם רצו לבנות צה"כ או לשלם לסופר לכחוז ס"ח אין מקבלין ממנו
וכו' יש רשע שמכנה לדריק ולצסוף מפסיד הדריק כנגד מה שנהנה וכו' ופעמים
שסרשע מהנה לדריק ומפסיד כדי שלא יהנה לדריק וכו' עכ"ל: טו) וכ"כ הש"ך.
ע"ש צש"ך דמלשטו משמע שהמצי"ט חולק עם רמ"א וכ"כ צמח"ס ועצמ"ח ס"י
פ"ה דחה דברי המצי"ט ועשו"ח מסר"ס שו"ק חו"ד ס"י רל"א דאפילו לרמ"א דוקא
דבר שצומד צפ"ט אין מקבלין לבס"כ אבל ע"י חטירות מותר לקבל לר"ע עש"ב,
ולס"ח ש"י הטעם שלא יהנה ממנו משמע דגם ע"י חטירות אסור וע"ש צמח"ס
שיק דהגם שמוחר ע"י חטירות מ"מ מומרת אין מקבלין רק דבר מיעוט כצנזאר
צו"ד ס"י רע"ח דצדבר מרובץ איכא חשש גזל וגם כשישאלת לגוי הרי קיימ"ל דגזל
הגוי אסור ואינו נאמנת לומר שהם ממעות שלה, ועשו"ח רש"ס דמומרת שגדרה
מפה לס"ח מותר לקבל משום איבה שכן הורה אביו ע"ש: טז) מאוס. כ' א"ר
אם מאוס לדידי אסור להדליק ואם אין מאוס לדידי אף שמאוס לאחריתי שרי
להדליק ונכון הוא דלא כדמשמע לכאורה מ"ז ויראה דלכל נר מצו' כגון נר שבת
וגר חנוכה אסור אם הוא מאוס. א"א, ועצמ"ז דדוקא נר שבת וגר חנוכה וי"א
שצציתו שרי כל צאין מאוס לדידי אבל צנהכ"כ אפשר דאסור כל שמאוס לאחרים,
ועצמ"ז צשס ר"י דדוקא צרוחה אסור אבל צלזון מעציר צמסננת ולכאורה משמע
אף צספק כבוש דהוי ס"ס ובפחות מס' להט"ז אף אין מאוס אסור כל שנגש
טעם מין עמא דדוקא צשומן אבל צשמן פוגם, כ"ז צמ"ז, וכ"כ צשו"ח רש"ס ס"י
סס"ז דעכבר שנמצא בשמן מותר להדליקה דמל"פ אלא שרש"א כ' דלדין להטבירו
צמסננת דשמא נשאר קלה מעכבר עכ"ל: יז) וכ' הרש"ז. וכ' צשו"ח בנין ליון
סמכות

אורח הלכות בית הכנסת קנר חיים מא באר חגולח

יג ינר של בהב"ג מותר לקרות (יט) דאורו:
 יד סאין מדליקין נר של הדיוט מנר בהב"ג עיוש מי שאומר
 דה"מ בעוד שדולקין דמצותן אבל בשצריך לכבותן מותר:
 סגס מיסו לא נסגו ליזכר צכך ומדליקין צכן נר שסוא לצורך
 (כ) (ח) גדול ואפשר ג"כ שדעת צ"ד מחנכ צכך וכן צכל כדברים
 שנסגו להקל ¹²³⁴⁵⁶⁷ צדברים כאלו אולי הוא מחא עטמא (פסקי מסרי"א
 סימן רכ"ה):

צני

שערי תשובה

צבכ"ג לעולם הוא זמנו ואסור להנות חס לא
 שמכרהו זט"ס צמעה"ה וקנו מדמיו ס"ת דמעלין
 צקודש ואס אין צו אלא הזמנה א"ל עילוי
 ע"ס: (ח) גדול. ענה"ט, וצאשל אברהם כתג
 ויה שנקלין להדליק הפיפ"א של עאנאקיו כו'
 עיין תשובת בית יהודה כו' ומשמעות הדברים
 שצצ"י ונחיר, וצמח"צ נחן מכשול למעיינים
 שאדרבה שס כתצ שהדבר פשוט לאיסור והמקיל
 משום לצ צ"ד מחנכ אין לו על מה שיסמוך
 דאילו המקיל צהלקת נר משום לצ צ"ד מחנכ
 שהוא דבר שהכל משתמשין ולריבין להדלקת נר
 משא"כ צזה ואפילו משלהבת לצר סגירא ליה
 דאסור להדליק ומכ"ש משלהבת הקסור עם הפחילה ע"ס. ונראה פשוט לאסור להדליק
 מנר של צבכ"ג הפיפ"א כי מלצד הנר עולו יס צזה קפידא מהמת קדושת צבכ"ג שזה הוי
 כמו אכילה ושתייה ולכן אפילו מנר של יא"ל אסור וגם שגר יא"ל ג"כ עשוי לכבוד צבכ"ג. אצל צצחי ונדרשות
 שחכמים ותלמידיהם קצועים ללמוד וללמד ולריבים לפעמים לעישון העאצאק לא מעריחין
 עליהו ללכת לצית להצער שס את הפיפ"א שיש צזה משום ציעול תורה וצכה"ג ודאי לצ
 צ"ד

באר היטב

(יט) לאורו. סיינו דוקא דבר של לימוד
 וכ"מ מדאסר צסעיף י"ד אפי' לסדליק
 ממנו ומיסו זהו דוקא צמי שגדר נר
 לצבכ"ג דעלה האו אצל סגרות ששושין
 סגזרים דרך ליקח צמ"ש כל אי נר
 לביתו ומשתמש צכן חשמיש חול ס"ל לצ
 צ"ד מחנכ עליסן אצל צאותן שטומדין
 על סמגרה אסור לקרות צס דבר של
 חול מ"א: (כ) (ח) גדול. לחולס שאין
^{אוצר החכמה} צו

באר יעקב

סחדשות סו' י"צ דוקא שמן שמדליקין ממנו נר תמיד חשיב לי' לרשב"ץ קדושה
 אצל מה שמדליקין לצורך מחפללים חשיב השמים מצו' כמ"ס הש"ך סו' רנ"ט צסס
 סב"ח וע"ס צסס סר"ן שמוחר לשנותה אפילו למצו' פחותה ממנה דדוקא חשמישי
 קדושה אמרינן מעלין צקודש אצל חשמישי מצו' מותר לשנותה לפחותה ממנה לכן
 אין לחוש מה שלוקחין מגורה מצב"כ להדר שמחפללים אף שהוא קדושה פחותה
 מקדושה צב"כ ע"כ, מוצא צסר"ח. נראה דדוקא לקדושה פחותה מותר אצל לא
 לחול ולפ"ז לא יפס עושין ששואלין לאמס"ן ושלחות לצורך מחנכ ואפשר דזס ג"כ
 מיקרי לצורך מצו' ועוד י"ל כיון דסמכסג כן הוי כאלו סהנו כמ"ס סצאס"ע ס"ק
 י"ט: (ח) גדול, ולצוס השמיט לצורך גדול ומשמע אף שלא לצורך שרי' א"א, כי
 צס"ח סו' חח"י מי שאצד מעות צבס"כ צלילה לא יקח נר מלפני אס"ק לצקס
 מעותיו לאור סנר שלפני סארון אצל אס ירא סן נצאאס גנבים צבס"כ יקח נר
 ויחפס עכ"ל, סרי דלא סחיר אלא משום פסידא ואפשר דוקא נר שלפני אס"ק אצל
 נר של צס"כ שאין עומד לפני אס"ק י"ל דמותר גס שלא לצורך כמ"ס צא"א ועצמ"ז
 סו' חרפ"ד דמשמע דאסור ליקח נר מצב"כ אחר סחפילה לילך לביתו ולסחזירו
 אח"כ

באר חנוכה 41 אורח הלכות בית הכנסת קנר חיים

פ תשובת ר' יצחק מן יבני כרך שקנו ספר תורה י"ט) והתנו שאם יצא אחד מהברך שהגשאים יתנו לו חלקו (כ"ה) (ט) והוקרו הספרים בר יודא

אם

שערי תשובה

באר היטב

צ"ד מחנה. ויכול מקום נכר של חפלה יש להחמיר שחלי אין דעת המתנדבים נר למחור בשעת חפלה לזה חבל נכר יחיל שדולק כל המעלה יש להחיר: (ט) והוקרו. עיין דה"ט, וז"ל מלא דבר כ"י עיין לעיל סימן קנ"א ס"ק ה' ונשנית עם מ"ש נשם הדשנ"א שאין יכולים לעבד לבחוב שמו. עיין גל"ל סימן י' נאמר שגשה ל"ד ונורה על דלתי ארון הקודש בלא ידיעת הלזר ואח"כ רולה לחתום שמו שמועכדים עליו לומר שגם הם רולים להשתתף בזה דלורת המורה על דלתי אח"כ מנפנים נוהגין בן

בכל

לחלוק עלמם לבי דיין שכל כלי קודש וס"ת יחלוקו באופן זה, אם יש חפלים ידועים שהקדישם אי יכול הוא או יורשו לסולכס לבסכ"כ אשר הוא בחובו. ומה שאינו

באר יעקב

אח"כ אם לא שנאמר לב צ"ד מחנה ונראה דמיירי בנר שקנס הגבאי בזה כי המג"א דשרי משום לב צ"ד מחנה חבל בנר שנדר מצוה במג"א כאן דאסור להשתמש לדבר חול. כי נא"א מה"ג מצוטטאטש דנרות של חפלה מותר ללמוד אללם שקדושת צהמ"ד חמור מבס"כ אך מלך שכויוחד לחפלה שייך לחפלה הציבור וכויוחד ללימוד הוא ליחיד אין כוון לשנות, גם הנרות של יום שבו רק לכבוד, ולת"ת דרבים מותר אפילו נרות של ליל ועיר שיש בה בטלנים שהציבור מספיק להם להנרות והם מיוחדים ללמוד אפשר הוי כח"ה דרבים עכ"ד: י"ט) והחנו. דבלא חנאי נשאר הס"ת לנשאים. ועב"ס אח"ה בהשמות דבאצקא רובל סי' קכ"ב הביא דבשו"ת הר"יף ובי' ומב"ט פסקו דבלא חנאי אי" לחבוע חלקם אם נשאר רובם מוכח דבטיבן נשאר רובן ועפ"ה חו"מ סי' קס"ב בשם בא"ל ושם מיירי ג"כ דנשאר רובם וע"י צהר"ת רשד"ס סי' ל"ו שאין לנפרדים ליקח שום חלק דכבר זכר אוחו צה"כ ואין להם רשות ליקח למק"א ומשמע שם מדבריו שאפילו לא נשאר רובם רק שנשאר מנין קבוע זכו בכל החפלים עכ"ד: ב) צהר ציב"כ. עמ"ש סי' קנ"א סק"ה: ב"א) ומחמת סיבה. ה"ה מחמת קטטה, עקרי ד"ט בשם ריח שדה, עב"פמ"א ח"ב סי' ל"ח דדוקא ילאו מחוך קטט אמרינן דאדעתא דכבי לא נדרו ועבשו"ת שמש לרקס סי' י"ד דמסריב"ל הביא בשם הרא"ה דאפילו חלקו מדעת דיין בן דאומדנא שלא כוון רק שיהא מושגחין ממנו או מיורשו וסרב זקן אחרן כי אפילו הקדיש צפירוש לאוחו קהל יכול אח"כ להוציא למקום שמחפלה ומכרש"ך פסק כהרא"ה דדוקא הקדיש סתם ולא אמר לבס"כ זה, ואם טוענים הקהל שהקדיש לבס"כ שללם ויש עדים שהס"ת ה"י שלו, ישבע שהקדיש סתם ומוטל הס"ת למקום אחר וכי מכרש"א דלכרא"ה ומסריב"ל שכי הטעם שרולס שיהא מושגחים ממנו או

מב"כ

אורח הכבוד בית הכנסת קנר חיים מב

אם יצא אחד מהם אין נותנין לו אלא מה שנתן בלבר:
ליוצר החכמה

באר חיטב

שערי תשובה

שאינו ידוע וחלוקו לפי ערך אנשים שהם מבין י"ג ולמטה כי יש לכולם זכות בהם ואם א"ל לחלקם ישחמשו כל אי בזמן לפי ערך ע"כ וכחצ המ"ל וליג אם נשחקע שם בעליו ממנו אטפ"י שידוע מי הקדושם זכו בהם כולם דהא הקהל יכולים לשנותו לדבר ברשות ועוד כ"ל דגם לנשים וטף יש להם חלק בכל דברים שירשו הזכות מאבותיהם ע"ש. ועי' בסר"א"ש ח"ג סי' ז' מה שהאריך בענין זה. קהל שברחו ואח"כ נתחייבו ואי מהם לקח כלי קודש ממזיב להחזיר לידם אטפ"י שהוא אינו רואה לדור שם אפי' היה הוא מנדב הכלי קודש משפטו שמואל סי' ע"ו ועי' תשובה

המפזיר ומה שיביא הפסד יקוצ הדין אחר יו"כ והציא דברי הל"ל והעלה שהמוחזק יכול לומר קים לי בהפוסקים דלא ילפינן דקס מהקדש ומנהגן של ישראל כו' כמ"ש המג"א אך

באר יעקב

מביכ ושיחא לכבודו. בד"ז שזה ס"ח לנו ס"ח אצל מהרש"ך. כי הטעם משום דחייב לכתוב ס"ח טעם זה ל"ש רק בסי"ח ולא בנ"י ועי' בס"י קנ"ג בס' י"ח וס' כ' דסותרים אהר"י ועצמ"ך סי' רנ"ט שמחלק בין ס"ח לכלי קודש וחמם עליו בשמש דקס הל"ל דהא מהר"ק מיידי שלקח הכלי קודש לביחו ולא הביא רק בחגים א"כ מ"ש מס"ח וע"ש שבי דבשו"ת מהר"ם אלשיך ומשפטו שמואל ופמ"א ומכר"י"ט ס"ל דאם הקדוש סחם א"י להוציא מבט"כ ואם סחם מסופק במכר"י"ט אם יורשו ויכולים להוציא ד"ל דדוקא לדיו"י טויר לקיים וס"י עמו כל ימי חייו משא"כ בנ"י שאינו יוצא בשל אביו לפ"ז דוקא בסי"ח משא"כ בנ"י ס"ח ל"ל טעם סב' של מהר"י"ט שרואה שישגחו עליו הוא או ב"ב וכ"ז אם הקדוש בזה אם לא סחם א"י להוציא אצל אם לא הקדוש רק נתן סחם לבטיכ ס"ח לקרות וחפנים להשחמש פשוטא דיכול להוציא למקום שיראה ע"ש שסוכות כן משו"ת מהר"ם אלשיך שביכ להדיא הרב זקן אהרן ובס' בני יאודא וגו"ר חח"מ סי' י"ז אך המכרס"ל בתשוב' ג"ל דאפילו נתן סחם א"י להוציא והוא חמוי כמו שחמם ה"ז סי' קנ"ג ס"ק ע"ו ע"ד. וכ"כ במג"א סי' קנ"ג ס"ק מ"ג דטעמיו המכנה פשוט שנשארין ברשות בעליהם. ועצמ"ל"א שבי מי שמח וסניח כלי קודש וכי עליו שגדר קודש לרי ובמוטדים ה"י מציאם לבט"כ וחפסו בני הבט"כ כי הרב שב בספן דאין מו"ליאין מיד הקהל ואם ה"י מורישם חי חלוי בפלוגתא דלערמב"ם דא"י לחזור תכ"ד אינו נאמן לומר שלא הקדוש ולשאר פוסקים דיכול לחזור תכ"ד נאמן לומר שלא הקדוש במגו שחזר תכ"ד